Konungen. En sannsaga berättad af Sophie Elkan. Senare delen

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1904.

Konungen (1807)

I.
Till sjöss och på land.

Kungen älskar att resa och är alltid vid godt humör på resor. Detta behöfs också, anser uppvaktningen, ty ingen svensk kung har någonsin rest så mycket som denne och troligen heller ingen med en sådan infam otur i vädret. Man får bereda sig på åskbyar, hagelskurar och ständiga regnväder, då man reser med Gustaf Adolf till lands och på hisklig storm, då man med honom färdas öfver hafvet.

Också väljer kungen ganska besynnerliga tider för sina sjöfärder, ty att i slutet af november företaga resan öfver Ålandshaf och återvända i andra veckan af januari är att fresta Försynen.

Men naturligtvis har Hans Majestät tvingande skäl för att vid denna årsens tid begifva sig af till Petersburg och hälsa på kejsar Paul. Man menar, att det gäller ett förbund mellan Ryssland och Sverige och är mycket orolig, innan man får veta om unge kungen tänker störta oss i ett krig mot Frankrike. Men då underrättelser ingå, att förbundet är riktadt mot de fräcka engländarna, som under sjökriget uppföra sig, som voro de härskare på hafven och beslagtaga alla makters skepp, blir man ej missbelåten. Ty denna sjökonvention mellan samtliga nordiska land mot England utgör vår räddning från handelns totala förlis. Men naturligtvis är oron stor, att England skall blockera våra kuster, och med otålighet och ängslan väntar man på kungens återkomst från Ryssland.

Sannerligen det vill till, att det kungliga humöret är godt under resan, i annat fall skulle det under återfärden öfver Ålandshaf ha rättighet att vara af det kinkigaste slaget, till den grad är vädret vidrigt, blåsigt och ruskigt och af en genombitande kyla. En iskall nordan tjuter och dånar i tacklaget, hafvet är svart, seglen slå ursinnigt, då fregatten manövreras, och krängningar och slingringar äro våldsamma.

Men kungen är vid ypperligt lynne, där han sitter på däcket. Han är oändligen belåten med sin resa. Han och kejsar Paul äro vänner, och kungen är stolt öfver denna vänskap, ty han beundrar den ryske kejsaren öfver höfvan. Kejsar Paul är Gustaf Adolfs ideal för en mäktig potentat, dikterande sin vilja i stort och smått och vetande att göra sig åtlydd af hög och låg. Dessutom med idéer och planer olika alla andra människors — sådana, som endast en härskare kan hafva dem, och en annan härskare kan förstå.

General Toll och amiral Cronstedt jämte de öfriga uppvaktande herrarna, som sjösjukan ej besegrat till den grad, att de måst uppsöka sina kojer, försöka att gå sig varma på däcket. De snegla bort till Hans Majestät för att se efter om han ej snart skall anse sig besegrad af den isiga blåsten och antingen behaga gå ned under däck eller taga päls på sig, ty så länge Hans Majestät sitter i sin vanliga uniform, kunna ej herrarna anlägga päls eller något annat ytterplagg.

Ändtligen säger grefve Nils Gyldenstolpe till general Toll:

— Herr generalen får försöka lirka med honom, så att han tager något på sig. Vi crepera af köld. Jag är alldeles förfrusen intill märgen.

— Hvem är inte det? utbrister hofmarskalken De Besche. General Toll måste partout rädda lifvet på oss. Den ende, som kan göra sig hörd, måste tala.

General Toll går fram till konungen, som sitter försjunken i grubblerier.

— Fryser inte Ers Majestät? frågar han, som anser lirkning öfverflödig, då han ser hur kungen huttrar invärtes.

— Inte synnerligen, svarar kungen. — Men säg mig något! Hörde generalen i Petersburg talas om att storfurstinnan Alexandra lär vara högst olyckligt gift med sin gemål, palatinen af Ungern?

— Jo, Ers Majestät. Jag hörde ett sådant rykte. Får jag inte lof att hämta pälsen? Här är hundkallt Ers Majestät.

— Nej tack, jag vill ingen päls ha.

Då generalen gått, suckar kungen djupt. Han tänker: Månne hon varit lycklig, om hon aldrig sett mig?

Toll har intet annat att göra än att återvända till de förfrusna kamraterna.

— Vill inte, vill hellre frysa ihjäl, rapporterar han i sin torraste ton.

— Jag vet nog, att skolpojkar på tio à tolf år äro för högfärdiga att taga på sig, då de frysa, men att en karl på tjugutvå kan vara så barnslig öfvergår mitt förstånd.

— Hofmarskalken säger ett ord. Barnslig, det är just det han är, inte blott i detta, men tyvärr i ännu viktigare stycken. Salig kungen lät honom aldrig vara barn, men naturen tar nog ut sin rätt förr eller senare. Han är en drifhusplanta, som skjutit för hastigt upp.

— Och därför stannat i växten, menar generalen?

— Nej gubevars, min käre grefve, jag menar, som blifvit för tidigt utflyttad och därför fått en eller annan frostskada.

— Och för att fortsätta liknelsen, som är särdeles träffande, kan generalen tillägga, att han är lika ömtålig som en drifhusplanta i många stycken, och att han alltjämt ser världen genom orangerifönster, inte de ofärgade, utan genom de andra, de himmelsblå, de sjögröna, de ljusröda, de blodröda och alla de andra regnbågsfärgerna.

— Jag önskar, att han sutte i sitt orangeri, och vi med honom. Herr general Toll, af barmhärtighet med våra hustrur, som bli änkor, och med våra barn, som göras faderlösa, förtröttas ej, försök än en gång! Om någon kan komma någon hvart med kungen, är det Ni. Ingen kan sköta honom som Ni, herr general.

— Jag skall göra ännu ett försök, svarar generalen, som håller på att gnida sina valna händer till känsel. Men jag vågar ej för andra gången gå burdus till väga. Blir han ond, blir det etter värre, fast det är ju alltid en tröst, att han inte kan befalla oss att kläda oss spritter nakna. Mycket värre kan det således ej bli.

Generalen går ett slag framåt däcket. Det sker i många krumbukter, tillfölje fregattens slingringar. Då han kommer nära den plats, där kungen sitter, anropar Gustaf Adolf honom och säger i sin mildaste ton:

— Vet general Toll, hvad jag tänker på?

— Nej, Ers Majestät, svarar generalen, som endast är intresserad af en tanke, som han fruktar, att kungen ej tänker, nämligen att han skall taga päls på sig. Men inom sig antar han, att kungen fortfarande tänker på

storfurstinnan Alexandra.

— Jag tänker på att jag snarast skall låta införa i min armé det ryska bruket, att officerarna placera hatten midt i pannan och bära handskar och käpp. Hvad säger generalen härom?

— Det är en magnifik idé. Men apropos förändring i klädedräkt. Anser ej Ers Majestät, att det är nödvändigt att i denna köld taga till pälsen?

— Jag har aldrig hört talas om att Carl den tolfte bar päls, svarar kungen allvarligt. Men om generalen fryser, är det bäst att gå sig varm.

Då den sålunda tillrättavisade går förbi de andra, ropas ett ifrigt — Nå?

— Nej, säger han, omöjligt. Carl den tolfte bar ingen päls.

— Han måste, förbanne mig, bära päls på Ålandshaf, utbrister De Besche så högt, att amiral Cronstedt ger honom ett varnande tecken. Han tycker sig förmärka, att kungen ser skarpt åt deras håll.

General Toll får en glimt i ögat. — Det var en tanke, herr hofmarskalk. Den skola vi sätta i aktion. Men detta är sista försöket, mina herrar.

Då general Toll under ett ostentativt stampande och trampande i däcket ånyo närmar sig den plats, där kungen sitter blåfrusen och stel, nickar denne vänligt till honom och säger:

— Jag tänker också låta stångpiskorna bli en tum kortare och anbefalla, att den hårtofs, som skall titta ut ur läderfodralet, blir till två à tre linjer mera synbar.

Toll bugar sig. — Ers Majestät talade nyss om Carl den tolfte, säger han, och behagade nämna, att Högstdensamme aldrig bar päls. Besynnerligt nog faller det mig in, att han verkligen en gång i sitt lif gjorde detta.

— Verkligen! utbrister kungen intresserad. När månne det var? Kungen har all möda att för general Toll dölja hur tänderna skallra, då han talar.

— Det är just det besynnerliga. Ackurat på en resa öfver Ålandshaf var det, som Carl den tolfte klädde sig i päls.

— Är generalen alldeles säker härpå? Kungen spänner ett par forskande ögon i Toll.

— Fullkomligt säker, Ers Majestät. Carl den tolfte frös mycket under denna resa öfver Ålandshaf, och då det var omöjligt att längre uthärda, bestämde han sig för att taga på pälsen. Det brukade salig gref Horn berätta.

Konungen ser ett ögonblick ut öfver hafvet, som vräker med svarta väldiga vågor.

— Jag undrar om det kunde varit en kallare dag än i dag, säger han slutligen.

— Näppeligen, svarar general Toll med öfvertygelse.

— Generalen har rätt, det är hundkallt och stormen tilltager. Jag kan få hit min päls.

— Det nappade, säger Toll, då han går förbi sina olyckskamrater. Om fem minuter kunna herrarna kläda sig i skinn!

— Det var lifvet det gällde, utbrister De Besche. Gud bevare generalen!

Fregatten kränger så våldsamt under den hvinande stormen, att general Toll med möda når fram till kungens hytt.

— Hjälp ögonblickligen Hans Majestät på med pälsen! befaller han kammartjänaren. Men ögonblickligen! Hans Majestät är förstelnad af köld.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Uppe i det högsta tornet på Landskrona fästning står Gustaf Adolf skärtorsdagen den andre april och blickar ut öfver sundet. Han har gått upp med fästningens kommendant, gamle generalmajor Lundberg, och ett par af sina adjutanter, omedelbart sedan den häftiga kanonaden mellan den engelska och den danska flottan på Köpenhamns redd vid middagstiden började. Han har gått upp med känslan af en härförare, som från tinnarna af ett högt torn skall bevittna sin flottas seger öfver en fiende, som *måste* lida nederlag, därför att den ej har rätten med sig. Rätten ha svenskarna och danskarna, och därför skola de vinna seger, så snart den svenska flottan kommer de betryckta danskarna till hjälp.

Gustaf Adolf står vid den af torngluggarna, från hvilken man har vidaste utsikten öfver Sundet. Han står så nära den öppna gluggen i muren, att brisen från sjön blåser honom rätt i ansiktet, skubbar hatten ett solgrand på sned på det lätt pudrade hufvudet och strör puderdamm på den blå uniformsrockens guldbroderade krage. Kungen står med högra handen på värjfästet. Med vänstra armbågen stödd mot ett utsprång i muren, håller han i denna hand en fältkikare, som han oafbrutet har för ögonen. Han spejar efter sin flotta. Ännu syns den ej, men med Guds hjälp skall den snart visa sig. Kungen släpper värjfästet och lossar några småstenar från muren och kastar ned dem i vallgrafven, ty väntan gör, att han har svårt att hålla sig stilla. Knastrandet af murbruket, då kungen sliter loss en litet större sten, skrämmer en tornsvala, som flyger in genom en glugg alldeles intill den, där kungen står, och efter en flaxande letning efter en utväg, flyger ut genom gluggen, där kommendanten och de båda adjutanterna tagit plats med kikarna riktade mot Köpenhamnshållet. Kungen blir hemsk till mods af fågelns ängsliga vingslag och letande, och han drar en lättnadens suck, då den ändtligen är ute i det fria. Nu lyss han åter efter kanondundret, som blifvit allt högre och häftigare. Den ena kvarten efter den andra har gått, utan att den svenska eskadern blifvit synlig, och kungen blir allt mera inquiet. Han vet, att man i Danmark skall anse det för knep och svek, om svenska flottan ej snart kommer sin bundsförvant till hjälp. Man skall hålla Gustaf Adolf för trolös i Danmark och i Europa. Hvarför dröjer amiral Palmqvist? Hvarför i Guds namn kommer ej den svenska flottan?

Kungen uthärdar ej längre att förgäfves spana. Han lämnar gluggen och försöker gå sin ångest till lugn genom att promenera upp och ned på tornrummets ojämna, slitna tegelstensgolf. Men det är ett alltför litet rum, och då kungen jämt och ständigt måste vända, ter han sig för kommendanten som en orolig tiger i bur. Kanondundret håller ej upp ett ögonblick, och i tornrummet yttras intet ord.

Kungen tänker på allt, som han dessa månader utstått af oro, vid föreställningen om att flottan ej skulle hinna bli färdig i tillräcklig tid för att skydda det egna landet, ifall detta först angripes eller bistå den hotade bundsförvanten, ifall det gäller Danmark först. Kungen vet med sig, att han önskat, att Sverige skulle angripas först, hellre än att det skulle hända, att han i nödens stund ej kunde komma sin bundsförvant till hälp — — —

Vid denna tanke måste kungen åter stanna framme vid gluggen och speja ut öfver Sundet. Kanonernas dofva buller höres utan en sekunds uppehåll, som en immerfort mullrande åska. Krutröken ligger som en tjock vägg öfver det danska landet, men oupphörligen för vinden väldiga krutröksskyar mot den svenska sidan. Kungen ser så litet som möjligt åt det håll, hvarifrån kanondundret höres, och där det oupphörligen blixtrar i de mörka krutmolnen. Det är blott, då kanonaden blir alltför öfvermäktig, som han vrider kikaren en hårsmån och några ögonblick ser ditbort, men den darrande handen riktar snart åter kikaren nedåt Sundet,

och de trötta ögonen spana åter rastlöst efter den svenska flottan.

Han kan inte längre stå stilla. Då han åter börjar sin kungstigervandring i det trånga tornrummet, rekapitulerar han i tankarna allt det, som händt sedan återkomsten från Ryssland. Natt och dag har det arbetats i Carlskrona för att få flottan färdig. Hade blott vintern hållit sig lika sträng som de föregående åren, skulle flottan tillräckligt tidigt varit redo till utlöpning. Men den milda vintern och den tidiga islossningen gjorde strecket i beräkningen. Allt går emot. Allt, allt! En half månad tidigare, än man kunde tidigast vänta dem, visa sig engländarna i de nordiska farvattnen. Och den svenska flottan — — Syns då inte den svenska flottan? Kommer den ej nu snart, är det försent! Kungen stannar framme vid gluggen, och då han ej ännu ser ett segel af sin väntade eskader, stampar han hårdt i golfvet. Kanonerna från Köpenhamns redd dundra häftigare än någonsin.

Tankarna jaga hvarandra i kungens hufvud —

— Hvad kunde jag annat göra än befalla amiral Wachtmeister, att arbetet skulle bedrifvas natt och dag utan ett ögonblicks uppehåll, och själf resa till Göteborg och Skåne? Då de första engelska skeppen visade sig i Kattegatt, hade jag ej minsta tvifvel om att Göteborg skulle bombarderas och en landstigning försökas på västra kusten. Då jag tänker på hvad jag nu genomgår, vet jag, att jag kände mig lättad af vissheten, att det först gällde Sverige. Jag var säker på att vi med Guds hjälp skulle reda oss. Allt är lätt att bära, förutom den tanken att ej kunna bistå en bundsförvant i nöden och att dömas trolös. Rättvise Gud, låt den komma i tid, och låt mig ej få denna smälek öfver mig!

Tankarna hålla steg med den upprörda gången —

— Så länge engländarnas skepp voro synbara i Kattegatt, stodo mina trupper i slagordning. Men då engländarna seglade förbi söderut, förstod jag ju, att det gällde Danmark och skickade befallning till Wachtmeister att snarast få amiral Palmqvist med flottan afsänd till Sundet. Jag skref till Wachtmeister, att det skulle smärta mig att ej få se svenska flottan deltaga i den strid, som förestod, och att något måste vågas för att bistå en bundsförvant i nödens stund.

Kungen står nu åter med kikaren och spejar öfver Sundet.

I tornrummet talas fortfarande ej ett ord — men kanondundret ljuder utan uppehåll, och rökmolnet öfver danska landet har tätnat.

— Kanske smärtar det mig mera, just därför att jag aldrig synnerligen älskat danskarna, åtminstone pinar jag mig mera med att rannsaka hjärta och njurar för att utforska, om jag brustit i något eller uraktlåtit något, som jag bort göra för uppfyllandet af de förpliktelser jag åtagit mig. Då jag stod på Helsingborgs brygga för tre dagar sedan och såg engländarna segla genom Sundet mot Köpenhamn, utan att ett enda af danskarnas skott från Kronoborg nådde skeppen, föreföll det mig, som seglade engelska flottan fram till Köpenhamn under en dånande äresalut. Hade min flotta då varit redo att sätta engländarna mellan tvenne eldar — — — Men den var inte redo, och det var intet att göra annat än att midt i natten sända Wachtmeister order att ögonblickligen låta eskadern afsegla och att underrätta danska kronprinsen, att den svenska flottan senast den andre april skulle vara vid Köpenhamn. Men det är den inte — —

I dag är den andre april, och danskarna kämpa sedan flera timmar ensamma på redden mot de öfvermäktiga engländarna — — —

Kungen står nu åter vid gluggen med kikaren för ögonen. Han ger till ett högt skrik, då tornsvalan plötsligen flaxar förbi hans hufvud. Hans kropp skälfver och skakar, och bloden färgar panna och kinder, till den grad har den dofva väntan under den oupphörliga kanonaden tagit makten och kraften från honom. Då adjutanten

ändtligen lyckas jaga ut svalan, har kungen en förnimmelse af att han särskiljer hvarje skott, som lossas i fjärran, och han känner som om hvartenda ett af dessa skott lade sig centnertungt på hans hjärta och ökade ångesten. Krutmolnet samlar sig öfver hjärnan och omtöcknar den.

Vid femtiden tystnar kanonaden. Den stund, då dundret först aftager, och sedan fullkomligt upphör, är nästan den hemskaste af alla. Men ej ett ord säger kungen. Han väntar tyst en halftimme och går sedan ned för den trånga, vindlande torntrappan, följd af sina utmattade adjutanter.

Väl nedhunnen på vallen, mötes kungen af en rapport från Wachtmeister, som mäler, att kontreamiralen, baron Palmqvist, med svenska flottan ej kunnat för motvinds skull utlöpa från Carlskrona.

— Det är alltid motvind, mumlar kungen mellan sina sammanbitna tänder. — Men jag skall lära dem att löpa ut, då jag befallt det, hvad vind det blåser.

Och på stående fot skrifver han en order till Wachtmeister om kontreamiralen, baron Palmqvists ögonblickliga afsättande från befälet.

— — — — — — — — — — — — — — —

»Kejsar Paul är död. Han har dött en hastig död af slagfluss.» —

Gustaf Adolf upprepar oupphörligen för sig denna nyhet, men kan ej fatta den.

— Just nu död. Då hans person var mest nödvändig. Kejsar Paul! Som jag sett för knappa tre månader sedan. I sin kraftigaste ålder! Död nu! Det är ett alltför otroligt olycksöde!

Hur kan man uthärda? Man säger mig så ofta, att jag oroar mig och sörjer i onödan. Men har jag då icke orsaker! Är ej detta orsak! Kejsar Paul är död, och engländarna ligga utanför Köpenhamn. Nu skall det snart utveckla sig, om Sverige skall hafva krig eller ej. Men hur det än må sluta, skall jag aldrig ingå ett så skymfligt stillestånd som danskarnas — jag skall, om så påfordras, med lif och blod försvara mitt rikes anseende. Kejsar Paul är död — en hastig död af slagfluss!

— — — — — — — — — — — — — — —

Gustaf Adolf står i den stora salen i Kungshuset i Carlskrona. Han skall ge audiens åt den ryske grefve v. Pahlen, som kommit för att notificera kejsar Pauls död och kejsar Alexanders uppstigning på tronen.

Kungens raka gestalt hålles rakare än någonsin, men ansiktet är svullet af gråt och förvridet af rörelse. Kungen vet nu af hvilken sorts slagfluss kejsar Paul dött. Han vet, att han blifvit mördad och af hvilka, och som en dödlig förolämpning, som han aldrig skall glömma, anser han, att hans svåger, den nye kejsaren, sänder denne v. Pahlen, sonen till en af kejsar Pauls mördare, till honom. Det har kostat mycken öfvertalning, innan kungen kunnat förmås att mottaga denne man, och kungen fruktar högligen att han ej skall kunna behärska sin vrede och afsky — att han skall förgå sig.

Kungen tömmer det ena glaset vatten efter det andra, medan han väntar. Men vreden stiger inom honom i stället för att lugnas.

Nu slår kammartjänaren upp dörrarna och anmäler kejsarens af Ryssland sändebud.

Med handen på värjfästet åhör kungen grefve v. Pahlens harang.

Då grefven slutat, väntar han förgäfves på att det svenska majestätet skall yttra de ord och komplimanger, som vid dylika tillfällen äro de rigeur.

Men tystnaden i rummet är absolut.

Kungen öppnar flera gånger läpparna, som om han ämnade tala, men det blir i stället till ett kippande efter andan och ett ångestfullt flämtande. Ansiktet växlar färg, hållningen blir alltmera stram och hotande, uttrycket i ansiktet förstenadt. Ändtligen säger kungen med den allra största svårighet:

— Man har sagt mig, att kejsaren är död af en slagfluss.

— Ja, Ers Majestät, kejsaren är död af en slagfluss, svarar v. Pahlen djärft.

Kungen kramar värjfästet så hårdt, att fingrarna på den smala handen hvitna. Han ser v. Pahlen stint i ansiktet och går mot honom några steg med en min, som får kejsar Alexanders sändebud att förskräckt rygga tillbaka.

På aftonen lägger kungen sina laddade pistoler bredvid sig, innan han kastar sig på sängen.

— Ännu en monark mördad af egna undersåtar. För nio år sedan min fader, nu min vän och bundsförvant. Hvem skall blifva den näste?

II.
Badensiska herrskapet.

Drottning Fredrika motser en stor glädje, som hon aldrig vågat hoppas på. Hon skall snart hos sig få mottaga sina älskade föräldrar, sin bror och yngsta systern. Det badensiska herrskapet kommer direkt från Petersburg, där kejsarinnan Elisabeth besökts, och är nu på väg från den ena dotterns och systerns hufvudstad till den andras.

Drottning Fredrika gläder sig innerligt att få visa sina föräldrar och syskon sina två vackra barn, kronprins Gustaf och prinsessan Sofia, som föddes strax efter kungens återkomst från Carlskrona i våras, och som nu är snart fem månader gammal. Drottning Fredrikas glädje skulle vara helt ogrumlad, om ej kungens humör under hela sommaren varit särdeles irritabelt och hypokondriskt. Ibland undrar drottningen, om det är sorgen öfver storfurstinnan Alexandras död, som ägde rum i våras, som gör kungen till den grad sorgbunden. Hon tycker ej om att föreställa sig, att så är, hon har alltid varit jaloux på storfurstinnan Alexandra. Men hvad än kan vara orsaken, säkert är, att kungen på uppresan från Skåne, där sommaren tillbragts på Beckaskog hos öfverste Toll, ofta varit ond på drottningen. Resan har gått till Stockholm öfver Göteborg och Trollhättan, och kungen har påstått, att drottningen dag för dag blir liknöjdare att vinna folkets kärlek och tillgifvenhet. Han har förebrått henne blyghet och ohöflighet, och då hon försvarat sig med att konungen ju ej vill hafva henne familjär och liflig, har han svarat, att han ej kan påminna sig, att han någonsin förbjudit henne att hälsa på massan, då hon passerar en provinsstad, eller tillhållit henne att ej tala med dem, som presenteras för henne på courerna.

Drottningen har således all anledning att ängsla sig för att det kungliga humöret ej skall visa sig aimabelt under de kära anförvanternas besök, och konungen måtte ej själf vara alltför säker, ty samma oktoberdag, som han får underrättelse om att de höga resenärerna anländt till Furusund och följande dag äro att förvänta till Stockholm, säger han till drottningen i missmodig ton och utan synbar anledning:

— Jag har inte den gåfvan min salig far hade att intaga människor, och jag menar dem lika väl som han.

Drottningen svarar nästan ömt, ty kungen har något obeskrifligt rörande öfver sig, då han säger detta:

— Ni kan hafva denna gåfva, när ni vill, men ni vill inte alltid.

— Jag vill alltid vara älskad, svarar kungen häftigt och går sin väg.

Drottningen höjer på axlarna. Kungen är alltför besynnerlig, men hon vill ej gräma sig i förväg, endast tänka på att nästa dag skall hon få omfamna sina föräldrar och syskon.

Del blir den lyckligaste dag, som intet moln fördunklar. Då konungen och drottningen möta det Badensiska herrskapet i slupar vid Långholmen, visar konungen en exemplarisk svärsons hela uppmärksamhet, hvilket mycket gläder svärföräldrarna, helst de därjämte lägga märke till att förhållandet mellan de höga makarna tyckes vara det allra förträffligaste. Drottningens föräldrar måste beundra den svenske kungens vackra och värdiga hållning vid det gemensamma intåget i Stockholm, på samma gång de ej kunna annat än förvånas öfver att se, hur stelt, högtidligt, ja nästan ohöfligt deras dotter beter sig, då hon acclameras af hopen.

Drottningen hoppas, att kungen i likhet med alla, som komma i intim beröring med hennes mor, skall känna sig imponerad af henne, och hon sitter denna första eftermiddag med sin fars eller sin mors hand i sin och åhör med strålande ögon konungens och arffurstinnans lifliga samtal om de europeiska angelägenheterna, hvarvid den största enighet dem emellan råder vid bedömandet af förste konsuln, som arffurstinnan benämner usurpator och konungen parveny. Så länge arffurstinnan talar om denne person, är konungen idel intresse och lifaktighet.

Drottningens moder är en mycket klok dam, som ser mera med sitt ena öga — drottningens moder är enögd — än andra människor med sina tvenne, därför kan arffurstinnan ej utstå förste konsuln, fast denne tillstadt Baden en så ansenlig tillökning i dess territorium, ty hon anser med fullt skäl, att landvinningens fördelar tillfullo uppvägas af nackdelen att därför stå i tacksamhetsskuld till franska republiken och dess styresman.

Drottningen har varit mycket orolig öfver detta, hur hennes gemål och hennes moder skulle komma omsams, ty ingendera är van att gifva vika eller foga sig.

Däremot trotsar drottningen till och med kungen att kunna lyckas bli oense med hennes far, ty arffursten Karl Ludwig af Baden är den mest undfallande person, som tänkas kan, och alldeles ej van att visa någon påstålighet eller göra sin vilja gällande.

Allt går obeskrifligt väl i Stockholm, där det badensiska herrskapet gör sig mycket älskadt och omtyckt, och där de fester, som för dem gifvas, bilda en högtuppskattad omväxling i den eljest ganska enformiga och tyngande hoflefnaden. Men då kungen partout ej vill, att vistelsen i Sverige i något afseende skall stå tillbaka för den nyss genomlefda i Ryssland, har han mycket emot drottning Fredrikas önskan, planerat uppehåll på lustslotten och resor i provinserna, i stället för en orubbad vistelse i Stockholm, som ju vid denna årsens tid oändligen vore att föredraga.

Den sista veckan i oktober är således i förväg bestämd till en Drottningholmsejour, som kunde ha varit den allra gladaste, om kungens lynnesgodhet blott hade hållit sig där som i Stockholm. Men det gjorde den ej, det blef genast till det allra miserablaste humöret.

Redan första morgonen af Drottningholmsvistelsen bär det galet till för kammartjänaren Wachlin vid kungens toalett. Wachlin kan icke påminna sig, att Hans Majestät varit så omöjlig att göra till lags, alltsedan han som helt liten prins brukade bråka vid påklädseln. Själf tänker konungen på den tiden och undrar om det är barndomens överansträngningar eller de senare årens olyckor, som orsakar, att somliga dagar alltjämt det minsta mankemang försätter honom ur jämvikten och gör det totalt omöjligt för honom att behärska sig och visa den värdighet, som det alltid grämer honom djupt, att hans häftighet låter honom förlora,

Direkta orsaken till kungens misshumör har emellertid varit den, att kungen dessa sista dagar tyckt, att drottningen försummar honom för föräldrar och syskon, och han grubblar öfver om hon alldeles ej frågar

efter honom, sedan hon fått hit sina badensiska anförvanter. Är han ej nu som förut den förste, som hon bör taga hänsyn till? Men det gör inte drottningen, hon stöter honom tvärtom genom att gång på gång säga: »jag undrar om min moder tycker om detta, om min far ej blir alltför besvärad af detta, om detta roar min syster och detta min bror. » Kungen tycker, att han aldrig i sitt lif känt sig så ensam. *De* älska hvarandra, men hvem älskar honom?

Denna föreställning har hållit honom vaken hela natten och gör honom mycket irritabel denna morgon.

— Knyt om skärpet! befaller han Wachlin.

Kammartjänaren knyter om skärpet. Af kungens ton och af sprittningarna och ryckningarna i den kungliga kroppen, förstår kammartjänaren, att ett oväder samlar sig.

— Wachlin fubblar! ryter kungen plötsligen.

— Om Ers Majestät värdigas hafva ett ögonblicks tålamod.

— Jag är nog tålig, men Wachlin är fubblig. Hvad är det för fasoner? Jag tänker inte visa mig med ett skärp, åtdraget på detta sätt, som en strypsnara. Med skälfvande fingrar löser kungen upp skärpet och kastar det på golfvet. Åter försöker Wachlin att knyta skärpet. Men han märker, att kungen föresätter sig, att det ej kan vara bra, och naturligtvis blir det ej bra.

— Det är för löst, ryter kungen. Det går upp, om jag vänder på mig. Se hit! Hur blir jag betjänad?

— I dag kan jag omöjligen vara Ers Majestät till lags, säger kammartjänaren bittert. Det är sannerligen en olycksdag.

Kungen blir utom sig, då han hör detta ord. Han har själf tänkt, att det är en sådan dag. Hur många olycksdagar skall det vara på detta år? Och hvad skall hända i dag?

Kungen får en plötslig ingifvelse, att det nu gäller drottningen. I januari detta år dog hans första förlofvade, prinsessan af Mecklenburg, och i mars storfurstinnan Alexandra. Skall drottningen bli den tredje?

Kungen har en gång, då han varit mycket nedstämd, talat med drottningen härom, och drottningen har svarat honom, att båda dessa prinsessor dött i barnsäng, och att en sådan död ju lätteligen också kan drabba den, som jämt och ständigt försättes i välsignadt tillstånd. Detta har kungen tyckt vara uppstudsigt och indelikat af drottningen att säga, men han kan i alla fall ej låta vara att tänka: Skall drottningen blifva den tredje?

Detta skulle nog ej nu fallit honom in, om han ej vore ond på drottningen, men på samma gång vet han, att han ej får vara ond på någon, som står honom nära. Han har märkt, att detta bringar ofärd öfver personen i fråga, och med alla drottningens fel och ofullkomligheter håller han af henne och skulle blifva utom sig, ifall något hände henne.

Denna föreställning gör, att den redan förut irritable kungen vid kammartjänarens ord förlorar all besinning. Han rusar emot honom, griper honom i strupen och kör honom mot väggen.

— Hur vågar han tala om olycksdagar? Hur understår han sig att svara mig, då jag tillrättavisar honom, ropar han.

Kungens häftighet är så stor, att Wachlin förskräckt lyfter armen för att skydda sitt ansikte mot det slag han väntar. Men kungen missförstår denna rörelse.

— Hotar han mig, eländige! Lyfter han handen mot sin Herre och Konung? Han får ej mera betjäna mig.

Lönen skall han få, men han får inte nalkas min person. Ut på ögonblicket, säger jag! Lyd — annars —

Det blir en trist dag på Drottningholm, och då vid middagen drottningens moder låter vänta på sig, ser konungen ut som ett åskmoln.

Han står midt i salongen och väntar, till den grad indignerad öfver att behöfva vänta, att hvarje sekund blir lång som en minut och hvarje minut blir till en kvart för dem, som vänta med honom. Kungen tager ej sina ögon från den förgyllda pendylen på kaminhyllan, och då hans svärfar söker distrahera honom genom att samtala om den ruskiga väderleken, som hela dagen rådt, svarar kungen honom ej, utan drager med en min af oändlig stuckenhet sin klocka ur byxsäcken och jämför den med pendylen.

Drottningen, alldeles bortkollrad af lyckan att vara med sina kära, ser ej, att kungen är ond eller att något är på färde. Hon står med sina syskon i ett hörn af salongen och nojsar med dem.

— Hur är det Marie, äta ni alltjämt upp alla de gamla hönsen i hönsgården? frågar drottningen plötsligen. Hon talar med låg röst, men skrattar högt.

Kungen rycker till vid skrattet och rodnar, men håller alltjämt blicken fästad på pendylen.

— Hvad menar du Frique? frågar prinsessan Marie nyfiken. Också hon talar i mycket låg ton för att ej bli hörd af kungen och de uppvaktande.

— Har du aldrig hört talas om våra höns, Marie, och inte heller du, Karl? Nå då skola ni få höra. Jag får då först berätta, att på min tid fingo vi systrar fasligt ofta höns till kvällsvard, och de allra segaste, som tänkas kan. Vi höllo på att bita sönder tänderna på dem, ja det vill säga, jag ratade dem alltid. Ni veta ju, att mitt och systrarnas rum vette åt hönsgården, och en afton såg jag ett par gamla kvinnor vanka omkring där på hönsfångst. Jag öppnade mitt fönster mycket sakta för att de inte skulle höra det, men jag hörde i stället — —

— Och hvad hörde du Frique? frågar prins Karl ifrigt, då drottningen tvärt afbryter för att skratta ut. Drottningen skrattar uppsluppet, och kungen vänder långsamt hufvudet åt hennes håll.

— Jo, en af hönsvakterskorna sa': »Vi taga bara en gammal höna, det är godt nog åt prinsessorna.» Ni må tro, att jag sprang till föräldrarna och klagade och sade, att jag inte ville äta upp alla gamla höns i Baden! Så få ni småttingar unghöns nu, så ha ni mig att tacka för det.

Kungen ser strängt på henne. Hvarför skrattar drottningen som en tossa? Det är sannerligen intet att skratta åt, att man på detta sätt mankerar kungen genom att komma för sent till middagen. — Men jag skall inte bli ond, jag skall inte, tänker Gustaf Adolf, som fortfarande står dödstyst.

Men tager drottningen kungens missnöje alltför lätt genom att fullständigt ignorera det, tager hennes gode fader det desto allvarligare.

Kungens svärfar är i en svår dilemma. Han törs ej ytterligare mana på sin dröjande gemål, som på hans vädjan, då han nyss var inne hos henne svarat, »att hon kommer, så snart hon är färdig,» och han är mycket förskräckt öfver sin mågs växande missnöje och ser allt emellanåt på sned upp till honom, som en skrämd tuppkyckling skulle se på en kalkon, som vredgad låter de spända fjädrarna skrapa i sanden.

Arffursten blinkar i smyg åt sin dotter, drottningen, och åt sina andra båda barn för att förmå dem att ej prata eller skratta, medan denna förfärliga väntan pågår, ty han märker, att kungens rodnad stiger för hvar gång drottningens glada skratt höres i den djupa tystnaden.

Hvad bryr hon sig om mina känslor, blott hon själf har roligt? Hon tycker, att allt det hon och hennes familj

gör är rätt gjordt, men detta är en affront, som jag ej ämnar tåla. Om arffurstinnan ännu dröjer två minuter, sätter jag mig till bords henne förutan. Jag skall lära henne passa tiden, tänker kungen med alltjämt stigande vrede.

Men innan de två minuterna äro till ända — kungen följer samvetsgrannt hur visaren flyttar sig på pendylen — träder arffurstinnan in i salongen med ett älskvärdt småleende och närmar sig kungen, som står orörlig och väntar, att hans svärmor skall bedja honom om ursäkt för sitt dröjsmål. Men arffurstinnan tycker ej, att det är värdt att spilla ord på en sådan bagatell, som ett par minuters försenande och säger ingenting, då kungen med obeskriflig stelhet bugar sig för henne, bjuder henne sin arm och för henne till taffeln.

Arffursten för sin dotter, drottningen, och hviskar till henne under promenaden från röda salongen till matsalen:

— Konungen är ond på oss, därför att han fått vänta på din mor.

— Har han fått vänta? Ja, då är han ond, Väterchen. Han tål inte att vänta en sekund. Var det flera sekunder?

— Det var precis tio minuter, suckar arffursten.

— Oj, oj, oj. Då är han fasligt ond, bekräftar drottningen med emfas.

— Ja, Gud i Himlen, hvad skola vi göra? Och din mor vill aldrig lära sig punktlighet och tål inte att bli jäklad.

Nu ger kungen tecken, att man skall sätta sig till bords, och sedan lakejerna ryckt stolarna till rätta, börjar arffurstinnan konversera med sin måg på sitt vanliga underhållande sätt, men kungen är totalt omöjlig. Han svarar knappt ja eller nej och låter den ena rätten efter den andra gå orörd ifrån sig. Arffurstinnan låtsar ej härom och låter ej detta bekymra sig det allra minsta, utan samtalar på det älskvärdaste med den öfriga familjen och uppvaktningen.

Men drottning Fredrika har all möda i världen att lugna sin fader.

— Din gemål kan ju vara mycket älskvärd, då han vill, men jag har aldrig råkat en människa, som kan verka så förstenande, då han visar sitt missnöje, hviskar arffursten till henne.

— Inte skola vi låta hans dåliga lynne fördärfva vår samvaro, hviskar drottningen tillbaka till fadern, hvars hand hon ömt klappar under bordet.

— För Guds skull, vi skola inte hviska. Han ser hit.

Konungen har låtit flytta bort den stora jardinièren, som skymt undan den midt emot sittande drottningen och arffursten.

Fascinerad sitter den orolige svärfadern och stirrar på sin måg, medan svärmodern alltjämt konverserar obekymrad om alla sura miner och tvära svar. *Hon* låter inte imponera på sig af någon måg i världen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Efter den bestämda tidens vistelse på Drottningholm sker återresan till Stockholm öfver Uppsala. Svärmodern retar alltjämt konungen genom sitt sätt att alldeles ignorera hans missnöje med hennes bristande punktlighet, men lika mycket retar honom svärfaderns vettskrämdhet för honom. Den mycket finkänslige och ömtålige arffursten af Baden lefver i ständig ångest öfver att bli det direkta föremålet för sin kungliga mågs missnöje. Men denna fruktan är onödig, ty kungen ålägger sig stort tvång och kämpar

oupphörligen med sig själf för att behärska sin irritabilitet gent emot sina gäster. Han bemödar sig att på intet sätt svika en kunglig värds plikter och skyldigheter, men inom sig är han glad för hvarje öfverstånden dag, som bringar afresans stund närmare, då han ju måste erkänna, att det tvång en värds plikter ålägger honom, ej i längden öfverensstämmer med hans önskningar och trefnad.

Värsta pinan är dock tanken på att han ej får bli ond på dessa personer, som stå honom nära, för att ej bringa dem i olycka.

Allt detta gör, att kungen är särdeles belåten, då det beslutas, att det badensiska herrskapet skall följa majestäterna till Gripsholm, stanna där ett par veckor och i medio af december fortsätta hemresan till Baden.

— — — — — — — — — — — — — — — —

På Gripsholm är så stor societet samlad, att man där är trångbodd, till den grad att alla rum begagnas, äfven de, som hafva elakt namn om sig för spökerier, och där man eljest ej brukar inkvartera någon af hofvet. Det är oändligen ruskigt att bo i dessa rum, synnerligast i tornrummet ofvanpå kung Eriks arrest, men som compensation för obehaget måste ju räknas, att de herrar, som där ha sin varelse, hvarje morgon kunna regalera damerna med berättelser om hvad de sett föregående natt, och hvarje afton uppväcka deras ömma deltagande med undran hur det skall gå dem denna natt och för hvem slottspöket då skall visa sig. Olika versioner löpa om hur slottspöket, som ju alla veta är Erik den fjortondes vålnad, egentligen ser ut, somliga ha sett det skrida sig förbi i en hög, svart skepnad, men grefve Frölich har sett det utan hufvud och därvid hållit, på att förlora sansningen af förskräckelse. Icke alla herrarna, som bebo spökrummen, ha sett spöket, men alla ha hört de besynnerligaste läten och ljud, och arffursten af Baden har af dessa historier blifvit så mörkrädd, att arffurstinnan som en särskild grace anhållit, att man ej i hennes gemåls närvaro skall berätta spökerihistorier eller tala om varsel och annan vidskeplighet. Hennes majestät, drottningen, lär ock vara mycket uppskrämd och påstår sig aldrig kunna sofva lugnt på Gripsholm. Många undra om kungen sofver om nätterna, och ifall han det gör, hvarför han då visar en sådan allvarlig uppsyn under den allmänna glädjen, ty denna Gripsholmsvistelse är eljest ovanligt glad och liknar mera hoflifvet under salig kungens lyckligaste tid än någon period under detta majestäts.

Hvarannan afton är bal, och hvarannan afton uppträda hofvets herrar och damer själfva på den lilla förtjusande slottsteatern eller åse de spektakel, det franska skådespelarsällskapet uppför därstädes. Man tillskrifver denna glädje helt och hållet badensiska herrskapets älskvärdhet, ty kungens humör är till och med dystrare än det var på Drottningholm, och drottningen blir med hvarje dag alltmera sorgsen och nedstämd vid tanken på den snart förestående skilsmässan från föräldrar och syskon. Arffurstinnan kan väl förstå detta, men hon kan hvarken gilla eller förstå, att drottningen ytterligare vågar förbittra kungens lynne, med sin envishet, att oaktadt hans uppmaning därtill, ej vilja deltaga i dansen, de aftnar det dansas på Gripsholm.

Drottningen svarar ideligen på alla sin mors föreställningar:

— Nej, nej, jag dansar inte. Då jag först kom hit till Sverige, sade kungen, att jag inte skulle valsa, och då jag inte får valsa, bryr jag mig alldeles ej om att dansa i de stela och tråkiga kontradanserna. Jag skall inte valsa, men han skall heller inte förmå mig att dansa några andra danser.

Naturligtvis kan ej kungen, då han en gång uttalat sin önskan, att hans gemål ej skall valsa, nu gå ifrån sina principer och tillåta detta, men det grämer och pinar honom, att drottningen ej förstår, att hon genom att neka deltaga äfven i kontradanserna ställer honom i en ful dager inför sina föräldrar, som ju måste tro, att han är en hårdhjärtad tyrann, som nekar sin gemål ett oskyldigt nöje, i stället för att hvarje sansad människa måste ge honom rätt uti, att valsandet ej anstår en drottning. Kungen gör för denna orsaks skull, allt hvad i hans förmåga står, för att beveka sin gemål att dansa i polonaiserna och menuetterna, men hennes envishet är ibland lika stor som hans, och hon låter sig ej af honom öfvertalas. Först då hennes kloka moder besvär

henne att dansa blott en enda kontradans, låter drottningen föra sig i en menuett, men hon gör det motvilligt, och då kungen förtjust tackar henne för att hon ändligen gifvit med sig, svarar hon med tårar i ögonen: — Jag har helt och hållet gjort det för min älskade mors skull!

Hur pass nöjd kungen är med detta resultat af svärmoderns öfvertalningskonst får ingen veta, ty tidigt följande morgon begifver kungen sig till Stockholm utan att underrätta någon om denna sin afsikt och utan att ha anmält sin ankomst till hufvudstaden.

Hela societeten är perplex, och drottningen är högst generad för sina släktingars skull, och dessa äro mycket oroliga för hennes, särdeles arffursten, som får i sitt hufvud, att deras härvaro på något sätt måtte misshaga kungen och irritera hans lynne mot drottningen.

— Vi skada vår dotter, om vi stanna här längre, säger han med stor ängslan till sin gemål, jag känner på mig att det är mig, som konungen ej fördrar, er tycker han om, men mig tål han inte. Så snart han återkommer, säga vi farväl och resa. Jag står ej ut med tanken att vara ett trätofrö mellan min dotter och hennes gemål.

— Min käre vän, det är ni säkerligen inte, svarar arffurstinnan, som sitter i sin sängkammare och värmer sina fötter framför den stora spiseln, hvari vedkubbarna spraka muntert denna kalla morgon — ej heller märker jag, att min måg så synnerligen älskar mig. Men man kan verkligen reta gallan på sig, då man ser, hur dessa båda barn, som hafva de allra förträffligaste egenskaper, de ömmaste hjärtan och äro skapade att behaga, göra allt för att förlora hvarandras, sin omgifnings och sitt folks tillgifvenhet. Hvad vår dotter angår, förmanar jag henne dagligen att förmå sig att visa mera höflighet, det vackraste sätt att vinna hopens tillgifvenhet, och jag säger henne, att denna tillgifvenhet en gång kan vara af oändlig vikt för hela kungahuset, helst kungen ju trots alla sina dygder och trots sin rättrådighet, ja kanske just i följd af denna, hos en opålitlig och ärelysten omgifning så ofta skaffar sig fiender. Hans oerhörda inbillning om en kungs prerogativer och makt gör honom också stor tort i dessa tider, då uppkomlingar diktera världens lagar. Men hur ömt min dotter älskar mig och gärna vill göra mig till lags, säger hon sig ej kunna öfvervinna sin blyghet och sin oro att, ifall hon visar sig alltför nedlåtande och tillmötesgående, kungen skall blifva missnöjd med henne, som han var i början. Hon påstår, att hon i allt försöker modellera sig efter honom, och att hon bemödar sig att vara lika stel som han och härma honom i hälsning och sätt, och är han i alla fall missnöjd, så rår hon ej därför. —

— Nu är kungen missnöjd med henne för min skull, säger arffursten ängsligt — Då han i dessa dystra gemak ser på mig med sin stirrande blick, tycker jag, att det är som om ett af de gamla porträtten på väggarna plötsligen fått lif, trädt ut ur ramen och stirrade hotande på mig. Jag känner med mig, då jag ej är tåld.

— Hur kan ni känna det, ni som aldrig i ert lif haft en ovän eller fiende? Men också jag tycker, att detta bisarreri att absentera sig utan afsked och utan förklaring, är högst besynnerligt och ohöfligt. Man får ju hoppas, att han kommer igen lika hastigt, som han afrest, och så snart han återkommit, resa vi. Vi behöfva emellertid ej tro, att det är för vår skull han lämnat Gripsholm, det kan lika väl vara för självfva ställets, säger arffurstinnan och makar med eldtången undan en stor kubbe för att få den att brinna bättre.

— Ånej, ånej, det är för vår skull. Han stirrar på mig ibland, så att kalla kårar löpa nedåt ryggraden.

— Om ni ej låter öfvertyga er, min vän, att jag har rätt uti, att han ej så särdeles väl trifs på detta ställe, så skall jag för att bevisa hvarför jag ej tror, att det är för vår skull han rest, omtala ett samtal, som jag förliden dag hade med vår måg. Det var den dagen, då han erbjöd sig vara min ciceron genom slottet. Som han ju hvarken låtit tillsäga er, drottningen eller de andra barnen, voro vi fullkomligt allena en timme eller mera. Kungen underhöll mig på det artigaste med historiken öfver de olika gemaken vi passerade och hade mycket af intresse att omtala rörande originalen till de porträtt af ryktbara svenska personer, som han

särskildt påvisade. Allra sist förde han mig upp för en nött och obekväm torntrappa och vred om nyckeln på en ytterdörr af järn, hvarefter vi gingo igenom en annan järnbeslagen trädörr och kommo in i ett halfrundt rum. Vår måg stängde ordentligt de båda dörrarna efter sig, slog så eld på elddonet, tände en vaxstapel och lyste på de nakna tegelväggarna och de gallerförsedda gluggarna.

— Hvad är detta för ett rum? frågade jag.

— Det är kung Erik den fjortondes arrest, svarade kungen högtidligt.

Som det var mycket kallt, och jag började frysa, frågade jag, om där ytterligare vore något att se.

— Javäl, svarade kungen, jag förde min svärmor hit för att visa dessa fotspår, som äro nötta i golfvet, de äro efter kung Eriks steg, då han vandrade upp och ned här under sin fångenskap. Och vår måg lyste med vaxstapeln på golfvet och medan han stod så böjd och lyste på fotspåren ett för ett, sade han oförmodadt:

— Tror min svärmor på själavandring?

— Nej, min vän, så enfaldig är jag ej, svarade jag.

— Men jag för min del tror fast därpå, fortsatte kungen med högtidlig röst, som om han uppläste en trosbekännelse. Så äro till exempel hos mig själarna af Erik den fjortonde, af den store Gustaf Adolf och af Carl den tolfte förenade, men den af Erik den fjortonde predominerar, också skall jag här en gång erfara hans öde.

— Jag brukar ju ej ha lätt att bli förbluffad, men jag kunde ingenting svara, jag stod bara orörlig och stirrade på kungens magra hand, som höll vaxstapeln, och som var det enda, jag kunde urskilja i mörkret. Nog hafva vi hört mycket stridigt tal om vår svenske mågs härkomst, men aldrig kunde vi väl förmoda, att han själf tror, att han har denna trefaldiga extraktion.

— Vår arma dotter, utropar arffursten och faller ned på stolen bredvid sin gemål.

— Hur är det fatt? frågar arffurstinnan förskräckt.

— Jag är alldeles yr, det svartnar för mina ögon. Jag vill resa härifrån. —

— Visst skola vi resa, säger arffurstinnan, som hastigt sprungit upp och låter sin gemål lukta på sin svampdosa och dricka ett glas vatten. Arffurstinnan har råkat ur askan i elden, i stället för att trösta sin gemål har hon skrämt, honom. Men arffursten får icke bli skrämd eller oroad, ty all sinnesrörelse är farlig för honom, som är korpulent och har kort hals.

— Säkerligen var denna propos endast ett plaisanteri af kungen, säger hans gemål tröstande.

— I så fall var det ett mycket lugubert plaisanteri, svarar arffursten, hvars ansikte nu återfått sin vanliga färg. Jag har aldrig märkt, att den svenske kungen är skämtsam af sig.

Men det har jag verkligen märkt, svarar arffurstinnan. Det händer ju inte ofta, men det har händt. Han har sinne för komik och ironi, blott de ej på minsta vis tangera honom själf eller den kungliga värdigheten.

— Är det så? frågar arffursten matt. Då Ni säger det, är det väl så.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Konungen har återkommit från Stockholm och afresans dag är bestämd till den femtonde. Dessa sista dagar äro uppfyllda af olika nöjen och förströelser. En dag göra de kungliga och hofvet en utflykt i vagn till

Strängnäs, som dock ej är alltför lyckad, ty vägarna äro särdeles halkiga, och fastän vagnarna äro väl broddade, blir färden osäker, hvilket mycket förskräcker drottningen, då hon tänker på sina käras snart förestående afresa. Om det ej vore alltför kostsamt att bjuda det badensiska herrskapet att stanna kvar öfver julen, skulle nog kungen göra det efter Strängnäsfärden, men kungen tycker sig ej kunna försvara inför sitt samvete att genom sin gemåls anförvanters förlängda vistelse öka egna och landets omkostnader i dessa dyrtider. Således blir det ej tal om att för det dåliga väglagets skull uppskjuta afresan. I stället söker kungen att på det noggrannaste sörja för de resandes säkerhet. Då han får höra, att arffurstens från Tyskland medförda vagn är alltför hög och smal i gången, erbjuder han honom att utbyta den mot en annan, och då arffursten ej låter öfvertala sig härtill, då han anser sin egen vagn vara bekvämare, befaller kungen hofstallmästare Rålamb att noga tillse det vagnarna äro hårdt broddade.

Så länge det badensiska herrskapet ännu är kvar på Gripsholm vara festligheterna. Drottningen gör ett ståtligt bröllop för sin hoffröken Minette Piper, som gifter sig med baron Stjernkrona, och hela sista dagen är egnad till en storartad afskedsfest för de af alla älskade höga gästerna.

Men då de resande behöfva tidigt begifva sig till ro för att hvila ut till kommande mödor och ansträngningar, som vid en vinterresa genom detta landet omöjligen kunna undvikas, har kungen befallt, att festen tidigt skall sluta, och att vid half elfvatiden denna afton alla ljus på Gripsholm skola vara släckta och allt buller undvikas, på det att drottningens höga anförvanter måtte få njuta en orubbad nattro.

Griptornets ur slår tolf dofva slag och i slottsgemaken slå pendylerna silfverklingande samma klockslag. I samma nu brytes kungens förbud och i alla sofrummen uppe i slottet och inne i kavaljersflygeln tändas ljus, ty ingen har tillräcklig ståndaktighet att i mörkret åhöra det infernaliska buller, som denna natt börjar, så snart midnattsklockan slutat slå. Det knäpper, det pustar, det suckar, det piper, det är ett skramlande i takteglen, som om de alla lossnat och i hvirflande fart ideligen klirrande stötte ihop, det är ett hvinande i hvalfven, som om en svärm vilda kattor blifvit lössläppta och jagade hvarandra. — Det brusar, det brakar, det stampar, det tjuter. —

Kavaljersflygelns korridorer fyllas med ett vimmel af förskräckta människor, hofdamer i puderkappor, hofherrar i nattrockar med nattljusen i händerna, halfklädda kammarpigor, som legat i garderoberna utanför sina härskarinnors rum, af lakejer med lyktor och lanternor. Alla vänta att få se det gamla slottsspöket skynda förbi, men ingen ser vålnaden, fast alla höra det buller och det larm han anstiftar. Somliga äro så förvirrade och vettskrämda, att de springa ned för trappan och ut i det fria och då, när klockan slår half ett, och bullret lika hastigt upphör, som det börjat, ser man en mängd irrande ljus skymta nere i hvalfven, på borggården och i trädgården. Lakejer, kammartjänare och kammarpigor måste hjälpa upp skrikande hoffröknar och pager ur gödselpölar, eldsläckningskar och snödrifvor.

De kungliga och deras höga gäster ha ej synts till eller hörts af under villervallan, och ingen vet hvad de tänka eller tro om orsaken till det förskräckliga och besynnerliga bullret. Ej heller talar någon med dem om nattens tilldragelse, då hofvet tidigt på morgonen samlar sig i det badensiska herrskapets rum för att taga ett rörande afsked. Konungen är mycket tyst och allvarlig, men detta är ej något ovanligt, och drottningen ser förgråten ut, men detta är att vänta vid afskedet från de kära släktingarna. Arffursten säger visserligen, att han legat vaken hela natten och klagar öfver yrsel, men arffurstinnan tröstar honom med att yrseln nog går öfver i den friska luften. Åtföljda af konungen, drottningen samt, hela societeten bege sig de resande ned på inre borggården, där vagnarna vänta. Arffurstinnan sätter sig med sina båda barn och sin uppvaktande hofdam i den ena af vagnarna, arffursten stiger med öfverste Borgenstjerna och sin tyske kavaljer upp i den andra. Hofstallmästare Rålamb demonstrerar ännu i sista ögonblicket för grefve Hamilton, att det ej är möjligt brodda vagnshjul, som äro försedda med hela skenor — därför har det ej kunnat ske med arffurstens vagn.

Den gråtande drottningen går från den ena vagnen för att kyssa sin mor och sina syskon till den andra för att omfamna sin far. Kungen kysser sin svärmors hand och låter sin svärfar kyssa sig på båda kinderna. Han är lycklig öfver att afresan nu ändtligen sker och att ingen olycka händt under härvaron.

Tornuret slår nio, och kungen ger tecken till affärd. De unga kavaljerer, som anhållit att få eskortera det badensiska herrskapet till första skjutshållet, svinga sig upp på sina hästar och omringa vagnarna, som försiktigt köras öfver isgatan utanför porthvalfvet. Då vagnarna försvunnit ur sikte, bjuder kungen sin högt gråtande gemål armen och för henne in till välbehöflig hvila. Hofdamerna och hofherrarna följa efter. Man samtalar hviskande, man är oändligen beklämd, man hoppas, att spökerierna i natt ej varsla ondt — — — —

Också blir hela societeten på Gripsholm ofantligt lättad, då en kurir från Tjula, där första resemiddagen intagits, bringar budskap om att allt hittills gått väl.

— Gud ske lof, att allt går väl! utbrister kungen med den lyckligaste uppsyn.

Men på natten återkommer en af pagerna, som åtföljt det badensiska herrskapet, med ilbud till kungen, att en olycka skett. Arffurstens vagn har stjälpt ned i ett dike. Den höge herrn föreföll visserligen oskadad, men skrämseln har förorsakat ett slaganfall. I sanslöst tillstånd har han, nedbäddad i en skrinda, förts till Arboga, dit arffurstinnan och hennes barn förut i säkerhet anländt.

Denna underrättelse är ett åskslag för kungen, som våldsamt upprörd meddelar den åt sin gemål.

— Jag är då född olycklig och att bringa olycka. Är det ej så, att kejsarinnan Catharina, kung Fredrik Wilhelm af Preussen och kejsar Paul, alla ha dött inom tre månader, sedan jag gjort dem besök, och är det ej, som om min svärfar endast kommit till mina stater för att där ljuta döden! Jag har idel motgångar. Hvad jag gör med bästa vilja att handla rätt, slutar olyckligt, tillägger han bittert gråtande.

— — — — — — — — — — — — — — —

Arffursten är död, och den förtviflade arffurstinnan har velat fortsätta hemresan till Baden, men konungen har på inga villkor tillåtit henne detta, då han på morgonen med drottningen ankommer till Arboga. Högt gråtande besvär han henne, att tillsammans med honom och drottningen jämte sina barn tillbringa hela vintern på Haga, tills öppet vatten blir. Kungen skall låta fira arffurstens begrafning i Riddarholmskyrkan med allra största solennitet. Inga kostnader skola sparas.

Kungen är näst änkefurstinnan den mest sorgbundne af alla, och ensligheten på Haga ökar än mera hans och allas dysterhet, ty tillfölje trångboddheten i paviljongen måste de kungliga och furstliga personerna nöjas med den allra nödvändigaste uppvaktningen. På Haga tillbringas den sorgligaste julhelg och vinter, som tänkas kan.

Det enda, som förströr kungen denna första tid, är ordnandet af svärfaderns begrafning, om hvilken han dagligen konfererar med ceremonimästaren.

Begrafningen skall äga rum den sjuttonde januari, processionen skall samlas i konungens nedra rum på slottet, därifrån skall den gå genom Rikssalen till Ståthållarhuset, där liket hämtas. Klockan half sex kommer processionen till Riddarholmskyrkan, som skall vara rikt dekorerad, en katafalk i form af ett tempel skall stå i choret. Kyrkan skall klädas med svart, biskop Flodin skall hålla predikan. Begrafningen skall äga rum vid fackelsken. —

Mot änkefurstinnan är kungen mycket uppmärksam och söker hos henne uppfylla alla en öm sons plikter. Han vet ej hur väl han vill henne, och om han ej förmår att trösta henne öfver förlusten af hennes änglagode gemål och hennes ställning som en gång regerande furstinna, som hon genom detta förfärliga olycksfall i

hans rike förlorat, är det sannerligen ej af brist på god vilja.

Redan före begrafningen proponerar kungen, att hon skall försöka förströ sig genom att göra en liten resa i grannskapet.

Änkefurstinnan svarar på denna besynnerliga propos med en tåreflod och genom att tvärt lämna rummet.

Då kungen bestört frågar drottningen hvarför hennes mor tagit så illa vid sig, då han ju menar henne så väl, svarar drottningen, som är djupt rörd öfver kungens stora beskedlighet och omtanke, men på samma gång harmsen öfver hans obegripliga brist på takt.

— Man får ju besinna, att det handlar om en person, som endast för fjorton dagar sedan mist sin gemål genom en olyckshändelse i vagn, som gör sig ständiga förebråelser öfver att vara orsaken till hans död genom att ej taga honom i sin vagn vid afresan från Gripsholm.

Kungen svarar: — Det gör mig oändligen ondt, att hon gör sig förebråelser —

— Jag är mycket tacksam för Eder uppmärksamhet och godhet mot min moder, men ber och besvär Eder att ej proponera henne en ny resa, så länge hon ej ens kan förmå sig att sätta sig i en vagn för att taga den minsta motion. Så snart Ni ber henne åka, börjar hon darra och skälfva i hela kroppen.

— Det är skada, att hon ej vill göra en liten resa i omgifningen, ty intet förströr tunga och ängslande tankar så, som att förflytta sig från en plats till en annan, säger kungen med en djup suck.

Då den förströelse, som kungen själf haft med begrafningens ordnande, är öfver med denna, måste han med makt taga sig samman och börja sysselsätta sig med regeringsärenden. Han far nu till staden om morgnarna, håller konselj och dinerar och återvänder först sent till Haga.

Drottningen far också in till staden, antingen på morgonen eller på eftermiddagen för att råka sina barn, som för det trånga utrymmets skull blifvit kvarlämnade i Stockholm.

Under tiden äro änkefurstinnan och hennes dotter Marie ensamma kvar på Haga med sin svit, som har förfärligt tråkigt.

Kungen funderar alltjämt på hvad han skall göra för att förströ sin svärmor. Som hon ju är ett vettigt fruntimmer, tror han, att det säkerligen skall distrahera henne, om man vid hans återkomst till Haga vid åtta tiden på aftonen, toge sig för att läsa högt i spegelsalen. —

Men kungen har en alltför besynnerlig smak i valet af lektyr, och de böcker, som läsas, äro mycket litet lärorika eller roliga för änkefurstinnan. Minst af allt kan man tycka är Don Quijotes historia gjord för att förströ en förståndig människa i hennes djupa och lifliga sorg. Också vill ej änkefurstinnan åhöra lektyren, utan föredrager att oförströdd genomlefva denna oändligt ledsamma vinter, tills islossningen ändtligen sker och med den hemresan till Baden.

III.
Den tyska resan.

Om ej i Gustaf Adolfs land härskade så oändlig sträng censur öfver allt, som på trycket utgifves, som på ett eller annat sätt kan vara kungen misshagligt, skulle nog ej hans svenska folk ha ett så oändligt behof att lätta sina hjärtan med skvaller om det, som på högre ort göres eller uraktlåtes.

Af allt, som sker, tadlar svenska allmänheten mest och ifrigast konungens obeskrifliga reslusta, som ju borde varit tillfredsställd med nedföljandet denna vår af de badensiska anförvanterna till Skåne, i stället för att det tvärtom genast efter hemkomsten till Haga åter rustas till ny resa.

Denna gång reser kungen till Finland, och drottningen medföljer, fast man ju måste tycka, att Hennes Majestät helst borde hålla sig i stillhet, då hon åter lär befinna sig i välsignadt tillstånd.

Men då ändamålet med drottningens medföljande påstås vara en flera dagars sammanvaro med hennes syster, den ryska kejsarinnan, hoppas svenska allmänheten, att häraf någon fördel skall beredas riket, hvarför den för ovanlighetens skull snarare gillar än missgillar denna resa. Men vi tyckas ingen tur ha med vår drottnings släktingar, ty mötet vid Abborfors mellan de båda höga systrarna föranleder närapå till krig med Ryssland af den oförutsedda anledning, att vår kung påhittar att gränsbron öfver Kymene älf skall målas i de svenska färgerna, något som ryssarna ej tillåta.

Detta våghalsiga rätthafveri af vår kung uppväcker den svenska allmänhetens oro och ogillande, destomera som den har allt skäl att förmoda, att kungens hätskhet och retlighet mot sin svåger, ryske kejsaren, till stor del kommer däraf, att denne härskare beviljar sitt folk flera friheter än det tillförne haft, något, som vår kung, då han häri spårar jakobinska tendenser af ryske kejsaren, på det högsta lär förtryta.

Likaså anser man, att kungens val af titel för sin i början af december födde andre son, då han kallar honom *storfurste* af Finland, enkom är ägnadt att väcka ondt blod i Ryssland och reta kejsar Alexander på oss. Men lyckligtvis är den ryske härskaren alltför förståndig och upplyst för att genom ett anfall på Sverige störa det lugn, som detta år för första gången på ett decennium härskar i största delen af Europa, men innerligt måste man hoppas, att vår unge tilltagsne kung måtte behaga hålla sig stilla och tillbakadragen och ej tredskas med att inblanda sig och oss i äfventyr, som rikets vanmakt ej mäktar trotsa.

Men vår kung tyckes omöjligen kunna hålla sig stilla, och fast förberedelser ske i största hemlighet, förstår man dock, att Majestäterna denna sommar 1803 skola företaga en längre utrikes resa. Man vet hur illa drottningen trifs i Sverige, och man förstår, att meningen är, att anförvanterna i Baden skola påhälsas.

Somliga påstå till kungens beröm, att han själf lär ha ansett denna resa orådig, men att han företager den sin drottning till behag, andra förmena, att det är kungens egen reslusta, som härtill bestämt honom.

Drottningen tager med sig sin lilla dotter, fast hon ej är äldre än två och ett halft år, men lille kronprinsen och lille storfursten kvarlämnas lyckligtvis i landet.

Då den tjugusjunde juni fregatten Camilla afseglar från Dalarön med de höga resande, är det under den svenska allmänhetens ifriga förhoppning, att ännu denna höst få återse deras Majestäter i Sverige.

— — — — — — — — — — — — — — —

Svenska allmänheten får genom vänner och släktingar i Stralsund höra, att alltifrån landstigningen på tysk botten både Hans Majestät kungen och Hennes Majestät drottningen äro vid allra bästa lynne och underbart älskvärda och tillgängliga, och att kungen helt och hållet vunnit pomrarnas hjärtan, likaså drottningen, hvaråt den svenska allmänheten ju måste på det högsta glädjas.

När resan från Stralsund fortsättes nedåt Tyskland, upphöra alla regelbundna nyheter rörande det höga herrskapets färd och endast af och till förmäles hvad som på ett eller annat ställe passerat. I Wittstock lär drottningens moster, änkedrottningen af Preussen, ha varit till mötes, i Quedlingburg har vår egen prinsessa Sofia Albertina besökts. I Weimar hos storhertiginnan, en annan moster till vår drottning, har vår kung råkat många lärde, som där äro bosatta, och där bland andra talat vid en vid namn Schiller, som är mycket ryktbar för sin historia öfver Gustaf den andre Adolf och trettioåriga kriget, för hvilken konungen gifvit honom en

gulddosa i present.

Af allt att döma tyckes denna tyska resa arta sig till ett verkligt triumftåg för vår unge kung, som, på ett för hans högfärd oändligen smickrande sätt, upprepade gånger förliknas vid sin store namne Gustaf den andra Adolf.

Också af franska regeringen är han uppmärksammad och fjäsad, ty redan i Mannheim har den franska minister, som är anställd hos kurfursten af Baden, kommit från Bonaparte, som nu blifvit konsul för lifstiden, för att komplimentera konungen och framföra Bonapartes ursäkt, att han ej kan göra någon resa i de närbelägna provinserna, medan konungen är på detta håll, därför att han är mycket sysselsatt och har andra resplaner, som hindra honom att göra kungens bekantskap. Sedermera förmäles från Carlsruhe, att konungen ofta har samtal med den franske gesandten, hvilket låter förmoda, att Bonaparte försöker förmå konungen att resa till Paris — —

Mycket mer vet ej den svenska allmänheten, men den hoppas alltjämt på konungens hemkomst denna höst.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Den gamle charmante kurfursten af Baden, drottning Fredrikas farfar, börjar smått att undra öfver de svenska sederna och bruken. Han vet, att Sverige har namn om sig att vara bland de gästfriaste länder i världen, men månne där ej sättes någon term för ett gästbesök? Nu har kungen af Sverige gästat Carlsruhe i tvenne månader och ej gjort minsta min till hemresa. Det är både angenämt och smickrande för kurfursten att veta, det hans gäster trifvas så utomordentligt, men då de kommit med talrik svit, och Hans svenska Majestät också är så nådig att inbjuda sina ministrar att besöka sig i Carlsruhe, såsom nu denne charmante minister i Wien, baron Gustaf Mauritz Armfelt, och allesammans lefva på kurfurstens bekostnad, måste ju kurfursten, hur gästvänlig han än är, så småningom börja undra på hur länge en svensk visit i regel anses böra räcka.

Svenska sederna måste också i andra afseenden vara ganska märkvärdiga, nämligen så till vida, att det tyckes vara gästerna, som skola bestämma tonen och ordningen i värdens hus och ej denne själf. Åtminstone får den älskvärde gamle kurfursten ju antaga, att så är, då han ser hur den svenske kungen ordnar och arrangerar för sig, såsom han vill hafva det, och djupt måste den gode kurfursten beklaga sitt badensiska hof, som tvingas stå i oändlighet, då den svenske kungen har för vana att sällan sätta sig under aftoncirkeln, utan står i timtal midt i rummet samt ej tillåter hofvet att sätta sig, medan han står, undantagandes de personer, som spela kort. För detta myckna ståendets skull är kortspel också en oändligt eftertraktad förströelse vid dessa intima cirklar, som omväxla med lysande fester, galaföreställningar på teatern, uppvaktningar och courer och mera annat sådant, som är de rigeur vid ett kungabesök.

Gamle kurfursten är en alltför nobel gammal herre för att på minsta sätt låta påskina, att han börjar känna sig ganska trött på all denna uppståndelse, men han kan ej låta vara att tycka, att det är tämligen oförsiktigt för att ej säga indelikat, då han en afton hör sin svärdotter, markgrefvinnan, försäkra den svenske ambassadören, baron Armfelt, att det är en bagatell för kurfursten att hysa konungen och drottningen af Sverige och deras svit, hur länge dessa kära barn behaga stanna. Därtill persvaderar markgrefvinnan, som är en särdeles entreprenant fru, med hvilken den gode kurfursten i många afseenden alldeles ej är ense, sina i Tyskland gifta döttrar att med mågar och barn hälsa på de svenska anförvanterna i Carlsruhe, och den gamle kurfursten ser sig således omgifven af sin sondotter kurfurstinnan af Bayern och hennes gemål, af sin sondotter, hertiginnan af Braunschweig och hennes gemål, af sin sondotters, prinsessan Maries trolofvade, arfprinsen af Hessen-Darmstadt. Dessutom inbjudas af den så oändligt gästfria markgrefvinnan för att möta kungen af Sverige en hel del af de franska emigranter, som vistas på badensiskt område, och då markgrefvinnan är intagen af en hvar, som kallar sig fransk emigrant, medan hennes svärfar, kurfursten,

måste för franske förste konsulns skull vara ytterst försiktig i sitt görande och låtande, är detta en särskildt delikat angelägenhet. Vår annars ordnjugge svenske sonson är därtill, då han yttrar sig om de europeiska förhållandena, ytterst frispråkig och uppriktig, ej endast i förtroende till de tyska anförvanterna af Baden, Bayern och Hessen, hvilka söka iakttaga den peniblaste försiktighet, utan efter hvad kurfursten har låtit sig berätta äfven, då han talar med dessa franska emigranter, som omsvärma honom. Vår svenske sonson vill ej sätta tro till, att man i Carlsruhe möjligen kan vara omgifven af förste konsulns spioner.

Allt som allt är det ett besvärligt och bekymmersamt besök den gamle älskvärde kurfursten fått på halsen.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Konung Gustaf Adolf af Sverige och hans ambassadör i Wien, baron Armfelt, äro ensamma ute på en lång ridtur i omnejden af Carlsruhe.

I början af ridten sneglar kungen allt som oftast bekymrad och ogillande på sin följeslagare, ty kungen är långt ifrån belåten med Armfelts riddräkt, som snarare är en fantasikostym, ägnad att framhålla den ståtliga mannens vackra hy, starka färger, blå förföriska ögon och kastanjbruna hår, än den är ägnad att vara anpassad för det tillfälle, då en svensk minister till häst åtföljer den svenske konungen. Baron Armfelt är iklädd blå byxor instuckna i höga stöflar, kantade med en guldsnodd och försedda med framtill hängande guldtoffsar, hvit väst, blå halsduk och blå frack med förgyllda knappar och bär en mjuk kalabreserhatt på sned på hufvudet, hvilken dräkt tar sig alltför afstickande och negligeant ut bredvid Hans svenska Majestäts strama och korrekta uniform.

Kungen har redan åskilliga gånger antydt för Armfelt, att den dräkt, som han under ridturerna med kungen bär, måste anses för ganska vårdslös, men Armfelt har ej hört på detta öra, utan alltid uppträdt i likadan utstyrsel, och då kungen nu från hästryggen sneglar på sin ännu i medelåldern så oändligen intagande ambassadör, skakar han visserligen sakta på hufvudet, men bryr sig ej om att vidare anmärka, därför att han så innerligt gärna vill hafva Armfelt kvar hos sig, och Armfelt måste menageras, ty han har öppet sagt kungen, att han alldeles inte trifs i Carlsruhe. Och så länge Armfelt inomhus och vid officiella tillfällen uppträder i full uniform, värja, stöflar och sporrar, får kungen ju tåla sig — —

Ridten har icke varat alltför länge, innan kungens tankar distraheras från Armfelts dräkt till hans lifliga tal om salig kungen, om kungens egen barndom, då baron Armfelt var hans uppvaktande kavaljer, hvarvid han påminner om många rörande, sorglustiga och glada episoder från denna tid, som framlocka hos hans kunglige åhörare skiftesvis en djup suck eller ett flyktigt leende.

»Ingen har ordet i sin makt som Armfelt,» tänker kungen, där han sitter tyst, medan hästarna galoppera vid hvarandras sida öfver fält och mark och raka, träkantade landsvägar, och åhör det sorgliga och glada, som Armfelt har att förtälja. Ingen snö täcker det vackra landskapet, som belyses af en mildt strålande sol, fast man är långt inne i november.

— När behagar det Ers Majestät, att jag skall återvända till Wien? frågar Armfelt plötsligen, då han tycker, att kungens tystnad varat alltför länge.

— Armfelt får vara beskedlig och vänta litet ännu, svarar kungen.

— Har Ers Majestät ej heller beslutat, när den egna hemresan skall ske? frågar Armfelt och klappar sin stora svarta häst på halsen.

— Nej, jag trifs här innerligt väl, och drottningen säger mig dagligen hur lycklig hon är öfver att få vara med sin familj, helst hon nu också har sina systrar hos sig.

— Ja, kurfurstinnan af Bayern är sannerligen söt och artig som en ängel, utbrister Armfelt lifligt.

Han tänker, men säger ej högt: »hur helt olika din drottning, som är oartig och spelar pantomimen af saltstoden vid Sodom och Gomorrah och inte vårdar sig om att se åt oss stackars fattiga svenskar». Och då konungen fortfarande tiger, fortsätter Armfelt:

— Och prinsessan af Braunschweig är lika vacker som de andra systrarna och prinsessan Marie är oändligen täck.

— Jag hör, att Armfelt uppskattar mina svägerskor, säger kungen mycket stelt.

— Också Ers Majestäts höga svågrar, svarar Armfelt oförskräckt, synnerligast min gamle vän och vapenbroder för tjugutvå år sedan, kurfursten af Bayern.

— Jag undrar just om inte Armfelt är alltför familjär mot kurfursten, och om han ej misstycker detta, tillägger konungen.

— Nej, Ers Majestät, alldeles tvärtom, svarar Armfelt. Ju gemytligare desto bättre, tycker han.

— Då är det bra. Armfelt skall få följa med mig under besöket hos min svåger kurfursten i München, dit resan blir i början af december.

Armfelt bugar sig underdånigt, men vänder sig strax därpå bort och gör en led grimas.

— Tänker Ers Majestät från München direkt företaga hemresan till Sverige? frågar han, som tycker sig ej nog ofta böra påminna härom.

— Hvad såg Armfelt efter? genmäler kungen.

— Det var en vacker bondflicka, som stod framför grinden.

— Så. Nej från München återvänder jag till Carlsruhe, svarar kungen och faller åter i tankar, medan de båda hästarna, den hvita och den svarta galoppera sida vid sida. Så drager kungen tyglarna åt sig och låter hästen gå i skridt bredvid Armfelt, som ögonblickligen saktar farten.

— Jag har mycket att uträtta här, förstår Armfelt. Här är jag i händelsernas midt. Sverige är så oändligen aflägset. Armfelt vet likaväl som jag hvilket stort värf min salig fader dog ifrån, och som jag ärft af honom: Bourbonernas återinsättande på deras fäders tron. Då Gud ger mig tecken, att jag skall vara redo att skrida till detta värf, skall jag vara redo. Jag skall jaga Bonaparte från franska tronen, hvarefter jag skall återinsätta Bourbonerna. Förr än detta skett, får jag ej ro.

— Jag är så oändligen af Ers Majestäts åsikt och har ingen högre önskan än att ett lyckligt krig mellan Europas *stormakter* måtte afskudda Europa den korsikanske usurpatorns ok. Mer än gärna vill jag göra krig mot honom med *ryssar,* hvars lif och hvars pung, jag intet intresse har att spara. Med svenskar däremot —

— Jag vill göra kriget med mina svenskar och tyskar, säger kungen med en ifver, som jagar blodet upp i hans ansikte och tårar i hans ögon. — En passant skall jag jaga kungen af Preussen ur tyska riket. Och jag är förvissad om att när Guds egen tid är inne, skall han gifva mig ett tecken härpå så ögonskenligt och omisskännligt, att ej blott jag, men också mitt folk och hela världen skola se och förstå — också Armfelt, tillägger kungen med ett vinnande småleende.

— Jag skall vara påpasslig efter alla tecken, svarar Armfelt i hofmannaton. Kungen talar nu åter med djupt allvar och liflig rörelse:

— Detta är min mission, ser Armfelt, och när den är fullbordad, afsäger jag mig kronan till förmån för min son, kronprinsen. Jag älskar ej att regera, och när jag nu har två söner, har jag rättighet att draga mig tillbaka, så snart jag fyllt mitt värf i världen. Jag skall tala om för Armfelt, att jag skref afsägelseakten före afresan från Stockholm. Jag har däri nämnt de orsaker, som dikterat detta mitt beslut. Det gräsliga intryck af de dagar, som föregingo mitt uppstigande på svenska tronen — Armfelt minnes dem väl — — — — Jag har skrifvit, som sant är, att med mordet på min fader lades grunden till alla de enskilda och allmänna sorger, som förtära mitt hjärta, äfvensom till den önskan att befrias från ett kall, hvilket jag för hvarje dag känner mig mera oskicklig att uppfylla i anseende till den sinnesförfattning, uti hvilken jag genom ett af sorger förstördt hjärta blifvit försatt, och som ej med ord står att beskrifva —

Konungens rörelse blir honom öfvermäktig, och han gör ett långt uppehåll, innan han fortsätter:

— Därför, så snart jag uppfyllt min kallelse, offentliggöres denna min afsägelseakt, och jag är fri från regeringsbördan och kan lefva som enskild man.

— Ers Majestät, vågar jag säga, hvad jag tänker?

— Visst får Armfelt tala.

— Ja, då vill jag säga, att tid, tålamod och en klok politik kunna bereda för Sverige mycket fördelaktiga chanser, men om Ers Majestät kastar sig i hvilken affär som helst — så —

— Armfelt och jag mena visst inte detsamma, men jag förstår hur Armfelt menar. Om det går mig emot, menar Armfelt, så kan jag lätt få min önskan uppfylld att lefva, som enskild man, utan att någon afsägelseakt från min sida behöfver ifrågakomma.

— Ers Majestät. Vi lefva sannerligen i tider, då alla troner vackla och alla kronor sitta lösa —

— Nej, nej, Armfelt. Så skall det inte gå. Jag vill ej blifva afsatt. Mig skall ingen förmå afsätta. Gud vill göra mig till sin stridsman och vill, att jag skall föra rättfärdighetens krig. Jag har haft motgång i mycket, men i detta skall jag sannerligen ej hafva det, och när jag uppfyllt mitt värf, är jag fri. Tror Armfelt på profetiornas uppfyllelse?

— Nej, Ers Majestät, det gör jag säkerligen inte.

— Man skall tro profetiorna, Armfelt. Och allt jag på senare tiden läst, bekräfta de fromma mäns utsago, som förklara, att tiden snart är inne, då Vilddjuret skall störtas och Mannen på den hvita hästen, han, som heter Trofast och Sannfärdig och som förer krig med rättfärdighet, skall framträda.

— Jag känner så lite till riddareromaner, Ers Majestät.

Konungen drar så hårdt igen tygeln, att hästen stegrar sig.

— Gud sig förbarme! Kallar Armfelt Johannes Uppenbarelse för riddareroman! Men vi skola ej tala mera om detta, öfver hvilken ingen af oss bestämmer, men som måste ske, då Gud så vill och fordrar. Låtom oss tala om de gamla tiderna, om salig konungen och den tid, då Armfelt uppvaktade mig första sommaren på Drottningholm. Men först skall Armfelt läsa upp ur det sista brefvet från sin grefvinna, hvad hon skrifver om min son kronprinsen, som hon har i sin vård, såsom Armfelt hade mig. Jag hoppas till Gud, att min son skall växa upp till en lyckligare människa, än jag varit, tillägger kungen. Allt hvad man erfarit i barndomen af intryck och sorger följa med lifvet igenom. Åtminstone har det gått mig så.

— Min hustru skrifver först och främst, att hela landet trånar efter Ers Majestäts hemkomst.

— Det kan Armfelt hoppa öfver, det talas väl också om att hufvudstadens invånare längta så ofantligt mycket efter mig — det får jag alltjämt höra. Jag kan ej annorlunda förklara detta än såsom en följd af deras så ovanliga ombytlighet i tänkesätt och således ämnar jag ej förtro mig till dessa förundransvärda utbrott af häftiga känslor, som kanske lika snart försvinna. Armfelt skall i stället låta mig höra hvad hans grefvinna skrifver om mina söner kronprinsen och storfursten, och sedan galoppera vi tillbaka.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Det sitter en gammal man i en urblekt hvit hårpungsperuk och besynnerlig gammalmodig svart dräkt med knäbyxor och skor i konungens af Sverige sängkammare på Carlsruhe slott. Mannen har ett betydande ansikte med ett klokt och vördnadsbjudande uttryck, hans gestalt är liten och mager, nästan torr, men hans rörelser äro mjuka och behagliga, och hans ögon äro drömmande och melankoliska. Han sitter lugnt och obesväradt och samtalar med konungen, som står framför honom och uppmärksamt åhör hans tal, liksom vore det den naturligaste sak i världen, att han får bli sittande, fastän konungen af Sverige behagar stå. Den gamle talar med en mild och böjlig stämma, som dock är så långt ifrån att vara svag, att den, då han blir ifrig, ljuder fulltonig och stark, som om han talade inför en stor församling och ej inför en enda man. Kungen är till den grad fascinerad af hans tal, att han ej tager sina ögon från honom. Då och då nickar han bekräftande.

— Nu är att märka, säger den gamle med hög röst, att sträfvandet efter universalt herradöme öfver hela kristenheten eller till och med hela människosläktet och dess ordentliga öfverheter och detta icke blott i religions- utan och i statssaker, kortligen: *att vilja regera världen i Guds ställe*, det är Drakens ande och Djurets väsende.

Kungen nickar bekräftande, och den gamle fortsätter:

— Då vi nu finna hos det romerska hofvet denna karaktär från längre tid tillbaka framgent grundad, så är sviten af påfvar icke i anseende till det allmänna biskopsdömet utan i afseende på ofvannämnda karaktär, *Djuret ur Hafvet.* Antoge alltså framdeles en annan makt denna karaktär, så skulle den ock alltid vara samma Djur, utom det, att dess uppstigande blefve från ett annat ställe. I Johannes Uppenbarelse, kapitel elfva, vers sju, talas om Djuret, som uppstiger utur afgrunden, och kapitel sjutton, vers åtta, säger Ängeln till Johannes, att just detsamma Djuret, som uppstigit utur hafvet, skall en liten tid förlora sig och då åter uppresa sig utur afgrunden. Detta allt säger jag därför, att man icke skall binda begreppet om detta fientliga Djur helt ovillkorligt vid det romerska hofvet, emedan detta Djur ock ännu kan visa sig på något annat ställe —

— Just så har jag förstått Eder mening, säger konungen och blir blodröd i ansiktet.

— Det egentliga Djuret ur afgrunden föreställes såsom en enskild person, se andra brefvet till Thessalonierna, vers tre till tolf.

Den gamle öppnar en tysk bibel, som ligger i hans knä, slår upp det ställe, hvarom han talat, räcker bibeln till kungen och säger:

— Läs detta märkvärdiga ställe uppmärksamt, det angår oss hufvudsakligen, emedan många af den nu lefvande generationen skola upplefva hans ankomst. Här kallas detta Djur *Syndens människa, Förtappelsens barn, Motståndaren,* den *Tygellöse.*

— Javäl, javäl, säger kungen. — Sannerligen, vi hafva upplefvat hans ankomst!

— Också i Daniels Profetia framställes han såsom originalet, till hvilket Antiochus Epifanes var förebilden.

Den gamle slår upp kapitlen åtta och tolf och sitter tyst, medan kungen läser. Så fortsätter han:

— Följaktligen är Djuret ur Afgrunden en enskild person, en stor regent. Hur han skall kallas påfve, konung, kejsare eller general, det veta vi icke, nog af, han skall blifva Antichrist, just motsatsen mot Christum. Han skall kommendera en Makt, som redan förut har antikristendomens anda, afgrundslika ränker, och politik i utöfning. Genom denna makt, skall han inom få år göra sitt bästa för att uppnå det gamla Drakeändamålet, tillvinna sig UniversalHerradömet öfver hela människosläktet, men öfverraskande hastigt skall då alla Konungars Konung, alla Herrars Herre komma och störta honom med hela sin här och alla sina allierade i fördärfvet.

Den gamle reser sig upp ur den skulpterade karmstolen, i hvilken han suttit.

Han står framför kungen och ser på honom allvarligt med sina vackra, trohjärtade ögon, då han fortsätter:

— Detta stora geni skola alla *de* beundra och tillbedja, hvilkas namn icke från världens begynnelse stå skrifna i Lifsens bok, hvilka följaktligen förakta sanningen om Jesus Christus och icke funnit den nog filosofisk. Man tage sig i akt för Förförelsen. Han skall uppträda ganska lysande och äga stora talanger. Man tage sig i akt! — Nu måste jag gå. Vill man, att jag skall återkomma?

Kungen räcker honom sin hand, utan att vredgas öfver att den gamle hjärtligt trycker den i sin, i stället för att böja sig ned och kyssa den. Tvärtom, det är med sin vänligaste röst, som därtill darrar af rörelse, som Gustaf Adolf säger:

— Herr professor, Jung-Stilling. Ni har varit mig till oändlig tröst redan då jag i Sverige läste edra skrifter, som min svärmoder, fru markgrefvinnan, lämnade mig. Hur mycket mera nu, då jag fått se och tala vid Eder. Då Ni härnäst reser från Marburg eller Heidelberg till Carlsruhe på min fru svärmors kallelse, räknar jag på Edert besök. Det är oändligen mycket, som Ni kan säga mig. — De, som icke finna sanningen om Jesus Christus nog filosofisk, kalla er svärmare och mystiker, för mig äro dessa namn hederstitlar, och Ni herr professor Jung-Stilling är mannen efter mitt sinne. *Jag* förstår Eder och tackar Eder. Och djupt bugande följer den stolte svenske konungen den gamle mannen i den slitna, gammalmodiga, svarta dräkten till dörren, som han själf låser upp och håller öppen för honom.

— — — — — — — — — — — — — — —

Det är lättare för kurfursten af Bayern att få sin svåger kung Gustaf Adolf af Sverige till gäst än att förmå honom att begripa, när enligt all rimlighet ett kortare besök bör taga en ända, och då några veckor förgått, utan att tecken göras till uppbrott, börjar kurfursten af Bayern undra på de svenska sederna och bruken, som den gamle, vördade kurfursten af Baden gjort före honom.

Konungen och drottningen af Sverige tyckas nämligen trifvas lika förträffligt i München som i Carlsruhe och äro som små bortskämda barn, som då de ha det bra och roligt och äro firade, aldrig kosta en tanke på om de äro till besvär eller ej.

— — — — — — — — — — — — — — —

I slutet af januari är uppklistrad på en af Münchens husknuter, förbi hvilken kungen brukar passera under sina morgonpromenader, en paskill på vers, som börjar: »Res, Gustaf res — — — !»

Och samtidigt får den svenska sviten genom bref från hemlandet underrättelse om att på kungliga slottet i Stockholm de senaste dagarna stått ett anslag: »Bostad ledig i detta hus i anseende till ägarens ständiga frånvaro.» Naturligtvis har detta anslag genast blifvit genom öfverståthållarens försorg borttaget och sammaledes har skett med Münchner-paskillen, men detta sammanträffande är ju infamt nog, och äfven om

kungen intet vet om den Stockholmska fräckheten, har han dock med egna ögon sett anslaget i München och varit sensibel härför samt talat om sin snara afresa från denna stad och sitt återvändande till Carlsruhe, hvilket också sker den tjugunionde januari.

Från den dagen börjar Hennes Majestät, drottning Fredrikas vördade farfar, den gamle kurfursten af Baden, på nytt fundera på om det i Sverige aldrig brukar sättas någon term för gästbesök hos anförvanter. Man är i början af mars, och de svenska barnen trifvas fortfarande förträffligt i Carlsruhe, och det är ej tal om hemresa till det egna landet.

Den gamle kurfursten är så utledsen på besöket, att han börjar önska, att något måtte hända, som kan förmå konungen af Sverige till uppbrott, i annat fall är att frukta, att han slår rot i Carlsruhe för alltid.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kurfursten har på sitt nyförvärfvade område i Ettenheim boende en Bourbonsk prins, hertigen af Enghien, för hvilken konungen af Sverige lifligt intresserar sig i hans egenskap af Bourbonsk prins, och mer än ofta har konungen för den gamle kurfursten uttryckt sin stora belåtenhet med att en af de Bourbonska prinsarna funnit en trygg fristad i Baden. Som hertigen af Enghien aldrig vållat den gamle vördade kurfursten minsta obehag genom vistelsen i hans stater, hoppas kurfursten innerligt, att den svenske kungens lifligt uttalade sympati för den franske prinsen ej skall föra franska regeringens uppmärksamhet på honom, helst denna tid, då ryktet om en vidtutgrenad sammansvärjning mot förste konsulns lif sprider sig öfver Tyskland och gör de franska kunskaparna dubbelt lyhörda och dubbelt farliga.

— — — — — — — — — — — — — — —

Konungen af Sverige är alldeles utom sig. Han kan ej konstla ett sinneslugn, som han ej känner. Kungen är eldröd i ansiktet, den knutna handen fäktar i luften, och han stammar osammanhängande ord. Så våldsamt upprörd, som han nu är, har hans adjutant, öfverstlöjtnant Tawast aldrig förr sett honom.

Öfverstlöjtnant Tawast står stram och orörlig vid dörren och väntar på sina order, men kungen har ej ännu rösten i sin makt för att kunna gifva dem. Han kippar efter andan, som om han hölle på att kväfvas. Plötsligen går kungen fram till ett af den stora salongens fönster, som vetter åt slottsparken, och stöter upp det. En kylig regnluft strömmar in, det är den sextonde mars, och de senaste dagarna har det oupphörligt regnat i Carlsruhe. Kungen drar andan djupt och säger slutligen med flämtande röst, som han försöker stadga:

— Tawast skall repetera sin berättelse.

Medan adjutanten talar, står kungen med ryggen vänd mot honom. Han andas djupt och hörbart.

— Så snart Ers Majestät erhöll underrättelsen om att en fransk trupp natten mellan den elfte och tolfte passerat Rhen, lät Ers Majestät kalla mig och behagade säga, att Ers Majestäts första tanke varit på hertigen af Enghiens säkerhet och att jag oförtöfvadt skulle begifva mig till Ettenheim med ett handskrifvet bref från Ers Majestät, däri prinsen varnades för öfverfall och ombads att sätta sig i säkerhet.

— Hoppa öfver mina order, säger kungen otåligt utan att vända sig om. Till saken! Fort!

— Jag begaf mig ögonblickligen på väg till Ettenheim och kom fram i går på middagen, men möttes af den förfärliga underrättelsen, att jag kommit åtta timmar för sent, ty hertigen af Enghien hade samma morgon vid femtiden blifvit af förste konsulns utskickade bortförd i riktningen mot Strassburg.

Kungen stampar i golfvet.

— Detta har Tawast redan berättat. Jag vet, att den eländige usurpatorn skymfat kurfurstens heder genom att kränka hans territorium, att han våldfört sig på den allmänna folkrätten och säkerheten och förbrutit sig mot alla furstar genom hertigens af Enghien lagstridiga enlevering. Men jag vet ej hur det tillgått. Detaljerna, och fort!

— Jag talade vid en af hertigens domestiker, som lyckats undkomma. Klockan fem på morgonen, det var knappast dager, hade huset blifvit cerneradt. — Om förlåtelse Ers Majestät. Jag hörde ej hvad Ers Majestät befallde. —

— Ingenting, ingenting, ryter kungen. Jag talade ej med Tawast. Fortsätt!

— Då hertigen hörde bullret, hade han rusat upp ur sängen. Hans förtrogne kammartjänare, som låg i rummet näst intill, vaknade samtidigt och följde hertigen fram till fönstret. De hade ryckt till sig jaktbössorna och stodo beredda att ge eld.

»Hvem befaller här?» ropade hertigen ned genom det öppna fönstret, och då en röst svarade: »Vi äro inte skyldiga Er någon redogörelse», lade hertigen an på den, som talade, men en person af hertigens omgifning, som nu kommit till — min sagesman kunde ej urskilja hvilken — höll tillbaka hans arm och bönföll honom att ej skjuta. Allt motstånd var gagnlöst, det var ej några förklädda banditer, utan en ansenlig linjetrupp, som omringade huset, en mängd soldater hade redan klättrat öfver trädgårdsmuren och fyllde gårdsplanen.

— Horribelt, utbrister kungen. Fortsätt. — Fort!

— Man föreslog hertigen att fly genom ett af domestikrummens fönster, men hertigen nekade. »Vi skola försvara oss till det yttersta,» sade han, och ställde sig åter vid fönstret för att ge eld, men i samma ögonblick inslogos dörrarna, och soldater och gendarmer vräkte in i rummet, några med fällda bajonetter, några med sablarna i högsta hugg, andra med pistoler i händerna. Hertigens båda adjutanter och hans tvenne liftjänare kastade sig framför honom för att skydda honom med sina kroppar. Min sagesman lyckades i villervallan undkomma genom ett fönster i domestikrummet.

— Den fege, som öfvergaf sin herre i hans farostund, ropar kungen.

— Ers Majestät, han var den ende, som flydde, de andra följde —

— Ingen enda skulle svikit, utbrister kungen mörkt.

— Alla de andra stannade och blefvo bortförda med hertigen. Jag talade med byns invånare, som beskrefvo för mig hur de sett tåget passera förbi. Alla gatorna voro fyllda med infanteriplutoner, många människor stodo i sina fönster och gräto, ty hertigen af Enghien var tillbedd af alla Ettenheims invånare. Hertigen bar en mantel kastad öfver axlarna, men han hade inga stöflar på fötterna endast tofflor och inga strumpor.

Kungen vänder sig tvärt om.

— Tawast skall nu gå. Jag vill vara ensam. Men Tawast skall hålla sig beredd att resa till Paris, när jag befaller. Jag skall intercedera för hertigen, jag skall protestera mot hans bortröfvande, och jag skall krossa till smulor den, som vågar kröka ett hår på hans hufvud.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Det är en svår dag för den gamle, vördnadsvärde kurfursten. Hans gäst, den svenske kungen, öfverhopar honom med förebråelser för att han ej skickade trupper till hertigen af Enghiens skydd, då franska regeringen uppmanade kurfursten att bortköra alla emigranter från sina stater. Kurfursten borde förstått hvem det först och främst gällde. Nu är det tyvärr försent, hertigen är bortförd, och det återstår blott för

kurfursten att på det skarpaste protestera mot den oerhörda kränkningen af hans territorium.

Den gamle kurfursten skakar på hufvudet och höjer på axlarna.

— Först och främst måste min farfar bortköra Franrikes sändebud från Carlsruhe. Denne Massias närvaro är efter hvad som passerat en olidlig skymf, utropar kungen och knyter handen spasmodiskt.

Kurfursten skakar åter på hufvudet. Han kommer ej till ordet för sin svenske gäst, som öfveröser honom med förebråelser. Så mycket bannor har den gamle kurfursten aldrig fått i hela sitt långa lif, men svenskarnas bruk och seder äro alltför besynnerliga, åtminstone om man skall döma folket efter dess konung —

— Vill min farfar ej bekväma sig att protestera, så gör jag det i hvarje fall, och det så, att det skall genljuda i alla Europas fyra hörn. Gud tillåter inte mig att stillatigande och med händerna i skötet åse detta våld. Min adjutant skall skickas till Paris med en depesch till min minister Ehrensvärd, som skall aflämna en not till denne Bonaparte, där jag skall säga honom hvad jag tänker om honom och hans anhang —

— Min plikt är att först och främst besinna mitt lands välfärd. Gör ni detsamma, min son, tänk på ert lands väl och bryt ej med Frankrike. Ni kommer att ångra er, säger kurfursten.

— Aldrig i lifvet kommer jag att ångra detta. *Jag* måste framför allt tänka på min själs väl och salighet.

— Jag besvär er, min son, tag intet öfveriladt steg, medan ni är min gäst, utan betänk i hvilket trångmål ni försätter mig och mitt land genom att härifrån uppträda häftigt och agressivt mot franska regeringen och franska konsuln.

Konungen svarar ej. Han är ute ur rummet, innan kurfursten hinner se sig om.

Några minuter senare sitter konungen i sin sängkammare och dikterar för sin kabinettssekreterare baron Lagerbjelke utkastet till den not, som skall framlämnas till förste konsuln och som Tawast skall föra till Paris.

Kungen sitter vid bordet och dikterar för Lagerbjelke, men ordalagen äro så förolämpande och våldsamma, att Lagerbjelke vågar föreslå en lindring i några uttryck.

— Kunde man ej i stället för »detta våldsdåd» sätta »denna högst beklagliga händelse»?

Kungen slår handen hårdt i bordet. Han är eldröd i ansiktet, och det rycker spasmodiskt kring hans läppar.

— Tig, lyd och skrif, som jag dikterar, och intet annat, säger han hårdt.

— — — — — — — — — — — — — — —

Den kurfurstliga familjen, hofvet och några inbjudna gäster af diplomatiska kåren stå i begrepp att gå in till taffeln. Konungen af Sverige har bjudit sin svärmor armen och samtalar med henne, då han plötsligen vänder sig om till det franska sändebudet och säger med mycket hög röst, som höres af alla.

— Ni fick dåliga nyheter i går, monsieur de Massias.

Ministern ser allvarligt på kungen och låtsar ej förstå.

— Jo dåliga, fortsätter kungen med ännu högre röst, medan han kallt stirrar på monsieur de Massias, ty eder regering har tagit sig för att ej respektera folkrätten. Nu gå vi in, min nådiga fru svärmoder.

Sannerligen, den gamle kurfurstens tålamod är på upphällningen. Denna oberäkneliga gäst är ej endast besvärlig — han är farlig.

— Jag vånne förste konsuln tog sig för att enlevera *honom* från mina stater, tänker kurfursten med en stönande suck.

— — — — — — — — — — — — — — —

Den oerhörda underrättelsen har anländt till Carlsruhe, att hertigen af Enghien natten till den tjuguförsta mars på Bonapartes befallning har blifvit skjuten i Vincennes-fästningens vallgraf.

Då kungen af Sverige får denna underrättelse, är han inne hos drottningen. Han blir dödsblek och reser sig upp från kanapén, där han suttit bredvid henne, för att gå. Drottningen gör min af att vilja följa honom, men kungen säger strängt:

— Jag vill vara mol allena. Men, tillägger han, byt om den där klädningen! Konungen pekar på den indiska schalklädningen, som drottningen bär. Och tag på sig sorgdräkt. Hela mitt hof skall vara i djupaste sorg för hertigen af Enghien.

— Men om hofvet i Carlsruhe ej anlägger sorg, invänder drottningen.

— Det är detsamma hvad andra göra. Jag och mitt hus skola sörja hertigen af Enghien.

Så går han in i sina rum och låter ej se sig på flera timmar.

Då konungen ändtligen ringer på sin kammartjänare, dröjer denne en sekund för att sansa sig, innan han hörsammar kallelsen, ty han fruktar för att den föregående veckans upphetsning och retlighet nu skola vara stegrade till den hvitglödande häftighet, som enhvar måste frukta, som har att betjäna kungen, och då Kundel sakta öppnar sängkammardörren och står bugande på tröskeln, darrar han i hela kroppen. Men till sin förvåning ser han, att kungen är fullkomligt lugn och sansad, och endast de rödkantade ögonen skvallra om den myckna gråten.

— Kundel skall taga fram sorgkläder åt mig, säger kungen. Den djupaste sorgdräkten.

Kammartjänaren bugar sig och står i begrepp att lämna rummet. Men kungen hejdar honom.

— Vänta Kundel ett ögonblick. Jag vill ha håret rundklippt.

— Rundklippt, Ers Majestät?

— Ja, kortklippt och rundklippt. Kundel har väl sett porträtten af Carl den tolfte.

— Ja Ers Majestät. Skall det vara så?

— Ackurat så. Kom igen om en halftimme och kläd mig. Jag skall skrifva nu. Ingen får störa.

Kungen låser dörren efter Kundel och sätter sig ned vid bordet för att skrifva till sin kanslipresident Ehrenheim. Kungen skrifver stora tydliga bokstäfver med fast och stadig hand. Först daton

Carlsruhe den 28 mars 1804.

Så gör han ett uppehåll, tager en gröfre formerad penna, som ligger på skrifdonet, och fortsätter utan uppehåll:

»Jag får härmed underrätta Cansli Presidenten att till råga på måttet af orättvisa och grymhet har Duc d'Enghien blifvit dömd af en Commission Militaire att fusilleras, hvilket allt inom loppet af tjugufyra timmar blifvit verkställdt. Efter en så oerhörd Våldsamhet, hvilken uppväcker hos hvarje Redligt tänkande det största föragt för den nuvarande franska Regeringen, som redan olaglig från sitt ursprung nu mera bekräftar detta omdöme genom de största olagligheters utöfvande såväl mot Allmänna Folkrätten och Säkerheten som emot alla furstar, så kan jag ej längre underhålla ett sändebud hos denne ovärdiga regering, och om jag af vårt nuvarande olyckliga Politiska system förblindad kunde förglömma att jag har att styra ett självständigt Rike, bör jag dock ej kunna förglömma hvem jag är. Baron Lagerbjelke har min befallning att utförligare underrätta Eder om mitt beslut, och jag inskränker mig nu blott att själf låta Eder veta det friherre Ehrensvärd får min befallning att genast hos mig inställa sig för att ej mer återvända till Paris, men i dess ställe tillträda missionen i Berlin. Jag hoppas ej blifva den ende bland Regenternas antal som på detta sätt bevisar sin afsky efter så afskyvärda uppträden. Men skulle de till den grad förglömma hvad de äro sig själfve och sina stater skyldiga, skall jag dock göra mig en heder af att vara Den Ende som ännu påminner sig betydelsen af den värdighet jag innehafver.

Förblifver Eder väl bevågne

Gustaf Adolph.»

Konungen sammanviker brefvet, lackar det och skrifver utanskrift, hvarpå han ringer på klockan, som står på bordet framför honom.

Kundel kommer in med de svarta kläderna på armen, han hjälper kungen af med rocken och hänger på honom frisérkappan. Konungen sätter sig framför toalettspegeln.

— Om förlåtelse, Ers Majestät, professor JungStilling, som är hos fru markgrefvinnan, frågar om Ers Majestät vill se honom i dag, anmäler han.

Kungen reser sig ögonblickligen. — Det vill jag. Han kommer som om han vore kallad. Hjälp mig blott med påklädningen och låt tillsäga professorn, att jag väntar honom. Med hårklippningen uppskjutes till en annan dag.

Konungen håller sig ovanligt tålig och stilla under påklädseln, och då Kundel gått, ställer han sig framför trymån och ser sin svartklädda gestalt återgifven från topp till tå. Han är mycket blek och den svarta dräkten gör, att han ser tunnare ut än eljest.

— Stig in!

Åldringen i den gammalmodiga dräkten och den urblekta hårpungsperuken kommer in i rummet. Kungen går honom till mötes och med hans hand i sin säger han stilla och högtidligt:

— Efter denna sista våldsgärning veta vi förvisso utan minsta tvekan, hvem Apokalypsens vilddjur är. Detta är ett tecken, som all världen kan se. Och jag skall föra rättfärdighetens krig till ända. Sitt ner herr professor Jung-Stilling.

IV.
Bevare Gud vår kung!

Den svenska allmänheten, som hvarje vecka denna vinter och vår i Inrikes Tidningar läst, »att brefven från Carlsruhe fortfarande innehålla högst hugneliga underrättelser om Deras Majestäters Konungens och

Drottningens samt den Kungliga Prinsessans höga välmåga», får ändtligen läsa om konungens afresa från detta ställe den fjortonde juli. Glädjen är obeskriflig, ty konungens hemkomst efter den långa frånvaron är oändligen efterlängtad. Men svenska allmänhetens glädje stäfjes, då den af bulletinen i Inrikes Tidningar hör om de många städer och orter i östra Tyskland, som deras efterlängtade konung besöker på vägen till Stralsund, dit han först anländer den tolfte september. Hade vi blott vår konung lyckligen hemma i Sverige igen, vore mycket vunnet, men om ej öfverresan från Stralsund sker snart, komma säkerligen vintern och det välsignade tillstånd, hvari vår drottning befinner sig, att ställa hinder i vägen för en återkomst före nästa vår.

Men konungen dröjer alltjämt i Stralsund och om öfverfart till Sverige talas ej. Konungen är fullt sysselsatt med att negociera med främmande makter till allians mot Frankrike och att låta sätta Stralsunds fästning i försvarsskick.

Vår konung stannar, då han vill stanna, och reser, då han vill resa. Och den tjugutredje november går han, drottningen och lilla prinsessan och sviten ombord på de kungliga jakterna Amadis och Esplendian för att anträda öfverresan till Ystad. Det är is i hamnen och drifis i hafvet, och en hel vecka dröjer det, innan de kungliga jakterna kunna först låta såga sig ut genom isen i Stralsunds hamn och sedan för vidriga vindar komma ut från Barhöft. Ändtligen den första december klockan åtta om morgonen lättas ankar för färden öfver hafvet. Det blåser friskt, men ej värre än att det är uthärdligt, och man hoppas, att på eftermiddagen nå svenska landet.

Konungen går fram och tillbaka på däcket eller sitter i en fåtölj därsammastädes och ser ut öfver hafvet. Då konungen promenerar på däcket, följes han i hälarna af en rapphönshund med oregelbundna fläckar på ryggen, och då konungen sitter i fåtöljen, ligger denna samma fula hund framför hans fötter. Amiral Lagerbjelke, som för befälet på Amadis, och hans officerare veta väl hvilken märkvärdig hund detta är, och hvilken fasa och beskärmelse detta djur uppväckt de sista månaderna af konungens vistelse i Carlsruhe, och under hans besök vid de små tyska furstehofven och i Dresden. Det är den hunden, som konungen låtit hämta från Ettenheim och på hvars halsband Hans Majestät låtit med stora bokstäfver ingravera *»Duc d’Enghien fût mon maitre».*

Då sjömännen på Amadis få sikte på konungens hund rysa de och svära på, att den säkerligen skall bringa ofärd, ty de ha i Stralsund fått veta, att hunden tillhört en mördad man, prinsen, som den nye franske kejsaren låtit skjuta. Sjömännen på Amadis kunna inte förstå, att konungen vill gå med ett sådant ledt otyg i hälarna på sig och föra det med sig öfver till Sverige.

Hennes Majestät drottningen är alltför sjösjuk att våga sig upp på däcket. Blåsten tilltager på eftermiddagen, och fast svenska vallen är synlig, vågar man ej anlöpa i mörkret och det hårda vädret, utan besluter att hålla sjön till dagningen.

Drottningen ligger nere i Amadis’ kungliga kajuta förbi och eländig. Hon håller sig med båda händerna fast vid sängstolpen, ty fartygets våldsamma krängningar hota att kasta henne ur den smala bädden. De uppvaktande damerna kunna ej röra ett finger till hjälp. Grefvinnan Oxenstjerna ligger utsträckt på golfvet framför drottningens koj och förmår ej resa sig, grefvinnan Gyldenstolpe har bundit sig fast vid bänken, på hvilken hon sitter.

Från prinsessans kajuta höres den lilla Kungliga Höghetens oupphörliga skrik och jämrande, och hennes kammarfrus höga stönande. Stormilarna tjuta och hvina, och vågorna bullra som kanonskott, då de slå mot jaktens skrof. Det gnisslar i tacklaget, och matroserna trampa hårdt i däcket öfver de förskräckta damernas hufvuden.

Plötsligen upphör trampandet, och interfolierande med stormens tjut och vågornas bullrande ljuder en psalmsång uppe från däcket.

— Klockan är sju, de hålla chorum, konungen är sig lik, säger drottningen i en mera irritabel än andaktsfull ton.

Efter några minuter tystnar sången, och strax därpå står konungen i kajutdörren, klamrande sig fast vid dörrstolpen för att ej störta omkull vid krängningarna. Han är alldeles lugn.

— Hur står det till med Ers Majestät? frågar han i samma ton, som han brukar använda, då han under vanliga förhållanden i drottningens toalettrum på slottet förhör sig härom.

Medan konungen talar, försöker grefvinnan Oxenstjerna resa sig upp från golfvet, men faller stönande ner igen.

— Hur kan man må, då man håller på att förgås, snyftar drottningen.

— Vi förgås inte, svarar konungen i sin mest påståeliga ton. Var alldeles lugn! Mycket skall uträttas i världen, innan Gud tillåter, att jag förgås. Amiral Lagerbjelke sade emot och visste ej om han vågade tillåta, att folket höll chorum, han påstod, att han behöfde allesammans till skeppets manövrering, men jag befallde, att de skulle uppställa sig som vanligt. Gud styr, sade jag.

Ett otåligt kvidande höres från drottningens bädd.

— Och ni har väl märkt, att stormen ej är så våldsam som nyss —

Medan konungen ännu talar, kränger jakten så häftigt, att drottningen slungas ur sin bädd och i golfvet. Grefvinnan Oxenstjerna rullar fram till konungens fötter.

Konungen klifver öfver henne och hjälper drottningen upp i bädden.

Då hon ligger där sakta jämrande, likblek och med slutna ögon, säger kungen i samma ton:

— Stormen lugnade, medan vi höllo chorum. Den har lugnat betydligt.

— Å Gud, å Gud! stönar drottningen, då en ny våldsam krängning åter håller på att slunga henne ut på golfvet. — Vi förgås!

— Vi förgås inte, svarar konungen.

— Jag har stött mig i sidan; om jag ej snart kommer i land, dör jag, snyftar drottningen.

Stormen ökas för hvar minut. Aldrig har Lagerbjelke varit ute för hemskare väder och högre sjö. Alltsedan klockan ett på natten blåser en hård nordost.

Det dagas, och det tyska landet är nu synligt. Hvarje ögonblick kan man frukta för att Amadis af stormen skall slungas mot land.

Men jakten klarar sig på det underbaraste, och fram mot middagen har man Barhöft i sikte.

Plötsligen stöter jakten och står och skrapar mot botten.

Nere från kajutan ljuder ett ångestskri. På däck arbeta alla man för brinnande lifvet för att få Amadis loss. Konungen står bredvid Lagerbjelke, som genom roparen ger sina befallningar.

— Dröjer det länge, innan vi kunna komma in till Barhöft? frågar konungen plötsligen.

Lagerbjelke ser häpen på honom.

— Ifall vi komma loss — säger han.

— Vi komma loss, svarar konungen.

— Äfven i gynnsammaste fall kommer det att dröja flera timmar, Ers Majestät.

— Drottningen måste i land snarast, säger konungen.

Amiral Lagerbjelke bugar sig, han har intet att svara härpå.

Konungen står och stirrar ut öfver det stormvräkta hafvet, som med höga bränningar slår mot Rügens kust. Den korta dagen är nästan slut, och det mörknar starkt.

Plötsligen fattar konungen häftigt om Lagerbjelkes arm och säger med andfådd röst:

— Se där. Det är en båt. Jag visste, att hjälp skulle komma.

En liten fiskarbåt med starkt refvade segel arbetar sig fram mot det kungliga fartyget. Den lilla ömkliga båten stiger och faller med de höga vågorna. Nu syns den ej mera.

— Den sjunker, säger Lagerbjelke allvarligt.

— Den sjunker inte. Där är den. Låt kasta ned en tross till fiskaren, när han nått fram. Jag går med drottningen och prinsessan ombord och far i land, säger konungen med samma ton, som om han annonserade, att han beslutit landstiga vid Logårdstrappan i Stockholm.

Båten ligger nu och gungar som en fjäderboll bredvid Amadis. Fiskaren håller båten mödosamt fast med trossen från Amadis.

— Låt hämta upp drottningen och prinsessan. Generaladjutanten Cardell skall medfölja. Båten rymmer ej flera. Sade jag ej Lagerbjelke, att den skulle nå fram.

— Men, Ers Majestät, är det rådligt att embarkera i detta nötskal och försöka nå land i detta tilltagande mörker? Det är lifsfara att anförtro sig åt denna farkost, och det är långt säkrare att stanna kvar på Amadis. Om någon timma hoppas jag vara inne i Barhöft, och vid dagningen kan landstigningen ske i trygghet.

— Det är lika säkert i det där nötskalet som på Amadis eller hvar som helst, svarar konungen.

Drottningen blundar, då hon låter bära sig ned för fallrepstrappan af generaladjutanten Cardell. Konungen står i fören på båten och sträcker armarna efter sin lilla dotter, men lilla prinsessan låter ej taga sig. Hon skriker och spjärnar emot och är alldeles ohandterlig: »Jag vill inte i lilla båten,» snyftar hon. »Jag vill inte.»

— Tag vara på Hennes Kungliga Höget, Lagerbjelke, och stöt från, ropar konungen.

Den hvita rapphönshunden, som ideligen stått och tjutit och gnällt vid fallrepstrappan, tar nu en lång sats, hoppar ombord i fiskarbåten och lägger sig skälfvande bredvid konungen.

Det är en rysansvärd färd i mörkret och den svåra sjön.

— Vi förgås, vi förgås, skriker drottningen, då vågskvalpet stänker upp i hennes ansikte och båten våldsamt skär ned i vågorna.

— Lugna sig, vi förgås ej, ropar konungen från fören.

Drottningen slår upp ögonen, och då hon ser det vilda hafvet i uppror rundt omkring sig, och de hvita

vågkammarna yra och skummande lysa i mörkret och känner båten liksom sjunka under sig, blir hon så utom sig, af skräck, att hon faller i konvulsioner.

Konungen rycker af sig sin ryttarmantel och räcker den till Cardell.

— Lägg Hennes Majestät i botten af båten och svep om henne denna, ropar han. Medan Cardell sysslar med drottningen, kommer en stormil och kastar fiskaren öfverbord. Blixtsnabbt böjer Cardell sig öfver relingen, och med jättestyrka drar han upp fiskaren, på hvars lif alla deras lif bero.

Konungen har ej sagt ett ord under dessa ögonblick. Han är mycket blek, men fullkomligt lugn. Och då fiskaren åter sitter vid styret, ropar han i sin obeskrifligt säkra ton, som är alltför illa passande till situationen:

— Det går ju galant. Jag öser här framme. Jag sitter öfver stöflarna i vatten. Har Cardell ett öskar därborta, så ös. Drottningen tål ej att bli våt.

Konungen och Cardell ösa oupphörligen.

Ändtligen är landet nådt. Konungen och hans generaladjutant, som bär drottningen, måste vada genom vattnet fram till en gränsridarstuga, som är den enda bostaden i närheten.

Drottningen har vaknat till sansning därinne, hon är genomvåt och skälfver af köld. Lyckligtvis har gränsridarens hustru en helgdagsdräkt i kistan, som hon ikläder drottningen, hvarpå hon hjälper den stackars skeppsbrutna damen, för hvars tillstånd hon ömmar, upp i sängen, breder fjäderdynorna öfver henne och ber henne hvila.

Efter några timmars förlopp slår drottningen upp ögonen. Hon har sofvit och vet ej hvar hon är. På bordet bredvid henne brinner en talgdank, instucken i en tennljusstake. Drottningen ser upp mot ett lågt röksvärtadt tak och betraktar uppmärksamt det storblommiga kattunet, hvarmed fjäderdynorna äro öfverklädda. Hennes fina händer lyfta undan dem och stryka öfver den grofva kjolen, som hon bär.

Borta vid den öppna spisen, där stora torfstycken brinna, sitter konungen i skjortärmarna och stirrar in i elden. Uniforms-rocken jämte drottningens kläder hänga till torkning öfver ett stort slagbord, som står alldeles intill spisen.

Den hvita rapphönshunden snarkar, där han ligger utsträckt på tegelgolfvet bredvid konungen.

— Hvad gör Ers Majestät därborta? frågar drottningen slutligen. Kom hit och se på er gemål i en fiskargummas skepnad. Jag har röda yllestrumpor och smorlädersskor med stålspänne, en svart kjol och lifstycke och tröja. Det fattas bara bindmössan.

— Jag torkar mina kläder, svarar konungen. Och jag vill helst slippa att se på er i en fiskargummas skepnad.

— Jag tror kostymen kläder ganska väl, möjligen äro kjolarna i kortaste laget. Skall jag inte stiga upp och presentera mig för Ers Majestät?

— Nej, nej, gör det inte, blif liggande och hvila, det är välbehöfligt.

Drottningen ligger en stund tyst och ser på konungens kortklippta hufvud, som åter böjt sig fram öfver elden.

— Hvarför lånar ej Ers Majestät vår värd gränsridarens helgdagsdräkt, såsom jag lånat hans hustrus? Ni blir ju totalt förkyld af att låta kläderna torka på kroppen.

— Jag vill vara klädd i min svenska uniform i dag, och det passar mig inte att vara i någon annans skepnad än min egen.

— I dag, säger Ers Majestät? Är det någon särskild dag?

Konungen tiger och flyttar sig närmare elden.

— Å, utbrister drottningen och sätter sig upp i sängen. Det är den andra december. Nu kommer jag ihåg. I dag krönes denne Napoleon Bonaparte till Frankrikes kejsare af påfven i Vår Fru kyrkan i Paris.

Konungen svarar ej.

Efter en stund frågar drottningen sakta: — Har Ers Majestät tänkt på detta förut?

— Jag har inte tänkt på något annat i natt och i dag, svarar konungen doft.

— Hvilket besynnerligt sammanträffande, att vi lidit skeppsbrott just denna dag, säger drottningen efter en stunds djup tystnad.

— Det har intet att betyda, utropar konungen häftigt. Vi lefva. *Jag* lefver.

Åter en lång tystnad.

— Snyftar Ers Majestät? hviskar drottningen.

— Nej, jag huttrar. Jag har förkylt mina fötter, då jag vadade genom vattnet, och här är ganska kallt. Konungen sveper in sig i sin genomdränkta ryttaremantel, som hänger till tork öfver en söndrig rottingsstol.

— Ers Majestät, var god och snoppa ljuset, det är en stor tjuf på ljuset, säger drottningen efter en stund.

Konungen reser sig upp, går mödosamt fram till bordet vid drottningens säng och lyfter den klumpiga ljussaxen från mässingsbrickan. Drottningen fattar konungens nedhängande vänstra hand och söker värma den iskalla handen mellan sina båda. Konungen ser ej åt henne. Han håller på att snoppa ljuset, men gör det så oskickligt med den valna handen, att han får hela den brinnande veken in i saxen. Rummet ligger i djupaste mörker.

Konungen stampar i golfvet.

— Gud skall straffa denna lagstridiga handling, hör drottningen honom ropa i mörkret.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sent omsider får den svenska allmänheten, som dagligen under största oro väntar nyheter från Amadis, i Inrikes Tidningar läsa, att öfverresan till Sverige ej lyckats, utan att Hans Majestät konungen, Hennes Majestät drottningen och Hennes Kungliga Höghet prinsessan den tredje december måst återvända till Stralsund.

»Konungen kommer här aldrig mera,» säger för hundrade gången den pessimistiska delen af den svenska allmänheten, medan optimisterna påstå, att vi visserligen ej under nuvarande förhållanden kunna vänta vårt konungapar denna vinter, men säkerligen i vår.

Men konungen vill inte vänta till våren, han vill hem nu. Därför försökes hemresan i slutet af första januariveckan genom Danmark och öfver Bältena. Och denna gång lyckas det vågsamma företaget. Den fjortonde januari passeras Lilla Bält, den sextonde Stora Bält, och den tjuguförsta öfverresa Deras

Majestäter Sundet till Helsingborg, där borgareskapet drager den kungliga vagnen. I Helsingborg måste hvilas ut en vecka för drottningens skull, hvarpå det bär upp genom landet mot Stockholm öfver Jönköping, Vadstena, Örebro, Västerås. Befolkningens glädje och hänförelse öfver konungens lyckliga återkomst till sitt rike ger sig öfverallt tillkänna på det mest rörande sätt. Sista natthärbärget är på Stäket, grefve Ugglas egendom, och som denna dag är Dorotheadagen, drottningens namnsdag, blir drottningens skål drucken under kanonernas dunder, och den samlade allmogens lifliga hurrarop.

Ändtligen är konungen i sin residensstad. Meningen hade varit, att Stockholms magistrat jämte de femtio äldsta skulle mottaga de kungliga vid Norrtull, att hästarna skulle frånspännas slädarna, som af hänförda undersåter skulle dragas till slottet, men mot förmodan resa konungen och drottningen direkt på Stockholm, utan att, som ämnadt var, först stanna vid Haga för att där omfamna de båda små sönerna, och af den beramade mottagningen blir intet. Det är en ohygglig köld denna dag, öfver trettio grader, och de kungliga kappslädarnas färd genom staden sker så hastigt och oförmärkt, att ej en gång vakten på Norrmalmstorg ropar »i gevär»!

Änkedrottningen sitter vid sin middag, ty först flera timmar senare väntar hon sina barn, då helt oförmodadt grefve Fabian Fersen kommer inbärande med den lilla prinsessan, som skall hälsa på farmodern och annonsera de höga föräldrarnas ankomst. Änkedrottningen är säkerligen inom sig öfverlycklig, att tidigare än hon väntat efter nitton månaders frånvaro få omfamna son och sonhustru, men som hon är oändligen syrprenerad, ger hon sin glädje luft på ett besynnerligt sätt genom att utropa — Hur skall jag kunna taga emot dem, jag är ju inte klädd!

Ute på Haga möter lille kronprinsen, som ej är det minsta blyg för sin fader, utan genom sitt uppförande gör sin guvernör, grefve Ramel, all heder. Lille storfursten är ett förtjusande rosigt barn, strålande af hälsa och glädje. Han kysser och omfamnar sin moder, som om han aldrig varit skild från henne, utan hälsat godmorgon och godafton på henne hvarje dag. Lilla prinsessan är en alltför kär lekkamrat för de båda bröderna, men de ha svårt att förstå henne, hon talar dåligt svenska och mest tyska.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Officerarna af Stockhoms garnison ha i underdånighet anhållit att få ådagalägga sin vördnadsfulla glädje öfver Konungens och Drottningens lyckliga återkomst genom en bal på Stora Börssalen samt ha genom regementenas befäl i underdånighet anhållit om Hans Majestäts och den kungliga familjens höga närvaro. Konungen svarar ett nådigt ja, ty han vill på allt sätt uppmuntra sina trogna officerare nu, då det stora kriget förberedes, och han säger drottningen, att han sätter särdeles pris på hennes närvaro vid denna bal, och att det är hennes plikt att lägga band på sin blyghet och olust att offentligen visa sig här i landet.

Drottningen tycker väl, att hon vid detta tillfälle borde vara ursäktad, men det finns ingen moyen att säga nej till konungen, då han envisas, och hon säger därför ja. Balen är utsatt till den tolfte februari. Hennes Majestät änkedrottningen är af opasslighet hindrad att närvara, men strax innan majestäternas ankomst, något före klockan sju om aftonen, ha lille kronprinsen och hans syster, prinsessan Sofia Wilhelmina, hertigen och hertiginnan af Södermanland och prinsessan Sofia Albertina begifvit sig till börssalen.

Vid porten mottagas konungen och drottningen af cheferna och utsedda officerare af de fem garnisonsregementena: Svea Lifgarde, Lätta Lifdragonregementet, Göta gardes regemente, Svea artilleriregemente och Arméns Flottas sjöartilleri, anförda af amiralen, friherre Lagerbjelke.

Af dessa chefer och officerare beledsagas majestäterna igenom en haj af alla regementena till Stora Börssalen.

Konungen är klädd i drabantuniformen och för Hennes Majestät. Drottningen har under den långa frånvaron

vuxit och är nästan lika lång som konungen. Hans Majestät ser friskare och hurtigare ut än tillförene, hvilket, jämte det kortklippta håret och kostymen, gör den alltid konstaterade likheten med Carl den tolfte ännu mera eklatant. Man vet visserligen, att Hans Majestät visat sig särdeles förnöjd, då han dessa dagar af de uppvaktande fått höra att han lagt på hullet, men vill man ej smickra utan vara uppriktig, måste man tycka, att konungen är lika smal och tunn som före utresan.

Trängseln i Stora Börssalen är formidabel och samlingen är högst lysande tack vare de granna uniformerna, som afsticka präktigt mot damernas svarta och hvita galadräkter. Då konungen och drottningen jämte sitt följe inträda i den praktfullt dekorerade stora salen, mottagas de af flerfaldiga hurrarop, hvarefter under musik af pukor och trumpeter afsjunges och med chorus beledsagas en ny folksång, imiterad från den bekanta engelska och satt på samma melodi:

Bevare Gud vår Kung!
Gör säll vår ädle Kung!

Lefve vår Kung!
Bekrönt af ärans hand,
Alltid med hjärtats band
Förent vid folk och land!
Lefve vår kung!

V.
Pommerska kriget.
(I.)

Uppe i trapporna till det ansenligaste huset i staden Lüneburg, där svenska konungen har sitt högkvarter, mötas en dag i början af januari 1806 baron Fredrik Boye vid general Wachtmeisters stab och öfversten grefve Hampus Mörner, chefen för kavalleribrigaden.

— På väg till konungen? frågar Boye.

Mörner nickar. — Men jag har alldeles ingen brådska, kan gärna prata bort en stund, väntar att bli åthutad. Kommer baron från Hans Majestät?

— Ja.

— Hvad gör han, och hurudant är humöret?

— När jag var inne, höll han på att granska ritningar på nya uniformer för Västgöta kavalleri med kaskar och plymer. Han visade ritningarna för mig och flera andra officerare. Jo, humöret var fromt och medgörligt, som det varit hela tiden, alltsedan kriget — hvad skall jag kalla det — börjat, nej det kan man inte säga, då ännu intet skott lossats, men alltsedan han kom öfver till Stralsund, och kriget skulle börja.

En bataljon med spelet i spetsen marscherar förbi huset.

— — Vi få vänta att tala, tills vi fått öronljud, infaller Mörner.

De båda officerarna iakttaga tåget från trappfönstret. Då ljudet från trummor och trumpeter ändlligen bortdör, säger Mörner skrattande:

— Våra bundsförvanter ha rätt, vi se onekligen ut som papegojor. Isynnerhet de där i ljusblå jacka med röd

krage, gula revärer och uppslag, svart och rödt remtyg, hvita underkläder och hvitkantad filthatt med öfversvallande mörkgröna plymer, friseradt hår och stångpiska! Grannare soldater finnas inte i världen. Den där bataljonen är väl vår grannaste, men våra öfriga stå ej mycket tillbaka. Hvad var det vi talade om? Jo, om det kungliga humöret, som baron påstår är lika grant som de där. Annars kan väl hvarken bundsförvanten, kejsar Alexander eller preussiska konungen skryta med vår konungs fromhet och medgörlighet. Hade vi inte genast blifvit arga på ryssarna och velat mocka gräl med konungen af Preussen, kunde vi ha fått något uträttadt för den allmänna saken, innan kejsar Napoleons seger vid Austerlitz afgjorde kontinentens öde för den närmaste framtiden. Som det nu gått —

Medan Mörner talar, granskar han med tillgjord viktighet sin uniform för att se efter, om den är oklanderlig enligt reglementet, de knappar knäppta, som skola vara tillknäppta, och de andras snören hängande, som de skola hänga. Boye måste skratta högt åt Mörners pojkaktiga uppsyn med kisande ögon och hufvudet på sned, växlande med stränga mönstrande, ogillande blickar och hufvudskakningar, som ej äro alltför olika den kungliga förebildens.

— Medgörligt humör — Blef inte majestätet topp tunnor rasande, då vid ankomsten till Stralsund hvarken ryska ministern eller någon af generalerna för ryska armén voro till mötes, fast vi af vår svåger blifvit utnämnd till ryska arméns anförare? Och hur vi hata konungen af Preussen, därom ha vi hvarken låtit honom eller världen vara i ovisshet, och att detta gnabb varit orsaken till vår försinkelse, därom är intet tvifvel, och att skulden är vår, framgår till fullaste evidens af kejsar Alexanders yttrande till Löwenhjelm, att om blott konungen af Sverige ville gå fjärdedelen af vägen, ville kejsaren ansvara för, att konungen af Preussen skulle gå de tre återstående fjärdedelarna. Och det är sannerligen beskedligt af preussiska konungen, då man besinnar hur han blifvit behandlad. Sedan världens skapelse, jag menar förstås, sedan majestäter och ordnar kommit till i världen, har det väl aldrig händt, att någon monark skickat tillbaka ett främmande lands högsta orden, under sådana omständigheter, som vår konung gjorde, då han återsände den preussiska Svarta Örns orden med den förklaring, att han ej erkände denna värdighet i Napoleon Bonapartes och hans likars personer!

— Ja, det var sannerligen finurligt gjordt af vår konung att kunna slå två så höga flugor i en smäll, och det skulle, som öfversten säger, vara alltför beskedligt af preussiske konungen att vilja gå tre fjärdedelar af vägen, såvida han vore lika god vän med kejsar Napoleon nu, som då han gaf honom Svarta Örnen och tackade för hans Hederslegion. Ja, om blott vår konung ville låta udda vara jämt nu, och gå sin fjärdedel, så kommo vi väl ändtligen någon vart.

— Tro det? säger en ovanligt ståtlig officer, som i sällskap med flera andra officerare kommer nedför trappan. Men konungen af Sverige vill gå sin fjärdedel, när det honom lyster och ej en minut förr, och därtill vill han gå sin väg, som man kan ta gift på inte sammanträffar med någon annans, den vägen, som skall leda direkt till franska tronen, på hvilken vi med våra spinkiga armar skola lyfta den tjocke Ludvig.

— Spelar Henning Wrangel lyssnare? frågar Mörner med sin gröfsta röst och med grymt rynkad panna, som ger det muntra ansiktet en än mera komisk anstrykning, synnerligen, då han med en alltför påtaglig härmning sträcker på sin resliga figur.

— När man är nog oförsiktig att tala så pass ljudeligt, som man nyss gjort, kan den ej undgå att höra, som öron har, och befinner sig några trappsteg högre upp. Men om jag får yttra min mening i denna sak, kan jag ej underlåta att tycka, att det är högst infamt för vår kung att nödgas vara i förbund med ryske kejsaren, som han alldeles ej kan fördraga.

— Nödgas — hvad hade min son på galejan att göra? hviskar Mörner med sin allra tunnaste röst.

— Det frågar bror. Och vilddjuret då?

— Ja, vilddjuret, det är väl den värsta grämelsen. Vi ha nu öfver två månader hållit våra röda skynken i vädret, men vi kunna inte förmå vilddjuret att titta åt oss. Som Armfelt så kvickt sade häromdagen: »hvarken våra bundsförvanter ryssarna eller våra bundsförvanter engelsmännen skola sakna oss, om vi snarast begifva oss hem igen, ty egentligen vill ingen af dem ha med oss att göra. Vi hålla för mycket väsen och ställa till för mycken oreda för att göra någon nytta. Med sådana rysliga antipatier mot vänner och fiender, som konungen har, bör man aldrig ge sig i krig, ifall man vill segra. Ja, detta sista säger inte Armfelt, utan jag, Hampus Husar. Och nu måste jag däran. Konungen befallde, att jag vid återkomsten från Hamburg skulle anmäla mig hos honom och rapportera hur utflykten aflupit.

— Jaså, eskapaden till Hamburg skedde icke olofvandes, som vi förmodat efter den gamla visa sentensen »fåfängt gå lär mycket ondt.»

— Gubevars, att ha gått olofvandes! Nej, konungen gaf sitt nådiga tillstånd, att elfva officerare på en gång skulle få fara till Hamburg för att roa sig och se på spektaklerna under mitt befäl.

Hampus Mörner springer uppför de många trapporna, tagande två steg i sänder.

Han har tre rum att passera, innan adjutanten för honom in till konungen.

Konungen promenerar upp och ned på golfvet tillsammans med general Wachtmeister.

Då Mörner inkommer och gör ställningssteg vid dörren, afbryter konungen samtalet och säger med konstladt allvar.

— Hvad är det för galenskaper Mörner förehaft dessa dagar?

— Jag vågar inte sätta Ers Majestäts tålamod på prof genom att omständligt berätta —

— Tala om alldeles som det varit, säger konungen och sätter sig vid det med kartor och ritningar belamrade bordet.

General Wachtmeister rak och stel och med förnäm hållning står framme vid ett af fönstren och har mycket svårt att hålla sig allvarsam, medan arméns värsta galenpanna berättar i den oefterhärmligaste ton, dock med noga iakttagande af den effekt hans ord göra på hans höga herre.

— Till följe Ers Majestäts allernådigaste tillstånd tog jag befälet öfver de elfva yra ungdomarna, som skulle roa sig i Hamburg. Redan innan vi begåfvo oss ombord på båten i Harburg föreslogs, att vi skulle kasta alla våra medhafda pengar i öfverste Danfelts hatt och tillsammans lefva upp beloppet i Hamburg.

— Var det Mörner, som föreslog detta? frågar konungen.

— Ja, Ers Majestät, idén var min. Jag proponerade vidare, att vi före afresan skulle deponera hvad båtlegan från Hamburg skulle kosta samt hästarnas och betjäningens förtäring och inkvartering under vår frånvaro.

— Hvarför skulle det vara nödvändigt? frågar konungen.

— Därför, Ers Majestät, att vi naturligtvis alla skulle komma panka tillbaka vid permissionstidens slut i dag på morgonen, hvilket vi gjort.

Konungen drager en djup suck. — Det förundrar mig, att människor kunna ha så roligt, som Mörner och somliga andra alltid ha. Jag har aldrig roligt. Fortsätt!

— Vi indelades i en bestämd nummerföljd som soldater, fortsätter Mörner, nummer ett var jag som chef, nummer tolf var regementskvartermästaren Danfelt, som hade bestyret att sörja för att vi jämt hade roligt, så

länge pengarna varade. De öfriga tio drogo lott om sina nummer, utan afseende på hvad hvar och en tillsläppt vid salningen.

— Och herrarna hade roligt? frågar kungen i samma ton som nyss.

— Oändligen, Ers Majestät. Danfelt gjorde alla morgnar på värdshuset, där vi bodde, reda för kassans tillstånd, och upptog omröstning, angående hvad vi under dagen skulle företaga oss. Rösträttigheten skedde också per capita. Vi blefvo ofantligt väl upptagna af Hamburgarna, men öfverenskommelsen var, att ingen bjudning fick mottagas, som ej var gemensam för oss alla. Vi fingo biljetter till baler och spektakler oss tillskickandes.

— Är det allt, som förefallit? frågar konungen och ser stint på Mörner.

— Jag vet inte om jag har Ers Majestäts tillstånd att berätta en särskild episod, som möjligen kommit till Ers Majestäts öron, och som jag ej kan annat än anse vara till svenska arméns heder.

— Mörner skall berätta, säger konungen och sitter nu vid bordet med handen öfver munnen för att dölja ett leende, hvarom ögonen skvallra.

— Efter Ers Majestät så befaller. — En dag, då vi skulle äta efter matsedel på Pavillon Chinois i Hamburg, föll det någon af oss in att öfverräkna rätterna på den stora matsedeln.

— Hvilken någon — Mörner? frågar konungen.

Mörner bugar sig. Jag räknade antalet rätter. Det var jämt 144 stycken. Vi voro tolf, det var således tolf rätter per man.

Konungen räknar tyst och nickar. Ja, om ni skulle varit nödgade att äta af alla rätterna, vore det tolf på person, säger han.

— Det var just detta, vi beslöto oss för, Ers Majestät, nämligen att äta igenom hela matsedeln. Värdshusvärden och kocken och de närvarande Hamburgarna påstodo, att det vore omöjligt, men det lyckades.

— Lyckades — hvad menar Mörner?

— Hvar och en af oss tolf åt tolf rätter i nummerföljd.

— Hvad menar Mörner nu?

— I nummerföljd, i den ordning rätterna förekommo på matsedeln Ers Majestät. Intet val var medgifvet, en åt tårtor och sylt, medan den andre tuggade på surkål, och den, som ätit tårtor, fick fortsätta kanske med fläsk, kanske med svinhufvud, och den, som ätit surkålen, fick kanske sviskon eller kabiljo efteråt. Men vi gingo iland med vårt företag, till svenska arméns heder.

Konungen ser skarpt på Mörner, men Mörner håller sig tadellöst allvarlig.

Konungen har svårt att undertrycka ett småleende.

— Så får Mörner aldrig göra mera, säger han tillrättavisande.

Wachtmeister måste vända sig bort för att, ej narras till skratt af Hampus Mörners kosteliga uppsyn.

— Hvad spelades på teatern? frågar konungen med samma milda förhörston, som han hela tiden användt.

— Vi sågo bland annat den satiriska pjäsen »Hjärnans organer» uppföras, med själfva Gall samt Kotzebue, författaren till stycket, sittande midt emot hvarandra, båda högljudt skrattande.

— Är den berömde doktor Gall i Hamburg? frågar konungen intresserad.

— Ja, Ers Majestät.

— Honom skulle jag ha lust att låta komma hit eller till Boitzenburg, där Armfelt har sitt högkvarter, och dit mitt förlägges, då vi gått tillbaka öfver Elben. Denna vetenskap att af hufvudskallens form bestämma hvilka organ och egenskaper hos de olika människorna äro de mest förhärskande, intresserar mig högligen. Konungen står ett ögonblick i djupa tankar. Så säger han, i det han gör ett tecken, att audiensen är slut:

— Egentligen borde jag banna Mörner, men då Mörner med sådan uppriktighet berättat mig sina pojkstreck, säger jag blott än en gång: så får Mörner inte göra mera.

— Aldrig, Ers Majestät, svarar Mörner och bugar sig ur rummet.

Då dörren väl är stängd efter honom, säger konungen med sin vanliga trötta och sorgsna röst.

— Nu skola vi fortsätta och tala om de allvarliga angelägenheterna, Wachtmeister. Jag har således beslutat att låta mina trupper gå tillbaka öfver Elben och jag tager högkvarter i Boitzenburg.

Wachtmeister bugar sig och väntar på hvad konungen ytterligare har att säga. Men konungen sitter en lång stund tyst med hufvudet lutadt i handen. Så säger han: General Wachtmeister hörde på Mörner hur roligt de haft. Det är förunderligt, att människor kunna ha roligt —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Den, som händelsevis råkade se in i en stor sal i högkvarteret vid Boitzenburg, där konungen af Sverige jämte flera af hans officerare äro församlade, skulle, om han ej visste bättre, tro, att konungen af Sverige är en vild barbar, som låter afhugga de stupade fiendernas hufvuden och utdela skallarna till sina officerare för att göra dessa mera blodtörstiga än de möjligen af naturen äro. Åtminstone sitter konungen längst framme i salen och hans officerare i en halfcirkel bakom honom, alla med dödskallar i händerna, och vid ett litet bord, på hvilket en dödskalle är placerad, står en man i glasögon och långrock och talar om dessa skallar. Mannens åtbörder äro mycket mystiska, han pekar på dödskallen med linjalen, som han håller i handen, och nämner en egenskap denne fallne fiende varit i besittning af, hvilken punkt konungen och hans officerare genast ifrigt söka igenfinna på de dödskallar, som de hålla mellan händerna.

Men den, som vet bättre, vet, att alldeles ingen slaktning ännu levererats af den svenska armén, och att denne civilklädde, flintskallige man, till hvilkens ord den svenske konungen lyssnar med spändaste uppmärksamhet och intresse, hvarken är en rådgifvare från afgrunden eller en bödelsknekt, utan den berömde doktor Gall, som för konungen och hans officerare föreläser sin nyuppfunna vetenskap, frenologin, och ser han nogare efter, ser han också, att hufvudskallarna äro af gips och försedda med nummer och egenskapsnamn.

Föreläsningarna ha fortgått några aftnar flera timmar i sträck, och officerarna tyckas vara lika intresserade som konungen, hvilken aldrig tröttnar. Esomoftast för konungen upp den hand, som ej håller skallen, och känner på det egna hufvudet efter knölarna för de goda och dåliga egenskaper, som doktor Gall nämner.

Åtskilliga af de mera lifliga officerarna såsom Armfelt och Mörner hafva svårt att hålla sig i ro och stillhet. Men så länge konungen sitter med denna uppmärksamma, drömmande min, stundom nickande, stundom skakande på hufvudet, allt efter som han är belåten med det, som doktor Gall yttrar eller ej, kan ingen af de

närvarande röra sig eller visa minsta spår af otålighet.

Ändtligen frågar konungen om ej doktor Gall skulle vilja på någon eller några af de närvarandes hufvuden demonstrera det, han nyss sagt och nämna de egenskaper, hvaraf dessa utvalda personer äro i besittning.

Doktor Gall svarar djupt bugande. — Jag ber allerunderdånigast om ursäkt, men detta är något jag aldrig brukar göra vid mina kollegier, och Ers Majestät har ju befallt, att jag vid dessa föreläsningar skall följa mitt vanliga tillvägagående.

Konungen reser sig upp. — Doktor Gall kan följa mig in i mina egna rum, säger han och går förbi sina officerare, följd af den berömde doktorn, som bugar sig för sitt auditorium, innan han aflägsnar sig. Auditoriet visar största dekorum, tills dörren slutit sig efter konungen och doktorn, men då den det gjort, börjar ett det lifligaste sorl och diskuterande. Kaptenerna Engelhart och Boye kasta boll med gipsskallarna och täfla om att taga de högsta lyrorna. Armfelt sträcker på sig och gäspar ostentativt och så ljudligt, att det höres öfver hela salen. Mörner känner efter i sin tupé och tyckes finna de härligaste organ, ty i hvarje ögonblick ger han till förtjusta utrop. Slutligen ropar han: Frölich, hvad är detta för en stor knöl, jag har här? Kan det vara respektknölen? Se efter på er gipsskalle! Drottningens hofstallmästare, grefve Frölich, den minst begåfvade af alla de närvarande, ser mycket viktig ut och förklarar efter Mörners anvisningar dennes skalle till alla de andras stora munterhet, då den glade öfversten befinnes vara i besittning af egenskaper, som ingen kunnat förmoda hos honom.

Armfelt gäspar ännu en gång ljudeligen och säger så skrattande: — Ja, mina herrar adjutanter, konungen har sett mycket på edra hufvuden i afton. För min del tror jag, att han gjort bättre, om han slagit på dem för att höra resonansen. Säkert skulle han på detta vis kunna formera en harmonimusik i vårt högkvarter.

— Månne Gall låter öfvertala sig, att därinne på konungens hufvud känna efter de kantigheter, som möjligen finnas? Jag skulle vilja höra om han talar efter sin vetenskap eller efter sitt välförstådda intresse.

— Om konungens skalle kan jag yttra mig lika väl som Gall. Det är ett blyhufvud, fodradt med tackjärn, säger Armfelt till Mörner, då de arm i arm gå ut ur salen.

— Är det generalen, som kallar konungen för legitimitetens Don Quijote? Det är förbåldt påhittigt. Kan generalen därtill upplysa mig om hvarför vi ligga här i högkvarter och ej få återvända till Stralsund, vore jag särdeles tacksam.

— Därom skall jag säga min enskilda mening. Ändamålet med att vi slå rötter här i Mecklenburg är, förmodar jag, att skrämma lifvet af konungen i Preussen. Det är blott skada, att vårt krig är en så stor hemlighet för vår fiende, att de väderkvarnar, som anföllos af Don Quijote, snarare skulle ha gissat hans afsikter, än konungen i Preussen lär kunna begripa, att våra marscher och kontramarscher hafva för afsikt att förskräcka honom —

— — — — — — — — — — — — — — —

Inne hos konungen är ganska mörkt, endast ett par vaxljus i en silfverkandelaber brinna i det mycket stora rummet. Konungen har släckt de öfriga ljusen och sitter framme vid fönstret, öfvergjuten af ett månsken, som strömmar in i en bred strimma och belyser hans allvarliga bleka drag, där han med uppåtvändt ansikte sitter och samtalar med doktor Gall, som står framför honom. Är konungens officerare och soldater grant utstyrda, är han desto enklare i sin mörkblå uniform efter Carl den tolftes snitt, med stöflar, sporrar och kraghandskar, en dräkt, som doktor Gall tycker förträffligt kläder hans smärta, gosslikt spensliga figur.

— Vill ni således ej säga mig herr doktor, om på mitt hufvud de organ äro till finnandes, som jag hoppas skola vara de mest utvecklade, och hvaraf jag har det största bruk? yttrar konungen efter en lång stunds

tystnad.

— Ers Majestät, kunde jag göra ett undantag, gjorde jag det helt visst med Ers Majestät, men min vetenskap är alltför ny och alltför lätt utsatt för misstydningar, för att jag skulle våga tillämpa den på högtstående, lefvande personer. Men utan att vidröra Ers Majestäts hufvud kan jag säga några af de egenskaper, som äro de förhärskande hos Ers Majestät.

— Gör det, uppmanar konungen, få se, om de äro de rätta.

— Det är ej blott och bart en gissning, om jag tillägger Ers Majestät en stor och förnämlig egenskap, modet. Den monark, som efter hertigens af Enghiens bortförande, under förhandenvarande omständigheter i fyra månader kvarstannade i Baden, är utan tvifvel en ovanligt modig man.

— Jag stannade kvar längre, än jag ämnat, för att visa denne usling och mördare, att jag ej var rädd, svarar kungen och böjer sig ned för att klappa den hvita rapphönshunden, som ligger utsträckt för hans fötter i månskenet.

— Jag kan vidare tillägga Ers Majestät: ståndaktigheten.

— Jag har väl behöft att vara ståndaktig, svarar konungen, då hela mitt lif har varit uppfylldt af enskilda sorger. De började med min Högtsalige faders mord och hafva fortsatt, ända tills jag för några månader sedan, omedelbart före afresan till detta krig, förlorade en älskad son, Hans Kungliga Höghet storfursten af Finland, som jag ännu begråter. Det var ett alltför älskvärdt barn, tillägger konungen med en djup suck. Jag skall omtala för doktor Gall ett märkligt yttrande af detta späda barn. Storfursten for en dag med sin moder, Hennes Majestät drottningen, förbi Riddarholmskyrkan i Stockholm. Han hälsade på alla de förbigående med händerna och genom att lyfta på hatten, som jag tillsagt honom göra, men då de åkte förbi Riddarholmskyrkan, höll han hela tiden hatten i den lilla handen. Drottningen frågade honom hvarför han endast visade denna kyrka och ej de andra en sådan ära, och han svarade: därför att här sofva de konungar, som äro hos den gode Guden —

Konungens ögon stå fulla af tårar, han lägger handen öfver ögonen, och då han åter tager bort den, har Gall trädt närmare och står alldeles intill honom. Med utsträckt pekfinger vidrör han sakta konungens hufvud.

— Här sitta rättvisans, rättrådighetens och ärlighetens organ. Här sitter sanningens. Jag har aldrig känt på ett hufvud, där dessa egenskaper varit mera markant developperade än på Ers Majestäts. Det förvånar mig ingalunda, men det är med stor glädje, som jag konstaterar detta.

— Jag vet, att jag är rättvis, rättrådig, ärlig och sannfärdig. Sedan min tidigaste ungdom har jag mest af alla egenskaper, jämte en oskrymtad gudsfruktan, venererat dessa, och jag har alltid haft till maxim »ärlighet varar längst». Har doktor Gall undersökt Hans Majestät kejsar Alexanders eller konungen af Preussen, Fredrik Wilhelm den tredjes hufvuden?

— Ers Majestät — —

— Det är skada, säger konungen eftertänksamt. Stor skada. Det vore särdeles tillfredsställande att kunna själf eller genom andra undersöka hvad de människor duga till, med hvilka vårt öde är nära sammanbundet. Möjligen har doktor Gall känt efter de nyssnämnda egenskaperna på denne Bonapartes skalle —

— Ers Majestät —

— Jag förstår. Det är mig detsamma. Jag behöfver ingenting höra om honom. Jag vet utan att ha hållit hans hufvud mellan mina händer, att hos honom ej finns tillstymmelse till rättvisa, rättrådighet och ärlighet.

Hvilka andra egenskaper han än påstås hafva, af brist på dessa går han under och bringas på fall för tid och evighet. Men nog härom. Vi hafva ett vackert månsken i afton, och min herre får en angenäm färd tillbaka till Hamburg. Medan han ännu talar, fattar konungen doktor Galls hand och låter den hvila på sitt hufvud.

— Är ej detta starkt prononserade organ ordningens?

— Jo, Ers Majestät.

— Och detta ihärdighetens eller envishetens, som jag tror, att doktor Gall benämnt det.

— Jag kan inte neka, Ers Majestät —

— Det tjänar intet till att neka. Jag har redan förut märkt, att detta är det organ, som kanske är det mest utvecklade hos mig. Jag blyges ej att erkänna, att jag anser besittningen af denna egenskap för en stor fördel. Jag vet, hvad jag vill, och jag viker ej en hårsmån, förrän jag på ett eller annat sätt fått min vilja fram. Det ni sagt mig om mina egenskaper, bestyrker ytterligare de profetior och förutsägelser jag förut hört, och på hvilka jag förlitar mig.

Konungen har rest sig upp, han går fram till schatullet, som står på chiffonieren och upptager därur några dukatrullar, som han lämnar sin gäst och lärare.

— Detta, herr doktor, är ert kollegiiarfvode, hvarom vi öfverenskommo, och detta är för att visa min stora belåtenhet med ert besök och de resultat, hvartill ni kommit. Och här — konungen tager ur schatullet en dyrbar klocka — är till minne af en konung, hos hvilken ni funnit så många högt skattade egenskaper förenade. Om de mindre goda, som möjligen förefinnas, har ni emellertid ej yttrat er. Säg dem nu.

— Ers Majestät, jag har förut haft äran nämna, att jag tagit för regel att aldrig demonstrera på högställda lefvande personer —

— Jag respekterar denna er föresats och skall ej insistera, säger konungen allvarligt. — Adjö doktor Gall och lycklig resa! Månskenet är alltför vackert —

Då doktor Gall bugar sig baklänges ur rummet, ser han konungen framme vid fönstret, öfvergjuten af en flod af glittrande månstrålar. Konungen står med hopknäppta händer och blicken riktad upp mot stjärnorna.

— — — — — — — — — — — — — — —

Konungen har med hufvudhären återvändt till sitt Pommern och förlagt sitt högkvarter till Greifswald, och i denna stad låter han hålla den första pommerska landtdagen efter mönstret af en svensk riksdag.

Nu, sedan det tyska riket är upplöst, och Pommern ej längre står under dess öfverhöghet, kan konungen af sitt Pommern göra hvad honom lyster. Han kan där bibehålla lifegenskapen och adelsförtrycket, men han gör det ej. Han kan proklamera sig till oinskränkt härskare där, men han gör det ej. Han kan sälja landet till ryssarna, man påstår, att han ämnat göra det för att harma konungen af Preussen, som enligt Gustaf Adolfs förmenande sitter och lurar på tillfälle att snappa bort Pommern, men han gör det icke. Han söker i det stället lyckliggöra detta lilla land, och själf är han lycklig denna sommar, då han bygger fördämningar mot orättvisan och eländet och handlar efter sitt samvetes bud, förvissad att, då han detta gör, är Gud med honom och skall låta honom få njuta de välsignade skördarna af det vackra utsädet.

Gustaf Adolf är alltför besynnerlig. Då han har fred i sitt land, tänker han oupphörligen på att göra krig, men väl ute i den del af sitt landområde, där kriget snart måste rasa, tänker han på fredens välsignelser för detta land och sörjer som den ömmaste fader för sina pomrares lyckliggörande.

Skeptikerna bland pomrarnas och de klandersjuka af svenskarna, som bevista landtdagen, tycka visserligen, vid alla dessa projekt till ny lagstiftning, nya kanalers, hamnars, skeppsvarfs, städers anläggande, att det är, som såge de en liten gosse bygga sina fästningar och städer i sanden, medan det stora hafvet med sin springflod kommer allt närmare, och närmare, och väldiga vågor efter alla tecken att döma snart skola öfverskölja den lilla fläcken, där den poetiska leken pågår. Men konungen är lycklig denna sommar, och Gud är med honom. Han har den triumfen, att preussiska konungen utrymmer Lauenburg, hvarom hela denna tiden tvistats. Och då denna angelägenhet slutat till Gustaf Adolfs förmån, anser han, att han genom sin ståndaktighet vunnit en större seger, än några vapen kunnat bereda honom, och att han vid detta sakernas lyckliga läge kan följa sin länge hafda åtrå att återse sin gemål, drottningen, sin son, kronprinsen, och de två små prinsessorna, som alltsedan juli månad vänta honom i Skåne.

Man är redan inne i september. Det är några dagar, innan öfverresan skall ske, och konungen väntar blott, att de vidriga vindar, som blåsa, skola skifta och möjliggöra färden. Konungen vistas alltjämt i Greifswald, dit de herrar högre officerare, som äro förlagda i det närbelägna Stralsund inresa, då konungen så önskar. Nästan dagligen komma generalguvernören, friherre von Essen och generallöjtnanten, friherre Armfelt, åt hvilka båda konungen anförtrott öfverbefälet för de kvarlämnade trupperna, och hvarje afton samlar konungen några af dessa officerare och andra högättade personer till en intimare tecirkel i sina rum. Konungen har dessa aftnar varit vid gladare lynne än någonsin tillförene och har till och med setts småle. De herrar af omgifningen, som förut beklagat sig öfver allvaret, våga skämta och de, som förut vågat skämta, lockas af den ovana lynneslättheten ut på halis. Men konungen är alltför besynnerlig och oberäknelig, och de, som våga sig ut på halisen, måste ångra sig.

— Så gör Armfelt denna sista aftonen före konungens hemresa vid den intima tecirkeln.

Konungen står med sin tekopp i handen och samtalar med grefve de la Gardie och Armfelt, medan generalguvernören von Essen, generalauditören, grefve Gyllenborg, öfverstelöjtnanten, grefve Piper och kabinettssekreteraren af Wetterstedt bilda en grupp och halfhviskande samtala sins emellan.

— Han är alldeles ej lik sin far, säger konungen plötsligt med så pass hög röst, att herrarnas samspråk tystnar.

— Hvilken far, Ers Majestät? frågar Armfelt med ett lättsinnigt skratt. Den officielle eller den verklige? Det är allom bekant, att unge grefvens sköna fru moder på sin tid hade en manlig vän, som denne unge man liknar alldeles förvillande. Då de båda herrarna, vännen och sonen, äro härute eller närmare bestämdt därinne i Stralsund, kan Ers Majestät själf öfvertyga sig om, att sonen verkligen liknar fadern frappant.

Konungens ansikte blir som förstenadt, och han svarar strängt och allvarligt.

— Sådant skall man aldrig säga, ty det kan ingen veta, och ogrundade rykten kunna däraf uppkomma.

Armfelt biter sig i läppen öfver reprimanden, och situationen är ytterst penibel, helst konungen blifvit mycket röd. Hans läppar darra af sinnesrörelse, då han tillägger med en röst, som skälfver af ångest, oaktadt alla försök att hålla den stolt och stadig.

— Man påstår ju, att ryktet går, det jag själf till exempel skulle vara oäkta och icke min salig fars son.

Det blir en förfärlig tystnad efter dessa ord.

De närvarande herrarna känna sig hemska till mods och veta ej hvad de skola göra af sig. Hur olika de än äro till åsikter, däri äro de alla ense, att de harmas på Armfelt och tycka mycket synd om konungen. Har verkligen Armfelt varit nog ondskapsfull att med sin historia vilja såra konungen, eller har det skett af tanklöshet? Säkerligen detta senare, ty hur skulle Armfelt eller någon annan kunna förmoda, att konungen

känner detta rykte, eller att han skulle vara nog barnslig att taga det åt sig i så mångas närvaro?

Armfelt har kanske för första gången i sitt lif blifvit förstummad af en repartie, men så är också denna så helt förbluffande. Dock, talet är vändt till honom, de andra stå handfallna och våga knappt draga andan. Sålunda måste Armfelt själf svara, och han gör det med till och med för honom ovanlig liflighet.

— Ers Majestät, ett sådant rykte har jag aldrig hört, hvarken bland höga eller låga, och det förundrar mig storligen, att någon vågat komma med något sådant inför Ers Majestäts öron —

Konungen hesiterar ett ögonblick, som om han helst velat låta saken falla. Men han kan ej förmå sig härtill, utan säger:

— Ja, det kan väl vara, att ingen sagt det till Armfelt som min salig fars vän, men det är icke desto mindre mig sagdt, att ryktet skall vara tämligen allmänt.

Nu far Essen upp ur sina betraktelser och rätar på sin smärta, välväxta figur, som om han först nu vaknade till medvetande. Han fruktar, att man skall misstänka, att det är han, som med sin vanliga rättframhet någon gång meddelat konungen detta rykte för att stäfja hans öfvermod och inbilskhet. Denna misstanke måste han à tout prix vederlägga, och han utbrister häftigt och med liflig eld i de mörka ögonen:

— Jag försäkrar, att ej heller jag någonsin hört detta rykte, och jag skulle ej råda någon att komma till mig med sådant. Den, som det gjorde, kunde vara säker på att ögonblickligen bli tuktad. Äfven jag har hört till salig konungens vänner.

— Vi ha heller aldrig hört ett dylikt rykte, ropa de öfriga herrarna om hvarandra.

— Nå, nå, blif icke het, min käre Essen, jag ser, att det kostar på er, svarar konungen. Jag har icke någonsin brytt mig därom, och det bör heller inte ni göra. Ett dylikt uselt och smygande förtal — —

Konungen afbryter sig tvärt. Den starka färgen har försvunnit från hans ansikte, och han har blifvit likblek. Han ställer ifrån sig den halftömda tekoppen. Skeden klirrar mot koppen, då den nedsättes, till den grad darrar den smala handen. Tystnaden är åter förfärlig. Höstaftonens milda luft strömmar in genom det öppna fönstret. Nerifrån gatan höres en skarp hvissling och ett muntert sorl. Armfelt går fram till fönstret och ser ned. Det är några förbigående officerare, som se ut som stora granna fåglar, där de, belysta af den röda solnedgången, gå nedför gatan och försvinna bakom hörnet. Lyckligtvis ger en af de förbipasserande officerarna Armfelt idén till ett nytt uppslag i samtalet. Han vänder sig från fönstret och säger i sin vanliga muntra ton, möjligen mera forceradt munter än vanligt:

— Jag måste för Ers Majestät omtala, att Platen von Silens, under excercerandet af sitt landtvärn, utfunderat ett sätt att behandla fransmännen, då de komma i landet. Han öfvar sina bondgossar att med de gevär, som de fått, sticka in bajonetter i sädeskärfvarna på åkern och sedan sparka af dem.

Konungens gäster skratta mera, än historien är värd, men konungen kan ej. Han tänker på annat.

Vid den vanliga tiden draga sig officerarna och och de andra herrarna tillbaka, och konungen blir ensam med sina tankar.

VI.
Pommerska kriget.
(II.)

Ändtligen göra sig fransmännen tid att lite syssla med oss och börja Stralsunds belägring. Vi äro alldeles ej missnöjda härmed, ty sannerligen har det ej varit ganska genant för oss härute i Tyskland och för de hemmavarande i Sverige, att vi blifvit så litet observerade, och att vi ej kunna förneka, att det är en ren olyckshändelse, att vår detacherade kår i Lauenburg under retirerandet till Pommern kommit mellan fransmännens och preussarnas eldar och måst ge sig fången till fransoserna. Strax efter vår konungs hemresa brakade det nämligen löst mellan Preussen och Frankrike, och sammandrabbningen var så våldsam och för preussarna så olycksdiger, att på några dagar och med ett par slaktningar den preussiska monarkin krossades, och franske kejsaren gjorde sitt intåg i Berlin.

Men denne kejsar Napoleon, som vår Gustaf Adolf nu förbjudit sina svenska tidningar att såsom hittills benämna »monsieur Bonaparte», och som nu endast får kallas »N. Buonaparte», vill alldeles ej kriga med oss. Då hans härar, efter preussarnes nederlag likt en flod svämma öfver Nordtyskland och från trenne sidor omsluta Pommern, blir detta land kringgånget, som om det ej vore fiendeland. Denna Bonaparte vill ej ha något otaldt med oss. Han vill blott, att vi skola hålla oss stilla, och ej blott, därför att det gått illa för preussarna, insistera på att sluta förbund med dem. Vilja vi blott hålla oss stilla, lofvar han oss att återlämna de fångar, som i Lübeck blifvit tagna, han lofvar öka vårt landområde, ja, man påstår till och med, att han varit nog storsinnad lofva, att ej ens bry sig om vår konungs idéer om honom eller fråga efter om vår Gustaf Adolf erkänner honom för Frankrikes kejsare eller ej.

Men vår konung vill minst af allt hålla sig stilla, och han vill aldrig ingå fred med denne man, hvars namn ej får nämnas.

Således återstår ej för fransmännen annat än att rycka in öfver vår Pommerska gräns och ändtligen belägra vårt Stralsund. Vår kung vill intet högre än att snarast möjligt komma öfver med trettio tusen man, men pengar saknas, och England vill ej lämna dem. Medan kungen på alla håll ser sig om efter pengar, har Stralsund blifvit cerneradt och skall af Essen och Armfelt försvaras.

Essen är försiktig med människolif, men Armfelt är djärf och otålig och har alltför länge haft tråkigt för att ej hitta på öfverdådigheter. Han roar sig med små utfall för att hålla fransmännen på afstånd, men då pojkaktighetsklådan särskildt sticker honom, utskickar han än den ene än den andre af sina unga officerare för att pröfva deras kurage och låta dem lukta på krutrök. Den sålunda profvade måste ensam rida in bland de franska redutterna och locka fienden att förfölja sig ända in till fästningen. Ju kärare, ju hårdare, och det prof, som Armfelt låter den egne sonen, unge Clairfelt, undergå, är nära att kosta denne lifvet. Men ynglingen står på sig med heder, och då han strålande af öfvermod vid återkomsten till sin general berättar, att han varit inne i en by, besatt af fransoserna, strax utanför Knieperthor, och att han där midt för ägarens ögon skjutit en kula genom ett par på en ladudörr uthängda skinnbyxor, ropar Armfelt bravo och slår ynglingen kraftfullt på skuldrorna under det muntra utropet: jag dubbar dig till knekt för den bravaden!

Vi måste emellertid till vår förtrytelse erkänna, att det endast är ett helt ringa antal mogna krigare, som franske kejsaren under Mortiers befäl består vårt Stralsund till cernering, och att största delen af belägringsarmén utgöres af de allra yngsta rekryterna, som göra oss helt perplexa och generade öfver deras ungdom och barnslighet, då vi taga fångar.

Ifall franska kejsaren uppskattat oss så pass, att han velat undvara några af sina bepröfvade trupper mot oss, det vill säga, om han brytt sig om att tukta oss för vår retsamhet och vår envishet, skulle vårt läge varit allvarligt nog till och med för Armfelts dådlystnad. Som det nu är, består vår största oro i att fransoserna skola själfmant uppgifva Stralsunds belägring och ej lämna oss tillfälle att drifva bort dem. Och sannerligen, då förstärkning från Sverige ändtligen i början af mars anländer till Stralsund, visa fransmännen oroande tendenser till ett frivilligt utrymmande af Pommern. Den trupp, som belägrat oss, behöfves mot preussarna, och Mortier får af sin kejsare befallning att aftåga till Colberg. Men då vi äro nog påpassliga att falla

fransosernas avantgarde i ryggen, taga fångar, besätta Anklam och Demmin och förstöra alla de af fransmännen öfvergifna förskansningarna, kunna vi med skäl skryta af att vi fördrifvit fransmännen ur vårt Pommern. Vår kung låter också från Malmö, där han residerar, påbjuda, att »Te Deum» af svenska allmänheten afsjunges i alla kyrkor.

Men knappast har »Nu tackar Gud allt folk» blifvit under djup rörelse och tacksamhet mot härskarornas Gud, som förlänat seger, afsjungen och åhörd, förr än sorgeposten anländer, att general Armfelt, tvärtemot generalguvernör von Essens befallningar af sitt våghalseri föranledts att framrycka alltför djärft, och att general Mortier i hast upphäft Colbergs belägring och vändt sig med sådan kraft mot oss, att vi blifvit tvingade till reträtt och haft en förlust på öfver 800 man i döda och fångar. Armfelt lär själf ha fått en kontusion i benet, och man påstår, att han skall bli skild från befälet, till straff för att han öfverskridit sina order.

Det har gått oss ackurat, som det brukar gå en liten oförskämd pudel, som står och retas med en stor hund. Länge låtsar den store hunden ej märka, att det lilla djuret gläfsar och nafsar efter honom, men plötsligen vänder den store sig sans façons om och biter den lille i nacken.

Och det mothugg, fransmännen gett oss, är verkligen så pass kraftigt, att generalguvernören, friherre von Essen, ej har annat att göra än att proponera general Mortier ett stillestånd på obestämd tid.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Nu kommer konungen själf öfver till Stralsund.

Han har på det besynnerligaste och farligaste sätt i världen skaffat sig pengar för att fortsätta sitt heliga krig. Han har tagit pengarna från sina bundsförvanter, ryssarna, på så sätt, att han lagt beslag på en del af de subsidier, som engelsmännen skicka ryssarna öfver Göteborg. Naturligtvis skulle konungen ej tagit ett rundstycke af dessa pengar, som ju dock skola användas till bekämpandet af den gemensamma fienden, såvida konungen ej ansåge denna självpantning öfverensstämmande med rättvisan, ty är ej Ryssland skyldigt Sverige en del pengar för subsidier, som det enligt Drottningholmstraktaten af år 1791 bort erlägga? Den exakta summan af denna skuld låter konungen uträkna, den lyder på 375,000 riksdaler svensk banko, och sedan konungen själf samvetsgrant verificerat uträkningen, lägger han beslag på just denna summa. Och då han underrättar kejsar Alexander i ett handskrifvet bref om sitt tilltag, slutar han sin enkla förklaring med orden: »Sättet, hvarpå denna sak med Eders Majestät afhandlas, bör bevisa det förtroende, Jag hyser till Ers Majestäts billiga tänkesätt, samt till hvad grad Jag anser *heliga* Tractater regenter emellan.»

Så snart konungens tilltag blir kändt i hans land, väcker det stor och allmän sensation och den största förskräckelse, och de personer, för hvilka konungen visat sitt bref till kejsaren, häpna öfver att vår konung kan drömma något så otroligt, som att den ryske kejsaren någonsin skall förlåta ett dylikt öfvergrepp. Ryske kejsaren tiger och samtycker nu, därför att han har viktigare att syssla med, men när han på ett eller annat sätt gjort upp räkningen med kejsar Napoleon, då ve konungen och oss!

Konungen är en drömmare. Han har drömt flera andra drömmar denna vinter lika fantastiska som denna. En af dessa drömmar är, att han skall återeröfra franska tronen till Bourbonerna med fransosers hjälp, och för att vinna detta ändamål har han, innan han afreser till Stralsund, låtit upprätta ett särskildt regemente af i kriget tagna franska fångar. Det är ej ett till numerären betydligt regemente, det räknar blott nitton man, då det under hertigens af Pienne befäl anländer till Altefehr på Rügen, men konungen drömmer, att detta regemente, som han låter kalla »Konungens af Frankrike regemente» skall utgöra stommen till andra, som skola bildas af nya franska krigsfångar, och af de många soldater, som konungen dåraktigt drömmer att förmå till affall från fransmännens stora armé. Och så snart han anländt till Stralsund, söker han öfverflytta drömmen till verklighet genom att själf författa och till trycket befordra ett par proklamationer, som sedan i

hemlighet skola utdelas i franska arméns läger. Den till de franska soldaterna har konungen skrifvit sålunda: »Soldater! Under beskydd af Sveriges redlige Monark har den hvita fanan ånyo blifvit upprest, det är under denna fana, som äran kallar Eder, och där I hafven att vänta en faderlig disciplin och en sold, som är mer än dubbel emot den, man betalar Eder, där I nu ären. Fred i Europa se där det enda företag, man föreslår Eder att uppfylla i Kungliga Franska Arméns leder; Kärlek till Ludvig XVIII Eder laglige Regent, se där den enda förbindelse, hvari I skolen ingå, den är i Edra hjärtan. *Lefve Konungen!*

Hvar och en god Fransman, som förer med sig den trupp, han kommenderar eller låter den åter förena sig med den hvita fanan, skall sedan få sin rang efter den deklaration, som är utgifven af Ludvig XVIII, Konung af Frankrike och Navarra, daterad den 2 Oktober 1804.

Vid deserteringen frågar man efter Konungens af Frankrike Regemente, som kommenderas af Duc de Pienne. Hvar soldat erhåller i sold nio och en fjärdedels skilling Pommersk, utan bröd (omkring 16 Franska sous) och sex och en fjärdedels skilling, tillika med två marker bröd.

Uniformen är hvita kläder, blå krage, revärer och uppslag med gul kant och blå pantalonger med gul kant — — — »

Proklamationen till de tyska soldaterna i den franska armén har konungen skrifvit i en långt mera patetisk ton, och hvar gång han själf läser den, får han tårar af rörelse i ögonen.

Då proklamationerna ändtligen i största hemlighet äro utdelade i franska armén, väntar konungen ifrigt på de stora skaror, som skola desertera öfver till svenska sidan och fråga efter »Konungens af Frankrike regemente», ty konungen vet, att det han skrifvit, är inspireradt af samma gudomliga Makt, som lagt profeter och siare deras ord på tungan. — Men skarorna komma ej —

Konungen har nu återtagit sitt öfverbefäl, och denna gång artar det sig ej till lekverk med obepröfvade unga trupper framför Stralsund. Vid pommerska gränsen sammandrages under general Brunes befäl en fransk armé, som ryktet påstår skall förstärkas till 80,000 man. Kejsar Napoleon bereder sig nu till strid mot engländarna, som han väntar skola landstiga i Pommern och förena sig med svenskarna.

Men då konungens allierade, ryssar och preussare, tyvärr ej strida för den enda rättvisa saken, som Gustaf Adolf gör, utan för de egna landens bestånd, är Gud ej med dem. Deras förenade härar lida nederlag på nederlag i Polen och Östra Preussen, och efter det mördande slaget vid Friedland måste ryssar och preussare draga sig tillbaka, och ryssarna afsluta stillestånd med Frankrike såsom förberedelse till den fred, som snart måste följa. Då underrättelsen ingår om att Ryssland slutit stillestånd med Frankrike, och att, efter allt att döma, preussarna snarast ämna göra detsamma, händer det förbluffande, att vår konung uppsäger vårt stillestånd med Frankrike. På alla bevekande föreställningar svarar han: »Jag kan inte vänta, jag måste nu som alltid ha sakerna bestämda,» och då Essen på sitt rättframma sätt replikerar: »Ers Majestät spelar om sin krona,» infaller konungen: »Hur då?» — »Jo, om nu Ryssland vore illasinnadt.» — »Ryssland är intet att frukta för Sverige,» svarar konungen med fastaste öfvertygelse.

Det är omöjligt att få konungen från detta beslut, och konungen är vid långt bättre lynne nu, sedan han fått sakerna bestämda, ej allenast med afseende på krigets fortgång, utan också i en mera privat angelägenhet. Ty samtidigt med nyheterna från Polen och Östra Preussen kommer från Stockholm underrättelsen, att hans gemål födt honom en prinsessa. Konungen har mycket ifrigt önskat en son till ersättning för den förlorade, och drottningen har, berättas det, oupphörligen gråtit före och under barnsängen af oro för att det skulle bli en prinsessa och undrat om konungen skall blifva mycket ond, då han får veta, att så är. Men konungen har varit så orolig öfver drottningen, att han tager missräkningen ovanligt beskedligt. Det är förut öfverenskommet, att ifall oturen är framme, och det äfven denna gång blir en prinsessa, skall hon uppkallas Cecilia efter konung Gustaf Wasas dotter, som var förmäld med en markgrefve af Baden. Och till faddrar

bjuder konungen tvenne olyckliga monarker, konung Ludvig den XVIII af Frankrike och konung Fredrik Wilhelm den tredje af Preussen.

Men samma dag, som dopet äger rum i Stockholm, har konung Fredrik Wilhelm den tredje ett möte med kejsar Napoleon i samma paviljong på flottbron i Niemen, där kejsar Alexander dagen förut sammanträffat med Frankrikes kejsare, och där kejsar Alexander säkerligen ihågkommit de ryska pengar, hvarmed vår konung för sitt heliga krig. De, som mycket veta, påstå, att i paviljongen på Niemens flottbro talats om Finland.

Gustaf Adolfs tvenne bundsförvanter och den gemensamma fienden, Frankrikes kejsare, flytta nu tillsammans i Tilsit och umgås på det förtroligaste med hvarandra.

Men legitimitetens Don Quijote ger ej med sig. Han vill à tout prix fortsätta striden mot honom, hvars namn ej får nämnas. Han vill hellre afsäga sig regeringen än låta förmå sig till fred. Han bryr sig ej om att styra ett land, där folket är nog gement att begära något sådant som att ingå i en negociation med denne man. Han vet, att han genom att underhandla med vilddjuret ej allenast skulle förråda de grundsatser, som böra förblifva heliga för hvar och en dygdig människa, han skulle tillika därigenom underskrifva sin timliga och eviga olycka.

Hvem undrar på, att vår konung ej vill göra detta?

VII.
Efterlängtade entrevuer.

Fredagen den elfte september får drottningen på Haga mottaga en kurir med bref från sin gemål. Han skrifver med nästan oläslig hand helt olika den vanliga stadiga och raka skriften, att han från Rügen öfverkommit till Carlskrona mycket sjuk, att lifmedikus Hallman kallar sjukdomen en gastrisk nervfeber, att han har hög feber och är oändligen matt. Han ber drottningen att resa till honom genast. Äldsta prinsessan skall medfölja.

Det är allt, men det är tillräckligt att göra drottningen utom sig. Hon vill resa ögonblickligen och börjar storgråta, då man måste säga henne, att resan ej kan försiggå förrän allra tidigast följande morgon. Drottningen är så upprörd, att man ej kan få henne i tal, och kammarfruarna få sörja för inpackning utan att kunna erhålla de bittersta förhållningsorder.

Drottningen har hela denna sommar gått och väntat på en katastrof och blott undrat hvilken det skall bli. Före prinsessan Cecilias födelse gick hon och inbillade sig, att hon ej skulle kunna öfverlefva denna barnsäng, skilsmässan från konungen har varit alltför förfärlig. Hon kan ej tåla sig med att veta konungen vara i kriget. Och sedan barnet väl hunnit till världen, i hvilken oro måste hon ej alltjämt lefva för den frånvarande!

Hvarför handlar hennes gemål tvärt emot hvad omständigheterna så promt bjuda? Hvarför uppsäger konungen stilleståndet med fransoserna i samma ögonblick, som hans bundsförvanter sluta fred med dem? Drottningen undrar, om ej det snart skall hända, som konungen alltid förespår, att han skall förjaga Bonaparte, och hon försöker utmåla för sig Europas utseende, då allt kommer på sin rätta plats efter hennes rättvise gemåls bestämmelser. Allt kan hända, ty allt har händt dessa tider, och drottningen tror konungen, då han säger henne, att han vet hur Gud vill ha det ställdt i världen, och hvem han utsett till sitt redskap. Men drottningen skulle önska, att konungen ej väntade på ett direkt Himlens inskridande, ty hon kan ej förmå sig att tro på att Uppenbarelsebokens ärkeängel skall komma från himlen och förgöra Bonaparte och

hans här. Hon anser det långt troligare, att hennes gemål, konungen, skall göra detta. Allt kan hända, ty allt har händt. Men hvad skall hända härnäst, det är den stora frågan. Drottningen undrar hur det skulle kännas att vara gift med en man, som vore lik någon annan i världen, i stället för att som nu, jämt och ständigt vara utsatt för de vidunderligaste öfverraskningar. Det skulle väl vara alltför lugnt och besynnerligt, tänker hon, medan hon väntar på hvad som härnäst skall hända. Det händer alltid något, då man har en Gustaf Adolf till gemål. Hon undrar om denna kreolska, som nu sitter på Frankrikes tron, har samma förnimmelse, att allt kan hända, då man är gift med en Bonaparte. — Härpå har drottningen tänkt denna eftermiddag, före kurirens ankomst, där hon suttit på en af gungbrädena i slottsparken på Haga och med händerna i skötet sett på hur kronprinsen exercerar sina två små systrar Sofia och Amalia, medan prinsessan Cecilias amma spatserar upp och ned med henne på armen i allén, där drottningen sitter. Amman söker vyssja barnet i sömn med en vaggvisa, hvars enformiga melodi gör drottningen sömnig. Plötsligen hör hon prins Gustaf ropa högt till de systerliga lekkamraterna: »Jag skall lära er att lyda, då jag en gång blir konung.»

Drottningen småler åt den barnsliga röstens härmning af den faderliga. Då hon lyfter upp ögonen, ser hon kuriren stå framför sig. Papperet skälfver i hennes hand, då hon läser brefvet. Detta har således händt, att konungen sjuk återkommit till Carlskrona, men hvad mera? Det står intet i brefvet, om hur det gått med armén, intet om Stralsunds öde, intet om att konungen lyckats bortjaga Bonaparte. Månne Bonaparte bortjagat konungen, månne han skall förjaga dem ur Sverige? Ej heller härom står ett ord i brefvet. Men allt kan hända, ty allt har händt. Drottningen suckar djupt, och den djupa sucken medför en ohejdad gråtparoxysm. Hon är förtviflad öfver konungens sjukdom och blir mycket häftig, då hon får höra, att afresan ej kan ske, förrän följande morgon. Hon säger sina uppvaktande damer, att de måste bereda sig på att resa kurir, hon vill flyga till sin sjuke gemål.

Och då tidigt på lördag morgon drottningen och lilla prinsessan äro på väg ut till vagnarna, ger drottningen sig ej ens tid att taga afsked af de församlade medlemmarna af regeringen, som på denna obekväma tid rest ut till Nya Haga. Hon går ilsamt genom rummen utan att bevärdiga dem med en hälsning eller ett ord. Sannerligen, drottningens ohöflighet öfvergår alla gränser.

Sviten har aldrig varit med om en sådan resa. Drottningen flyger till Carlskrona. Den första dagen hinner hon så långt som till Norrköping, den andra till Eksjö, tredje dagen till Carlskrona, dit ankomsten sker sent på aftonen nära midnatten. Hennes Majestät emottages utanför staden af befälhafvande amiralen af Puke, som till häst med sin stab åtföljer Hennes Majestäts vagn genom staden. Vid stadsporten äro magistraten och borgerskapet församlade, och vid Kungshusets port, där konungen tagit in hos amiral Puke, är konungens svit till mötes och haj formerad i trapporna af såväl militära som civila amiralitetsstaten. Utanför Kungshuset paraderar en del af garnisonen, som skjuter generalsalfvor, och Kastellet saluterar efter reglementet. Men drottningen hvarken ser eller hör något af alla dessa ärebetygelser. Då vagnen stannar, hoppar hon ut, innan någon hinner hjälpa henne, och utan att hälsa på de personer, som samlat sig till hennes mottagande, springer hon genom alla rummen direkt in i konungens sängkammare.

Konungen ligger i den stora himmelssängen och ser så sjuk och aftärd ut i sin hvita nattskjorta, att drottningen brister ut i den häftigaste gråt, då hon lutar sig ned öfver honom och kysser honom. Konungen tar sin gemåls hand och lägger den öfver sin heta panna.

— Det svalkar. Nu blir jag snart frisk, säger han. Sätt er här och gråt inte. Allt har aflupit med äran. Mitt namn är inte nämndt i den konvention, som Toll afslutat med general Brune, och i följd häraf har *hans* ej heller behöft nämnas. Jag skall göra Toll till fältmarskalk för detta.

Konungen orkar ej tala längre. Han ligger en stund alldeles tyst, men då drottningen söker flytta undan sin hand, hviskar han: — Låt den vara, det svalkar.

Nu talar konungen åter, matt och afbrutet:

— Mina trupper få fritt aftåg från Rügen — med alla förråd — på svenska örlogs- och transportskepp. Jag förlorar Pommern, men då jag uppgifvit det, kommer jag att få ersättning annorstädes. Engelsmännen ha tillbjudit mig Surinam, men jag vill hellre ha Seland. Seland är en vacker provins.

— Yrar Ni? frågar drottningen förskräckt.

— Inte nu, nu är jag feberfri. Men jag har varit mycket sjuk alltsedan slutet af augusti. Jag var så sjuk i Stralsund och på Rügen, att jag ej visste till mig. De öfvertalade mig att resa hem. Toll, Wrede och de andra. Jag blef buren ombord på båten, liggande på en utbredd madrass, med fältkappan svept omkring mig. Ackurat som Carl den tolfte bars från Fredrikshalls fästning. Jag låg lika orörlig som han. Men han var riktigt död. Jag är inte riktigt död ännu. Hvem knackar på dörren? Är det döden? Konungen har satt sig upprätt i sängen och stirrar med brinnande ögon på dörren.

Drottningen reser sig upp från taburetten, på hvilken hon suttit, och går till dörren, som hon knappt vågar öppna. Men då ännu en sakta knackning höres, öppnar hon den på glänt och ser grefvinnan Oxenstjerna med prinsessan Sofia vid handen.

— Ers Majestät gick så hastigt, att prinsessan ej hann med, säger grefvinnan urskuldande.

— Är det döden? ropar konungens röst inifrån. Släpp genast in honom. Jag tycker om att ha sakerna afgjorda. Jag är en dålig väntare.

— Det är vår dotter, prinsessan Sofia, som ni ville skulle medfölja. Får hon komma in?

Konungen nickar.

Den lilla flickan kan knappt hålla sig vaken, och hon är rädd för fadern och blir som alla barn uppskrämd vid anblicken af en sjuk och sängliggande person.

Hon stretar emot, då drottningen vill leda henne fram till sängen.

Men konungen ligger nu alldeles stilla och ser så vänlig och beskedlig ut, då han med den magra genomskinliga handen vinkar på henne, att hennes fruktan försvinner. Prinsessan släpper drottningens hand och skyndar fram till konungen och kysser gång på gång den afmagrade handen, som ligger på det hvita sidentäcket, broderadt med ljusröda silkesrosor.

— Gråt inte, gråt inte, pappa, snyftar hon. Nu ha mamma och jag kommit, och vi skola sköta dig och göra dig frisk. Gråt bara inte, gråt bara inte!

— — — — — — — — — — — — — — —

Drottningens ankomst har gjort konungen oändligen godt. Redan följande morgon är han så mycket bättre, att han åker ut med henne och lilla prinsessan i täckvagn. De kungliga åka allena utan minsta svit. De stiga i vagnen inne på Kungshusets gård och köra ut och in genom den öfra porten, som eljest endast är öppen för brandredskapen, ty konungen vill ej ses af någon. Drottningen tillbringar hela dagen hos honom. Också lilla prinsessan vill han hafva omkring sig, men hon är tillsagd att sitta alldeles orörlig på en pall, ty vid minsta buller spritter konungen till, så sjuk och matt är han alltjämt. Men endast en dag förgår efter drottningens och prinsessans ankomst, innan något händer. Denna gång är det, som händer, något märkligt, som drottningen vet skulle under andra omständigheter varit anledning till stor tillfredsställelse för konungen. Nu är det blott till besvär och obehag.

Det, som händer, är, att örlogsfregatten Fröja den sextonde september ankrar på Carlskrona redd med de franska bourbonska prinsarna ombord. Självfva »konungen» Ludvig den adertonde och hans brorson, hertigen af Angoulème! Dessa furstar ha af Gustaf Adolf inbjudits till ett möte på Rügen, men under fjorton dagars tid ha de för storm och motiga vindar måst kryssa i Östersjön utan att kunna landa på Rügen, och då nu fregatten Fröja söker hamn i Carlskrona veta de intet om, att konungen under de vidrigaste omständigheter har måst lämna Rügen och nu ligger sjuk i denna hamn.

Då konungen väntade de franska prinsarnas ankomst till Rügen, var det med den högtidligaste rörelse. Det är ett stort ögonblick då han i det egna landet ändtligen skulle sammanträffa med dessa furstar, hvilkas sak han gjort till sin. Hvar gång han föreställt sig detta första möte med den man, som han alltid benämner konungen af Frankrike, har han utmålat för sig hur det skulle taga sig ut, hvad han skulle säga och göra, och hvad de olyckliga furstarna, till hvilkas hjälpare och försvarare han korat sig, skola svara på alla hans ädelmodiga och storvulna planer och tillbud. De skola ej behöfva känna någon förödmjukelse af att veta sig häfta i tacksamhetsskuld till honom, till den grad skall han visa dem hur högt konungen af Sverige skattar äran af att vara den ende, som alltid oegennyttigt kämpat och stridit för deras rättvisa sak, som tillika borde vara alla konungars och härskares. Då han tillbjuder dem en fristad i sina stater — —

När nu konungen får underrättelse om de länge väntades olämpliga ankomst, blir han oändligen ledsen och nedstämd öfver att under närvarande sorgliga förhållande behöfva upplefva den så innerligen åtrådda entrevuen.

Men ej blott konungen och drottningen äro högst bekymrade, hela det lilla hofvet i Carlskrona råkar i största alarm, ty man vet ej hvad man skall taga sig till med de så olägligt ankomna höga gästerna. Det borde anställas middagar, fêter, supéer, kollationer, men endast reseservisen är med, och man är minst af allt beredd på att anordna fester för kungliga gäster under vår egen konungs fortfarande sjukdom och stora svaghet. Konungen bestämmer också, att de höga herrarna efter den svåra sjöresan, första dagen hafva stort behof af hvila och befaller sin hofmarskalk, friherre Munck, att på konungens vägnar i deras kvarter uti kassör Buths hus lyckönska Hans Majestät konungen af Frankrike och Hans Kungliga Höghet, hertigen af Angoulème till en lycklig ankomst och framföra konungens önskan att få se dem på följande dag klockan half elfva.

Klockan slår half elfva från Storkyrkans och Tyska kyrkans torn, då förste hofmarskalken, friherre Munck, som afhämtat de Bourbonska prinsarna i deras bostad, låter vagnarna stanna utanför Kungshuset och föregår de höga herrarna uppför trappan, där haj är formerad af Amiralitetsofficerscorpsen, genom stora salen, där alla de, som äro riddare af franska orden »Pour la mérité militaire» äro församlade. I konungens yttre rum vänta Hennes Majestäts båda statsfruar, grefvinnorna Oxenstjerna och Frölich, som åtfölja Hans Kungliga franska Majestät och hertigen af Angoulème till dörren af konungens inre förmak, där högbemälta herrar ensamma ingå.

Då dörren öppnas, reser sig Gustaf Adolf mödosamt upp ur soffan, där han suttit jämte drottningen. Han rätar på sin afmagrade gestalt, flyttar Serafimerordens band en liten hårsmån mera åt höger på blåa uniformsrocken, men mattigheten och sinnesrörelsen äro så stora, att han måste stödja sig hårdt mot bordet för att ej falla. Hans hjärta klappar högt i andaktsfull förväntan, medan hans blickar äro ifrigt fästade på den stora gestalten, som först inträder.

Han har så ofta sett porträtt af denne man, att han är förberedd på hans fetlagda, nästan tjocka figur, på hans runda rödblommiga ansikte, som är så Bourbonskt som möjligt och bär en starkare likhet med afbildningarna af den olycklige brodern Ludvig den sextonde, än man skulle vågat hoppas. Men konungen är i alla fall oändligen besviken. Han har väntat sig något helt annat hos den man, som nu kommer emot honom. Mera höghet i blicken, mera stramhet i hållningen, mera svårmod och mindre bonhomie. De

besynnerliga vaggningarna med öfverkroppen och de alltjämt oroligt trippande fötterna, som aldrig kunna hålla sig stilla, ej ens då konungen af Frankrike står eller sitter, göra vår konung nervös till allra högsta grad.

Konungen känner sig så besviken, att han har all möda i världen att stadga rösten tillräckligt för att utsäga de välkomstsord, som så länge bränt honom på tungan och låta sig omfamnas och kyssas på båda kinderna. Är denne rödblommige goddagspilt den man, om hvilken hans tankar så oupphörligen kretsat alltifrån den spädaste barndomen, denne man, till hvilken han helt nyligen skrifvit, och som han föreslagit att i spetsen för en emigrant corps förena sig med hans armé, och som han, i af Gud inspirerade ordalag, erbjudit att under namn af konung af Frankrike och Navarra högtidligen låta kröna sig i Wismars eller Greifswalds katedraler! Vår konung är alltför svag och matt för att kunna bära konung Ludvig XVIII:s öfverväldigande företeelse. Ej heller hertigen af Angoulème, på hvilken konungen nu hälsar, motsvarar hans väntan. Han är liten och svag och ser flegmatisk och obetydlig ut. Och nu står konungen tyst och åser hur konungen af Frankrike kysser drottning Fredrikas hand med empressement och säger henne de mest blomstersirade grannlåter. Drottningen har heller aldrig varit vackrare. Hon är klädd i en ytterst dyrbar broderad ostindisk mollklädning och den lilasfärgade sidenturbanen, som drottningen bär öfver hjässan, är inväfd med guldtråd och kläder henne allra kärast. Då hertigen af Angoulème visserligen på ett stillsammare sätt än den höge farbrodern nyss, men med lika synbar öfverraskning och förtjusning hälsat drottningen, förmår vår konung ej längre stå, utan ger sina kungliga gäster tecken att sätta sig. Konungen af Frankrike tager plats i den stora mahognysoffan bredvid drottningen, och konungen sjunker med ett halfkväfdt stönande ned i en af fåtöljerna och anvisar fåtöljen bredvid sig åt hertigen af Augoulcme. Gustaf Adolf kan ej taga ögonen från konungen af Frankrike, som sitter och vrider på sin kropp och trampar med sina fötter, vid hvarje ord han yttrar. Ju mera konungen ser på sin gäst, desto stelare och orörligare blir han själf. Han tar sig samman och tänker: »Jag vill, att han skall sitta stilla och tala allvar», och då konungen vet med sig, att hans blickar kunna skrämma människor till lydnad, stirrar han med en så förbittrad viljeansträngning på sin högt älskade gäst, att drottningen ej vet hur hon skall kunna hålla sig från skratt. Men hon ser också på konungen hur missnöjd och ur humör han är, och då hon fruktar för ett utbrott af humöret, som hon ser samla sig, försöker hon göra allt, för att de främmande gästerna ej skola observera att något är i olag. Men på samma gång märker hon till sin förskräckelse, att hennes ovana älskvärdhet mot de höga gästerna ej är konungen till behag, och i hvarje ögonblick väntar hon, att konungen skall dundra till henne ett »taisezvous, madame,» såvida han ej dessförinnan faller ned och dånar. Han ser ut till ettdera.

Konungen känner det, som vore han midt inne i en mardröm, ur hvilken han ej förmår vakna. Är detta den entrevue med de Bourbonska prinsarna, om hvilken han drömt? Konungen af Frankrike tackar just nu en passant för konungens alltid visade deltagande för hans sak, men med så besynnerliga fraser, att det i konungens ömtåliga öron ljuder som ett förstulet klander öfver att konungen af Sverige i tid och otid höjt den Bourbonska fanan. Som om han förebrådde konungen alltför mycken zèle och gjorde sig en dygd af sin egen måtta och resignation. Det är möjligen icke så, men konungen känner det så, där han sitter sjuk och matt med sprittande nerver. Han är till ytterlighet agacerad och pinad af den franske konungens vaggande rörelser, då han lutar sig öfver drottningen för att tala med henne eller vänder sig till honom själf, och det oupphörliga sprattlandet med de högvristade fötterna i skorna med de stora juvelspännena, pinar den orörlige svenske konungen nästan till vansinne. Då konungen af Frankrike tager den diamantprydda snusdosan med drottning Marie Antoinettes porträtt upp ur sidfickan på sin silfverskirsrock, och med den vildaste vaggning för den lilla guldsnusslefven till de stora näsborrarna, vill konungen skrika högt:

— Håll er stilla, eller jag vet inte, hvad jag gör!

Ej blott vaggningarna, trampningarna och gesterna göra konungen yr af mattighet, det banala samtal, som de franska prinsarna föra, retar honom än mera. Han sitter och brinner af lust att säga dem, att vilddjurets tid snart är ute, och deras tid snart är inne, men i stället måste han åhöra, hur konungen af Frankrike regalerar

drottningen med fadda komplimanger, och hertigen af Angoulème för honom själf beskrifver den nyss öfverståndna sjösjukan. Konungen känner på sig, att han i timtal skulle orka afhandla Frankrikes, Europas, Världens angelägenheter, men han vet, att han ej kan härda ut många minuter med allt detta pjollrande. Lakejer bjuda nu kring chokladen i silfverkoppar. Konungen sitter med sin orörda chokladkopp i handen och åser med spänd retlighet hur den franske konungen samtidigt försöker servera drottningen grädde och manövrera med den egna koppen.

— Det händer en olycka för er, tänker konungen af Sverige, och verkligen under all vaggningen och trippningen går det ej bättre, än att konung Ludvig välter sin chokladkopp öfver drottning Fredrikas vackra klädning.

Gustaf Adolf har blifvit alldeles likblek under rabaldern, och drottningen ser med förskräckelse, att han är mycket nära att svimma.

Det måste snarast möjligt göras slut på denna pinsamma situation, och medan hennes kungliga gäst med sin spetsnäsduk ifrigt bemödar sig att aftorka den fula bruna fläcken på den smakfulla klädning, som han nyss i så varma ordalag beundrat och öfverhopar henne med böner om förlåtelse för att han, förvillad af de sköna stjärneögonens stråleglans, alldeles försummat att iakttaga en nödig försiktighet, säger drottningen med ett förtjusande småleende till konungen af Frankrike under innerlig förhoppning, att hennes gemål ej skall misstycka vare sig småleendet eller osanningen.

— Skulden är helt och hållet min, det var jag, som af vårdslöshet stötte till Ers Majestäts arm.

Gustaf Adolf rör sig oroligt på stolen, men säger ingenting. Drottningen fortsätter:

— Men då jag ej kan uppträda i denna nedsölade dräkt, ber jag, att Ers Majestät värdigas ursäkta, att jag drager mig tillbaka till mina rum och således långt snarare, än vi önskat, afbryter detta af konungen och mig så högt uppskattade besök.

Gustaf Adolf reser sig tvärt upp, innan drottningen ännu talat till slut. Han känner med sig, att hans tålmodighet är all. Han räcker konungen af Frankrike sin hand och låter honom omfamna och kyssa sig på båda kinderna.

Då dörren ändtligen slutes efter de båda bourbonska furstarna, sitter konungen länge alldeles tyst. Så säger han plötsligen till drottningen, som med bedröfvad min synar sin spolierade hvita klädning.

— Vi resa härifrån i öfvermorgon!

— I öfvermorgon, den nittonde, Fredrikadagen? utbrister drottningen häpen.

— Just därför. Stanna vi öfver den dagen, måste vi se dem på en fête, och jag orkar inte med dem.

Konungens hvita rapphönshund, som af grannlagenhet för de Bourbonska känslorna varit inläst under besöket, kommer nu inrusande i rummet, hoppar upp på konungen och fägnar honom. Konungen smeker hunden och läser på halsbandet. Så drager han en djup suck och säger: — Det gör detsamma. Rätt är rätt och förblir rätt evinnerligen. Och att jag i hvarje fall är af Gud korad att krossa vilddjuret, därom finnes ej minsta tvifvel.

VIII.
Erik den fjortonde predominerar.

Konungen skulle vilja veta hvad den kometen betyder, som visar sig på himlen i grannskapet af nordliga Kronans och Hercules stjärnbilder. Den har först blifvit synlig på himlen i slutet af september, då konungen från Carlskrona flyttat till Helsingborg. Hemresan till Stockholm uppskjutes alltjämt. Konungen är sjuk och nedslagen och grufvar sig för att komma till Stockholm. Visste han blott hvad kometen betydde? Krig och örlog och sjukdom och olycka, säger folket. Javäl, krig och örlog, men med hvem, och sjukdom och olycka, men för hvilka?

Den, som nyligen haft stora motgångar och alltjämt är svag och matt efter en svår sjukdom, måste ju grubbla öfver mycket, som förut varit solklart. Det är en svår försyndelse att tvifla eller grubbla, då man vet, att man med förtröstan öfverlämnat sig och sin rättvisa sak åt den högste Gudens ledning och hjälp, men hur går det för den, som alltjämt ser och erfar, att alla andra människor tvifla, där de skulle tro, och tro, där de skulle tvifla. Den stora pröfningen är, att ej alla människor inse, att det, som nu i världen uppbygges och strålar af medgång, är ett djäfvulens bländverk, som om ej i dag så i morgon måste störta tillsammans och förvandlas till grus och aska! Den, som känner det så, grubblar sig den ena stunden till förtviflan och den andra till svindlande högmod. Helst nu, då kometen synes på himlen. Alla ropa på fred, men är ej kometen det säkraste tecknet på att Gud menar kriget. Så tyder konungen detta tecken. Han skall ej heller locka sig att sluta fred med Frankrike, fast Toll försäkrar honom, att det kan ske inom tjugufyra timmar, och utan att konungen behöfver brouillera sig med sina bundsförvanter engelsmännen, blott han ej mera vill soutenera Ludvig den adertondes sak. Men Gustaf Adolf vill understödja Ludvig den adertonde nu som tillförene. Kometen på himlen betyder säkerligen krig med Frankrike.

På inga villkor vill konungen sluta fred med Frankrike och förklara sig mot England, ty han drömmer om att han skall reparera sin déconfiture i Pommern genom att med engelsmännens hjälp eröfra Seland och Norge. Så tyder konungen himlens järtecken. Krig och örlog, ja, men till seger, landvinningar och triumfer, såvida konungen ej blir hindrad i sina planer af riksdrotsens och de andra ämbetsmännens småaktiga beräkningar om omöjligheten för vårt land att uthärda krig med snart sagdt hela världen. Kunna dessa förstå järtecken och tyda profetior? Hvad veta Wachtmeister, Ehrenheim, Lagerheim, Ugglas och Rosenblad om Guds vilja?

Konungen har varit oändligt nedslagen och retlig, men det är en lycklig dag för honom den dagen, då engelska flottan, öfver fyra hundra segel stark, med frisk vind och i det vackraste väder seglar förbi Helsingborg på väg till Nordsjön, och då vid förbifarten af det hus, som konungen bebor, först det engelska amiralskeppet och sedermera de öfriga örlogsskeppen successivt salutera. Konungen kan ej hålla sig stilla, då saluten börjar. Han manar på drottningen, tager lilla prinsessan vid handen och går med sin familj ut på bron för att därifrån åse flottans förbisegling.

Amiralskeppet har lagt bi, och den engelska amiralen Gambier och generallöjtnanten lord Cathcart ros iland för att uppvakta konungen, som låter arrangera en déjeuner dinatoire för dessa herrar och de medföljande officerarna. Vid denna frukost dricker konungen konungens och drottningens af England skål jämte en skål för engelska flottans och arméns samt engelska nationens välgång. På dessa skålar svaras med en skål för konungens och drottningens af Sverige välgång samt en med den förra skålen likalydande för svenska armén, flottan och nationen. Konungen sitter med högt bultande hjärta, ty han är ännu svag och matt af sjukdomen, och tänker på, att intet tvifvel finnes om att kometen på himlen betyder Norges och Selands eröfring från danskarna.

Man har ej i Danmark glömt, att svenska flottan kom för sent för att deltaga i slaget på redden 1801, då Danmark och Sverige voro förenade mot England. Och nu uppväckes i Danmark den allra största förbittring öfver denna frukost, som den svenske konungen, deras egen kungadotters son, nästan inför landets åsyn gifver för dessa trolösa engelsmän, som äro på hemvägen efter att hafva bombarderat deras Köpenhamn, och bortstulit landets härliga flotta. Säkerligen, dessa vördnadsbetygelser, som danska krigsskeppen, med våld bortförda från Köpenhamns redd, vid deras förbifart i Sundet varit tvingade att lämna Hans Svenska

Majestät, betyda krig mellan Danmark och Sverige, så snart Danmark är tillräckligt rustadt.

Konungen vill till sin svåger, kejsar Alexander, återsända Andreasorden af liknande skäl, som gjort, att han förut återsändt Svarta Örnsorden till konungen af Preussen, nämligen att Bonaparte erhållit densamma, och han gör det, Stedingks varning till trots. Stedingk tror att detta konungens tilltag ännu mera skall reta den ryske kejsaren till kriget. Och snart måste han mäla, att de stora truppsamlingar, som hopföras i Petersburgstrakten och vid finsk-ryska gränsen, enligt kejsar Alexanders egen utsago, äro ämnade att tvinga Sverige att sluta fred med Frankrike och förklara sig mot England. Men konung Gustaf Adolf vill ej af sin svåger, kejsar Alexander, eller af någon annan i världen låta tvinga sig till fred med Frankrike. Han säger, att han väl kan tro, att kejsar Alexander är svag och listig, men han kan aldrig föreställa sig, att han af fruktan eller roflystnad vill låta vanhedra sig att gå Bonapartes ärenden och låta en rysk armé inmarschera i Finland. Aldrig kan Gustaf Adolf föreställa sig, att kometen på himlen betyder krig med Ryssland.

Stockholmarna påstå, att konungen ej tål dem och deras stad, men hvarför ger han dem också vatten på deras kvarn genom att alltjämt uppskjuta hemresan. Stockholmarna undra om konungen tror, att man älskar honom mera i det öfriga landet än i Stockholm. Man påstår visserligen i provinserna, att det är från Stockholm, som allt skvaller kommer. Men har ej också landsorten sina från Pommern hemvändande officerare, och skylla ej dessa kvicka karlar, då krigshändelserna kritiseras af de hemmavarande, lika frankt alla missgrepp på konungen, som någonsin Stockholmsofficerarna göra det? Berätta ej också dessa officerare vid tekonseljerna och spelborden de kostligaste anekdoter om konungen, och skratta ej åhörare och åhörarinnor lika öfverljudt i landsorten som i Stockholm åt dessa historier och harmas de ej lika mycket där som här, vid beskrifningen på det ömkliga öfverlämnandet af Stralsund och den teatraliska Carl den tolfte-härmningen på Rügen?

Och om de höga och högsta ämbetsmännen i Stockholm skylla från sig på konungen allt som försummas, glömmes och bedrifves lamt, göra ej deras ämbetsbröder i Göteborg och de andra ansenligare provinsstäderna sammaledes för att nu ej tala om alla lägre tjänstemän, civila och militära, hela landet öfver? Sannerligen, konungen kan för den orsakens skull gärna afsluta sin långa vistelse i landsorten och hemkomma till sitt Stockholm, som nu med all lojalitet rustar sig till hans och drottningens mottagande den nittonde december, då det höga herrskapet väntas från Strömsholm, dit de anländt föregående dag.

Illumination är anställd öfverallt längs de gator, som Majestäten skola passera, och transparangerna äro lika lysande som snillrika.

Stockholmarna ha gjort sitt bästa. I alla husens fönster äro ljus tända såväl i träbågar som i silfver- och mässingskandelabrar, men somliga ha särskildt hedrat sig, och så många transparanger som denna afton har man aldrig förr räknat i hufvudstaden. I ett hus vid Stora Nygatan ses bland andra en mindre transparang, som föreställer Svea, sittande vid ett altare med kungens medaljong i högra och drottningens i vänstra handen och en Genie, som knäfaller på altaret, där dessa verser läsas

Ack hvilken säker makt skall skydda edra länder då alla hjärtan hylla er!

Och allra längst framme på Norrtullsgatan finnes den allra vackraste och sinnrikaste transparangen af alla. Den föreställer Pallas mellan Krigets och Fredens gudinnor och piedestalens inskription lyder:

Din Vishet Store Kung och din Ståndaktighet Föreviga Ditt Namn och vår Själfständighet.

Något vackrare än detta kan ej tänkas, också är trängseln framför denna transparang hela aftonen mycket stor, och då konungaparet väntas vid denna tull, är Norrtullsgatan och de öfriga gatorna på Norr, som de kungliga skola passera, lika fyllda af människor som någonsin gatorna inne i staden mellan broarna och kring slottet, där illuminationen är mest strålande. Hvem kan skylla stockholmarna för bristande lojalitet

mot sin kung? Borgerskapet väntar vid tullen, medförande röda selar för att draga konungens vagn.

Man kan ju aldrig bestämma tiden för ankomsten. Man har hoppats, att det höga herrskapet framåt niotiden skall ha hunnit tullen, men folk, som ännu väntar klockan öfver tio på de kungligas ankomst, tröttnar och bli otåligt, helst det nedslående ryktet börjar löpa bland mängden, att konungen ej alls lär komma i afton, endast drottningen. Denna underrättelse påstås ha inlupit redan vid middagstiden, men ej hunnit spridas förr än nu. Man tror ej heller på den. Säkerligen kommer konungen. Men nej! Klockan half elfva fara de kungliga kälkvagnarna genom tullen, men konungen är ej med, endast drottningen och prinsessan. Det hurras ganska matt för Hennes Majestät, som efter vanligheten hälsar ytterst knapphändigt, och hopen skingrar sig så småningom, och hvar och en går misslynt till sitt, undrande och spörjande hur länge konungen skall behaga kvarstanna på Strömsholm, ty det var först vid ankomsten dit, som resplanen alldeles oförväntadt ändrades. Tänker konungen verkligen ej tillbringa julen och vintern i Stockholm? Hans planer äro alltid inneslutna i den största hemlighetsfullhet och hafva alltid gåfvan att öfverraska den lojala allmänheten.

Från Strömsholm hör man, att konungen följande dag och de därpå följande från morgon till afton sysslar med afgörandet af alla resterande mål. Detta ifriga arbete i yttersta stund uppgifves såsom orsak till den fördröjda ankomsten. Ändtligen erhåller vederbörande i Stockholm en marschroute, som förkunnar, att konungen skall inträffa i staden omkring klockan åtta om aftonen den tjugutredje december.

Nya ljus sättas i träbågarna och silfverkandelabrarna, som ännu kvarstå i fönstren, ljusen tändas, och staden illumineras på samma sätt som för några dagar sedan. De transparanger, som äro försedda med båda majestäternas namnchiffer, äro ju ej denna afton lika lämpliga, som de varit, ifall de höga makarna, såsom ämnadt, gemensamt gjort sitt intåg i hufvudstaden, men härmed har man ej hunnit företaga någon ändring endast ökat på konungens ensamma namnchiffer och inskriptionen *Lefve Körningen!*

Staden är således nästan lika grann, som för fyra aftnar sedan, och människostimmet genom de illuminerade gatorna och torgen är lika oupphörligt som då, om ock stämningen bland mängden ej på långt när är så fraiche och entusiastisk som första gången man väntade konungen. Man kan också, äfven om man är den allra lojalaste stockholmsbo tröttna vid att med några dagars mellanrum se samma transparanger och samma arrangemang i fönstren och läsa samma inskriptioner och känna samma hänförelse.

Då klockan slår åtta strömmar mängden åt Norrtullshållet, hvarifrån konungen väntas. Klockan blir nio, klockan blir tio, men ännu synes hvarken konungen eller hans svit. Otåligheten växer med hvarje kvart, som går. Frondörerna bland folkmängden knota, och de hjärtnupna spå, att en olycka händt. Det är, Gud nåde oss, kanske samma historia som med arffursten af Baden för sex år sedan. Konungen har vält med släden och slagit ihjäl sig, eftersom han inte kommer. Alla ljusen i staden brinna hela natten igenom ända till klockan fyra, ty först då inträffa grefve Gyllenborg, baron Boye, kabinettssekreteraren baron Wetterstedt och expeditionssekreteraren Hedenstjerna, tillhörande konungens svit. Dessa herrar medföra underrättelsen om att konungen med sin kaptenlöjtnant, grefve Horn, före dem afrest från Strömsholm, men hvar Hans Majestät nu befinner sig, därom hafva de ingen aning. Regeringsmedlemmarna, som suttit vid tullen och väntat, alltsedan klockan åtta på aftonen, bry ej sina hjärnor med att utspekulera detta, utan åtskiljas. Då dessa höga herrar frusna och sömniga resa hem i den tidiga vintermorgonen, äro de lojala känslor, hvarmed de motsett sin höge herres hemkomst betydligt afsvalnade.

Först klockan half åtta på morgonen kommer konungen i en vanlig bondsläde, som hans kaptenlöjtnant kör, åkande genom Horns tull. Han har varit på Gripsholm. Hvad han haft där att göra, vet ingen. Men han vet själf, att det varit honom alldeles omöjligt att göra sitt intåg, som man väntat, och som han bestämt. Till den grad har han grufvat sig för denna hemkomst. Hvad hjälper det, om stockholmarna illuminera hvartenda fönster vid alla gator och gränder och skrika sig hesa med hurrarop. Konungen vet, hvad han vet. Oppositionen och tadelsjukan, revolutionslustan och hätskheten äro bofasta i Stockholm, och det hjälper ej

att hvitmena griften. Konungen vet, att han skulle skönja skuggorna i de mörka rummen bakom ljusskenet i fönstren och höra missnöjets och klandrets gny mellan hurraropen. Därför vill han slippa ljusen och befrias från hurraropen vid denna hemkomst, som för honom själf är så ytterst påkostande.

Om konungen kunnat utföra det han önskat till återställandet af lugn och en bättre ordning i världen, det vill säga, om han haft framgång, då vet han, att stockholmarna i verkligheten skulle varit utom sig af hänförelse, men då Försynen i Dess allvisa Styrelse annorlunda förordnat, återstår dock för konungen den tröst att ha gjort, hvad han trott vara oskiljaktigt från sitt och rikets sanna ära, men detta förstå ej stockholmarna, de förstå blott, att det varit motgång. Men då de ej förstå, hvarför skola de hyckla en glädje vid hans återkomst, som de ej känna.

Därför har konungen smugit sig obemärkt in i staden, dit han ju måste, men knappt inkommen genom tullen, säger han till sin kaptenlöjtnant: »Här kan jag inte vara.»

Dessa ord upprepar konungen för drottningen så snart han ser henne. Men drottningen svarar skrattande, att eftersom det är julafton, får konungen väl tåla sig. På juldagen säger konungen återigen, »här kan jag omöjligt stanna,» denna gång med häftigare röst. Drottningen höjer på axlarna. På annandagen är en af de små prinsessorna ganska sjuk i hög feber, och drottningen frågar ej efter, att konungens försäkran, att han omöjligen kan vara här, flera gånger upprepas med allt större irritabilitet.

På tredje dagen kommer konungen in till drottningen, som sitter vid lilla prinsessans säng. Den lilla flickan sofver, och drottningen gör ett tecken till konungen, att hon ej får väckas. Kungen är en lång stund alldeles tyst och säger så plötsligen i samma retsamma ton:

— Jag står inte ut här.

Drottningen låtsar, som toge hon för gifvet, att kungen menar här i rummet och går med honom in i det nästgränsande och sätter sig i soffan för att åhöra utbrottet af hans dåliga lynne. Själf går han upp och ned i rummet med irriterande fart och snabbhet i vändningarna.

— Jag kan inte vara här i Stockholm, säger han. Vi fara till Gripsholm i morgon. Nu, när jag uppvaktat min moder, änkedrottningen och råkat hertigen och hertiginnan och afgjort de angelägnaste ärendena, behöfver jag ej vara här längre.

Drottningen blir mörkröd. — Jag kan inte fara från den lilla, säger hon bestämdt. Jag följer inte med.

— Hvad är detta för historier? ropar kungen och tvärstannar framför sin gemål.

— Det är bara detta, att Gripsholm är det otrefligaste ställe i världen, svarar drottningen lika häftigt.

— Man skall själf vara bra otreflig för att finna det stället otrefligt, utbrister konungen harmsen.

— Hur skall den då vara, som finner självfva Stockholm otrefligt, genmäler drottningen.

— Det är en helt annan sak, säger konungen och går alltjämt fram och åter med rasande fart. — Min far har blifvit mördad i denna stad, och det kan jag aldrig glömma. Aldrig ett ögonblick, då jag är här, glömmer jag, hvad jag utstod dagarna, sedan han blef skjuten, och jag satt där borta och väntade på att staden skulle stickas i brand och att man skulle utlämna mig till pöbeln eller lönnmörda mig.

— Men staden blef ju inte stucken i brand, och ni blef ju inte mördad, säger drottningen med en röst, som hon försöker göra skämtsam. Hvad tjänar det till att alltid plåga sig själf och andra med lugubra idéer och föreställningar?

Konungen står en stund alldeles tyst och säger så:

— Kunde man låta bli, gjorde man det väl inte. Jag rår inte för mitt tungsinne. Jag är nu en gång ej som andra. Jag är så trött, så oändligen trött. Jag har varit trött i hela mitt lif. Det är så obegripligt tröttsamt, att alltjämt gå och vänta och att alltid simma mot strömmen.

— Men hvarför gör ni det, hvarför simmar ni inte stundom med?

— Och det frågar ni? Konungen ropar hårdt sin fråga, så säger han stillare och pekar mot himlen — Därför!

Det är svårt att få samtalet in i vanliga gängor, och drottningen tiger. Men efter en stunds tystnad återtager konungen. — Här kan jag inte vara. Alla reta och motsäga mig här och se smått, där jag ser stort. Följ med mig till Gripsholm i morgon. Jag känner mig olycklig här.

Drottningen skakar på hufvudet.

— Jag vill inte till Gripsholm. Hvarför tänker ni bara på er själf och aldrig på andra? Ni talar om er far, men jag har också ett troget minne och kan inte glömma, att *min* far dog nära Gripsholm, och att det spökade där vid detta tillfälle. Aldrig i mitt lif kan jag glömma, hvad jag där hörde och såg, och om Ers Majestät inte hörde eller såg något då, så var Ers Majestät säkerligen den ende, som inte gjorde det.

Konungen stannar tvärt. Han biter sig i läppen och är mycket blek.

— Det är inte sant, att eder far dog i närheten af Gripsholm, han dog flera mil därifrån i Arboga, säger han slutligen.

Drottningen brister i häftig gråt.

— Vi lämna barnet här, utbrister kungen i vänligare ton. Res ni bara med! Jag är så mol allena med mina tunga tankar, då jag ej har eder med, tillägger han bevekande. Var inte envis. Jag kan inte fördraga envisa människor.

Men drottningen bara gråter. — Jag vill inte till Gripsholm, jag vill inte till Gripsholm, snyftar hon.

— Det kommer kanske en tid, då ni ber och tigger att få komma till Gripsholm och ej får det, säger konungen dystert.

— För hvem? frågar drottningen förskräckt och ser upp.

— Det kan man inte veta.

— Jag kommer aldrig att be och tigga att få komma till Gripsholm! ropar drottningen häftigt. — Aldrig!

— Gör, som ni behagar, säger konungen med plötslig iskyla. Men antingen ni följer med eller ej, reser jag till Gripsholm i morgon klockan tre.

Följande dag gör konungen, som han sagt, och reser klockan tre till Gripsholm med grefve Horn och med order för kabinettssekreteraren baron Wetterstedt att komma efter följande morgon.

Men drottningen blir kvar i staden till hofvets stora belåtenhet, och alla de uppvaktande kavaljererna och damerna hoppas innerligt, att drottningen skall stå på sig och stanna kvar i Stockholm och därigenom förmå kungen att snart återresa till hufvudstaden, dit han ju i alla fall måste den tjugufjärde januari för att närvara vid aftäckandet af Hans Majestät Gustaf den tredjes staty, som skall äga rum på salig kungens födelsedag nämnda dag. Dessutom behöfves sannerligen konungens närvaro i hufvudstaden under dessa

bekymmersamma tider, då det borde rustas af all makt och med all kraft för att möta det ryska hotet, som när som helst kan öfvergå till en krigsförklaring. Men konungen bryr sig ej om att kraftigt rusta mot Ryssland, ej ens att återföra den finska flottan. Han påstås ha sagt till Ehrenheim, som förehållit honom de olyckor hans hårdnackenhet att vilja stå Frankrike emot och neka att stänga sina hamnar för engelsmännen, sannolikt kommer att tillskynda honom från rysk sida: »Det finns en rättvis Gud». På hemresan till Stockholm lär han också ha frågat biskopar och förnämligare präster om de icke enligt Uppenbarelseboken trodde, att Bonapartes välde snart vore slut, och att det var konungen, som skalle störta honom. Deras svar ha möjligtvis tillfredsställt konungen, men sannerligen de kunna lugna oss andra, som hafva egendomar i Finland.

Men drottningen står ej på sig, och konungen får sin vilja fram. Den femte januari, jämt åtta dagar sedan konungen reste, komma drottningen och hofvet efter till Gripsholm. Hvem han förstå hvarför drottningen gör detta, då man vet hur hon grufvar sig för Gripsholm och afskyr detta ställe? Kanske grufvar hon sig ännu värre för konungens vrede och fruktar för att hon möjligen skall kunna blifva förvisad till Gripsholm en vacker dag, om hon nu ej godvilligt beger sig dit? Eller är det verkligen så, att drottningen ej kan uthärda tanken på att veta konungen vara ensam på detta ställe, och är det sant, som hennes damer påstå, att drottningen älskar konungen och längtar efter honom, då de äro skilda åt? Det löper så många rykten, att man ständigt måste fråga sig om de äro sanna eller lögnaktiga.

Är det sant, att riksdrotsen grefve Wachtmeister då han var härute yttrade, att konungen ej tager reson och att han sagt drotsen, att dens hand skall förvissna, som skrifver under en förbindelse med Bonaparte och kungen vill ej äfventyra sin själs salighet. »Förr reser jag bort, och den som är redlig följer mig,» lär han ha tillagt.

Alla äro vi redliga, men hvad det angår att följa konungen, så beror det sannerligen på, hvarthän han reser och om han reser som regerande konung eller — — — Hvad var det han häromdagen vid middagsbordet sade till drottningens statsfru, grefvinnan Oxenstjerna — riksrådet baron Ramel hörde det, och har låtit det gå vidare — »Påminner grefvinnan sig Christiansfeld i Holstein, som vi besökte, då vi för några år sedan foro öfver danska landet hem?» hade konungen frågat, och grefvinnan Oxenstjerna hade svarat: »Jo visst, Ers Majestät, denna Herrnhuterinstitution var oändligen intressant.»

— »Ja, var det inte en alltför vacker inrättning,» fortsatte konungen hänförd. — »Dit ämnar jag flytta, då Bonaparte kör mig ur världen.»

Nå, flyttar han dit, då får han sannerligen flytta ensam, såvida inte drottningen och barnen följa honom. Christiansfeld! Då är Gripsholm äfven vintertid oändligen att föredraga! Men inte blir man gladare vid att åhöra dylika kungliga bordsamtal och framtidsperspektiver, synnerligast som det förefaller, som om dylika lugubra förutsägelser kunna till kungens och landets ofärd, när som helst gå i fullbordan. Nu har till råga på otrefnaden en schism uppstått mellan kungen och drottningen. Drottningen lär på det mest bevekande sätt ha gjort kungen föreställningar angående ett projekteradt återvändande till Gripsholm efter festligheterna i Stockholm. Hon lär ha förklarat, att hon på inga villkor denna vinter åter far hitut, och att hon vill vara hos barnen i Stockholm, hvarpå konungen lärer svarat, att Hennes Majestät föreföll så innerligt förnöjd utan barnen under den nitton månaders långa vistelsen i Tyskland, och att hon väl kunde ge sig till tåls dessa par månader så nära dem. Men då drottningen ej velat ge med sig, lär konungen sagt henne de hårdaste saker om att hennes trilskhet och kärlekslöshet förstöra hans timliga välfärd, att han känner sig olycklig i sitt äktenskap, och att han ständigt sörjer en ungdomskärlek. Man vet ju ej så noga, om dessa äro just de ord, som fallit, men säkert är, att drottningen varit lika häftig som konungen, och att de skilts som ovänner, ty konungen låste sig inne och visade sig ej mera den dagen, men drottningen däremot deltog i societeten vid det miserablaste humör och med rödgråtna ögon. Den antagna käckheten hade också snart gifvit med sig, och efter en sömnlös natt tillbringad i ångest och vånda, lär drottningen på morgonen gråtande klappat på

konseljrummets dörr utan att blifva insläppt, hvarpå drottningen skickat sin gemål en bevekande biljett, på hvilken hon intet svar fått. Så for drottningen den tjuguandra, fortfarande oförsonad med kungen, som ej ens tog afsked af henne, då hon satt i vagnen. Påföljande dag for kungen med kaptenlöjtnanten och civilisterna.

Högtidligheten med Gustaf den tredjes statys aftäckande på Skeppsbron, för hvilken orsak konungaparet och societeten inkommit från Gripsholm har på ett lika lysande som rörande sätt ägt rum. Redan påföljande dag förklarar konungen, att han skall återvända till Gripsholm om några dagar. Drottningen ser bedjande upp till honom, då han första gången säger detta och hviskar »vi», men konungen skakar på hufvudet och säger denna gång med starkare eftertryck, »jag återvänder till Gripsholm, senast den tjuguåttonde.»

Drottningen är mycket förskräckt. Det är alldeles förfärligt att lefva under konungens missnöje och ännu förfärligare att tänka på att skiljas i ovänskap. Drottningen vet hur det går. Så snart han är borta, tvingas hon att oupphörligen tänka på honom. Hon måste tänka på, hur förfärligt ensam han är, då hon ej är med honom. Och drottningen går till konungen med tårar i ögonen och säger — »Förlåt mig och låt mig följa med till Gripsholm, res inte från mig! Ack lämna mig inte ensam!»

Men konungen är ej vid det lynnet, att han vill försona sig.

Nu har han resignerat sig till ensamheten, och nu vill han vara ensam.

— Det är ingen konst att bedja om förlåtelse och få den och sedan bli likadan, säger han.

Drottningen har burit sig alltför illa åt under vistelsen på Gripsholm. Hvem vet om hon håller ord och blir beskedlig nu? Hennes uppstudsighet och elaka lynne ha gifvit ett alltför dåligt exempel för de underlydande. Detta säger konungen henne och därjämte, att han skall se till om han sedermera kan bevilja hennes önskan att få komma efter till Gripsholm.

— Ni har ju fått rätt i att jag skulle bedja att få komma dit. Ack, låt mig få det!

— Det var alls icke så, jag menade, då jag sade detta, svarar konungen med stirrande ögon, som såge han något osynligt för drottningen. Det var något helt annat, som ej berodde af mig.

— Ack, ni gör mig förskräckt! Å, låt mig få följa med!

— Nej, jag återvänder ensam med min kaptenlöjtnant och min kabinettssekreterare till Gripsholm. Och konungen gör det.

Men snart måste konungen åter in till staden. Det har kommit kurir från Ryssland med underrättelser från Stedingk, att ryssarna marschera mot gränsen i flera kolonner. Ambassadören skrifver, att det är fransmännen, som befallt rustningarna och framryckandet mot finska gränsen, men att ryska kejsaren före inmarschen i Svenska Finland skall utfärda en proklamation, hvari han frågar vår konung om han vill bryta den engelska alliansen. Men konungen vill ej bryta den engelska alliansen. Konungen vill sända Armfelt till Finland, men Armfelt vill ej stå under Klingspors öfverbefäl, och Klingspor skickas till Finland, men Armfelt lofvar att låta använda sig mot västra gränsen, ifall där blir till krig, och det blir det säkerligen.

General Klercker rapporterar om de finska rustningarna. Tolftusen man stå redo att möta de ryska kolonnerna. Amiral Cronstedt har satt Sveaborg i försvarstillstånd. Flera af provinsens invånare hafva erbjudit sig att gripa till vapen, om deras hjälp skulle blifva af nöden. Med lugn och tillförsikt till det Högsta Väsendet afbida finnarna händelsernas utveckling, öfvertygade att en rättvis sak och en sann tillgifvenhet för konung och fosterland bereda ett mäktigt stöd i farans stund och det säkraste hopp för en lycklig utgång.

Under den veckas tid, som konungen uppehåller sig i Stockholm, visar han sig mycket öm och vänlig mot

drottningen. Men hon får ej följa med honom ut till Gripsholm, då han dit återvänder. Han vill vara ensam. Han har så oändligen mycket att tänka på.

Den andra mars anländer en kurir till Gripsholm med underrättelse om att ryssarna framryckt till Lovisa. Skulle man icke tro, att konungen vid denna underrättelse ögonblickligen på allvar flyttar in till hufvudstaden? Men han gör det icke. Den fjortonde mars aflämnar danske ministern, grefve Moltke, Danmarks krigsförklaring mot Sverige. Men ännu har konungen ej blifvit led på sitt Gripsholm. Först fjorton dagar senare, den dag han från första början bestämt, nämligen den siste mars, flyttar konungen ändtligen från Gripsholm till Haga, där drottningen och de kungliga barnen redan befinna sig.

IX.
Finska kriget.

Stockholmarna stå i timtal utanför Utters boklåda i Storkyrkobrinken, packade till trängsel. Stockholmarna tyckas denna vår ha blifvit innerligt läslystna, ty vädret må vara hurudant som helst, antingen solen lyser eller snön yr, eller kölden är bitande, som oftast händer, är folkskockningen utanför Utters boklåda i Storkyrkobrinken vissa dagar, lika stor. Snöar eller regnar det, stå stockholmarna under sina blå eller gröna bomullsparaplyer och med kapprockskragarna uppslagna, det är hela skillnaden. Trängseln är så stor, att det förefaller, som vore boklådan belägrad, och för att bättre upprätthålla ordningen låter polisen folket bilda kö.

Somliga dagar dröjer det också längre än vanligt, innan Inrikes Tidningar distribueras. Det är i Inrikes Tidningar, som krigsbulletinerna offentliggöras, och det är för dessa bulletiner man tränges, och om dessa bulletiner man knuffas och slåss, då ändtligen bodbetjänten, stående på trappan med armen högt i vädret för att freda tidningspacken, delar ut det ena bladet efter det andra i så pass tur och ordning, som den allmänna otåligheten tillstädjer. Ty vi alla, som stå utanför Utters boklåda, äro alltför intresserade af att få den nya rapporten, som en af Rikets herrar, generalen en chef m. m. herr grefve Klingspor med kuriren sändt vår nådige konung, för att kunna ge oss till tåls. Armar med guldbroderier kring handlederna sträckas lika ifrigt upp efter de små tidningsbladen, som armar i vadmalstyg och armar höljda i trasor, och i kön ger roddarmadamen unge grefven en knuff och ett glåpord, för att han trampar henne på tårna.

Detta är inte alls, som det var, då vi krigade i Pommern. Nu är det i de egna knutarna det brinner, nu gäller det oss själfva, höga och låga, alltsedan konungen förordnat inrättandet af ett landtvärn, hvilket betyder, att alla ogifta män mellan aderton och tjugufem år, som ej äro i kronans tjänst, skola vara beredda att marschera, då det behöfves. Och hvem vet när det behöfves? Det beror på, hur kriget går. Gif hit en tidning! Här! Här! Skynda på. För Guds skull söla inte! Det gäller oss och våra barn! Där står om Finland, men där kan också stå en rapport från Armfelt om västra armén eller från Toll om Skåne. — Gif hit för Guds skull! Knuffas inte käring! — Gif hit!

Handelsman Bager får sin tidning, sidenfabrikör Asklin får sin, betjänten från baron Cederström får sin, sotaren får sin, drängen från Danderyd får sin, viktualiehandlarebetjänten får sin, magister Carlmark får sin, fiskaren från Roslagen får sin, rike Michelsson får sin, och så undan för undan.

Den, som lyckats fånga ett af de små kvartbladen, tryckta på grått lumppapper, och langat sina styfrar tillbaka till bodbetjänten, skyndar ur kön för att snarast hinna hem och begrunda nyheterna eller debattera dem med släkt och vänner.

Men en och annan blir stående i närmaste gathörn och genomögnar oförtöfvadt innehållet af bulletinerna och underrättar välvilligt de omkringstående hur det gått, ty bulletinerna äro sannerligen ej så affattade, att det är allom gifvet att förstå om det är vi eller ryssarna, som segrat. Härom disputeras mycket ifrigt, men vi

förstå i alla fall till slut, att det är denne präktige åldring, general en chef, grefve Klingspor, som alltjämt slår ryssarna, och att vi sålunda segrat. I rapporterna stå Adlercreutz, Sandels, Döbeln nämnda, och vi upprepa dessa namn med förtjusning och beundran, men vår hänförelse ägna vi åt generalen, grefve Klingspor, hvars namn står först och sist i rapporterna.

Det sprides i hufvudstaden ett förfärligt rykte, att vår ointagliga fästning Sveaborg förrädiskt blifvit öfverlämnad åt ryssarna. Vi äro utom oss af harm och bestörtning, men vi kunna ej tro detta rykte, vi kunna ej tro annat än att Cronstedt har narrat ryssarna för att vinna tid, och då vi snart därefter få i bulletinerna i Inrikes Tidningar läsa om våra stora framgångar i östra Finland och om Ålands och Gotlands återtagande, hoppas vi, att allt dock skall gå väl, äfven om detta förfärliga är sant, att Sveaborg förlorats.

Men hvarför hjälper den engelska flottan oss hvarken mot Norge eller mot ryssen? Sedan medio af maj ligger den utanför Göteborg. Kan det vara möjligt, att ryktet talar sant, som säger, att vår konung ej vill tillåta den engelska armén att debarkera, därför att konungen i England gifvit order, att trupperna ej få användas till hjälp vid Selands eröfring, såsom vår konung önskar det, utan blott skickat flottan för att skydda den engelska handeln i Göteborg? Man påstår, att flottans befälhafvare, amiral Moore, som rest hit till Stockholm, hvarje dag på Haga grälar med konungen härom och hotar med engelska flottans oförtöfvade återvändande till England, om ej konungen ögonblickligen tillåter trupperna att debarkera. Sannerligen, nu måtte väl vår konung inse, att engländarna aldrig äro att lita på som bundsförvanter, men Gud bevare oss från att få dem till fiender, hvilket är att frukta, om konungen på detta sätt stöter sig med denna mäktiga nation. Hur skall det sluta, om vi ej få subsidier, och England drar bort sin flotta — — —

Man har god tid att låta ryktena löpa, medan man väntar på krigsbulletinerna utanför Utters boklåda.

En af de första dagarna i juli delas Inrikes Tidningar ut litet raskare än sedvanligt, folket, som stått i kön, börjar skingra sig, och nya skaror strömma till.

Fram i hörnet vid Riddarehustorget har en grupp människor samlat sig omkring en herre, som läser högt ur bladet. Herrn ser ut som en magister. Han har grön kaskett på hufvudet och läser i näsan, långsamt och högtidligt.

»Furusund den förste juli. Kungliga Majestät, som i går afton klockan tio gick ombord vid Castellholmen på jakten Amadis, ankom i hög välmåga hit i afton klockan half nio och lärer snart vidare fortsätta resan härifrån.

— Står där ingenting mera, gode herre?

— Här står en kungörelse om tillförordnad regering. »Wi Gustaf Adolph med Guds Nåde Sveriges, Göthes och Wendes Konung etc. etc. Arfvinge till Dannemark och Norrige, Hertig till Schleswig-Holstein etc. etc. Göre veterligt: Det Vi i nåder för godt funnit förordna en Regering till ärendenas oafbrutna gång under denna resa Vi nu ärna företaga till Åländska och Finska Skärgårdarna, där Våra flottor äro stationerade samt till Ledamöter uti samma Regering i nåder utsett:

Sveriges Rikes Drots, Presidenten, AcademieCantzleren, Riddaren och Commendeuren af Wasa Orden, Välborne Grefve Herr Carl Axel Trolle-Wachtmeister.

Sveriges Rikes Marskalk, Academiecantzleren —

— Å, var så beskedlig och se efter om det står något om kriget. — Regeringen angår oss inte.

Den beskedlige herrn småler och vänder på bladet.

— Jo, här ha vi: Kongl. Majestät har erhållit följande tvenne underdåniga rapporter från en af Rikets Herrar, Fältmarskalken m. m. Herr Grefve Klingspor, daterade Högqvarteret i Gamla Carleby den 18 juni.

Det är dödstyst kring den läsande mannen. Vi förstå alltjämt ej om det är vi eller ryssarna, som segrat. Men ändtligen vid slutet förstå vi, ty så lyder detta välsignade slut:

— »Då det mjöl, som, dels ifrån Savolax, dels ifrån Westerbotten, blifvit samladt till arméns högst nödvändiga behof, hunnit förbakas, skall jag med yttersta möjlighet fortsätta arméns marsch och förfölja fiendens redan så betydligt påbegynta retraite, till verkställande hvaraf jag äfven i dag låter Avantgardet afgå och ämnar i morgon med andra och tredje Brigaderna fortsätta samt genom jämna rörelser, så mycket hos mig står, och med de sig så ofta yppade brister på proviant och fourrage uti detta af fienden utblottade land kan låta sig göra, söka bidraga till gemensam verkan med de expeditioner, som Eders Kongliga Majestät allernådigst ifrån Sverige till detta Lands undsättning i nåder anbefallt, och därigenom såväl för mig själf som den armé, Eders Kongliga Majestät mig i nåder anförtrott, vinna förnyade tillfällen att ytterligare få ådagalägga dess undersåtliga nit och trohet, hvarom jag med glad öfvertygelse underdånigast vågar försäkra och får därföre uti Eders Kongliga Majestäts fortfarande oskattbara nåd inneslutas. Högqvarteret Gamla Carleby den 18 juni 1808.

Mauritz Klingspor Fältmarskalk och General en Chef för Finska Arméen.

C. Adlercreutz.

Hopen står i begrepp att skingra sig, då den märker, att den beskedlige herrn vill fortsätta med uppläsningen. Det blir åter stilla, medan några åkarekärror köra rasslande förbi öfver torget. Uppläsaren kan ej göra sig hörd, förrän rasslet öfver de stora kullerstenarna upphört. Då börjar han tåligt att läsa vidare med samma snörflande ton. »Uti särskild underdånig skrifvelse till Konglig Majestät har herr grefven och Fältmarskalken tillagt, att då Magistraten och Borgerskapet så väl som Presterskapet i Gamla Carleby blifvit tvungna att aflägga tro- och huldhetsed till Ryske Kejsaren hade de, efter Stadens återtagande på det högsta anhållit att få aflägga ny tro och huldhetsed till Kongl. Majestät, hvartill Herr Fältmarskalken hade samtyckt, och dagen därpå, eller den nittonde dennes, uti Stads-Kyrkan ämnade låta verkställa. Allmogen hade ej låtit förmå sig till den Ryska edens afläggande.»

Uppläsaren håller inne och viker långsamt ihop tidningen, innan han stoppar ned den i rockskörtsfickan. Plötsligen ropar en röst.

— Lefve Fältmarskalk Klingspor! Hurra, hurra, hurra!

Hopen instämmer entusiastiskt i hurraropen.

— Lefve fältmarskalken Klingspor, hurra, hurra, hurra! Lefve fältmarskalken!

— — — — — — — — — — — — — — —

Konungen har seglat omkring på sin jakt Amadis och öfvervakat sin skärgårdsflottas rörelser vid finska kusten. I slutet af juli far han öfver till Åland och tar sitt högkvarter på Grälsby kungsgård för att där syssla med anordnandet af landstigningsexpeditionerna till södra Finland.

Den 29 augusti är en het och kvalmig dag. Konungen sitter vid ett stort bord i ett litet oansenligt rum, i begrepp att skrifva till fältmarskalken grefve Klingspor. Konungen är högligen uppbragt på fältmarskalken grefve Klingspor. Just nu, då konungen väntar sig de mest lysande framgångar i Finland, genom de expeditioner han förbereder till landstigning, tyckes Klingspor plötsligen förlorat hufvudet tillfölje några affärers olyckliga förlopp och har skriftligen vändt sig till konungen med anhållan om tillstånd att

öfvergifva landet och öfverföra hären till Sverige. På detta bref är det konungen nu skall svara. Konungen besinnar sig länge, ty han vill ej svara i häftighet. Han tager af sig de gula kraghandskarna och lägger dem bredvid sig på skrifbordet. Så griper han efter pennan, men innan han dopppar den i bläckhuset, flyttar han handskarna längre bort, för att de ej skola nedstänkas af bläcket.

Ett stort åskmoln har samlat sig på himlen och förmörkar rummet, som i hvarje fall är sparsamt försedt med ljus genom de små låga fönstren, som konungen öppnat och fäst med de rostiga fönsterhakarna, innan han satte sig ned till skrifbordet. Luften är oändligen kvalmig och stillastående, och konungen andas djupt för att få luft. Han doppar gåspennan i bläckhuset och skrifver:

Till Hans Excellens Fältmarskalken Grefve Klingspor.

Men pennan sprätter, och konungen tager en annan af de många formerade gåspennorna, som ligga på pennhållaren, innan han fortsätter, mumlande för sig själf: »Jag vill inte svara i häftighet, jag vill hafva honom kvar vid befälet, men den skrapa han förtjänat, skall han ärligen få utan prutmån. Och så skrifver konungen:

»Jag afsänder i morgon med detta Öfveradjutanten, Major Björnstjerna, som medför ett antal af de senast ankomna Finska Reserver och af de frivilliga Finnar, som äro mest exercerade. Vid de senast förefallna träffningarna, har jag igenkänt det mannamod och den ståndaktiga oförtrutenhet, som utmärker Finska armén, och som äro oskiljaktiga från denna tappra och aktningsvärda nation. Men jag igenkänner ej af edert bref utaf den 22 den glada förhoppning och den rådiga omtanka, som hittills utmärkt eder. Ni anser nu Finland likasom förloradt och tänker endast uppå att frälsa armén sjöledes, och lämna mina Finska trogna undersåtar till rof för den grymmaste af alla fiender, och detta vore den belöning, som föreslås en konung, att lämna trogna och honom i alla skiften tillgifna undersåtar och rättskaffens medborgare, och detta vore den vedergällning lasterna och trolösheten skulle erhålla för ett skamfullt och förrädiskt uppförande; då skulle Barbarer och trolöse fiender säga: detta är falskhetens och nedrighetens lön; då skulle förrädaren säga: förräderiet har ock sitt värde; då skulle den svage och rädde ämbetsmannen säga: det var klokt och förståndigt, att ej följa ärans och skyldighetens lagar.»

Konungen känner, att han håller på att förifra sig att skrifva skarpare, än han ämnar, och han dricker ur vattenglaset, som står bredvid honom på bordet, innan han fortsätter:

»Nej, Gud bevare mig och hvar och en, som i denna värld kan verka något att gifva luft åt lasternas raseri, och liksom därigenom rättvisa deras afskyvärda och förhatliga grundsatser, som föra lasten till sitt valspråk och trolösheten i sitt hjärta. Min vilja och uttryckliga befallning är, att Finland skall försvaras: sättet därtill är af mig redan föreskrifvet, och det skall vid ansvar lända till efterrättelse; inga medel få därtill af eder uraktlåtas, inga ursäkter frambäras, då jag å min sida gör och skall göra allt för att frälsa detta land och detta trogna folk, hvars blod ropar om hämnd öfver dem, som på ett barbariskt sätt ej allenast våldfört deras frihet, men hvad värre är, velat kränka deras ära och trohet.» —

Himlen har blifvit alltmera förmörkad, medan konungen skrifver. Nu skiljer en skarp blixt den mörka molnväggen, och ett starkt åskdån rullar genom molnet. Konungen väntar, tills dundret ej längre upprepas af genljudet och skrifver så vidare:

»De enda fartyg, jag vill sända till eder, skola medföra trupper, vapen och föda, men de skola genast återvända, på det ej någon Finne skulle kunna glömma sig och sitt land nog för att öfvergifva det i farans stund, då allt befaller ett motsatt uppförande. Om eder egen hälsa fordrar lugn och stillhet, så är Herr Grefven mästare att själf skilja sig från en armé, som täflat att fullgöra sina plikter på det mest ärofulla sätt, att lätta edra bekymmersamma omsorger genom ett så noggrant uppfyllande af edra befallningar och att dela med eder den största lager, som någonsin af krigare blifvit skördad.» —

Det har oupphörligen blixtrat och dundrat, medan konungen skrifvit detta. Nu är ovädret alldeles öfver byggnaden, den skrällande knallen har följt efter zigzagblixten, som bländar konungen, så att han måste upphöra med skrifningen ett ögonblick. Hertigens af Enghien hund, som flåsande af ångest ligger under skrifbordet, skälfver till den grad att bordet skakar. Då han ser konungen resa sig upp, gnyr han jämmerligt, men vågar ej följa honom. Konungen går fram till de båda små fönstren och stänger dem, ty plaskregnet, som nu börjat, väter ned fönsterbrädena, det renskurade golfvet och de hvita linnegångarna. När detta är bestyrdt, sätter sig konungen åter ned och slutar sitt bref.

Konungen har slutat. Han ställer bläckhuset till rätta, lägger bort gåspennan och slår guldsand öfver det skrifna. Så går han fram till fönstren för att åter öppna dem.

Åskmolnet, som kommit från öster, håller nu på att draga bort öfver hafvet mot väster. Det blixtrar alltjämt i den svarta molnväggen, och åskan mullrar, men dofvare och dofvare.

Öfver Grälsby gård skiner åter solen, och då konungen öppnar de små fönstren, strömmar en uppfriskande fläkt af afkyld, fuktig luft in i det kvafva rummet. Konungen andas djupt.

— Ovädret är öfver, säger han för sig själf, i det han långsamt pådrager sina handskar. För denna gång.

Närapå en hel månad har förflutit sedan denna ovädersdag, och mycket har händt under denna tid, så mycket vidrigt och oförtänkt, att konungen ej längre kan hålla sig stilla i högkvarteret på Grälsby, utan vid Granboda går ombord på sin jakt Amadis och seglar efter sin sista landstigningsexpedition, som har Helsinge till mål och utgångspunkt. Hvaraf kommer det sig, att de med så mycken omsorg af konungen själf planlagda landstigningsexpeditionerna till Finland alltjämt misslyckas? Konungen grubblar öfver om de, som stått i spetsen för dessa expeditioner, men misslyckats, verkligen velat lyckas. Om de varit fega eller — Ha ej tvenne fästningar, Svartholm och Sveaborg, genom förräderi öfverlämnats i ryssarnas händer? Konungen kan ej bli kvitt tanken på hur det gick salig konungen i hans finska krig. På hvem kan en konung lita utom på sig själf? På ingen i världen. Det gör konungen oändligen orolig att tänka på att han aldrig hyst någon tillit till sina gardesregementen. Tjänade ej vid gardena flera af salig konungens mördare, både Horn och Ribbing, ja, självfva Anckarström, och tjäna ej alltjämt vid gardena unga tilltagsna och bråkiga ättlingar af dessa gamla aristokrater, som med sina ärelystna afsikter fortfara att missunna konungen den makt, som är honom öfverlämnad alltsedan 1772? Konungen måste hysa full tillit till de personer, som tjäna honom, i annat fall vill han hellre blifva dem kvitt. Därför har konungen nyligen entledigat Armfelt från hans befälhafvareplats vid Västra armén. Armfelt har ej kunnat hålla sin tunga i styr, och konungen vill ej hafva sin västra armé förledd. Därför låter konungen ögonblickligen entlediga de befälhafvare, som misslyckas i sina expeditionsföretag, och ger befälet åt andra. Och då konungen förnummit, att en mindre god anda gör sig gällande bland gardesregementena, befriar konungen gardena från kungsvakten och anförtror denna ärepost åt de tyska regementen, som ligga på Åland.

Hvarför misslyckas landstigningsexpeditionerna, den ena efter den andra? Det skylles på att konungen skickar för litet folk, men konungen kan ej tro, att felet ligger häri. Han tror, att felet ligger annorstädes, och oron häröfver är så stor, att konungen ej kan hålla sig stilla, medan den nya landstigningsexpeditionen är i görningen. På denna expeditions utgång beror, hvad konungen skall tro om sina officerare, som törhända, hvem kan veta det, ämna försöka ett nytt Anjala! Konungen har åter den gamla förnimmelsen af att sitta i slottsfönstret i skumrasket och passa på lyktorna, som irra kors och tvärs öfver torget och vänta på att lågorna skola slå upp, om han ej är påpasslig.

För att själf passa på, har konungen gått ombord på sin jakt Amadis, som styr mot den Åboska skärgården. Vädret är det allra härligaste. Aldrig har konungen till sjöss varit gynnad af ett sådant väder, sedan den

gången, då han for på friarefärd till Ryssland. Han tänker på denna färd och grubblar öfver den märkliga väderlycka han har nu som då, fast årstiden denna gång är än längre framskriden, ty konungen har först den tjugufjärde september gått ombord på Amadis, medan han år nittiosex afseglade till Ryssland den tolfte augusti. Den gången medförde väderlyckan ingen annan lycka. Hvad skall den göra nu?

Konungen försöker förbereda sig på otur och olycka, men han kan inte, till den grad har oron lättat öfver hjärtat, sedan han kommit ut till hafs. Vinden är den mest gynnsamma, som tänkas kan. Konungen njuter förunderligt af att segla i full medvind. Han sitter i sin fåtölj på däcket och ser ned på vågorna, som glittra i solskenet, vinden är ljufligt ljum, som vore man midt i sommaren, men i alla fall tillräckligt stark för att utspänna jaktens segel till den vackraste flykt öfver hafvet. Och väl inkommen i den finska skärgården, är seglatsen om möjligt ännu mera behaglig. Själ och kropp lifvas på det underbaraste, konungen känner sig så väl, som om han seglade här blott för nöjes skull.

Trenne hela dagar har denna lyckliga färd varat, men fjärde dagen mötes Amadis af stark motvind, då den inseglar i Lähmo kyrkosund, och motvinden tilltager till den grad, att konungen befaller, att Amadis skall öfver natten ankra i sundet, en knapp mil från Helsinge. Man gör konungen uppmärksam på att denna ankarplats är allt utom säker, ifall, det Gud förbjude, det gått galet för de våra. Ryssarna ligga säkerligen bakom uddarna och öarna här rundt omkring. Kanondundret höres nära och häftigt. Men konungen säger, att här vill han ligga, tills motvinden upphört. Han går fram och åter på däcket, fortfarande vid lätt lynne, ty under de förflutna sköna seglingsdagarna ha missmodet och oron vikit för en allt större tillförsikt och allt säkrare förtröstan på den hjälp från ofvan, som är utlofvad och skall komma, så sant det finnes en rättvis Gud. Visserligen hafva de rapporter, som konungen i morgse erhållit vid ankomsten till Grönvikssund, ej varit hugneliga, men konungen vill ej låta sig nedstämmas häraf, till den grad har den friska hafsvinden stärkt hans förhoppningar om en lyckosam utgång af denna affär vid Helsinge, som han farit att bevittna. Konungen har hoppats att redan denna afton kunna skaffa sig säkra underrättelser om att landstigningsexpeditionen krönts med framgång, men till följe motvinden måste han vänta härmed tills morgondagen. Konungen är själf förundrad öfver att ej vara orolig, han, som är en sådan dålig väntare, utan istället känna den tryggaste visshet om att Boye har lyckats i sitt företag. Det skall blifva konungen en lättnad att veta, att gardesregementena, som medföljt denna expediton, gjort sin plikt, som det höfves tappra och ärliga svenske män. Konungen lofvar sig själf, medan han går upp och ned på däcket, att, om vid denna expedition allt går så lyckligt och väl, som han hoppas, han ej mera skall misstro sina garden, utan låta dessa åter få öfvertaga vaktgöringen kring hans person. Man måste visa rättrådighet, då man ej har bevis för sina misstankar, man skall tro, det man själf ser och intet annat.

Hvad ser konungen? Han blir tvärt stående och lyfter fältkikaren upp till ögonen. Han tror ej ögonens vittnesbörd. Genom sundet kommer en flotta för fulla segel mot Amadis. Det ena skeppet efter det andra. En och annan kanonkula höres susa genom luften. Från Amadis däck ser konungen, hur de slå ned i vattnet. Det är ryska kulor, som skjutas efter den svenska transportflottan, stadd i fullt återtåg —

— Vi skola se till detta, säger konungen. Jag vill ut i slupen. Konungens röst skälfver till den grad af vrede, att orden knappt äro hörbara, och ansiktet har blifvit purpurrödt. Han för handen till den hårdt åtdragna spännhalsduken, som om han kände sig nära att kväfvas.

Ej ett ord säger konungen till sina adjutanter, då han i slupen far sin flotta till mötes. Men ansiktet är som förstenadt, medan slupen, rodd af taktfasta armar, ilar fram öfver Lähmo kyrkosunds af blåsten hvitskummade vatten.

Plötsligen ropar konungen: — Se dit bort! Hvad är det?

Ingen i slupen svarar.

— Hvad är det för eldsken? ropar konungen med hård röst öfver till ett af skeppen, som i samma nu seglar förbi slupen.

Från skeppet svarar en barsk röst. — Det är Helsinge by, som brinner, ryssarna ha stuckit den i brand.

Konungen har rest sig upp i slupen, han står med lyftad arm och ropar:

— Stannen! Kasten ankare! Signalera till de öfriga skeppen, att de kasta ankare. Är öfverste, friherre Boye ombord där? Det är bra. Han skall oförtöfvadt infinna sig på Amadis. Ro tillbaka till jakten!

Konungen sätter sig ned i slupen, som ros åter till Amadis. Konungen går ned i sin kajuta.

Snart äro Boye och hans officerare ombord.

— Har han sagt något? hviskar Boye till Wetterstedt, där han står på kajuttrappan färdig att nedgå.

— Blott detta, men med faslig ton: »Jag älskar ej reträtter i allmänhet».

Uppe på däcket rättfärdiga sig expeditionens officerare ifrigt inför herrarna af konungens svit. »Vi ha slagits tappert. Ryssarna voro oss öfvermäktiga. Vi ha varit tappra, tappra, tappra. Gud nåde den, som säger annat!»

Det ena skeppet efter det andra har kastat ankare till höger och vänster om den kungliga jakten. Larm och rop höres från alla håll. »Hvar ha ni eftertruppen?» Är det sant, att ni tagit alla skeppen och lämnat de andra kamraterna till fångenskapen hos ryssarna? Ni skulle sett konungens min, då han såg er komma, den bådade intet godt.

Regnet och blåsten ha tilltagit, och mörkret faller på.

Följande dag har vädret åter skiftat till den mildaste och skönaste höstdag med fullständig vindstilla, som totalt förhindrar Amadis, kanonbåtarnas och transportflottans afsegling. Konungen har ej visat sig på däcket under hela dagen, men vid sextiden på aftonen kommer han upp. Han ser ut att ha feber, ögonen brinna, och kinderna äro feberflammande. Konungen går hastigt fram och åter på däck och talar ej med någon.

Plötsligen blir han tvärt stående och vinkar till sig en af adjutanterna, med hvilken han ifrigt samspråkar.

Hvad är det nu fatt? Det är väl inte möjligt. Har han blifvit galen? Tänker han bege sig i land? En spatserfärd borta på udden. I sällskap med fem, sex af herrarna. Säger honom då ingen, att han hvilket ögonblick som helst kan bli uppfångad af ryssarna? Om blott en enda skjutfärdig ryss ligger på lur i skogsdungen därborta, kan det vara gjordt. En mängd ryssar kunna vara ute och rekognoscera och taga de promenerande till fånga. — Det är väl inte sant, att konungen ämnar göra en spatserfärd i land. Allt, som är osannolikt, är sant. Ser ni inte, att slupen göres i ordning, och där kommer konungen nedför Amadis fallrepstrappa och sätter sig vid styret. Lyckas detta vågspelet, får man säga, att Vår Herre är de dårars förmyndare! — Såvida han inte rent ut önskar, att en rysk kula gör slut på honom. — Kan han vara till den grad förtviflad öfver detta oviktiga återtåg, han, som tog Sveaborgs fall jämförelsevis lätt?

Det är förunderligt, förunderligt —

Konungen styr mot den skogbevuxna udden, och slupen dras upp mellan stenarna på stranden. Konungen har suttit alldeles tyst under rodden, men då han nu först af alla hoppar ur båten och skyndar upp för sluttningen, ropar han till herrarna: Hvilken gudaskön afton!

Herrarna svara: — Gudaskön i sanning, och se sig förstulet omkring.

— Rör sig ej något där i krattet? Hvad var det? Hvad är det, som prasslar? En orre flyger upp. Hade vi blott gevären med oss! Hvad kan man uträtta med sabeln! Mot orrar? Skratta inte högt, så att konungen hör det! Mot ryssar! Hvem tänker på ryssar, inte konungen tycks det, eftersom vi äro här. Hvem vet, hvad han tänker på —

Konungen ser sig omkring åt alla sidor, innan han stannar på bergknallens krön, hvarifrån den skönaste utsikt visar sig öfver vikar och öar, sund och skär. Solen går blodröd ned och står som en glödande kula öfver ett mörkt moln, hvars kant den förgyller. Nu sjunker solen långsamt med nedra hälften ned i molnet, medan öfre halfdelen alltjämt glöder öfver den blåsvarta skuggkanten.

— Hvilken högtidlig solnedgång, säger konungen och knäpper ihop sina händer. — Nu är hela skifvan inne i molnet, inte en enda strimma lyser, men få se om den ej i alla fall bryter sig fram. Vi måste ha tålamod och bida tiden. Hvem kan veta hvad som händer, och om vi inte snart få se solen komma fram nedanför molnet. Se er inte om, mina herrar, utan se på solen. Så besynnerligt, att det molnet, där solen gömt sig, är det enda molnet på himlen. Det är förunderligt. Allt är förunderligt.

Herrarna växla blickar. Allt är sannerligen förunderligt, mest af allt att behöfva på denna plats vid detta tillfälle beundra en solnedgång. Och hur förunderligt, att konungen oupphörligen talar, och ej tycks hafva tanke för annat än naturskönheten, han, som denna dag varit så utom sig af vrede och förtviflan och ej yttrat ett ord i timtals. Nu talar han åter med feberhastighet, som vågade han ej tänka på annat än på det, hvarom han talar, och ej vill ge andra tankar tid att flyga in mellan orden.

— Vi skola, om Gud vill, stanna häruppe, tills solen sjunkit. Sedan gå vi ned till stranden och se effekten af månskenet. Jag har aldrig njutit så af en solnedgång som af denna. Man måste ju undra om solen verkligen gått ned, eller om vi åter skola få se solen inuti molnet eller under molnet. Det är en i högsta måtto spännande stund. Jag ville innerligen gärna se solen än en gång.

Då konungen tystnar, är allt så stilla, att vågskvalpet höres mot kiselstenarna nedanför berget, där konungen och hans följe stå. Konungen tager ej sina ögon från molnet, men herrarna kasta oroliga blickar mot trädgruppen på höger hand.

— Hvad se herrarna efter? frågar konungen skarpt. Se på solen, den är väl värd att beskådas. Se, se, se, hur den bryter sig fram genom molnet. Gud ske tack och pris!

Solkulan visar sig några ögonblick i strålande fullhet och glöd, så dalar den långsamt, oändligen långsamt ned i hafvet.

— Tycker man ej, att vattnet fräser, då solen sjunker ned däri, som en glödande kanonkula, säger konungen ifrigt, men utan att taga sina ögon från skådespelet.

— Jo, Ers Majestät, det fräser, svarar en irriterad röst bakom honom.

Då sista gnistan slocknat, vänder sig konungen om med stora tårar i ögonen.

— Jag ville ej gått miste om denna stund för allt i världen, säger han. Nu gå vi ned till stranden. Nej, icke till slupen ännu, hit åt, jag märkte mig platsen, då jag styrde förbi.

— Ers Majestät, är det ej tid att ro tillbaka till Amadis? Det börjar skymma, och trakten är ej säker.

— Vi gå ned till stranden, som jag sagt, svarar konungen. Här är oändligen fridfullt, och fullmånen lyser upp nejden fullständigt. Se, hur den skiner mellan träden. Jag har aldrig sett ett skönare månsken än denna afton. Och se, hur lågt stjärnorna sitta, de äro närmare jorden, än jag någonsin sett dem förut, det är, som om

hela firmamentet vore närmare, och stjärnorna se ut, som om de sutto helt lösa på himlen och hvilket ögonblick som helst kunde lossna och falla ned på oss.

Det är ingenting annat att göra än att följa konungen, som klättrar ned för sluttningen. Konungen sätter sig på en stor sten tätt invid vattnet och betraktar de små vågorna, som lätt skvalpande skölja öfver kiselstenarna. Ute på fjorden ligger ett bredt hvitt månskensband och glittrar öfver vattnet —

I två timmar äro konungen och hans följeslagare borta från jakten, och först vid niotiden ser man konungens slup komma fram bakom udden och i den breda månskensstrimman ros mot Amadis. Man räknar från skeppen människorna i slupen. Jo, de äro alla tillbaka, och vid styret sitter Hans Majestät, nu som vid affärden. Hans ansikte ser spöklikt hvitt ut i månskenet, och då han går uppför fallrepstrappan och långsamt skrider öfver däcket mot kajuttrappan, ser man, att hans min är oändligen dyster och allvarlig.

— Vid samma infama lynne? frågar öfverste Boye konungens kaptenlöjtnant.

— Ja nu, alltsedan vi stötte från land och under hemfärden. Inte ett ord har han sagt, sedan han satte sig i slupen. Men därborta teg han ej en sekund. Han höll Te Deum öfver sol, måne, stjärnor, öar, vikar och sund, land och vatten. Han var i extas och borta i andra rymder och siade och profeterade. Men nu är han likadan, om ej värre till humöret än förut. Jag undrar hvad han väntade sig därborta, och som inte kom —

— Han kunde inte annat vänta än en rysk kula.

— Kanske var det en rysk kula han väntade. Men är han så modig, hvarför ställer han sig då inte i spetsen för sin armé och tågar mot ryssarna, och är han så feg, som man påstår, hvarför utsätter han sig för en spatserfärd som denna? Aldrig annat än gåtor och öfverraskningar. För resten skola vi i morgon återvända till Åland, hurudant vädret än blir. Högkvarteret skall blifva vid Lemlands prästgård, och konungen skall bo i prästgården, ett förfallet ruckel med tre rum, säges det, själfva stället i en afkrok af ön. Få se, hvad vi där skola påhitta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Konungen har med egna ögon sett, och han är säker på att han förstått, hvad han sett. Till den lilla eländiga bostaden i Lemlands prästgård, där konungen nu vistas, kommer så en anonym skrift från Finland, rörande landstigningen vid Helsinge, hvaruti våra truppers dåliga uppförande omtalas och den grufliga beskyllningen göres, att svenska och ryska officerare haft öfverläggningar före affären vid Wiais.

— Anjala, Anjala, Anjala! ropar konungen, då han genomläst brefvet.

Han slår händerna för ansiktet. Han vill ej se, det han ser —

Med den outplånliga synen för det inre ögat af salig konungens hemkomst till Ulriksdal från det finska kriget, blandar sig den syn, som han nyss haft, den svenska transportflottan med fulla segel kommande honom till mötes i Lähmo kyrkosund.

— De skola åtminstone ej gå till Anjala som gardesregementen, säger konungen mellan sina sammanbitna tänder, medan han lägger ett papper till rätta för sig på skrifbordet, synar gåsfjädrarna noga och väljer den hårdast formerade pennan. Och med stadig hand fullskrifver konungen det tjocka, gula papperet med raka och stora bokstäfver.

— — — — — — — — — — — — — — —

Gardena ha blifvit degraderade!

Det betyder för oss officerare af landets yppersta adel, som tjäna vid dessa regementen, oförskylld vanära! Konungen har gjort oss ärelösa och degraderat oss, vi, som varit med vid Wiais och Helsinge, och som gått fienden så kraftigt till mötes som i vår förmåga stått! Och vi andra, som ej varit engagerade i denna sista affär, men fått dela våra regementskamraters onåd och nesa, hur skall vår sinnesstämning vara öfver att på detta sätt ha blifvit satta utom lagen!

Vi kunna ej förmå oss att tro, att krigshändelserna den tjuguåttonde september hafva föranledt, endast att de gynnat, utförandet af en redan fattad plan till gardesregementenas reducerande, ty blef ej vårt förhållande vid Wiais och Helsinge genom befälhafvaren, öfverste Boyes till konungen inlämnade underdåniga förklaring fullkomligt upplyst och rättfärdigadt, utan att detta i minsta mån verkade till ändring af en dom, som redan blifvit fälld? Och sträcker ej domen sig till dem, som ej ens bevistat detta fälttåg? Och skulle sådant skett, om konungen endast varit missnöjd med dem, som den tjuguåttonde september voro i elden!

Gardena ha blifvit degraderade! Det betyder för oss, soldater af Lifgardet till fot, af Svenska gardet, af Finska gardet, att vi blifvit utlämnade åt allmänna föraktet, åt allmänhetens och hela arméns åtlöje, till smälek och hån, spott och spe af våra kamrater i de värfvade och indelta regementena, på hvilka vi sett ned, då vi voro de första. Nu äro våra stolta regementen degraderade till de yngsta värfvade i armén och skola kallas Fleetwoods och Paléns regementen efter våra öfverstar. Hur skall man ej begapa oss, officerare, då vi återkomma till Stockholm utan våra gardestecken, med gula plymer i hattarna i stället för våra hvita. Och vi, underbefäl och menige man, måste byta ut våra hvita ståndare emot de gula och mista vapnet i hattplåten! Hvilken skam och nesa!

Aldrig har en officerscorps med heder sammansatt af ett rikes förnämsta ungdom, aldrig har något regemente befunnit sig i denna degraderade ställning, utan att hafva flytt för fienden utan strid eller bortkastat sina gevär.

Vi af gardena, som ligga på Åland, begära krigsrätt, men konungen nekar den. Vi få ej rättfärdiga oss. Konungen afslår krigsrätten af den grund, att han funnit förhållandet nog utredt. Vi veta, att konungen under edlig bekräftelse fått den underrättelsen, att gardesofficerarna natten innan sista Wiaisaffären skulle hafva druckit brorskål med ryska officerare, men hvarför säger man icke konungen, att denna berättelse måste härröra från någon enfaldig landtman, som sett öfverste, baron Fleetwood gifva både mjölk och brännvin åt ett antal sårade ryssar, som denna natt transporterades till en lada, där de, genom öfverste Fleetwood och öfverstelöjtnant Lagerbrings försorg, åtnjöto den förplägning och skötsel, som kunde åstadkommas. Och om man sagt konungen detta, hvarför tror han det icke? Hvarför slår han döförat till och störtar oss i detta djup af elände och beröfvar oss det som är mera än lifvet — hedern!

— — — — — — — — — — — — — — —

Soldaten Blå vid förra finska gardet anhåller hos sin kompanichef om två dagars permission. Kompanichefen frågar ej, hvartill Blå skall använda sin permission, då han beviljar den. Kompanichefen vet, att mannen är stadd i lofligt ärende, därför borga honom de af hans officerskamrater, som anmodat honom att ej neka karlen permission, då den begäres.

I förra finska gardet har förbittringen öfver degraderingen varit oerhörd, men ingen har visat sig så rasande på konungen, som just denne soldat Blå, som nu med så stor lätthet blifvit beviljad permission. Soldat Blå har alltid bland kamraterna gällt för att vara en hetlefrad och lättretad person, och ingen har förvånat sig öfver att han tager den allmänna skammen och nesan så våldsamt, som han gör.

Soldaten Blå har fått tvenne dagars permission och beger sig redan första dagen öfver till Lemland, där han i en bondstuga utbyter sin uniform mot en åländsk bonddräkt, som han burit med sig i ett knyte. Han laddar inne i stugan sitt gevär med två kulor, hänger geväret öfver axeln och vandrar med långa raska steg in i den

tjocka granskogen, som på alla håll omger Lemlands prästgård.

Det är en kall och blåsig oktoberdag, och den slitna bonddräkten, som soldaten Blå iklädt sig, är ett ofullkomligare skydd mot höstkylan och stormen än uniformen varit, också fryser soldaten Blå, som är en mycket högrest, men mycket smalskuldrad ung karl, erbarmligt, medan han hela dagen ströfvar omkring i skogen, lurande på ett jaktbyte, som ej behagar visa sig. Det mörknar i skogen, och hvarken måne eller stjärnor synas på himlen, öfver hvilken stormmolnen jaga. Blå ämnar sig nu ut ur skogen, men då det snart blifvit alldeles nedmörkt, måste han med blindlyktan, som han medfört, lysa efter gångstigen, från hvilken han oupphörligen förvillar sig. Ofta stannar han och lyss efter ljud, och han spritter högt till, då stormen efter ett kort uppehåll med en stönande suck brusar genom skogen. Han står stilla, tills gransuset upphört och sträfvar så åter fram ett stycke, andfådd och huttrande af köld. Så blir Blå åter stående för att pusta ut. Han tar upp lommflaskan, sätter den för munnen och sväljer en klunk brännvin. Drycken ger värme och kurage, och soldaten Blå svär en mustig ed, medan han sträfvar vidare mot vinden. — Jag skall skjuta den hunden, som ligger i Lemlands prästgård, så visst som jag är en ärlig karl, säger han så högt, att han själf förskräckes och blir stående för att lyssna efter om han har någon i hälarna på sig, som kunnat höra hvad han sagt. Men susandet och brusandet i skogen är alltför outhärdligt, för att karlen länge kan bli stående och lyssna efter ljud. Han lyser sig till rätta på gångstigen ännu ett stycke framåt och ser nu på afstånd ett svagt ljusskén skymta mellan träden. Det är i ladugården vid Lemlands prästgård, som det lyser, en hornlykta hänger på ladugårdsdörren.

Soldaten Blå kan ej taga sina ögon från ljusskenet.

— Jag skall förbi den där, jag skall om hörnet; då jag är om hörnet, är jag framme.

Men Blå kan ej komma ur fläcken. Han fryser, skakar och huttrar. Nyss kände han feberglöden i ådrorna. Nu fryser han, som om han vore naken, och det känns, som om ett par jättehänder af is lågo öfver hans båda skulderblad.

— De kunde göra det själfva, mumlar soldaten Blå mellan tänderna. Det är herregöra och inte folkgöra. En kapten vid gardena sköt den förre, nu kunde en löjtnant vid förra finska gardet åtagit sig detta i stället för att skicka mig. Nej, nej, jag har inte blifvit skickad af Gripenwald eller de andra! Han har röfvat vår ära, och det är af egen fri vilja, jag är här för att skjuta den hunden. —

Hastigt smyger karlen förbi ladugårdsdörren med lyktan. Han viker om hörnet och står snart vid baksidan af en liten, rödmålad byggnad. Det brinner ljus i vindskupan, och många ljus brinna i mellersta rummet i nedra våningen bakom det blå kläde, som hänger för alla fönstren såsom rullgardiner. Rummen ligga mycket nära intill marken, endast tre fot på denna sida. Vinden tjuter och piper, och Blå hör de vakthafvande officerarnas afmätta steg i den lilla stenförstugan, annars är allt tyst. Det är Kronobergs regemente, som håller vakt i konungens högkvarter på Lemland, men inga poster äro utsatta på denna baksida, de gå på konungens befallning fram och åter framför hufvudingången, och då stormen håller upp ett ögonblick för att hämta andan till en ny hvindil, hör soldat Blå äfven dessa vakters afmätta steg från platsen, där han står tätt intill matsalsfönstret. Skuggor röra sig bakom förhänget i detta mellersta rum, som är starkt upplyst, men de äro alltför otydliga. Där skymtar en hög gestalt. Kan det vara han? Eller månne den där? Den tredje, som rör sig därborta, kan det ej vara, han är alltför liten och oansenlig. Men nu närmar sig en smärt skugga med högrest hufvud och skarp profil och skrider långsamt fram till fönstret. Skuggan står tätt intill förhänget och sträcker befallande ut handen inåt rummet. — Där är han, det kan ej vara någon annan än han! På den skuggan kan man ej taga miste.

— Det är konungen! Det är konungen!

Blå står med handen på bösskolfven och lyfter geväret för att sikta på den orörliga skuggan. Han siktar

länge. I ögonblicket, då han skall trycka af, slår gökklockan inne i rummet. Det oväntade gälla ljudet kommer Blå att rycka till och bringar handen i skakning. Det är omöjligt att skjuta, medan klockan slår. När klockan slutat slå, är konungens sista stund slagen. Då skall Blå skjuta.

Men då det tionde slaget från den gamla gökklockan förklingat, är skuggan invid fönstret försvunnen.

Men Blå vet hvart han nu skall hän. Andra fönstret från dessa hör till den lilla kammaren, som konungen begagnar till sofrum. Dit in går konungen, då klockan slagit tio. Han brukar sitta vid sängen och läsa i Uppenbarelseboken, innan han lägger sig, har löjtnanten sagt. Kammaren är mycket liten, och sängen står midt emot fönstret. Då ljusen tändas därinne, skall man kunna skönja den sittande skuggan likaväl som den stående nyss. Och konungen skall då vara ensam.

Men ljusen äro ej tända i lystrarna och kandelabrarna som därinne i matsalen, endast en oändligen svag ljusstrimma synes under klädesförhänget framför fönstret. Blå vet, att det är ljuset från nattlampan, som brinner hela natten, men detta ljus är så ömkligt svagt, att ingen skugga kan afteckna sig mot förhänget. Är konungen verkligen därinne? Eller är han det ej? Då han börjar läsa, tändas väl ljusen.

I samma ögonblick soldaten tänker detta, tändes det ena ljuset efter det andra därinne.

Blå kan skönja konungen sittande på sängkanten med en stor bok i knäet.

Nu är det blott att vänta, tills den andra skuggan, den, som tänder ljusen, försvinner. Det dröjer några sekunder. — Nu! Stunden är kommen.

Blå lyfter geväret och håller fingret på trycket. Skuggan sitter orörlig med den stora boken i knäet.

Konungen läser i bibeln. Blå vet förut, att konungen brukar göra det, innan han går till hvila. Men det är annat att veta än att se. Denna skugga med den välkända stolta profilen är Sveriges konung, för hvilken vi sjunga: Bevare Gud vår kung! Bevare Gud vår kung!

Blå sänker geväret och torkar ångestsvetten ur pannan.

— Jag kan inte skjuta honom som en hund, medan han sitter med bibeln i hand.

En lång stormil far susande genom skogen. Det lät som tjut och klagan och skrik. Kungaskuggan därinne har ej rört sig. Den sitter alltjämt lutad öfver den stora, heliga boken.

Men soldaten Blå, som nyss sänkt geväret för att torka svetten från pannan, fryser nu till hjärteroten och skälfver och huttrar. Han försöker lyfta geväret, men förmår ej hålla det så stadigt, att han vågar trycka af. Han släpper geväret ur sina domnade armar.

Hördes rasslet därinne?

En obeskriflig fasa griper soldaten, som kommit för att mörda sin konung.

Nej, skuggan sitter alltjämt orörlig lutad öfver boken. Stormen har ökat. Det tjuter och hviner, och det brusar som ett vattenfall i karlens öron.

Han måste bort. Ej en sekund längre kan han stå framför detta fönster och stirra på denna skugga. Den gör honom galen.

Han böjer sig ned för att upptaga geväret. Han förmår knappast bära det. Med vacklande steg, som han försöker göra så ljudlösa som möjligt, flyr soldaten Blå in i skogen, hvarifrån han är kommen.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Följande dag hittas i skogen en döende man i bonddräkt. Han är så pass redig, att han kan omtala, hvem han är, och att han förkylt sig denna kalla natt i skogen, där han legat. Han har sting i bröstet, och skiftesvis känns det, som om han låge på en glödande ugn och stektes, och skiftesvis, som om man doppade ned honom i en isvak.

————

X.
Med Charons båt.

Vi kunna i Stockholm ej tänka på annat, ej tala om annat än landtvärnets hemkomst med kanonsluparna, då senhösten gjort slut på alla skärgårdsflottans operationer. Hemska rykten ha gått före dessa kanonslupar. Det säges, att en landtvärnssjuka, som liknar pesten, rasar ombord på dessa odäckade båtar, som under regnbyar och snöglopp långsamt ros upp för Strömmen och förtöjas inför våra ögon. Vi, som stå på stränderna och se öfver till dessa öppna båtar, då de, den ena efter den andra, anlända och kasta ankare, tycka, att de likna Charons färja, som forslar skuggor öfver till underjorden. Till den grad spöklika äro de gestalter, som vi se skymta, och så många dödsliknande, utmärglade skepnader ligga orörliga på kanonsluparnas botten.

Hvarför få dessa arma uslingar ej komma i land, hvarför ligga dessa stackars landtvärnister nätter och dagar på dessa odäckade båtar under bar himmel, utsatta för kölden och för vätan, som till den grad genomsyrar deras usla kläder, att de arma, dessa frostiga novembernätter, äro fastfrusna vid roddbänkarna, där de ligga?

Man sörjde ej för kläder för våra barn, då de drogo ut. Hur många af dessa fattiga ynglingar, som på våren gingo man ur huse för konungen, sattes ej på kanonbåtarna, som de gingo och stodo i vadmalsrock och lärftsbyxor utan strumpor och skor, utan en varm kappa att svepa omkring sig under nattkylan!

Man sörjde ej för tillräcklig föda åt våra barn, då de under storm och sjögång stretade vid årorna på dessa förbannade kanonslupar. Och nu sörjer man ej för tak och huld och skydd och vård, då de återvända utsläpade, förstörda, döende! Inga anstalter äro träffade, hvarken till kvarter för de friska eller lasarett för de sjuka. Det är en ömk att se hur dessa tusentals landtvärnister vanvårdas och förgås inför våra ögon. De flesta af dem ha aldrig fått möta de fiender, mot hvilka de utsändes. De fiender, som besegrat dem, heta svälten, vanvården, kölden, sjukdomen. —

Hög befallning utgår att inrätta Operahuset vid Gustaf Adolfs torg till fältlasarett, och afmönstringen kan ändtligen ske. Fältlasarettet, pestsmittan midt i staden! Sannerligen man sörjer väl för sin hufvudstads trogna och ömkansvärda invånare!

Hvilken afmönstringsdag! Gode Gud!

Stapplande män bära en bår ur en af kanonsluparna upp på bryggan. Den mänskliga börda, som ligger utsträckt på båren, är så mager och tunn, att man tycker, att ett par barn lätteligen skulle kunna bära båren. Men de fyra, som bära den, pusta och stappla, och då de väl lyckats få upp båren på bryggan, sjunka de dödsbleka och kraftlösa ner bredvid den. Där bäres en annan bår upp på bryggan, där ännu en, där ännu en, från alla båtarna släpas bårar upp på bryggan, som snart är belamrad med dessa dödens läger och deras utmattade bärare. Där går en stapplande gestalt framåt staden. Hans kinder äro förfrusna. Där faller en krympling omkull på torget. Eländiga utmärglade varelser irra denna förfärliga afmönstringsdag omkring på gator och torg. Hela vårt Stockholm är förvandladt till ett ohyggligt lasarett!

Hvilka af dessa af köld, af svält, af sjukdom förstörda, som ligga utsträckta på bårarna, eller dessa knappast mindre elända, som bära dem, är vår son, vår bror, vår vän? Vi igenkänna ej dem, som i våras gingo man ur

huse för konungen, i dessa gubblika varelser, som vi möta, höljda i trasor, dessa, som stödja sig vid husraden för att hålla sig upprätta. De klaga ej. De orka ej tala. Vi försöka undfly detta förfärliga skådespel, men vi kunna det icke. Vi ha det i veckor, i månader, ständigt för ögonen. Snedda vi öfver vårt kära Gustaf Adolfs torg, se vi i fönstren till detta hus, som förr varit ett nöjenas och glädjens hemvist, hemska och bleka spöken stirra ned på oss. Vi kunna ej promenera på Norrbro utan att förstöras af åsynen af landtvärnets likvagn, den hemskt rasslande stora rustvagnen, öfvertäckt med rödmålad väf, som oupphörligen far fram och åter.

I vår port snafva vi öfver landtvärnisten, som säger sig förgäfves klappat på mången dörr för att bli insläppt, men som blifvit afvisad och bortjagad af fruktan för smittan. Vi upptaga honom af barmhärtighet och medömkan i vårt hus och förpläga honom, men knappt har den arme inkommit och fått mat och dryck, förr än han insjuknar till döden. Han är alltför ovan vid värme och föda för att kunna uthärda dem! Vi höra talas om än större gräsligheter, om skendöda landtvärnister, som blifvit lefvande begrafna på kyrkogården utanför Skanstull, om ännu rysligare ting.

Hemska rykten ha gått före kanonsluparna, och hemska rykten följa kanonsluparna, då de ej längre ligga på Strömmen inför våra ögon. Rykten om lik, som vid rengörningen af sluparna blifvit funna i lårar under bänkarna. Lik af landtvärnister, som inte en gång saknats vid afmönstringen.

Vi kunna ej tänka på, ej tala om annat än dessa rysligheter, men vi misstänka, att då allt detta elände så oförtäckt kommer inför allmänheten, då alla dessa olyckshändelser så meningslöst blottas, sker det af dem, som ha därmed att göra, och som vilja öka det allmänna missnöjet. Vi stockholmare veta, att alla medel begagnas till missnöjets ökande. Alla olyckor skyllas på konungen, och ingen olycka är större och mera förhatlig än den, som drabbat landtvärnet!

Och då dessa arma landtvärnister, som ej höra Stockholm till, spridas öfver landsbygden och återkomma till sina hyddor, med hvilken jämmer och förtviflan skola de ej mötas! »Vår son har tagit skada för hela sitt lif. Han blir aldrig mera frisk och arbetsduglig — Vår son är krympling. Foten togs af honom i Stockholm, den var förfrusen. — Vår son dog af svält. — Vår son frös ihjäl på slupen sista natten.»

Hvems är skulden?

De gingo man ur huse för konungen. På hans befallning. Ingen sörjde för dem. Deras anförare voro uttjänade oduglingar, som lämnat tjänsten för många år sedan eller ynglingar af deras egen ålder, oerfarna och obepröfvade själfva. Man skyller konungens krigskollegium och förvaltningsmän att hafva varit bestickliga och oredliga, då landtvärnet utrustades och afskickades. Men skulle ej konungen själf sett efter denna sak? Skulle ej konungen själf sörjt för våra barn?

Är det sant, att konungen sagt, att ingen blir salig utom de, som stupa i denna striden? Men de, som dö af svält, af köld och vanvård —

Vi okunniga, fattiga bönder gå ej tillrätta med vår konung i andra ting, hvaraf vi intet förstå. Vi veta ej när vi skola förskonas från att betala de oerhörda krigsgärder, han utskrifver, vi veta ej när han behagar sluta fred eller göra riksdag, på hvilket vi alltjämt hoppas. Vi veta blott, att han är rättskaffens och gudfruktig, och att vi alltid älskat honom och varit lyckliga öfver att lefva under hans spira. Men vi fråga honom i all ödmjukhet, hvarför han ej bekymrat sig om våra barn, som vi anförtrodde honom till hans och rikets värn.

XI.
På Haga.

Hela vintern, alltsedan majestätets återkomst från Åland, bor konungafamiljen på Haga. För affärernas afgörande måste konungen hvarje morgon från Haga resa till staden, men utreser åter klockan två. Mycket sällan tillbringar konungen nätterna i Stockholm och endast i yttersta nödfall. Men drottningen är bunden vid Haga genom sjukdom; sedan nyårsdagen hvarken går eller åker hon ut. Hon tillbringar sin mesta tid liggande på en soffa i röda damastsalongen och låter bära sig in i matsalen till de måltider, hvari konungen deltager.

Ända till klockan half tre på dagen, då konungen väntas från staden, ligger drottningen i undran öfver hur konungen har det därinne. Han grufvar sig oändligen för hvarje infärd, men försummar ingen. Drottningen vet, att det därinne i konseljen talas om finanserna, om riksdag, om fred, och att hennes gemål alltid är af motsatt mening med alla andra, som utspekulera idel svårigheter och se allt i svart och smått. Detta är vanligtvis det enda, som konungen omtalar för drottningen, då han utkommer till Haga. Hon vågar aldrig fråga, ty konungen har undanbedt sig all hennes inblandning i statsangelägenheter, hvaraf hon intet förstår. Drottningen förstår i alla fall ögonblickligen af konungens humör om han haft det alltför svårt i hufvudstaden och blifvit alltför retad. En dag omtalar konungen med stor förbittring, att riksdrotset påstått, att den nya krigsgärden ej kan utgå, och att konungen svarat honom, »då lägger jag på herrarnas ansvar, hvad som sker genom det, att jag ej får medel att försvara landet.»

Ja, hvad sker, och hvad skall ske? Drottningen pinas oändligen af tanken på det ryska kriget, som säkerligen åter skall uppblossa om ej förr så till våren. Drottningen oroas aldrig af tanken på det danska kriget, men det är förfärligt att veta, att hennes gemål och hennes syster Elisabeths gemål bekriga hvarandra, och att efter allt att döma, det som skall ske är, att kejsar Alexander skall segra. Konungen tror det icke, han påstår alltjämt, att han skall segra, men drottningen tycker, att det ser illa ut. Hon vet, att denna stränga vinter, som bygger isen fast öfver hafven, är en ytterligare fara. Hon bäfvar för att ryssarna när som helst kunna komma öfver isen till Stockholm.

En förmiddag i början af året 1809 ligger drottning Fredrika på sin chaiselongue i damastsalongen och tänker på allt detta, som hon gärna skulle vilja fråga konungen om, ifall hon tordes.

Drottning Fredrika har ganska svårt att sysselsätta sig, då hon ej kan spela på sin clavecin eller måla. Hon har nyss slutat skrifva till sin mor och skrifschatullet står bredvid henne på ett litet inlagdt mosaikbord. Då drottningen nedlägger fjädern, far en fundering genom hennes hufvud.

— Hvad månne min svåger, kejsar Alexander, tänker göra af konungen, af mig och våra barn, då han väl intagit Stockholm. Han skall säkerligen ömt kyssa min hand, se på mig med sina smäktande ögon och säga den vackraste komplimang, innan han skickar af mig i fångenskapen, och han skall troligen ett par dagar i förväg sända konungen ett bud med ambassadören Stedingk, att han är en af konungens största beundrare, att ingen i världen visat mera mod, mera dygd, mera själslyftning än konungen gjort, och att kejsaren lider af att vara i strid med honom. En sådan hälsning skickade ju kejsaren strax innan han utan krigsförklaring inbröt i Finland. Månne han kan finna på något ännu grannare, då han tager hela konungens land, som han nog ämnar. Inte en by af konungens af Sverige stater sade sig kejsar Alexander eftersträfva. Det gjorde han heller inte, han eftersträfvade inte en by, han tog hela Finland. Drottning Fredrika kröker föraktfullt den vackra öfverläppen. — Stackars Elisabeth, jag vill i alla fall hellre vara gift med min brummande björn än med din falske räf. Jag skulle aldrig vilja byta gemål med dig, fast du fått Europas vackraste och mest tillbedda kavaljer, som säger dig de grannaste komplimanger, men visserligen ej endast dig, utan också andra sköna kvinnor, drottningar och inte drottningar. Och min gemål säger mig aldrig ett grannlåtsord, men väl många snäsord. Stackars Elisabeth, som dyrkar en gemål, som ej frågar efter henne!

Drottning Fredrika drar en djup ledsnadens suck.

Drottning Fredrika vet ej hvad hon skall företaga sig. Hon har sagt sina damer, att hon ej behöfver dem och gifvit dem ett par timmars frihet, och hon vill ej återtaga sitt löfte. Kronprinsen håller på att läsa för sin lärare, adjunkten Biberg, prinsessorna Sofia och Amalia äro med guvernanten, och lilla prinsessan Cecilia sofver sin middagssömn. På eftermiddagen har drottningen mycket att göra. Då sitter konungen inne hos henne och underskrifver regeringshandlingar, och drottningen strör guldsand på underskriften och lägger papperen i ordningsföljd.

Men nu är hon sysslolös.

Drottning Fredrika tar upp en toalettspegel af silfver ur schatullet och ordnar lockarna och friséerna i pannan och jämkar vecken på sin svandunsbrämade hvita morgonklädning. Så vet hon ej hvad hon skall företaga sig annat än att knyta parvis ihop fransarna på den ljusblå sidenlångschalen, som hon har kastat öfver skuldrorna, och då hon tröttnat på denna sysselsättning, knyter hon upp fransarna igen. Hon ser på sitt lilla diamantprydda ur, som hänger på en pärlsnodd kring halsen och tänker: om trekvarts timma kan konungen vara här. Gud ske lof! — Det har varit en lång förmiddag!

Vädret är gnistrande kallt, snön är hårdfrusen, och på Brunnsviken fara gröna och gula snäckslädar fram och åter. Drottningen kan se de täcka åkdonen, de eldiga springarna och de hvita slädnäten från chaiselongen, där hon ligger. Hon ligger med halfslutna ögon och ser under sänkta ögonlock ut öfver vimlet på isen. Men konungen far ej till Haga öfver Brunnsviken. Konungens rack köres alltid samma väg öfver Drottninggatan och Nortullsgatan. Månne konungen kommer snart? Ännu en halftimma — —

Det prasslar vid matsalsdörren. Drottningen vänder på hufvudet. En kammartjänare står ödmjukt väntande, tills drottningen behagar taga sina ögon från fönstret och se åt honom.

— Hvad är det? frågar drottningen och lyfter sig upp från den halfliggande ställningen.

— En gammal bondgumma här från trakten besvär Ers Majestät att taga emot henne. Hon låter sig ej afvisa. Hon påstår, att hon har något angeläget att anförtro Ers Majestät. —

Drottningen har ej svårt att gissa det angelägna ärendet. Hon är i hvarje fall långt mera tillmötesgående mot sina understödstagare än mot bättre folk. Det är därför kammartjänaren ej vågat köra bort gumman.

— Hvem är det? Känner jag henne?

— Hon säger ej, att Ers Majestät känner henne, yrkar blott att få tala med Ers Majestät i ett angeläget ärende. Det är en mycket gammal person.

— Låt henne komma in.

Drottningen sitter upprätt på chaiselongen med armbågen stödd mot den runda sidenkudden. Drottningen är oändligen vacker. Det melankoliska tycke, som utgör hennes ansiktes charme, är af sjukdomen förhöjdt, och de violblå ögonen äro med en vacker blick fästade på dörren.

En gammal gumma, klädd i bindmössa, kofta och kjol och stödd mot en knölig käpp, kommer in i damastsalongen. Drottningen ser, att den gamla säkerligen i ungdomen varit vacker, ögonen äro bruna med en ännu liflig blick, och ansiktet har fina, regelbundna drag, fast det nu är pergamentbrunt, genomplöjdt af fåror, och gången är lutande och stapplande.

— Kom närmare, morlilla! säger drottningen på sin dåliga svenska, men med sitt mildaste tonfall i rösten. — Hvad vill du säga mig?

Den gamla går mödosamt fram till chaiselongen, där drottningen ligger. Hon böjer, sig djupt ned och kysser

drottningens klädningsfåll och gör min af att knäfalla. Men drottningen hejdar henne.

— Nej, gumma lilla, knäfall inte, jag tycker inte om knäfall af gammalt folk. Och då man har ondt i benet, går det icke an. Hvad vill du mig?

Den gamla ser sig ifrigt omkring.

— Vi äro allena, säger drottningen uppmuntrande, men med begynnande otålighet. Hvad är det?

Den gamla gör ett tecken till drottningen att luta sig fram, och hon hviskar nästan i hennes öra:

— Drottning! Man vill förråda kungen, fråntaga honom allt och bortföra honom. Jag, gamla, har fått veta det. Af hvem kan jag inte säga, men jag har skyndat mig hit för att bedja dig varna kungen.

Den vackra skära färgen viker från drottningens kinder. Hon griper ett häftigt tag i den gamla och drager henne närmare.

— Jag hörde nog inte rätt, säg om det du sade än en gång!

Och med lika stor hast, men så tydligt, som den tandlösa munnen förmår, upprepar den gamla:

— Drottning! Man vill förråda kungen, fråntaga honom allt och bortföra honom.

— Hvem vill förråda konungen? Konungen har inga fiender. Kan inte hafva det, därtill är han för god och rättvis.

— Jag får ej säga af hvem jag hört detta, men jag måste gå hit för att varna er och bedja honom taga sig i akt vid sina färder från staden hitut.

— Gode Gud! Det har händt honom något!

Drottningen griper häftigt tag i silfverringklockan och pinglar med den, tills kammartjänaren kommer in genom ena dörren och kammarfrun genom den andra.

— Har något händt konungen? ropar drottningen. Hvar är konungen?

— Hans Majestät stiger just nu ur släden, säger kammartjänaren.

— Gumman skall gå nu, utbrister drottningen med ännu af skräck skälfvande läppar. Hon har en skruf lös, tillägger hon på tyska till kammarfrun. Gif henne pengar och mat.

Gumman står alltjämt kvar.

Drottningen vinkar otåligt med handen.

— Du får gå nu, konungen kommer hit, säger drottningen hastigt på svenska till den gamla. Det var välmenande af dig, men du misstager dig alldeles.

— Det är sanning, det jag sade. Tänk på det.

— Ja, ja, ja. Men gå nu genom den dörren. Fort! Konungen kan komma när som helst.

Dörren har knappt hunnit stängas efter den gamla, förrän konungen är i rummet. Han går hastigt fram och hälsar, hvarpå han sätter sig på soffkanten bredvid drottningen, som makar åt sig. Drottningen har tagit konungens iskalla hand i sin.

Hon värmer den mot sin kind, smeker den och betäcker den med kyssar.

Konungen ser förvånad på drottningen och drager undan sin hand.

— Hur är det fatt med er? Hvarför gråter ni? frågar han.

Och då drottningen ej genast svarar, stiger rodnaden upp på konungens kinder och panna, och han brister ut med häftighet.

— Hvad har händt? Svara mig! Är ni sjuk? Har det händt kronprinsen eller prinsessorna något?

— Ingenting har händt. Men jag blef skrämd just nu.

— Hvem understår sig att skrämma er?

— Här var en gammal gumma, som sade sådana förfärliga saker.

— Hvad för förfärliga saker? Hvar är hon? Hon skall straffas. Hvem understod sig att släppa in henne? ropar konungen och rusar upp.

— Nej, nej. Hon får inte straffas. Hon sade det i välmening. Hon gick i barndom, förmodar jag.

— Hvad sade hon?

— Hon bad mig varna er, sade, att man ämnar förråda er, bortföra er, afsätta er, snyftar drottningen och slår armarna om konungens hals och drar honom ned till sig.

— Så — Det är den andra gamla gumman, som kommer med dylikt prat i år. Hur kan ni låta sådant skrämma upp er? Kan ni då aldrig lära er förstå, att folk hittar på allt möjligt för att uppväcka ert intresse och medlidande. Hvad begärde den välmenande gumman för sitt meddelande?

— Ingenting. Jag hann ej fråga henne. Jag blef så förskräckt. Ack, Ers Majestät, var försiktig och utsätt er ej onödigtvis för faror på edra färder häremellan och Stockholm. Hon varnade särskildt för detta.

— Jag är väl ingen ung skönhet, som man tänker enlevera på landsvägen midt på ljusa dagen. Tänk efter och lugna er. Tror ni ej, att jag kan lita på svenska folkets trohet och fosterlandskärlek? Man har sett, att jag straffar feghet och förräderi, men man vet, att jag är rättvis och samvetsgrann. Svenska folket älskar sin konung, och då han är i oförskylld nöd, bistår det honom till sista blodsdroppen. Den, som folket vet har rätten på sin sida, har inga fiender, och alla veta, med hvilken trolöshet ryske kejsaren handlat mot mig. Är det ej så?

— Jo, jo. Om det gifves någon monark i världen, som ej förtjänar att ha några fiender bland sitt folk, så är det ni. Men vilseledda och otacksamma finnas allestädes. Om jag förut ibland tyckt, att ni sett händelser och personer alltför lugubert, så är jag nu rädd för, att ni ser ert svenska folk alltför mycket i couleur de rose. Å, om det låge någon sanning bakom det, som den gamla sade. Nej, vredgas inte på mig. —

Konungen har rest sig upp och gör min af att gå mot dörren.

— Om ni ännu en gång plågar mig och er med att upprepa detta dumma prat, blir jag på allvar ond och straffar gumman.

— Nej, å nej. Ers Majestät får inte straffa henne. Jag skall inte mera tala om detta.

— Och inte tänka på det.

Drottningen skakar på hufvudet.

— Ja, ja, inte heller tänka på det. Tala nu om hur ni haft det i staden.

— Bråkigt och tråkigt som vanligt. Jag längtade hit ut till Haga, från det jag kom, tills jag for, alltjämt som vanligt, svarar konungen. Och jag är mycket trött. Jag skall gå in i mina rum och hvila mig lite.

— Gå inte från mig, hviskar drottningen. Jag är så rädd, då ni är borta. Nej, jag tänker inte på något, men stanna hos mig. Ni kan få hvila här. — Jag skjuter kudden under ert hufvud. Luta er mot den, så där. Också jag är sömnig. Nu skola vi se hvem som somnar först af oss båda.

Det gör konungen. Då drottningen efter en stund öppnar ögonen, ser hon hur konungens hufvud sjunkit ned på kudden, och märker af de djupa andedragen hur hårdt han sofver. Drottningen vågar ej röra sig, knappast andas af ängslan att väcka honom. — Han behöfver väl sofva från all oro och alla bekymmer. Han är så trött.

Drottningen ligger och ser på konungens bleka ansikte. Pannans fåror och veck äro utjämnade. Han ser mild och god ut, då han sofver. Ser ut att väl behöfva denna ro, som sömnen skänker. — Han har aldrig fred och får aldrig hvila ut, tänker drottningen. Om vi fingo fred i landet, får han fred, men vi få aldrig fred. Han sade för några dagar sedan, att konungar, som uppföra sig väl enligt Guds vilja, blifva konungar också i andra lifvet, och att han ej vill förspilla sitt rike i evigheten för att vinna ett timligt. Och då jag vet hvad han anser vara Guds vilja, vet jag också, att vi aldrig mera få fred här i landet aldrig, aldrig — och att han aldrig får fred.

Konungen rör på sig, stönar hårdt och vaknar —

— — — — — — — — — — — — — — —

Jämt på dagen en månad senare, den åttonde februari, åker konungen på vanlig tid ut från staden till Haga. Den vakthafvande kaptenlöjtnanten, gamle general Lewenhaupt, sitter bredvid konungen i den blå skrindan och kör. Han ser rakt framför sig, som han skall göra, då konungen ej talar med honom, och konungen har ej yttrat ett ord alltsedan afresan från slottet. Högstdensamme har haft full sysselsättning med att besvara folkets hälsningar. På Fredsgatan håller den kungliga skrindan stilla ett ögonblick. Konungen har erinrat sig, att han på slottet kvarglömt en handling, som han i eftermiddag behöfver ute på Haga. Han låter kammarhusaren stiga af från baksätet och skickar honom till slottet för att hämta handlingen. Nedanför Kungsbacken låter konungen åter hålla och skickar den bredvid ridande pagen upp ett ärende till general Tibell, hvarefter den kungliga racken fortsätter uppför Kungsbackens branter.

Vakthafvande kaptenlöjtnanten, general Lewenhaupt, har två gånger öppnat läpparna för att afråda konungen från att bortskicka sin enda betäckning, först kammarhusaren och nu senast pagen, ty hingstridaren kan ej medräknas, han har fullt att göra med att sköta ridningen. Men general Lewenhaupt har åter slutit munnen och tegat. Han har påmint sig det löfte, som han gifvit öfverste Skjöldebrand, att han intet skall förhindra, utan helt tyst gå bort, om, medan han åker med konungen, det företages något till det vanvårdade fäderneslandets frälsning från den största af alla olyckor, utländskt ok, och det värsta af alla ok, det ryska. Skjöldebrand har på sin ära försäkrat Lewenhaupt, att intet ondt skall vederfaras konungens person. Men konungens halsstarriga envishet har fört landet till undergångens brant. — — —

Nu åker Lewenhaupt med konungen, och pagen och kammarhusaren äro bortskickade. Hvad skall hända om några ögonblick, då man passerar den ödsliga Norrtullsgatan, som med sina sparsamma hus och kåkar mera liknar en landsväg än en gata?

Kaptenlöjtnanten, grefve Lewenhaupt är en till åren kommen man, och han kan knappt uthärda alla de

tankar och känslor, som öfverväldiga honom. Han skall göra valet mellan konung och fäderneslanden, tvenne ord, som aldrig böra åtskiljas. En häftig skälfva far igenom hans kropp, och han hackar tänderna.

Konungen, som intet undgår, frågar ogillande:

— Är kaptenlöjtnanten sjuk? I dag kan man omöjligt frysa till den grad, att man skälfver och hackar tänder.

— Jag ber ödmjukast om förlåtelse — jag har annandagsfrossa — —

Konungen, som blifvit mera språksam, sedan han mera sällan behöfver hälsa på de förbigående, säger nu:

— Jag har i dag haft tur i väderleken, jag undrar hvad otur det skall medföra. Hur är det fatt med kaptenlöjtnanten?

— Jag sitter — Ers Majestät — — — —

— Men hur sitter kaptenlöjlnanten, inte stilla åtminstone —

— Jag sitter och funderar öfver Ers Majestäts ord. Tur i väderleken! Är ej vädret i det närmaste, som det varit hela månaden? Möjligen något mildare midt på dagen, då solen skiner som nu, men lika kallt nätter, morgnar och aftnar.

— Här är det som vanligt, men jag har i dag haft tidning från fältmarskalken Toll om betydande väderleksförändring nere i Skåne, hvarigenom isen i Sundet öppnat sig. Det är en stor lycka, men jag tycker ej om att hafva lycka med vädret, det brukar medföra olycka för mig, säger konungen.

Konungen talar med stelt allvar som alltid, då han talar i dessa högtidliga ämnen. Han afbryter, hvad han vidare har att säga, medan han för handen till hatten och hälsar på några bönder, som vid åsynen af det kungliga släddonet stigit ur sina kälkslädar och med skinnlufvorna och kasketterna i hand stå och buga sig vid förbifarten. Släden har farit förbi de första små husen på Norrtullsgatan och närmar sig Beckers värdshus.

Konungen ser åt detta håll, medan kaptenlöjtnanten, som hans plikt bjuder, ser rakt framför sig. Men han märker, att konungen åter för handen mot hatten och hälsar. Det är alldeles tyst i släden, och grefve Lewenhaupt spritter till, då medarna gnisslande släpa öfver en bartöad bit strax utanför värdshuset.

Konungen ser alltjämt åt detta håll.

— Det tyckes vara något kalaserande därinne i Beckers värdshus, säger konungen slutligen. Jag såg Skjöldebrand och Björnstjerna och några andra officerare i fönstret till värdshussalen en trappa upp och hälsade på dem. Vet kaptenlöjtnanten hvad de ha för sig därinne?

— Jag har hört, att det skulle firas en resmiddag för några af de till Åland kommenderade officerarna, svarar konungens följeslagare.

Han talar lågt och hastigt. Han förmår ej tala högt och tydligt. Han förmår ej tänka på något annat än på det, som säkerligen skall hända om några minuter. I nästa sekund väntar han sig se racken omringad, hästarna hejdade, hingstridaren nedryckt, han själf höfligt ombedd att försvinna, och konungen. —

— De tyckas roa sig bra däruppe, säger konungen. Mina officerare roa sig bra, antingen de gå ut till kriget eller återvända därifrån. Jag undrar om jag ej såg general Adlercreutz i fönstret, eller om det var någon annan, som liknade honom.

— Nej, Ers Majestät, general Adlercreutz var säkerligen ej tillstädes i Beckers värdshus i dag.

— Hur vet kaptenlöjtnanten detta så bestämdt?

— Jag såg Adlercreutz, då vi foro öfver Norrbro, på väg till staden.

— Då såg jag väl i syne denna gången, säger konungen. Jag tyckte, att jag såg Adlercreutz.

Kaptenlöjtnanten sitter i den våldsammaste spänning, medan detta samtal pågår. Han tycker, att han skall bli galen, om det, som skall ske, icke sker snart. Hörs inte hästtramp? Ropas det ej? Grefve Lewenhaupt höjer piskan för att mana på hästarna, men konungen hejdar honom och säger:

— Vi skola inte åka fortare, än vi göra. Annars vill jag nog färdas fort, men mellan Stockholm och Haga tycker jag om att fara långsamt för att märka, att det är ett godt stycke väg mellan de båda ställena.

Nu har den blå skrindan farit förbi Norrtullsgatans sista kåkar och hunnit dit, där gatan öfvergår till landsväg. Kaptenlöjtnanten vänder sig om. Allt är stilla och öde på gatan.

— Hvad ser kaptenlöjtnanten efter? frågar konungen.

— Jag tyckte, att jag såg den blinde gubben stå vid vägen som vanligt.

— Då såg kaptenlöjtnanten i syne, som jag nyss. Han var där inte i dag.

Gud vare tack, att jag slapp vara med om detta! tänker konungens körsven. Han blir lättare om hjärtat för hvar famn, som afståndet från Beckers värdshus ökas —

Konungen sitter en stund alldeles tyst, försänkt i sina tankar. Efter en stund börjar han åter samspråka.

— Var det något kaptenlöjtnanten hade att säga, det såg så ut. Tala fritt.

— Ers Majestät säger sig tro på aningar —

— Konungen nickar: Ja. Nå, vidare.

— Har det aldrig händt Ers Majestät, att aningar bedraga, och att det, som man fullt och fast tror skall hända, ej händer. Och då man minst anar något, sker det man aldrig kunnat föreställa sig. Det brukar hända mig.

Konungen besinnar sig, innan han svarar. — Hennes Majestät säger, att detta också brukar hända henne. Men jag tror fullt och fast, att mina aningar slå in. Äfven då de inte göra det —

Detta resonemang är så likt konungen, att grefve Lewenhaupt noterar sig det till minnes för att anföra det som en lustig anekdot vid lägligt tillfälle.

— Väderlycka till exempel brukar alltid medföra olycka för mig.

— Säkerligen inte i dag, Ers Majestät. Vi fara nu genom Haga grindar. Nu är Ers Majestät lyckligen hemma på Haga.

Konungen betraktar sin följeslagare med stora ögon.

— Hade kaptenlöjtnanten möjligen den aningen, att jag ej skulle komma lyckligen hem till Haga i dag? Om jag hade sådana enfaldiga aningar, slogo de säkerligen ej in. Kaptenlöjtnanten har troligen sammanträffat med någon käring, som spått, att vi skulle bli enleverade mellan Stockholm och Haga midt på ljusa dagen. Jag känner till den gumman och hennes spådomar.

— Hvilken gumma, Ers Majestät? frågar kaptenlöjtnanten förskräckt.

— Det är detsamma. Vid dumt käringprat fäster sig ingen klok karl. Men på aningar och förebud tror jag, och på profetiors uppfyllelse hoppas jag, så visst som jag tror på en Rättvis och Allsmäktig Gud!

XII.
Obevisade rykten.

Ambassadören, excellensen Stedingk, som alltsedan ryska krigets utbrott är bosatt i Stockholm, har insjuknat till följd af det stora obehag och den sinnesrörelse, som konungen genom sin oresonlighet och sitt besynnerliga beteende beredt honom. Den gamle ridderlige excellensen har blifvit högst orättvist behandlad och önskar i sitt missmod, att han aldrig lagt sig i denna sak, som han väl förstår måste vara hopplöst förlorad, då konungen ej kan förmås att tro på någon fara. Med stor grämelse genomgår excellensen det, som passerat, medan han läppjar på den kalmerande dryck, som läkaren tillblandat åt honom, och som står på bordet invid sängen, där excellensen ligger iklädd batistnattskjorta med spetskrås och spetsmanschetter och den ostindiska sidennattmössan öfver de vackra silfverlockarna.

Bråket och otrefnaden började förliden onsdag, den åttonde mars, på eftermiddagen, då excellensen Stedingks barn som bäst roade sig med en liten danstillställning, och excellensen själf jämte öfverste de Rodais, som varit hans middagsgäst, stodo i dansrummets dörr och förnöjde sig åt ungdomens glädje. Klarinetten och valdthornet spelade smäktande och sprittande dansmelodier, efter hvilka den vackra och glada ungdomen rörde sig i sirliga pas och lifliga piruetter.

Plötsligen hviskade öfverste de Rodais i ambassadörens öra:

— Har ej excellensen hört berättas det i staden kringsmygande ryktet, att västra armén är i uppror mot konungen och under öfverstelöjtnant Adlersparres befäl är i anmarsch mot hufvudstaden för att tvinga konungen till fred och ständernas sammankallande? Det vill säga afsätta honom, då han ju omöjligen kan förmås till någondera mesyren.

Ambassadören påminner sig, där han nu ligger i sin säng och genomgår dessa sista dagars händelser, att han med pekfingret markerade takten till musiken, då monsieur de Rodais sade detta, och att han alltjämt markerade takten med pekfingret, medan han bestört frågade i ännu lägre ton, än den öfversten använde:

— Hvad säger ni? Hvar och af hvem hörde ni detta bedröfliga rykte?

— På Societeten i går afton af ryttmästar Silfversparre.

Ett ögonblick hade Stedingk besinnat sig, men blott ett enda. Så hade han sagt:

— Stanna ni hos mina barn! Jag måste anmäla detta rykte för konungen. Jag reser ofördröjligen ut till Haga.

Och ambassadören hade rest ut till Haga och hos konungen anhållit om ett enskildt samtal. Hans ankomst så sent på aftonen och okallad hade väckt stor bestörtning hos konungens omgifning, men konungen själf hade varit oändligen lugn och oberörd. Aldrig hade ambassadören kunnat föreställa sig, att ett dylikt rysansvärdt rykte skulle kunnat åhöras och mottagas af den, hvars välfärd det gällde, på ett sådant sätt. Konungen frågade ej om något annat än om hvem som varit ambassadörens sagesman, och då Stedingk uppgaf öfverste de Rodais och sade, att denne hört ryktet berättas på Societeten föregående afton, hade konungen svarat: »Vi skola noga undersöka, från hvem detta rykte emanerar. Jag skall oförtöfvadt inrida till hufvudstaden och skaffa mig reda härpå.»

— Men, Ers Majestät, hade Stedingk invändt, det viktiga härvidlag är ej att undersöka, hvem som är detta ryktes upphofsman, utan att skaffa underunderrättelse om, huruvida ryktet har grund och företaga de mått och steg, som i anledning häraf måste företagas.

— Jag tror inte på sanningen af detta rykte, hade konungen svarat. Och jag kan ej fördraga obevisade rykten och skvaller. Om det varit sant, hade landshöfdingarna eller öfriga mina tromän i de provinser, som genomtågats, säkerligen underrättat mig.

Och Stedingk hade svarat, att dessa herrar kunnat på ett eller annat sätt blifvit förhindrade att afsända kurirer med rapporter och låtit konungen förstå, att det ju ej var så alldeles omöjligt, att tromännen själfva kunde vara inblandade i en sammansvärjning med upprorsmakarna i västra armén.

Men konungen hade svarat — Jag tror aldrig på skvaller eller rykten. Jag tror ej på annat än det, som i vederbörlig ordning rapporteras för mig.

Excellensen Stedingk vet hur förskräckt han blef, då han hörde konungen tala om det, som i vederbörlig ordning skulle rapporteras. Hvad skulle nu ske för olyckor.

Konungen hade redan tillsagt om att hästarna skulle sadlas och framföras och att adjutanterna skulle rida med honom in till staden. Likaledes Stedingk. Och sedan konungen en stund varit inne hos drottningen och tagit afsked, steg han till häst i samma ögonblick, som klockan slog tio. Vid elfvatiden red konungen öfver Gustaf Adolfs torg upp till slottet till stor häpnad för den allmänhet, som bevittnade denna sena ankomst och till oändlig oro för de många, som hade mera reda på hvad som var i görningen, än blott ryktesvis, som de Rodais och excellensen Stedingk själf.

Men de kunde ha sparat sin oro, dessa herrar, som hade sammankomst i det Cederströmska huset, snedt emot operan, hvars fönster Stedingk sett upplysta, då han med konungen red öfver Gustaf Adolfs torg. Ty det blef ej dessa herrar, som togos i förhör, utan Stedingk själf och de Rodais, som Stedingk på konungens befallning upphämtade till slottet. De Rodais, som hederlig karl, ville helt naturligt ej förråda någon, utan sade sig ha hört ryktet om västra arméns uppbrott och marsch mot hufvudstaden på Societeten eller ute på gatan, han kunde ej påminna sig hvilket, af två alldeles obekanta personer.

Konungen pressade honom hårdt, men de Rodais höll fast vid det sagda. Ändtligen var det penibla förhöret slut för denna gång, men den gamle excellensens natt hade varit sömnlös, och han hade otaliga gånger strukit eld på elddonet och tändt ljuset för att se på klockan. Han hade legat och undrat om ej morgonen snart skulle komma, och om han ej då skulle få veta hvilka mesyrer, som konungen tagit för att frälsa sig och riket. Hvilka hade han låtit arrestera här i Stockholm, och var han själf vid det här laget afrest söderut till Skåne för att förena sig med Tollens armé? I så fall hade vi inbördes kriget i landet med fiender utanför våra porlar. Hvad under att den gamle excellensen ej kunnat få en blund i sina ögon vid tanken på det förfärliga ansvar, hans handlingssätt kunde medföra för det betryckta fäderneslandet. Men han hade som hederlig man och soldat måst göra sin oafvisliga plikt mot sin herre och konung, som aldrig handlat svekfullt mot vän eller fiende, och han hoppades alltjämt på, att konungen själf skulle lyckas rädda fäderneslandet genom att sluta fred nu i yttersta stund.

Men då dagen ändtligen grydde, fick Stedingk veta, att konungen inga arresteringar företagit, att han ej rest söderut, utan vid half fyra tiden på morgonen återvändt till sitt Haga, som om intet förefallit. Stedingk förstod, att en eller annan af dem, som stodo konungen lika nära som han själf, men som föredragit att tiga med hvad de vetat, varit uppe på slottet, och för den egna säkerhetens skull fört konungen på villospår eller bekräftat honom i hans förutfattade idé, att det enda nödvändiga han hade att företaga sig, var att efterforska de obevisade ryktenas utspridare och upphofsmän, som om ej detta vore det minst väsentliga af allt!

Stedingk måste taga en klunk af den lugnande drycken, då han tänker på dessa falska rådgifvare, och på konungens obegripliga trygghet och förtröstan på sanningen af sitt gamla ordspråk om ärligheten, som varar längst. Somliga tycka säkerligen, att konungens ärlighet varat länge nog, och Stedingk kan ej annat än gifva dem rätt, som förmena, att ej allt här i världen har lyckan med sig, som styres af denna maxim. Stedingk har i Ryssland sett så mycken oärlighet, som varat längre än ärligheten, och då han betänker konungens uppförande dessa dagar mot honom själf, kan han ej neka till, att den högsta rätt stundom kan blifva den högsta orätt.

Med dessa otaliga efterforskningar efter ryktenas upphofsmän, som han företagit för att ej begå några orättvisor, hade konungen ställt de Rodais och Stedingk i den förhatligaste dager som angifvare och skvallrare. Hela eftermiddagen den nionde hade på konungens befallning, i öfverståthållareämbetets kansli, alla de, som tisdagsaftonen varit på Societeten, blifvit förhörda. Underståthållaren förhörde och de uppkallade skulle uppgifva hvad de hade sig bekant om ryktet. Naturligtvis hade ingen enda af Societetens herrar sig det allra minsta bekant, de förklarade alla, att det var vid detta tillfälle, de första gången hörde ett sådant rykte omtalas.

Dessa förhatliga och löjliga förhör hade fortsatts följande dag, då konungen själf hörde de personer, som han särskildt misstrodde. Naturligtvis lyckades de alla att slingra sig undan, och konungen fick ingenting veta. Men det, som gjort Stedingk sängliggande sjuk, var den konfrontation, som konungen senare på dagen anställde mellan honom själf och de Rodais. Det var en konfrontation såsom vid en ordentlig rannsakning. De Rodais nekade alltjämt att hafva hört ryktet annorlunda, än som han först för konungen uppgifvit, och förklarade, att om han sagt något annat till Stedingk och nämnt någon person, hvilket han likväl ej påminde sig, så hade det härrört af fel i hans uttryck. — Som gammal krigare, tillade han med värdighet, har jag fått lära att förakta döden, och om Ers Majestät behöfver ett offer, är det jag ensam, som är den brottslige. Hvad general Stedingk angår, har han endast lydt sin plikt och sitt samvete, då han gifvit Ers Majestät del af den nyhet, som han fått af mig.

Hur oändligt pinsamt hade det ej varit för den gamle excellensen, då konungen vid de Rodais' undvikande svar, att han ej kunde påminna sig, att han inför Stedingk nämnt något namn, alltid svarade med samma retsamma ord:

— Jag har då bättre minne än överstelöjtnanten. General Stedingk nämnde för mig ute på Haga, att öfverstelöjtnanten sagt sin sagesman vara ryttmästar Silfversparre.

Slutligen hade konungen på det häftigaste förebrått de Rodais, att han farit med skvaller och obevisade rykten, och hade skickat de Rodais i arrest på Högvakten.

Därpå hade Stedingk fått sin beskärda del af den kungliga vreden. Konungen sade sig starkt fundera på att låta en deputation af borgerskapet resa ned till Värmland för att inför Västra armén ursäkta att ett så orimligt och förklenande rykte kunnat spridas i hufvudstaden.

Gamle excellensen tömmer den kalmerande drycken i botten, då han tänker på denna scen. Han hade ju ej annat att svara konungen, än att han troligen hört galet eller förstått de Rodais orätt. Att han visserligen trott, att de Rodais nämnt ett namn, som liknade Silfversparre eller något annat på silfver, men att han ju kunde misstaga sig. Hvarpå konungen åter upprepat, att intet var för honom, konungen, mera förhatligt än skvaller och obevisade rykten och låtit den gamle, fine excellensen få höra, att då ingen sagesman kunde frambringas, var hela historien med all sannolikhet påfunnen och af Stedingk framförd till konungen för att tvinga konungen till fred eller riksdag, som konungen väl visste, att ambassadören önskade.

Konungen hade i häftigheten sagt den gamle excellensen en hel mängd andra orättvisa och hårda ord, och väl uthunnen från konungen hade excellensen svimmat af på en stol och ligger nu till sängs af den utståndna

sinnesrörelsen och grämelsen. — —

XIII.
Marsdagar 1809.

En den allra vackraste dag, säger konungen, då han återvänder från sin morgonpromenad i i parken på Haga.

Det är söndag och den tolfte mars, Hennes Majestät drottning Fredrikas tjuguåttonde födelsedag, och konungen går direkt från parken in i drottningens sängkammare för att lyckönska henne. Hennes Majestät ligger ännu till sängs. Hon är knappast återställd från en ganska farlig sjukdom och stiger senare upp än eljest. De kungliga barnen äro inne hos henne. De tre äldsta stå med blombuketter i händerna vid sängen, då konungen helt sakta öppnar dörren. Drottningen har tagit den lilla prinsessan Cecilia upp till sig, och då konungen inträder, har lilla prinsessan just börjat halft sjunga, halft framjollra en liten lyckönskningssång, medan syskonen stämma in i refrängen. De tre små prinsessorna äro hvitklädda, prins Gustaf har en mörkblå sammetsdräkt med serafimerbandet öfver bröstet.

Då de äldre barnen få se konungen, veta de ej om de skola fortsätta med den lilla inöfvade gratulationsscenen eller först gå och kyssa konungen på hand. Men konungen ger dem en vink att fortsätta. Den fyraåriga prinsessan Amalia läser upp en liten lyckönskningsvers och räcker drottningen sin bukett. Andra strofen reciterar prinsessan Sofia, hvarpå hennes bukett framlämnas, och lyckönskningspoemet afslutas, då kronprins Gustaf, som är blygare än systrarna, helst i konungens närvaro, med ganska försagd röst uppläser den sista strofen och lägger sin bukett på det gula sidentäcket bredvid systrarnas, och blir liksom de på det ömmaste tackad och famnad. Det gula täcket är broderadt med de vackraste små buketter af rosor och liljor, sammanknutna med broderade blå silkesband och slingor, och de lefvande stora blomsterkvastar, som barnen lagt på täcket, sprida den ljufvaste vällukt. Den vackra drottningen, de vackra barnen, och det vackra solsken, som strömmar in i rummet, bilda den mest förtjusande tafla, och konungen är helt rörd, då han går fram till drottningens säng, kysser henne på pannan och önskar henne »Guds välsignelse och allsköns lycka till denna och alla dagar!»

Konungen håller i handen en vacker, ljusröd ros, som han lämnar drottningen.

— I dag har jag ingen annan gåfva till Er än denna blomma, säger han. Tiderna äro ej sådana, att jag kan köpa pärlor och juveler, men från denna ros, som jag själf plockat i orangeriet, har jag borttagit alla stingande törnen.

Konungen säger detta nästan i den samma ton, hvarmed de kungliga barnen nyss uppläst sina lyckönskningsstrofer, och han har tårar i ögonen, då drottningen sticker in rosen bland spetsarna i det hvita nattyget och kysser hans hand, hvarpå kronprinsen och prinsessorna följa hennes exempel. Sedan konungen lyft lilla prinsessan Cecilia upp på armen, burit henne fram till fönstret och visat henne det vackra solskenet och de små ulliga, hvita skyarna, som segla på den klarblå himlen, sätter han henne åter ned i sängen hos drottningen och åser hur den lilla med den allvarsfullaste min plockar loss blommorna ur den bukett, som hon själf förärat, och som hon synbarligen anser för sin egen tillhörighet, och sätter blommorna i drottningens hår, som hon sett kammarfruarna göra. Om placeringen ej blir så mönstergill, att den af dessa damers smak skulle godkännas, kläda i alla fall dessa blommor, instuckna i det vackra lockiga håret, drottningen allrakärast, och konungen står alltjämt kvar vid sängen med handen stödd på kronprins Gustafs skuldra och betraktar med allvarligt välbehag den vackra taflan. De äldre barnen liksom lilla prinsessan Cecilia iakttaga den fullständigaste tystnad, ty konungen vill ej veta af, att de prata och skratta i hans närvaro, men hans eget synbara intresse i lilla systers företag att smycka mamma på hennes dag, gör, att de själfva våga se så glada och intresserade ut, som de äro.

Men plötsligen drager konungen upp sin klocka ur byxsäcken, och barnansiktena mulna betydligt.

— Klockan är snart half elfva, utropar han, hvarpå han vänder sig till drottningen och säger:

— Skulle Ni ej vilja, att hofpredikanten hölle sin predikan härinne för oss och barnen i dag, och att ni ej tröttade er med att uppstiga och mottaga hofvets lyckönskningar förrän efter gudstjänsten? Jag har till taffeln endast befallt några få personer för att ej matta eder i onödan. Skall jag tillsäga, att man ordnar till gudstjänsten härinne och låta inkalla hofpredikanten?

Drottningen skulle oändligen hellre leka med barnen eller samtala med konungen denna vackra och fridfulla förmiddag än åhöra en lång och ledsam predikan, men då hon vet, att hon intet val har härvidlag, svarar hon »naturligtvis» och »för all del» med sin fogligaste ton och ser på hur lakejerna ordna bordet med den hvita sidenduken, som nyttjas till altarduk, då söndagsgudstjänsten af en eller annan anledning förrättas i konungens eller drottningens enskilda rum. Då de fyra stolarna för konungen och de äldsta kungliga barnen äro ordnade på så sätt, att konungen har kronprinsen på den högra sidan och prinsessorna på den vänstra, lämnar betjäningen rummet, och en högtidlig tystnad härskar, medan hofpredikantens inträde afvaktas.

Lilla prinsessan Cecilia har på drottningens bön fått kvarsitta i sängen, men på konungens tillsägelse måste hon släppa blommorna och sluta upp med sin lek. Då hon nu af anstalterna, den högtidliga tystnaden och af syskonens hopknäppta händer märker, hvad som är på färde, tar hon sitt parti och kryper öfver det gula sidentäcket upp till hufvudgärden med de många hvita spetskuddarna, mot hvilka drottningen stödjer sig, och lägger sig i drottningens famn, lutar sin lilla rosiga kind intill hennes barm och somnar ljufligen in med halföppen mun, som drottningen skulle ha oändlig lust att kyssa, om hon ej vore rädd att störa konungen, som sitter så försjunken i djupa tankar, att han ej märker, att solen skiner honom rakt i ögonen.

Men nu händer något, som djupt rör drottningen. Konungen stiger upp från sin plats i detsamma hofpredikanten bugande träder in i rummet, och bär själf sin förgyllda karmstol fram till drottningens säng och sätter sig alldeles intill henne. Han säger ej ett ord till förklaring, gör i stället ett tecken till hofpredikanten att börja.

Drottningen blir till den grad häpen öfver konungens kärleksfulla uppmärksamhet, att hon sträcker ut den lilla handen för att med en sakta strykning på det blå uniformsklädet tacka honom. Men konungen sitter till den grad orörlig med hopknäppta händer, att drottningen förskräckt drager handen tillbaka från hans arm och i stället knäpper ihop händerna till bön.

Bredvid henne sitter hennes gemål, framför henne de tre äldsta barnen, medan den lilla snusar och sofver i hennes famn.

Nu höjer hofpredikanten sin högtidliga röst i drottning Fredrikas söndagsstilla sängkammare:

»I Guds Faders, Sons och den Helige Andes namn! — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Några timmar senare ligger drottningen på chaiselongen i röda damastrummet och mottager hofvets lyckönskningar. Riksmarskalken, grefve Axel Fersen, som nyss utkommit till Haga, står djupt bugande och framför sin lyckönskan i anledning af dagens betydelse, då drottningen plötsligen afbryter harangen och sakta frågar: — Hvar blef konungen af? Vet riksmarskalken hvarför konungen så hastigt blef utkallad? Det har väl ingenting farligt händt— Ryssarna äro väl ej i antåg? Konungen har väl inte blifvit sjuk, eftersom han dröjer så länge borta?

— Det var ett ilbud från Örebro, Ers Majestät, svarar riksmarskalken. Således alldeles säkert inga nouveller

om ryssarna. Ers Majestät kan vara fullkomligt trygg härför, och kan säkerligen vänta Hans Majestät tillbaka om några ögonblick. —

Konungen har stängt sig inne i sin sängkammare och läser det bref, som ilbudet från Örebro medfört.

Konungen har sett, att brefvet är å Landshöfdinge-Embetets vägnar undertecknadt af Anders Widén och Leonhard Cassel och dagtecknadt Örebro slott å Landskansliet den 10 mars 1809.

Konungen har tre gånger läst igenom början:

»Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Lika smärtande, som det hittills varit för Landshöfdinge-Embetet, att sakna allt tillfälle att till Eders Kungliga Majestät i underdånighet inberätta de ej mindre oväntade och djerfva uppträden, som härstädes under loppet af de sista dagarna sig tilldragit; äfvenså tillfredsställande är det nu, sedan Landshöfdinge-Embetet återvunnit en i tvänne fulla dygn saknad personlig frihet, att göra Ers Kunglig Majestät reda för dessa händelser, och att kunna utbedja sig Ers Kungliga Majestäts Nådiga föreskrift om de mått och steg, som i anledning deraf böra, vidtagas.»

Tre gånger har konungen genomläst dessa rader, men förmår ej fortsätta, då han märker, att de äro inledningen till ett olycksbud. Han är så oändligen trött. Han orkar ej. Dock, det måste ske. Konungen stryker med sin smala hand flera gånger öfver pannan, drager några djupa andetag och läser vidare:

»Förliden onsdag, den åttonde innevarande månad, klockan vid pass 10 förmiddagen, intågade Majoren de Charlière i spetsen för hela Sanna och den återstående delen af Örebro sqvadroner af Kongl. lifregements-brigadens husar-korps, här i staden. Någon underrättelse om dessa truppers uppbrott, eller om anledningen därtill, var förut icke meddelad Ers Kungliga Majestäts befallningshafvande, Landshöfdingen och Riddaren Löfvenskjöld, som likväl uti sitt eget rum och i undertecknad Lands-Sekreterares närvaro, kort därpå blef af Majoren de Charlière förständigad, det han var arresterad, hvarom flere utanföre och inuti sjelfva slottet posterade husarer gåfvo en obehaglig öfvertygelse.

»Det dröjde icke länge, innan samma tillsägelse gjordes undertecknade Lands-Sekreterare och LandsKamrerare, som snart fingo dela Ers Kungliga Majestäts Befallningshafvandes öde, och genom den noggrannaste bevakning å slottet sattes ur stånd att fullgöra de Landshöfdinge-Embetet i denna kritiska ställning åliggande skyldigheter.

»Denna arrest, hvarunder oss, lika med Ers Kungliga Majestäts befallningshafvande, varit betagen all kommunikation med staden och dess innevånare och all kunskap, om hvad derstädes sig tilldragit, fortfor till middagstiden i dag, då vi åter sattes på fri fot och till vår bestörtning erforo, att Lifbataljonen af Ers Kungliga Majestäts Nerikes och Wermlands regemente vid pass 320 man stark redan, under Majoren och Riddaren Cederströms befäl, i dag på morgonen ryckte in i staden, att alla tullar och utgångar ifrån staden äro af trupper bevakade, att hos Magistraten inqvartering blifvit begärd för en betydlig styrka af omkring 2,000 man, som i morgon eller nästa söndag väntas ifrån Carlstad, att befälet satt sig i besittning af kronans magasiner, och att Landt-Räntmästaren blifvit ställd under bevakning.

»Föremålet för dessa rörelser ibland Ers Kungliga Majestäts trupper är icke Landshöfdinge-Embetet bekant, men måste likväl förefalla ganska misstänkt, då all underrättelse derom ifrån vederbörlig ort saknas, och det rykte jämväl skall vara gängse att trupperna ämna aftåga till hufvudstaden.»

Längre läser konungen ej, slutet genombläddrar han blott.

Han sitter en lång stund orörlig med hufvudet lutadt i handen. I stället för att som vanligt gå sig till lugn,

förmår han ej röra sig från stolen. Högra handen, som håller brefvet, darrar våldsamt. Konungen försöker samla sig och besluta hvad han skall göra. Hvarje ögonblick är dyrbart, det gäller hans krona, kanske hans lif. Hvad skall han företaga sig? Denna underrättelse om uppror drabbar honom som blixten från den klara himlen. Denna västra armé i marsch mot hufvudstaden — — —

— Ah — Ah — Nu vet konungen hvad han först har att göra.

Han fattar ringklockan och ringer häftigt efter vanan, då han är upprörd, ända tills kammarlakejen visar sig i dörren.

— Låt kalla hit vakthafvande kaptenlöjtnanten, ögonblickligen!

Då adjutanten kommer in, ser han konungen sitta vid skrifbordet med ett hopviket papper i handen.

— Kaptenlöjtnanten skall ögonblickligen rida in till staden och befria öfverstelöjtnant de Rodais ur arresten på Högvakten. Här är ordern. Konungen skrifver ett par ord. — Och detta papper — detta papper. Konungens röst kväfves af rörelse, och ett par stora tårar droppa ned på brefvet, som han nyss genomläst. Han vänder sig bort ett ögonblick och gör rösten hård för att stadga den.

— Detta papper skall kaptenlöjtnanten lämna till general Stedingk — och fråga honom å mina vägnar, om han kan förlåta mig. Gå! Rid ögonblickligen! I sporrstreck, och vänd strax åter!

Nu kan konungen tänka på sitt och sitt hus angelägenheter. Konungen lyfter den fyllda vattenkaraffinen, som står framför honom, och slår vatten i ett stort glas, som han tömmer. Han är nu alldeles lugn och behärskad, men han känner så, som han blott känt en gång förut i sitt lif, den dagen, då han fick underrättelse om att hans fader blifvit skjuten på maskeraden. Då växlade bilder för hans inre syn med svindlande hast, bilder af det han aldrig sett, blott hört omtalas, af faderns mord, af franska revolutionen. — Nu ser han samma bilder med än större tydlighet, växlande med allt snabbare fart. Och andra — bilder af Ludvig den sextonde på bödelskärran, af Marie Antoinette — — Konungen sitter en stund och förfäras öfver dessa rysligheter, och dödsångesten är öfver honom. Han försöker bedja, men han kan inte bedja, han försöker tänka, men han kan inte tänka annat än: »Jag kan inte sitta stilla och vänta. Jag vill icke dela bortjagade konungars öde. Jag vill inte låta mörda mig. Det är en alltför vacker dag, en alltför vacker dag, min drottnings födelsedag.» Konungen för handen flera gånger öfver pannan. Handen är iskall, och pannan dryper af svett. Så ringer konungen på klockan med samma häftighet som nyss.

— Säg till, att man genast afbeställer taffeln, befaller konungen, och att jag äter i mina rum. Låt servera här snart, genast!

Lakejen går. Knappt har han hunnit ut, förrän konungens ringklocka åter pinglar med samma ihållande häftighet.

En annan kammartjänare står vid dörren. Konungens betjäning kommer alltid promt, men särskildt, då han ringer på detta sätt.

— Anmäl för riksmarskalken, grefve von Fersen, att jag väntar honom hit.

Riksmarskalken är inom några ögonblick tillstädes. Konungen går emot honom.

— Herr riksmarskalk, säger konungen. — Jag anförtror i eder vård drottningen och de kungliga barnen, då jag nu inrider till Stockholm för att förbereda kontrarevolutionen.

Och då konungen af grefve Fersens häpna min märker, att han mot vanan ej gått i ordning med sakerna, säger han:

— En afdelning af Västra armén har öfvergifvit sin post mot rikets fiender och är på marsch mot hufvudstaden. Att Stockholms befolkning ej älskar mig, vet jag bättre än någon, fast man gör allt för att öfverfala mig att tro motsatsen. Men jag vet också, att det öfriga landet älskar mig, och att jag nere i Skåne har en trogen armé. Jag vet hvad det gäller, och jag vet, till hvem min förtröstan står. Han skall ej låta mig komma på skam. Han, som rannsakar hjärtan och njurar, känner mina afsikters renhet och vet, att rätten är på min sida. Därför misströstar jag ej. Men mitt största bekymmer är för drottningens och de kungliga barnens säkerhet. Konungen tystnar plötsligen tvärt. Det är, som om det myckna talet tröttade honom. Han slår i åt sig ett glas vatten och tömmer det. Så säger han med sin mildaste röst:

— Det är ej första gången, som ni med er egen person skyddar en nödställd drottning. Det ni en gång gjorde för drottning Marie-Antoinette af Frankrike, vet jag, att ni nu, ifall det behöfs, gör för eder egen drottning, Fredrika Dorothea Wilhelmina af Sverige. Och med den Allsmäktiges hjälp, med bättre framgång! Lofva mig att ej öfvergifva drottningen och hennes barn, utan troget stanna hos dem här på Haga, tills ni af mig mottager andra order.

— Jag svär att ej vika härifrån, förrän nya order komma ifrån Ers Majestät, svarar riksmarskalken.

— Ni för således befälet här på Haga, herr riksmarskalk. Låt efter min afresa tillsäga betjäningen, att allt härute inpackas och förbered drottningen och hofvet, att de göra sig färdiga att tidigt i morgon, ifall så skulle erfordras, resa härifrån. Gör, hvad ni kan för att trösta och lugna drottningen. Jag går om en stund till min gemål och säger henne, att angelägna ärenden kalla mig till Stockholm. Det är sant. Mer behöfver hon ej veta. Jag vill ej uppröras.

Riksmarskalken blir afskedad med den vanliga korta nicken, och konungen sitter en stund allena, tills middagen inbäres.

Då konungen vid fyratiden kommer in till drottningen, ligger hon i damastsalongen på chaiselongen. Hon är ensam i rummet.

Drottningen ser förskräckt upp på konungen, men vågar intet fråga. Konungen går fram till henne och säger:

— Jag är här för att bjuda er farväl för i dag. Jag rider nu till Stockholm för angelägna ärenden, som säkerligen taga mig hela natten, så att jag måste kvarligga. Det är sällsynt vackert väder i dag — —

Konungen går fram till ett af de stora fönstren och står en lång stund försänkt i åskådandet af den vackra utsikten med solskenet öfver Brunnsviken och dess täcka stränder. Konungen dröjer länge framme vid fönstret. Så går han tillbaka till drottningen och kysser henne på pannan. Hon griper efter hans iskalla hand och trycker sina varma läppar mot den. Men konungen drager undan handen.

— Skall jag låta hämta barnen? frågar drottningen sakta.

— Nej. Hälsa dem. Och säg kronprinsen — — —

— Hvad skall jag säga Gustaf?

— Ingenting, ingenting.

— Hvad skall jag göra, medan ni är borta? hviskar drottningen och ser upp till konungen med de sköna smäktande ögonen simmande i tårar.

— Ni skall taga er psalmbok och bedja till Gud, ropar konungen så högt, att drottningen spritter till, och utan att vända sig om, går han ut ur damastsalongen. Ögonblicket därefter hör drottningen hur konungen och hans följe rida bort.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Väderleken är den allra härligaste. Det är första vårsöndagen i år med en sol så värmande och en himmel så klar, att hela Stockholm är ute och spatserar. Handtverkarfolk och småborgarfamiljer hafva på sina utflykter utanför Norrtull tagit lindebarnen med sig. Då konungen och hans följe komma ridande, blir def till stor uppståndelse. De spatserande bli stående, medan konungen rider förbi, fruntimren niga djupt, och karlarna buga, och de, som sitta, resa sig upp och gifva konungen all den hedersbetygelse, som trogna undersåter äro skyldiga hans person. Konungen rider mycket fort, men hälsar samvetsgrant som vanligt, och ingen kan af hans uppsyn eller hälsning ana till annat, än att också han denna vackra eftermiddag är ute på spatserridt, fast man ju ej kan låta vara att undra öfver att konungen gör denna utflykt från Haga till hufvudstaden en söndagseftermiddag och därtill Hennes Majestät drottningens födelsedag. Konungens fula hvita rapphönshund springer flåsande bredvid hans häst.

Inne i staden äro gatorna fulla med spatserande, som det vackra vårvädret utlockat. De flesta damer hafva till den grad anticiperat vårens ankomst, att de aflagt peliss och pälsverk och klädt sig i schal. Damerna hinna knappt att göra sin reverens för konungen, förr än han och hans följe ridit förbi. Nu rider konungen uppför Slottsbacken och in på borggården.

Han ger befallning om, att alla kedjor skola uppdragas, och alla slottsportar stängas, utom den västra, som för till Högvakten, och går hastigt upp för trappan till sina smårum i öfre entresolen åt borggården.

Så snart konungen inkommit i Lilla sängkammaren, som ej är ett litet rum, fast där ej är högt till taket, pinglar ringklockan därinifrån oupphörligen. En mängd personer, höga och låga, militära och civila ämbetsmän skola skyndsamligen kallas till slottet, och ilbud och ordonnanser utskickas åt alla håll och kanter i staden.

Hertigen af Södermanland blir först kallad, och som han bor på slottet, antar man, att han skall infinna sig snarast görligt.

Under den kvart, som konungen väntar på sin farbror, genomgår han åter en ångeststund med de hemskaste syner och föreställningar. Han tänker på hur han för några dagar sedan genombläddrade en portfölj, i hvilken förvarades en samling porträtter af Wasafamiljen. Ett porträtt saknades, gamle kung Göstas. Konungen gaf sig ingen ro, utan befallde, att det i alla gömmor skulle letas efter det försvunna bladet. Så finner han själf detta konterfej i en liten låda af svart ebenholtz i form af en likkista! Betyder detta, att den urgamla Wasaätten nalkas sitt slut? Konungen tänker på den förste Wasakonungen — — han tänker på — — —

— Hans Kungliga Höghet, hertigen af Södermanland.

Den lille hertigen står midt emot konungen med korrektaste min och uppsyn, lugnare till det yttre än i sitt inre. Konungen har spänt ögonen i sin farbror, och det dröjer några sekunder, innan han förmår tala. Han stryker med handen öfver pannan och börjar, som om han uppläste en utanläxa.

— Jag har låtit kalla hit min farbroder för att omtala den nouvelle, jag som denna förmiddag mottog på Haga, nämligen att Västra armén är i insurrektion och tågar mot Stockholm. Konungen tar ej sina ögon från hertigen, medan han säger detta.

Hertigen ger till ett utrop. — Från detta ögonblick kan jag ej svara för någon annan än mig själf, säger han lifligt.

— Det är mycket att kunna svara för sig själf, utbrister konungen skarpt och säger så i sin vanliga ton: — Jag vill vidare omtala för min farbroder de planer, jag i anledning af denna olyckliga händelse har fattat.

Först hade jag tänkt att innesluta mig här i hufvudstaden och till det yttersta försvara mig och gifvit order i öfverensstämmelse härmed. Men sedan jag nu läst Adlersparres upproriska proklamation, har jag beslutit mig för att i morgon rycka ut från Stockholm för att med alla disponibla trupper förena mig med Lif-Regementets Grenadierer, som nu äro på väg till kusten, och sedan med hela denna corps möta de upproriska trupperna för att få dem att återgå till sin plikt. Om jag endast tänkte på min egen och min sons säkerhet, skulle jag redan denna natt återvända till Haga, hvarifrån jag genom en omväg kunde komma till den åt söder gående landsvägen, men den ömhet jag hyser för drottningen, hindrar mig att tänka härpå. Hon skulle ej uthärda skilsmässan från mig och sin son under dessa omständigheter, och jag har därför just nu beslutat att låta drottningen och de kungliga barnen passera staden i morgon tidigt på väg till Telge, där natten tillbringas. Sedan alla äro afresta, skall jag själf till häst begifva mig till tullen för att visa, att jag ej är rädd.

Hertigen skakar på hufvudet.

— Min vän. Gör ni detta, blir det till borgerligt krig. Gör det enda möjliga. Gör fred!

Konungen ropar. Nej, nej! Jag kan det inte. Jag får det inte. Jag skall omtala för min farbroder den syn, som jag hade för några nätter sedan, en af de första nätterna i denna månad. Jag såg Hvita frun!

Hertigen tager ett steg tillbaka. Är det möjligt?

— Javäl. Jag såg detta ryktbara spöke, som beskyddar alla medlemmar af det Brandenburgska huset, och som endast visar sig, då någon stor fara hotar, eller döden står färdig att bortrycka någon af denna familj, som också vi tillhöra —

— Såg ni Hvita frun? Hur visade hon sig och när? Hvad sade hon?

— Det var nära midnatt. Jag hade knappt hunnit lägga mig, då Hvita frun framträdde för mig i drömmen. Hon sade intet, men hon gjorde en åtbörd, som syftade på mig, och hvars mening ej var att missförstå. Jag får ej omtala, hvari den bestod. Men så mycket vågar jag säga min farbror, att det var en uppenbarelse, en åtvarning att framhärda i det system, jag antagit och att aldrig underhandla med vilddjuret.

Hertigen står ett ögonblick tvehågsen. Så säger han:

— Tolkar ni er syn på detta sätt?

— Ja, min farbror. Just så och ej annorlunda.

Konungen går upprörd ett par hvarf fram och tillbaka på golfvet. Han slår i ett glas vatten åt sig och tömmer det i ett drag, innan han åter går fram till hertigen.

— Och ni följer ju med mig, min farbror, på resan i morgon?

— Jag kan bättre gagna er och fosterlandet, om jag stannar kvar här, svarar hertigen undvikande.

— Nej, nej. Ni måste följa mig. Jag vill hafva hela den kungliga familjen med mig, då jag reser härifrån.

Hertigen svarar ej. Han bugar sig till afsked, ty af allt märker han, att audiensen närmar sig sitt slut och han är glad att få gå.

Knappt har dörren stängts efter hertigen af Södermanland, förr än konungens ringklocka åter ljuder.

— Är underståthållaren Edelcreutz tillstädes i yttre rummet?

— Ja, Ers Majestät.

— Låt honom komma in!

Konungen går emot Edelcreutz och möter honom med samma ord, hvarmed han hälsat sin farbroder. Han kan ej nu meddela denna dystra nyhet annat än på samma sätt och med samma ord.

— Jag har låtit kalla eder, herr underståthållare, för att meddela er, att jag i dag ute på Haga af Örebro Landshöfdinge Ämbete fått rapport om att Västra armén är i insurrektion och tågar mot Stockholm.

Konungen måste säga det så och ej annorlunda, men tiden hastar, och han måste själf sätta alla i rörelse, därför kan han ej gifva sig ro att, så som nyss med hertigen, iakttaga hvilket intryck hans meddelande gör på Edelcreutz, och han fortsätter utan öfvergång:

— Ni skall låta sammankalla magistraten och borgerskapets femtio äldste och underrätta dem om dagens olyckliga nyheter och i mitt namn förmana dem att med ifver uti trohet bidraga till lugnets vidmakthållande i hufvudstaden. Konungen gör sitt afskedstecken, och underståthållaren bugar sig ut. Väl utkommen i yttre förmaket blir han stående några minuter under ifrigt samtal med där väntande personer. Nu pinglar klockan åter inifrån Lilla sängkammaren.

— Släpp in befälhafvande generaladjutanten af Melin.

Sedan konungen också meddelat sin generaladjutant den lugubra nyheten i samma ordalag, gör han ett uppehåll och promenerar en stund tyst med händerna på ryggen. Han behöfver sansa sig för hvarje gång han uttalar dessa ord.

Nu stannar han tvärt och säger: — I anledning af dessa sorgliga händelser, skall ni, herr generaladjutant, låta fördubbla vakten vid stadens tullar, sända kavalleripatruller till alla stadens kvarter, noga tillse, att uppmärksamheten skärpes. Orden och lösen skola förändras.

Generaladjutanten bedyrar sitt nit, men konungen ger sig ej tid att åhöra honom. Han vinkar, att audiensen är slut, och sätter sig att skrifva till fältmarskalk Toll vid Södra armén. Toll befalles att med alla sina disponibla trupper förena sig med konungens. Nu pinglar klockan, och befallning gifves om kurirens ögonblickliga afresa, och att statssekreteraren för de Inre Ärendena, friherre Rosenblad, skall inkomma.

Honom möter konungen med orden: — Hvad säger ni om Adlersparres förräderi? Det felas blott, att jag har flera dylika omkring mig, men jag förmodar, att alla redligt sinnade skola följa sin konung och afsky sådana företag. Jag lämnar hufvudstaden och ärnar med Guds bistånd straffa de förrädarna.

Sätt er ned, herr statssekreterare, och skrif den kungörelse, som sedan oförtöfvadt skall till trycket befordras och medfölja morgondagens Posttidning.

Rosenblad skrifver och läser med sin hånfullt skorrande skånska röst upp mening för mening, medan konungen går rastlöst fram och åter på golfvet och rättar och tillägger, tills han fått det, som han vill hafva det. Synnerligast är konungen kinkig med första meningen i kungörelsen, och först då Rosenblad förtrytsamt omskrifvit den flera gånger, är konungen nöjd. Konungen uppläser den själf: »Uti en tidpunkt, då riket är på alla sidor af fiender omgifvet, då samdräkt och enighet i synnerhet fordras till Fäderneslandets försvar mot utländskt våld, har det varit för oss högst oförmodadt och oroande, att Våra bekymmer och fäderneslandets olyckor skulle ökas genom inbördes oroligheter.»

— Det är så, säger konungen, alldeles så — Rosenblad skall skrifva —

Men konungen är alltför upprörd för att kunna diktera. Orden häfta på tungan, och tårarna stå i ögonen.

Konungen vänder tvärt ryggen åt sin statssekreterare. Efter en stund säger han med ännu skälfvande röst. — Rosenblad skall skrifva, att vi under de mest smärtande känslor gifva våra trogna och älskande undersåter tillkänna, att uppror utbrutit vid våra i Värmland förlagda trupper, och att de under anförande — Ja, Rosenblad vet själf, hur detta skall skrifvas. Tillägg — att de äro i antågande till hufvudstaden under utöfvande af våldsamheter mot våra trogna ämbetsmän och utspridande af de mest brottsliga och olagliga manifester! Just så skall detta skrifvas. Därefter, att vi äro öfvertygade, på det fullkomligaste öfvertygade, att ju mera våra bekymmer hopas — — Rosenblad förstår, jag kan inte.

Åter tystnar konungen tvärt, och tystnaden är fullständig en lång stund, ända tills Rosenblad på konungens uppmaning uppläser meningen om konungens fullkomliga öfvertygelse, att ju mera bekymren hopas, desto trognare skola hans undersåter visa sig.

— Just så, säger konungen, och liksom stärkt af de förhoppningsfulla orden, dikterar han själf med stadig röst slutet på kungörelsen. »Vi äro förvissade, att I uti stillhet och lugn afbiden de kraftiga anstalter samt verksamma mått och steg, som Vi till detta högst straffbara upprors dämpande, redan vidtagit. — »

Konungen stannar och låter Rosenblad uppläsa denna mening. Så dikterar han vidare.

— »För Vårt hjärta är den största tillfredsställelse ju mindre antal brottslingar måge finnas, som vi nödgas öfverlämna till lagen och straffa. Vi hafva till den Högste den förtröstan och det lifliga hopp, att Han vakar öfver Oss och Eder och omvänder alla vilsefarande. Vi befalla Eder samt och synnerligen Nådeligen.»

Rosenblad repeterar orden med sin starka skorrning, allt efter som han nedskrifver dem.

— Det är bra, säger konungen. Detta skall renskrifvas i yttre rummet och sedan ofördröjligen befordras till trycket. Om statssekreteraren ser kanslipresidenten Ehrenheim därute, så haf godheten säga honom, att jag väntar honom nu.

Minuten efter har Rosenblad gått, och Ehrenheim inkommit i rummet.

— Kanslipresidenten vet väl vid det här laget, hvad som händt, säger konungen.

— Ja, Ers Majestät, jag vet det tyvärr.

— Nåväl, jag skall i morgon lämna hufvudstaden med kungliga familjen och hofvet. Jag önskar, att kanslipresidenten åtföljer mig jämte öfriga regeringsmedlemmar. Jag har befallt, att skjuts skall uppbådas till i morgon. För drottningens skull skola vi endast resa tre mil om dagen med betäckning af kyrassierer samt drottningens lifregemente, som redan är på väg till Telge, som jag utsatt till mötesplats, och där första natten skall passeras.

— Hvilka bedröfliga nyheter, säger kanslipresidenten i en ton, som för denne stele man är ett utrop.

Konungen förstår ej annat, än att orden gälla nyheten om Västra arméns uppror och svarar med häftighet:

— Är det ej detta, som jag alltid sagt eder, att mars månad skulle utmärka sig genom olyckliga händelser?

— Ack, Ers majestät, svarar Ehrenheim. Dessa händelser kunna blifva mycket olyckligare än Ers Majestät föreställer sig såväl för Ers Majestät själf som för dess familj, om ej Ers Majestät fattar det enda beslut, som kan besvärja stormen —

— Tror ni då, att upprorsmakarna äfven vilja komma åt min familj? frågar konungen och stannar tvärt framför kanslipresidenten, som svarar med sin vanliga afmätta köld:

— Ers Majestät, under revolutioner alstrar hvarje hinder nya företag och nya framsteg, och för att trygga sig mot reaktionen spara *de* ingenting, som spela om sina hufvuden. Jag måste säga, att det enda medel, som kan rädda Ers Majestät och den kungliga familjen, är att samla ständerna, återkalla krigsgärden och lofva fred.

Konungen vill ej höra vidare. Han afbryter häftigt.

— Fred! Har ni glömt, att hedern och ett rent samvete betyder mer för Herrens smorde än självfva lifvet. Jag har tagit nattvarden på den förbindelse jag iklädt mig att aldrig sluta fred med Bonaparte.

Ehrenheim svarar ej, och om han hade svarat, hade konungen ej hört honom. Han höjer på axlarna och gör en rörelse med sina händer, som om han tvådde dem.

— — — — — — — — — — — — — — —

Det lider långt på natten, men konungen sluter intet öga, och hela slottet är i rörelse bakom de uppdragna kedjorna och de stängda portarna.

I rummet utanför konungens Lilla sängkammare skrifves oafbrutet, och inne i sängkammaren omväxla alltjämt kommande och gående. Konungen går för det mesta upp och ned i rummet och samtalar med än den ene än den andre af de närvarande, stundom helt högt. Till och med kaffet, som han vid tretiden inbefaller, och som serveras från garderoben, dricker han stående.

Då konungen ej sitter, kunna de närvarande herrarna ej heller göra det, och som det artar sig till att konungen stående eller gående tänker genomvaka natten, är hvar och en särdeles belåten, då någon nyankommande anmäles, och andra få aflägsna sig. Klockan tre kommer bankofullmäktiges ordförande, öfverstekammarherrn, grefve Fabian Fersen, med hvilken konungen har ett upprördt samtal i den viktiga frågan om bankens säkerhet och om det betydliga penningförskott, som konungen af banken önskar.

Nu får kanslipresidenten Ehrenheim den efterlängtade tillåtelsen att fara hem, och snart därefter gifver konungen några af de andra herrarna samma orlof. Det har blifvit några ögonblicks stillhet i Lilla sängkammaren, om ock det i de yttre rummen denna tidiga morgontimma är ett lika stort vimmel af kommande och gående, civila och militära ämbetsmän och af kammartjänare och lakejer, som brådskande bära på saker och effekter som skola medtagas på resan.

Inne i sängkammaren är konungen nu ensam med statssekreteraren Rosenblad, som sitter vid konungens skrifbord och arbetar, medan konungen själf står vid fönstret och med hopknäppta händer och höjdt ansikte ser på hur solen går upp.

Det är den vackraste soluppgång, som tänkas kan, och fast konungen från den plats, där han står, ej kan se annat än slottsbyggnaderna kring borggården, betraktar han med andakt och hänförelse den vackra synen, då solstrålarna börja förgylla slottstaken och illuminera fönstren.

Konungen är så försänkt i detta åskådande, att han ej märker, att Rosenblad, som slutat skrifva, har rest sig upp från stolen och nu står med papperet i hand, beredd att uppläsa det skrifna.

Men alltjämt dröjer konungen kvar vid fönstret. Han är till den grad försjunken i åskådandet af soluppgången, att han tycks ha bortglömt allt annat.

Ändtligen vänder konungen sig om och säger till Rosenblad:

— Det liknar sig till att bli en den vackraste dag, denna trettonde mars, till och med vackrare än gårdagen. Jag bör ju vara tacksam häröfver för drottningens skull. Resvädret är det yppersta.

Och konungen suckar djupt, som om detta vore en ny anledning till bekymmer. Så tvingar han sig att återgå till realiteten. Han tar papperet från Rosenblad och läser.

— Det är bra, säger han. Rosenblad skall med detta papper infinna sig i banken för det sammanträde jag där utfäst till klockan sju, och å mina vägnar uppläsa detta. Farväl nu för en stund!

Nu ringer konungens klocka åter in kammartjänaren.

— Inkalla kaptenlöjtnant, grefve Lewenhaupt och sänd bud till fältmarskalken, grefve Klingspor och generalmajor Adlercreutz, att de äro kallade till slottet klockan åtta, befaller konungen.

Kaptenlöjtnant grefve Lewenhaupt är ej länge inne, ty konungen har mött honom med frågan om trupperna äro ankomna, och Lewenhaupt säger, att han måste gå ut för att efterse, hur härmed förhåller sig.

— De äro vid slottet, och kavalleriet är i antågande, anmäler han en stund därefter, stående vid dörren.

Konungen vill nu ha in generalfälttygmästaren Helvig och blir ond, då det anmäles, att han ej är tillstädes. I hans ställe får excellensen grefve Ugglas företräde. Grefve Ugglas audiens varar ganska länge, och i samma ögonblick den tjocka och klumpiga gestalten med det stora hufvudet bugar sig ut ur sängkammaren, inträder hertigen af Södermanland, som ser ganska utvakad och ansträngd ut.

— Jag har kommit för att än en gång besvärja Er, min vän, att ej afresa från hufvudstaden, och om ert beslut står fast —

— Det gör det, säger konungen, klippfast, oryggligt.

— I så fall beder jag eder att förskona mig och hertiginnan från att vara er följaktiga på resan, fortfar hertigen.

— Min farbror och min faster göra mig säkerligen till viljes att följa med, svarar konungen i en ton, som ej tål motsägelse.

Då hertigen märker, att han ingen vart kommer med konungen, och att den farliga rodnaden, som bådar oväder, stiger upp på konungens ansikte, gör han min af att aflägsna sig.

Men då händer något märkligt.

Konungen slår båda armarna om sin farbroders hals och omfamnar honom på samma sätt, som han hvarje afton brukade göra, då han var gosse och denne farbroders myndling.

— Vi skola ej skiljas åt, snyftar han.

Ögonblicket därpå tror hertigen, att han drömt detta, ty konungen står åter stel och orörlig i den vanliga audiensställningen midt på golfvet och gör den vanliga tvära afskedsnicken, som har största förmåga att reta hertigen. Och hertigen går.

Nu anmäles, att den efterskickade generalfälttygmästaren anländt. Han kommer i behaglig tid för att få en häftig skrapa af konungen, för det han ej kunnat anskaffa hästar till kanonerna, och konungen befaller honom med hög och skarp röst att anskaffa hästar ofördröjligen, äfven om privata hästar skola lejas eller tagas med våld — — —

Själf stänger konungen dörren efter Helvig, som i yttre rummet omtalar för de väntande, att konungen är i sitt allra svåraste lynne. Då konungen stänger dörren, ser han, att en mängd personer äro kvar i ytterrummet.

Konungen är mol allena inne i Lilla sängkammaren några ögonblick. Han har gått fram till fönstret för att lugna sig och står och ser ned på borggården. Den gamla, hvita rapphönshunden, som tillhörde hertigen af Enghien, och som konungen förvärfvade från Ettenheim, springer öfver borggården, och konungen tänker öppna fönstret och hvissla åt honom, då han besinnar sig. Han ser på klockan. Öfver åtta, närmare half nio. Och konungen ringer.

— Äro excellensen Klingspor och generalmajor Adlercreutz i yttre rummet?

— Ja, Ers Majestät.

— Inkalla excellensen Klingspor!

Excellensen Klingspor har redan en stund varit inne i rummet, men konungen har ej behagat vända sig om från fönstret, där han står, och vet ej om hans närvaro.

Ändtligen! Det har varit en högst penibel väntan för excellensen.

— Jag har låtit kalla eder, herr fältmarskalk, för att gifva eder mina order. Jag lämnar denna förmiddag hufvudstaden för att tåga emot de trupper, som gjort uppror, och straffa dem. —

Konungen talar med ansträngning, och då fältmarskalken besinnar hur Hans Majestät tillbragt denna natt, undrar han ej på tröttheten, men glädes åt, att den är så märkbar.

— Ers Majestät, vågar en trogen undersåte besvärja Ers Majestät —

— Nej, svarar konungen med skarp röst. Jag vet hvad ni tänker proponera, men jag vill inte höra flera trogna undersåters mening. De visa bättre undersåtlig trohet genom att blindt lyda mina befallningar än genom att påtruga mig sina råd. Jag vet hvarför detta måste ske så och ej annorlunda. Det är ej för att tala om min resa, som jag låtit kalla eder, utan för att gifva er mina order.

Konungen har höjt rösten. Han har säkerligen intet emot, att de ord han nu sagt, skola tränga ut i försalen och höras af de där väntande. Nu börjar konungen spatsera fram och åter på golfvet.

Excellensen Klingspor står alltjämt kvar vid dörren. Han har i smyg lagt handen på låset, då konungen vänder sig från honom. Har han blifvit till den grad stucken af konungens ord, att han dristar aflägsna sig? Det vore oerhördt. Men detta oerhörda händer ej fältmarskalken. Han vrider i stället sakta och ljudlöst om låset och öppnar dörren för general Adlercreutz, generaladjutant Silfversparre och fem andra officerare, som allesammans stå inne i rummet, då konungen vänder sig om.

Adlercreutz går emot konungen, som ser högst förvånad ut och säger:

— Det är ett misstag, herr general Adlercreutz. Jag har ännu icke inkallat er. Och ni, mina herrar — konungen pekar mot dörren.

— Ers Majestät, säger Adlercreutz med sin starka finska brytning, som konungen tycker mera om att höra än Rosenblads skånska. — Hela riket är försatt i häpenhet öfver fäderneslandets olyckliga ställning och i synnerhet öfver Ers Majestäts tillämnade bortresa. Och alla högre ämbetsmän, militärer och andra redliga medborgare hafva uppmanat mig att söka förekomma denna resa, i hvilket afseende vi —

Konungen har nu fattat situationen.

— Förräderi! ropar han. Ni äro förförda och blifva alla olyckliga!

— Vi äro hvarken förförda eller förrädare, vi vilja frälsa Ers Majestät och fäderneslandet.

Konungen har ställt sig med ryggen mot väggen och dragit sin värja.

Det blir ett ögonblicks häftig strid om värjan.

Adlercreutz har fattat konungen om lifvet, och Silfversparre vrider bakifrån värjan ur konungens hand.

— Hjälp, hjälp, de vilja mörda mig! ropar konungen, så högt han förmår.

— Vi vilja inte mörda Ers Majestät. Vi vilja frälsa fäderneslandet.

— Gif hit värjan ögonblickligen! Gif hit! Hjälp! Hjälp! Gif mig min värja! Hjälp! Hitåt! Hitåt! Gif mig igen min värja!

Det ryckes och slites i dörren, som från ytterrummet går till sängkammaren. Dörren är tillåst och fasthålles med all kraft af tvenne af de sammansvurna officerarna. Hugg och slag hamra mot denna dörr af drabanterna och betjäningen, som utifrån vilja tränga in och befria konungen.

Det hugges med sablar på dörren, det dunkas med tillhyggen, det bändes och brytes på låset. Nu slås dörrspegeln i stycken med ett förfärligt brakande, spillrorna flyga in i rummet och krossa kristallerna i glaskronan. Öfver bullret höres konungens röst ropa: — Rädda mig i Jesu Christi namn!

Adlercreutz har sprungit fram till den sönderslagna dörren och låter öppna den. Han går ut i ytterrummet, rycker kommandostafven från generaladjutanten af Melin, och konungen hör den skarpa befallande rösten med den starka finska brytningen ropa: »I kraft af det ämbete, jag nu bekläder, befaller jag eder att genast draga er tillbaka.»

Men konungen tror ej, att hans drabanter skola draga sig tillbaka. Han ropar ej längre på hjälp, han känner sig räddad. Han är nu till den grad omringad, att han ej mera kan se, hvad som tilldrager sig, men han hör Adlercreutz’ röst ropa:

— Dragen er tillbaka! Hållen er stilla! I annat fall skola ni se hvilka följder vänta eder! Hans lif är ej i fara. Men det är nödvändigt att försäkra sig om hans person och bevaka honom!

Hvem kallar general Adlercreutz för han? — —

Konungen ropar: — Gif mig min värja, gif mig min värja!

Men Adlercreutz’ röst är starkare än konungens. Den är van att befalla på slagfältet, och Adlercreutz’ röst höres, då konungens ej gör det.

— Herr generaladjutant, ni måste träda i arrest. Herr kaptenlöjtnant, grefve Lewenhaupt, ni är min fånge tills vidare. Herr öfveradjutant, jag arresterar er! Följen mig, mina herrar! — höres den befallande rösten.

Det har blifvit tämligen tyst i rummet. Endast några få personer äro nu inne hos konungen. Kaptenlöjtnanten, grefve Gyldenstolpe och majoren, friherre von Otter bevaka honom. Fältmarskalken Klingspor träder fram ur en fönstersmyg, dit han under striden försiktigt dragit sig tillbaka.

Konungen har kommit till sansning efter det häftiga öfverfallet och är nu i den besynnerliga sinnesförfattning, att det förefaller honom, som om allt detta händt förut, som han förut upplefvat alltsammans, att allt, som händer och sker, talas och svaras, är honom välbekant från en annan tillvaro. Han tycker sig förut ha varit i denna situation, sett detta rum i denna vilda oordning, som om en hvirfvelvind gått fram därinne, sett den sönderslagna dörren, dessa kullfallna stolar, denna eldgaffel, som krossat dörrspegeln, ligga på mattan bredvid glasskärfvorna från ljuskronan, och de blå och gula fjädrarna från stabsofficerarnas

plymer.

Han tycker, att han förut tänkt, det han nu tänker:

— Det är, som om granna tuppar varit och nappat fjädrarna af hvarandra härinne, och då exellensen Klingspor träder ut ur sin fönstersmyg, tycker han, att han redan förut föraktfullt tänkt — »Fältmarskalken har endast ett öga i behåll, därför har han velat bevara det, och från ett säkert afstånd varit en uppmärksam åskådare af striden.»

Konungen tycker sig också förut ha hört fältmarskalken säga:

— Jag bönfaller Ers Majestät att underteckna en proklamation till ständernas sammankallande, och han tycker att han själf svarat på denna besynnerliga propos till en fången konung, så som han gör nu:

— Gif mig min värja tillbaka, så skola vi tala vidare härom!

Konungen vet, att Klingspor skall gå, då konungen säger detta, och han gör det.

— Klingspor går till hertigen, tänker konungen med samma förakt.

Konungen är nu ensam med excellensen Ugglas och gamle general Strömfelt. De andra herrarna ha lämnat rummet med Klingspor. De gå allesammans till hertigen, tänker konungen.

Konungen vet, att Ugglas talar för att trankilisera honom, och han svarar, som han har svarat förut i en annan tillvaro.

— Hade jag blott min värja! Kunde jag blott skaffa mig en värja! Det är den enda nya tanke, konungen har, ty detta, att man tagit hans värja ifrån honom, är det enda, som han ej tycker sig förut ha upplefvat. Han känner sig utskämd, naken, då vid hvarje steg han tager, den tomma baljan slänger mot hans ben. Han skäms öfver förlusten af värjan, som vore han en liten gosse, från hvilken man smädeligen tagit en farlig leksak, och han får uppbjuda all kraft för att ej med ursinne skrika »gif mig min värja, gif mig min värja!» och klösa med naglarna och slå med knytnäfven dem, som ej hörsamma honom.

Gamle general Strömfelt står nu framför konungen och undrar, hvarpå konungen tänker, ty den höge herren tager ej sina ögon från generalen, utan mäter honom från topp till tå. Den stirrande blicken gör den gamle herrn förlägen, som den gör alla, som Gustaf Adolf mönstrar på detta sätt. Generalen framlallar med den tandlösa munnen några ord, som konungen säkerligen ej hör, ty han kommer allt närmare och närmare, så att generalen förlägen upprepar det han sagt i hemlig undran om något, i hans uniform råkat i olag under trängseln och oredan.

Medan generalen funderar på detta, har konungen oförmärkt dragit den gamle mannens värja ur dess balja. Konungen darrar af sinnesrörelse, hjärtat bultar våldsamt, då han har fått denna värja i sin hand, och i hans öra ringa de ord, som han upprepade för sig på sin myndighetsdag:

— Nu är jag konung!

Hållningen har blifvit stolt, ögonen tindra, och det trötta ansiktet har fått färg och lif.

Excellensen Ugglas ger general Strömfelt en förstulen vink, som gör denne uppmärksam på hans förlust.

— Ers Majestät. Jag måste underdånigast anhålla att återfå min värja, säger han.

Konungen låtsar ej höra.

Generalen upprepar med en röst, som han försöker göra så stadig som möjligt:

— Ers Majestät. Jag måste underdånigast besvärja Ers Majestät att låta mig återfå min värja.

— Nej, nej, svarar konungen i öfvermodig, utmanande ton. Ni får den inte tillbaka. Ni kan lika väl vara general utan värja, som jag kan vara konung utan värja.

I detta ögonblick hör konungen general Adlercreutz' röst och ser honom genom den sönderslagna dörren träda in i ytterrummet och samtala med de officerare, som där äro församlade.

Då konungen hör den skarpa rösten, tänker han:

— Det är kejsar Pauls öde, som beredes mig.

I Lilla sängkammaren finnas tvenne dörrar, den sönderslagna, genom hvilken konungen observeras, och en annan, som de sammansvurna ej bevaka.

Ingen annan än konungen märker, att denna dörr såsom genom ett under springer upp i samma ögonblick Adlercreutz inträder i det yttre rummet.

Då konungen ser detta, tänker han: Jag visste väl, att Gud ej öfvergifver den, som på honom förtröstar. Han har satt värjan i min hand och öppnat denna dörr för mig. Konungen rycker till sig sin hatt, sätter den på hufvudet, och då Adlercreutz träder in i rummet, springer konungen ut genom den motsatta dörren och igenlåser den med nyckeln, som han behåller i handen. Konungen hör Adlercreutz' skarpa röst ropa: — Konungen springer ut — Kom och följ efter! —

Konungen ilar upp för vindeltrappan, som leder till drottningens våning. Han hör ett häftigt brak bakom sig. De ha sparkat sönder dörren och äro hack i häl efter honom på trappan. På öfversta trappsteget vänder konungen sig om och slungar nyckeln, som han håller i handen, mot Adlercreutz' ansikte. Den träffar ej, men häpnaden uppehåller förföljaren ett ögonblick och ger konungen försprång. Han ilar genom drottningens rum. Konungen ropar till de förskräckta hoflakejerna och städerskorna, som syssla i rummen, att de skola stänga dörrarna efter honom, men de göra det icke. Kanske våga de det ej, då de se konungen förföljd af flera officerare, kanske förstå de ej den med flämtande röst gifna befallningen. Under förföljandet faller någon i trappan och rullar utföre och hindrar de andras framfart. Konungen ökar farten, han har nu så mycket försprång, att han har hopp om att kunna hinna fram till Högvakten. Det är målet han vill hinna. Hinner jag Högvakten, tänker han, skall jag skynda ut till folket och de tyska regementena och antingen sätta en gräns för revolutionen eller sluta mina dagar. Han vill ej bli tagen. Han springer än fortare, han är vig och lättfotad och känner alla slottets vinklar och gångar. Han är nu framme vid drottningens garderobstrappa och ilar ned för den, men snubblar på ett steg, faller framstupa, stöter hårdt den högra armen och sårar handen med värjan. Han reser sig upp så hastigt han förmår och springer vidare genom den smala gången, som på denna sida genomskär slottets norra del fram åt Lejonhvalfvet. Nu återstår blott att springa öfver borggården till västra hvalfvet, utanför hvilket högvakten är.

Detta är den farligaste biten, denna öppna sträcka, belyst af det klara solskenet. Konungen biter samman tänderna. Han vill rädda sig. Gud skall rädda honom.

Konungen störtar ut genom porten till borggården och rusar snedt öfver gården, rakt emot en af sina förföljare, som har genskjutit honom. Konungen känner honom, det är en gammal officer, en stark, rask man, hofjägmästaren Greiff.

Konungen sätter värjan mot den mötandes bröst, men hejdar sig och drager sin arm tillbaka för att gifva mera kraft åt stöten. — Hade jag ej slagit min arm, hade jag min egen värja, skulle jag döda honom, tänker

konungen. Med vänstra armen parerar Greiff stöten och griper med handen om klingan. Konungens värjspets har trängt in i ärmen och upprispat armen från handleden till armbågen. Konungen söker draga till sig värjan, men den har fastnat alltför hårdt, och den utmattade, trötte och andlöse konungen har ej kraft att få den loss för att åter begagna den. Hans armar omfattas med ett fast och hårdt tag af den starke motståndaren. Konungen känner sig vanmäktig och är färdig att digna ned, men stretar med yttersta kraft emot, då Greiff med armen lagd om hans rygg och med handen fast om hans högra hand med våld vänder om honom och för honom in i norra hvalfvet. Konungen står flämtande med ryggen stödd mot en pelare och ropar ett stönande hjälp, då en af slottets vedbärare oförmodadt kommer till stället.

Konungen hör hur mannen säger till Greiff: »Hvad vill ni göra med konungen?» och hör Greiff lugnt svara: »Jag vill intet ondt göra honom.»

Konungen försöker tala, han öppnar munnen, men kan inte få fram ett tydligt ord, och med förtviflan af en skendöd, som ser och hör allt, men ej kan klaga sin nöd, känner konungen, att han blifvit mållös af sinnesrörelse och ansträngning. Han försöker åter att tala, men kan ej. Då han ser denne fattige svenske man, den ende, som varit beredd att hjälpa sin kung, gå sin väg med oförrättadt ärende, förlorar han hoppet. Nu öfvergaf Gud mig, tänker konungen, då mannen försvinner öfver den solbelysta borggården. Nu är allt hopp ute. Jag kunde inte tala med honom. Han förstod mig inte — — —

Greiff ser sig om efter hjälp. Kommer ej general Adlercreutz snart med de sina? Denna post bredvid den halft vanmäktige konungen är alltför osäker och farlig. Greiff vågar ej ensam bära konungen uppför den stora trappan, där de tyska soldaterna stå med skarpladdade gevär.

Ändtligen kommer Adlercreutz och hans följe.

— Vi måste bära honom, han förmår ej gå, säger Greiff, som med tvenne andra fattar i konungen och ber generalen gå före och visa vägen.

De bära konungen genom östra hvalfvet, uppför drottningens stora trappa, genom drottningens rum och Stora Galleriet. Då konungen bäres förbi de två skyltvakterna, som stå vid dörren till drottningens våning, anstränger han sig och ropar:

— Skjut, skjut! Folgen mir! Skjut!

Han sansar ej i ögonblicket, om det är tyskar eller svenskar, som stå på post, han ger order på båda språken, med hes och maktlös röst.

Vakterna kunna ej uppfatta om konungen säger sjuk eller skjut.

Men Greiff ropar med sin grofva röst:

— Ni se, att konungen är sjuk. Låt upp dörren!

De göra det, och konungen bäres in i första salen i hufvudvåningen.

Här känner konungen, att hans krafter börja återvända.

— Jag vill gå, säger han, och omgifven af de sammansvurna, som fasthålla honom, fortsätter han gående genom rummet. I andra salen stå tvenne af hertigens af Södermanland lifdrabanter på vakt. De skyldra gevär, då konungen går förbi dem.

Väl inkomna i det tredje galleriet, rådpläga de sammansvurna om hur man skall kunna komma in i konungens rum utan att behöfva passera de andra rummen, som äro uppfyllda af personer, på hvilkas

tänkesätt man ingalunda kan vara säker. Flera af dem äro konungen tillgifna. —

Konungen står i de sammansvurnas midt och åhör deras tal.

Han tänker på att Gud ej velat, att han skulle bli fri. Hade Gud velat hjälpa honom, hade ej hans röst förstummats i det ögonblick han skulle tala till vedbäraren nere på borggården ej heller hade han låtit honom missförstås af de tyska skyltvakterna. Då han ej blef befriad af dessa, vet han, att Gud i sitt allvisa råd annorlunda beslutat.

De sammansvurna debattera alltjämt om rådligheten att föra konungen genom de öfverfulla rummen.

De la Grange anser detta högst vanskligt, och Silfversparre håller med honom.

— Det måste ske, vi hafva intet annat val, säger Adlercreutz. Framåt!

Då börjar konungen tala med matt röst. Till allas förbluffelse säger han:

— Känna herrarna ej bättre till slottet? Konungen pekar på en dörr.

— Herrarna kunna gå omkring där och öppna dörren till Hvita rummet. Där finns ingen.

Sannerligen denne man är ej lik andra. —

Dörren till Hvita rummet är öppnad. De sammansvurna sätta konungen på en stol vid fönstret med utsigt öfver Strömmen och Norrbro. Strömmens vågor glittra i det vackraste solsken, och på Norrbro vimlar det denna härliga vårmorgon af fotgängare och ekipager.

Men konungen ser ej på den vackra vyn genom fönstret. Han sitter orörlig med hatten på hufvudet, och när han ser upp, ser han på taflan, som hänger på väggen midt framför honom. Det är en tafla, som föreställer förra drottningen af Frankrike, Marie Antoinette —

— — — — — — — — — — — — — — —

Klockan ett om natten blir konungen under en talrik eskort af officerare förd genom galleriet vid drottningens rum och nedför trappan till östra hvalfvet. Där utanför väntar täckvagnen, som skall föra honom till Drottningholm.

Konungen går långsamt med hatten långt ned i pannan och med halfslutna ögon, som en sömngångare. Under gången ned till vagnen undrar han på det öde, som beredes honom. Hans farbror, den nyblifne riksföreståndaren, är ej en grym man, men han är en svag man, som låter leda sig. Det kommer att väga mellan trenne öden. Antingen Carl den förstes — döden på schavotten. Eller evig fångenskap i ett statsfängelse. Eller evig landsflykt — Hvilket af dessa öden beredes honom? —

Nu har konungen hunnit östra hvalfvet, där vagnarna stå.

Konungen stiger upp i första vagnen jämte generaladjutanten Silfversparre och stabsofficerarna de la Grange och von Otter. Hofjägmästaren Greiff sitter på kuskbocken och kör. Efter denna vagn köra flera andra med bevakningsofficerarna. Femtio man kyrassiärer med tvenne officerare eskortera. Nu rulla vagnarna dundrande genom hvalfvet. Färden går genom de mörka och tysta gatorna. Staden är så lugn, som om ingenting passerat. De få fotgängare, som mötas, säga till hvarandra:

— Det är konungen, som föres bort.

Vagnarna rulla ut på den öde Drottningholmsvägen.

I första vagnen råder tystnaden. Dånet af eskortens trafvande hästar, som tätt omringa den kungliga vagnen, gör, att ingen af de herrar officerare, som sitta därinne, ett ögonblick kan glömma sin beklämmande roll af fångvaktare.

Konungen sitter orörlig, till den grad, att man skulle tro, att han sof, om man ej vid skenet från vagnslyktorna sågo de vidöppna ögonen stadigt se genom fönstret, som om han väntade någon. Men konungens blick är ej riktad utåt vägen, utan uppåt mot stjärnhimlen.

Det konungen väntar på, kommer ej, och han suckar djupt och pustar tungt, då vagnen stannar vid Drottningholms slott.

Generaladjutanten Silfversparre ber konungen stiga ur.

Men vagnen har ej hållit vid stora ingången, där konungen brukar stiga af, utan vid en af de mindre ingångarna till slottet. Konungen rör sig ej ur vagnen utan sitter envist kvar.

— Det är här, vi skola stiga ur, Ers Majestät, upprepar Silfversparre med sin sträfva röst.

Konungen håller på att svara häftigt, men han hejdar sig. Kan det vara Guds vilja, att man låter honom afstiga vid en bakport här på Drottningholm, där ingen fara hotar rebellerna — blott för att förödmjuka honom, konungen. Är det Guds vilja, skall han foga sig, men tanken på denna vanvördnad retar och pinar honom oändligen.

Konungen stiger ur vagnen och går med Silfversparre uppför den lilla trappan, som för till porten, framför hvilken vagnen hållit. Men trappan är ännu betäckt af is, och Silfversparre slinter på trappan och faller.

— Det hade varit bättre, om man gått upp den vanliga vägen, säger konungen med högtidlig röst.

Här ute nattetid skulle man ej kunna tro, att de senaste dagarna varit vårljumma. Mälaren ligger isbelagd. I parken stå träden kala och nakna, marken glittrar af rimfrost, och luften är bitande kall, då konungen och hans följeslagare gå rundt omkring slottet fram till stora porten.

XIV.
På ödenas slott.

Det är ej mera än ett år sedan all världen förvånades öfver att kungen kunde uthärda hela vintern på Gripsholm och alldeles icke ville inflytta till hufvudstaden. Det fanns ingen, som icke klagade öfver kölden, draget och otrefnaden på detta ställe, förutom kungen själf. Han tyckte, att Gripsholm var en angenäm vistelseort, särdeles vintertiden. Nu är kungen åter på Gripsholm.

Ett långt tåg af slädar, en half mil långt säges det, for öfver Mälareisen bittida en morgon från Drottningholm till Gripsholm. En gång rastades på vägen, och efter fem och en half timmes färd var kungen framme.

Kungen undrar, medan han omgifven af bevaknings-officerarna går uppför slottstrappan, hur högt han skall föras. Han tror, att det skall bära ända upp till kung Eriks arrest. Han skulle helst vilja detta. Det är en tröst för honom, då aningarna och profetiorna gå i uppfyllelse, äfven de vidriga. Desto säkrare kan han vara, att de andra skola göra det.

Men nej, han föres ej till kung Eriks arrest, utan genom den vanliga Stora sängkammaren in i Konseljrummet. Dessa båda rum skola blifva hans fängelse. Dessa två gemak, synnerligast Konseljrummet,

har drottningen alltid påstått vara de ohyggligaste af alla de ohyggliga rummen på Gripsholm. Kungen ser sig om i Konseljrummet, där han skall hafva sin sängkammare. Han har aldrig förr tyckt, att rummet sett ohyggligt ut. Men han tycker det nu, då han inträder genom den smala gången ifrån Stora sängkammaren, där vakt står, och ser, att äfven härinne stå två posterande officerare på hvar sin sida af dörren. Rummet ser sannerligen ut som ett fängelse. De mörka gobelinerna, som drottningen aldrig kunnat tåla, äro desamma, men det förefaller konungen, som om Konseljrummets möblering vore tarfligare, än den brukar vara. Sängen står bakom en hög skärm, och i rummet finns ingen soffa. Ett klavér, en byrå, några stolar, en spegel, ett par gamla girandoller och ett stort bord midt i rummet, se där allt! Tanken, att man bortflyttat några af de ansenligare möblerna sårar och pinar kungen.

De förtidiga vårdagarna den tolfte och trettonde mars ha lämnat plats för en sträng eftervinter. Kölden i detta illa försedda rum är särdeles kännbar, synnerligast för den, som alltid varit van vid mycken motion i fria luften, och som nu alldeles icke får gå ut ur dessa rum. När det stormar, blåser det hårdt in genom det trasiga taket, och fast en stockeld ständigt skall brinna i spiseln, är veden så sur, att den brinner illa och föga värmer. Det är ingen frestelse för kungen att stiga tidigt upp, dagen blir tillräckligt lång i hvarje fall. Också ligger kungen, som eljest brukade vara så tidig af sig, mycket länge, ofta till klockan tolf, ett på dagen, ja ännu längre. Det är ej blott för att skydda sig för kölden och ledsnaden, som kungen ligger så länge, utan också därför att han i sängen är fredad för sina vaktares blickar, ty bakom skärmen få ej vaktarna visa sig.

Hvar fjärde timme, dag och natt, ombytas dessa vakter, och kungen undrar alltid om morgnarna, då han vaknar hvilka som nu äro på vakt, om det är någon, som han ej kan tåla att se, eller andra, som han tämligen fördrager.

Han frågar därför, så snart han vaknar, hurudant vädret är och dömer af den svarandes röst, om han har någon särskild ovän inne hos sig.

Annars talar kungen föga. Han har så oändligen mycket att tänka på. Han vet ej rätt hvarför han dessa första dagar på Gripsholm oupphörligen tänker på barndomstiden på Drottningholm, såvida det ej är därför, att han nu liksom då hela dagen går och våndas för aftonen. Då han var barn på Drottningholm, var det ångesten för nattskottet från Amphion, som han aldrig kunde öfvervinna, och på Gripsholm under fångenskapen är det tanken på elaka människor och fruktan för andar och spöken, som ej lämna honom någon ro.

Så snart mörkret inbryter, vet han, att ångesten skall komma öfver honom, och hela dagen går han och ängslas för denna ångest, som han vill dölja för dem, som bespeja och bevaka honom. Men han måste allt som oftast under de ständiga promenaderna upp och ned på golfvet stanna för att lyssna efter besynnerliga ljud, som alltid höras här om aftnarna, i synnerhet från spiseln. Nu rasslar det däruppe igen. Har en lönnmördare gömt sig i spiseln. — Nu ljuder det därinifrån som ett flaxande af stora vingar. — Hvad skall i nästa minut komma inflygande i rummet? — Nu stönar och suckar det utanför. — Hvem suckar. — Gud! Gud, hvad var detta för ett ljud, hemskare än alla de andra! Kungen vänder alltid tvärt, då han kommer till spiseln, men hoppas, att hvarken öfverste Silfversparre, chefen för bevakningen eller öfverste von Otter, hans närmaste man, som hvarje afton besöka kungen en liten stund, lägga märke härtill, ej heller vakterna. Kungen tror ej, att de göra det. Helst skulle han vilja sitta stilla den stund han talar med herrarna om väderleken och det egna hälsotillståndet, de ämnen, som han merändels brukar afhandla med dem. Men han förmår det icke, oron jagar honom upp.

Det mörka och höga rummet är allt för eländigt eclaireradt. Då kungen är uppe, brinna blott fyra vaxljus och då han lagt sig endast två.

Visste blott kungen hvilket öde som förestod honom, skulle han kunna foga sig, men denna ovisshet i denna fientliga omgifning är förfärlig. Kanske man tänker mörda honom, låta honom försvinna för att bana väg till

tronen — För hvem? För hertigen, naturligtvis. —

Kungen har upplefvat allt för många krönta hufvudens fall för att han ej här på detta ödesdigra slott måste tänka på att detta måhända är det öde, man ämnar honom, ej Carl den förstes, ej det eviga fängelsets eller den eviga landsflyktens, utan lönnmordets.

Dessa första par dagar måste kungen ständigt tänka härpå. Han har kommit till Gripsholm den tjugufjärde mars, den tjugunionde är hans faders dödsdag, och kungen ha fått i sitt hufvud, att just den dagen skall något afgörande hända honom själf.

Natten mellan den tjugusjätte och tjugusjunde, ligger kungen länge vaken, och väktarna höra hur han andas djupt och suckar. De lyssna efter om han skall säga något, men han gör det ej och endast de halfkväfda stönande suckarna förtälja om hans ångest, som denna natt är så svår, att kungen känner det vara alldeles omöjligt att längre uthärda all denna vånda. Han ber till Gud att få en ingifvelse om hvad han skall göra. Och den kommer. Man har talat med honom om abdikation, nu har denna tanke plötsligen slagit ned i hans själ, och med denna tanke kommer hoppet om en utväg att snart få lämna denna fasornas hemvist. Kungen tänker:

— Med ett rent och obefläckadt samvete har jag öfverlämnat mig åt mitt öde, sedan jag försvarat mina rättigheter till det yttersta. Nu, då jag tycks vara öfvergifven af mina undersåtar, beröfvad min frihet och bevakad på ett sätt, som knappast vederfares statsförbrytare, som förråda sitt fädernesland, bör jag afsäga mig mina rättigheter till tronen. Om jag gör detta, skall jag säkerligen snart få återse drottningen och min familj, få igen min frihet, bli min egen herre och få begifva mig till Christiansfeld för att på denna fridens ort nedsätta mig. Där skall jag ändtligen få hvila ut från all oro. —

Redan i morgon bittida skall jag säga öfverste Silfversparre, att jag vill ha ett ilbud skickadt till riksföreståndaren med ett muntligt löfte att abdikera, under villkor att jag skall få se drottningen och de kungliga barnen hos mig och att kronprinsen blir utropad till konung.

Bittida på morgonen reser öfverste Silfversparre själf in till hufvudstaden med kungens bud, men ännu den tjuguåttonde på aftonen har han ej återkommit, som kungen hoppats. Också har denna afton kungens ångest och oro stigit till den grad, att han knappast vet hur han skall öfverlefva den stund, då midnattsklockan ljuder, och den fruktade tjugunionde mars är inne.

Då tolfslaget slår, ligger kungen i sängen bakom skärmen flämtande af ångest för det, som skall ske. Han har hållits vaken af sina rysliga föreställningar. Men i alla fall skulle han ej kunnat sofva för det buller de in- och utgående vakterna denna afton göra. Han tycker aldrig, att han hört deras sporrar klirra så hårdt som i afton eller deras sablar stöta mot golfvet så oförsiktigt. De officerare, som denna förnatt haft vakten, hafva varit föga aktsamma att ej störa kungens ro, och han har måst öfva den största själfbehärskning för att ej tillryta dem en befallning att hålla sig stilla, men han gör det ej. Han är allt för stolt för att under dessa förhållanden tilltala dem, som han vet vara sina ovänner. Med de personer af sin vakthållning, som han tycker om och känt förut, talar han ibland, fast han aldrig ber dem om det minsta. Men innan han går och lägger sig, säger han alltid detsamma till en af posterna, han må vara vän eller fiende: — Vill ni vara så beskedlig och be min kammartjänare komma in.

Denna afton till klockan elfva ha ett par officerare vid f. d. svenska gardet haft vakten och allt detta oväsen har således skett med afsikt att pina och reta honom. De officerare däremot, som aflöst dessa, ha mycket snart slumrat in på sina poster att döma af de höga snarkningar, som höras. Allt är stilla med undantag af dessa snörflande ljud, då klockan slår tolf.

Kungen räknar slagen, och något allt för besynnerligt sker, då det sista slaget förklingat. Det kommer

plötsligen öfver kungen ett obeskrifligt lugn, som han icke känt tillförene. Nu vet kungen hvad som skall ske den tjugunionde mars. Han skall taga det ändtliga, det afgörande steget. Huttrande af köld stiger kungen upp ur sängen. De båda vakterna sofva hårdt och orubbadt, den ene sittande på en stol, den andre liggande på golfvet med kungens stora bibel till hufvudkudde.

Denna vanvördnad mot Guds och Kungens Majestät förtryter Gustaf Adolf till den grad, att han närapå faller för frestelsen att väcka den snarkande mannen med en dundrande örfil, men han behärskar sig. Gör han detta, skall han ej kunna utföra det han ämnar. Kungen står skälfvande af köld i skjortan, då han tager det ena af de båda brinnande vaxljusen, från det stora bordet i rummets midt och flyttar det till byrån bakom skärmen. På byrån står kungens skrifschatull, som han lyfter till sig i sängen.

Detta är det, som skall hända den tjugunionde mars. Kungen skall datera sin abdikation denna sorgligt minnesrika dag, som nu ingått, och skrifva utkastet därtill nu genast, då alla sofva utom han själf. Kungen sveper täcket tätare omkring sig. Han sitter uppe i sängen med schatullet öfver knäna och skrifver vid skenet från vaxljuset, hvars låga det starka vinddraget böjer fram och åter. Kungen har den förnimmelsen, att någon hviskar i hans öra de ord han skall skrifva, till den grad sker det utan hinder och ansträngning. Han skrifver fort och utan uppehåll. Då det blir dager, skall han med egen hand renskrifva detta och själf sätta sitt kungliga sigill därunder. Han skrifver:

»I den Högtlofvade Treenige Gudens välsignade namn. Wi Gustaf Adolph med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung m. m., Hertig till Schleswig Holstein m. m. Gjöre veterligt. Att sedan Vi i dag för Sjutton år tillbaka utropades för Konung samt med ett blödande hjärta ärfde en ömt älskad och vördad Faders blodiga Thron har Vår föresats dock varit att befrämja detta Urgamla Rikes sanna väl och ära, oskiljaktiga från ett fritt och sjelfständigt Folks lycksalighet. Då Vi nu ej mer enligt Vårt rena uppsåt kunna fortfara i detta Konungsliga kall och icke på ett för Oss och Våre Undersåtare värdigt sätt kunna främja lugn och laglig Ordning inom detta Rike, anse Vi för en helig plikt att afsäga Oss detta Vårt Konungsliga kall, hvilket Vi härmed göre fritt och otvunget för att till Guds ära tillbringa Våra återstående dagar tillönskandes alla Våra Undersåtare den Aldrahögstes Nåd och Välsignelse till en lyckligare framtid för dem och efterkommande.

Ja frukter Gud och ärer Konungen!

Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand författat och undertecknat samt med Vårt Konungsliga Insegel bekräftat.

Gripsholms slott den 29 Martii, året efter Vår Herres och Frälsares börd det Ettusende Åttahundrade och Nionde.

Gustaf Adolph.»

Det är gjordt. Kungen knäpper ihop sina händer och tackar Gud för det obeskrifliga lugn, som sänker sig öfver hans själ. Nu skall han snart bli fri och få komma ut i Guds sköna natur, när det honom lyster, och återförena sig med drottningen. Och han har frivilligt afstått kronan åt sin son, dess rättmätige arfvinge. De ha ej afsatt honom. Hvarken hertigen eller folket. Gustaf Adolf har af egen fri vilja abdikerat, som han så många gånger förut tänkt göra.

Medan kungen tänker på detta trösterika, upphör han att harmas öfver snarkningen, och han somnar in i trygghet och utan ångest.

Då kungen följande morgon uppstiger, har öfverste Silfversparre återkommit med hertigens svar. Riksföreståndaren svarar, att han ej äger rättighet att af kungen mottaga abdikationen, att dennes antagande

eller förkastande är ett ämne, som endast beror af ständerna. Dessutom är drottningens närvaro hos kungen ej förenlig med den vakt om kungens person, som hertigen funnit nödig att etablera.

Detta svar betyder fortsatt ensamhet, fångenskap under samma stränga bevakning och en alltjämt tilltagande ångest och osäkerhet om det egna och familjens tillkommande öde.

Drottningen har skrifvit till kungen, att hon gjort sig själf till fånge på sina rum på Haga och ej går ut, fast hon är frisk nog att företaga promenader i parken. Hon vill ej gå ut, så länge man ej tillåter kungen att göra det. Hon skrifver och berättar kungen, att då hon först fick den hemska underrättelsen om hans fängslande, men hade den säkra förhoppningen att genast få dela hans fängelse, tänkte hon ej på att medtaga någon enda af sina dyrbarheter, endast det för henne dyrbaraste i världen, de bref kungen skrifvit till henne. Drottningen skrifver, att denna brefpacke lämnar henne hvarken natt eller dag och berättar vidare, att hon och barnen ha tillåtelse att fritt få promenera i, men ej utanför parken här på Haga. Drottningen har visseligen ej begagnat sig af denna frihet, men barnen spatsera och leka som förut. Hon skrifver, att hon tycker, att Gustaf växer för hvarje dag, och man påstår, att han liknar sin mor mera, än flickorna göra. Hon skrifver, att hon upptäckt, att den lilla Cecilia har en liten alltför täck sångröst och sjunger sina små visor alldeles rent. Då vi få den stora lyckan att komma till er, skall ni få höra henne sjunga, har drottningen skrifvit. Drottningen skrifver om hur hon dagligen låter bedja hertigen att få komma till Gripsholm: Ni fick rätt, då ni sade, att jag en gång skulle fåfängt tigga och be att få komma till detta ställe — — — —

Kungen sätter sig genast ner vid bordet och besvarar brefvet. Han omtalar hvad han gjort och hvad han hoppats på, och det svar han just nu bekommit från hertigen.

Kungen skrifver en stund, men håller allt som oftast upp och lyss efter de besynnerliga ljuden från spiseln, som höras särdeles tydligt denna afton. Han har ej ro att längre sitta stilla utan spatserar upp och ned på golfvet. Här på Gripsholm har han tagit för vana att, då han ej går, utan står på ett ställe, sätta än en fot framåt, än en fot tillbaka, så att han jämt tager ett steg än fram än tillbaka utan att komma ur stället. Så trampar han om en stund på samma plats och sätter sig sedan ned vid klaveret. Han försöker taga ut melodien till den ena af de små barnkammarsånger, som drottningen skrifvit, att prinsessan Cecilia sjunger. Det lyckas honom slutligen, och han spelar melodien flera gånger med de stela fingrarna. Kungen har som barn haft anlag för musiken. Den berömde Åhlström var hans lärare i klaverspel. Kungen tror ännu, att han minns den marsch ur operan Andromaque, som han brukade spela som barn. Sedan dess har han försummat klaveret, men alltid älskat det och njutit af sin drottnings talang på detta instrument. Månne han skulle kunna spela marschen ur Andromaque, om han försökte? Kungen försöker och spelar sin marsch som en hel karl. Han är själf lika förvånad som belåten, att tiden har gått utan den vanliga ångesten Han spelar återigen prinsessan Cecilias visa, reser sig så upp, slår igen klaveret och säger till posten: — Vill ni vara så beskedlig och bedja min kammartjänare komma in nu.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kungen vet, att ständerna skola sammanträda den första maj för att sanktionera revolutionen, men kungen har i alla fall ej uppgifvit hoppet om att några trogna undersåtar under denna mellantid af en månad skola förklara sig såsom den legitima sakens försvarare. Det är ju ej möjligt annat än att den gamla svenska troheten ännu lefver i bygderna och att det ännu finnes behjärtade män, redo att för sin herre och konung våga lif och blod. Och konungen fruktar, att han skall kompromettera dessa trogna, ifall han uppgifver sina fordringar. Därför håller kungen sin afsägelseakt tillbaka och väntar på nyheter utifrån. Men det kommer inga hugnesamma nyheter utifrån och då konungen slutligen får den tröstlösa vissheten, att ingen af hans undersåtar vågar det ringaste motstånd, låter han till riksföreståndaren aflämna den tronafsägelse, som han skref den tjugunionde mars.

Och nu vet han mindre än någonsin sitt öde. Nu är det åter att vänta.

Kungen väntar dag efter dag. Han går många mil upp och ned på sitt kammargolf denna vackra maj, och hans längtan att komma ut i naturen och se på hur träden löfvas är lika stor som hans leda vid den långa instängningen i dessa dystra rum. Han förstår, att drottning Fredrika har rätt, det är ett dystert ställe, detta Gripsholm, och kungen säger sig, att om han väl slipper härifrån och blir sin egen herre igen, skall han aldrig mera vistas i ett götiskt slott med gobelintapeter. Men släppes han härifrån? Hvad öde väntar honom? Han har i alla fall fast beslutit, att ifall rikets ständer skulle förena sig att döma honom på samma sätt som Carl den förste eller Ludvig den sextonde, skall han ingalunda erkänna ständerna som sina legitima domare, ty en nation har icke rättighet att upphäfva sig själf till domare öfver sin kung eller öfver hvilken annan af sina borgare. Detta skulle vara detsamma som att erkänna sina motparter för domare, hvilket är alldeles stridande mot den sunda rättskänslans grundsatser.

Om Carl den förste och Ludvig den sextonde beslutat detsamma i denna viktiga sak — huru annorlunda —

Midnattsklockan slår från Griptornet.

Hvad var nu detta för ett besynnerligt buller? Det tycktes komma från taket. Kungen ser vid skenet från vaxljusen hur de båda posterande officerarna blicka upp mot taklisten, och han gör detsamma. Han står en lång stund och ser ömsevis upp mot taklisten, ömsevis på posterna. Slutligen frågar han tveksamt den ene af officerarna, som han känner. — Ser ni något?

Officern skakar på hufvudet och svarar — Nej, Ers Majestät, hvad skulle jag se?

— Det kan man ej veta, säger kungen, det torde väl vara något — och kungen suckar tungt.

Det långdragna rullande dofva bullret höres återigen och än skarpare. Kungen stannar tvärt under gången.

— Skall jag, då jag får aflösning, gå upp på vinden och se efter orsaken till detta buller, frågar officern.

Kungen skakar på hufvudet. — Det finns ingen orsak att se, svarar han.

Åter höres det hemska bullret denna gång mera aflägset. En iskåre löper nedför konungens rygg, då dånet plötsligen aftager och nu på engång nästan upphör. Det är gräsligare att vänta på, att det skall återkomma än att höra det rulla öfver hufvudet. Nu begynner det åter och kommer allt närmare och närmare, nu är det så starkt, att fönsterrutorna skallra.

Kungen säger ej ett ord. Han går bakom sängskärmen och tager sin bibel. De smala skälfvande händerna förmå knappast fasthålla den heliga boken, och de trötta ögonen kunna ej urskilja orden. Men läpparna röras till bön. Alltjämt höres det hemska bullret, stundom närmare — alldeles öfver hufvudet, det är, som om det bristfälliga gamla taket skulle störta ner — stundom aflägsnare. Först då klockan slår half ett, upphör det alldeles.

Följande morgon inkommer den officer, som erbjudit sig att försöka taga reda på orsaken till det ovana bullret i Konseljrummet och säger:

— Ers Majestät. Jag vet nu upphofvet till det åskliknande dån, som Ers Majestät och vi andra hörde. Jag gick i morse upp på vinden öfver dessa rum och fann där ett stort gammalt hjul, som tydligen hörde till teaterattiraljen. Jag är förvissad om att någon eller några roat sig med att rulla detta stora hjul öfver tegelgolfvet och därmed framkallat detta åskliknande buller. Då hjulet rullades öfver trägolfven i vindsrummen, lät bullret på annat sätt och mera aflägset. Jag proberade det själf och vet alldeles säkert, att så tillgått.

— Hvarför skulle officerare, soldater eller slottsbetjäningen roa sig på ett så dumt och opassande sätt?

— Det skedde troligen för att skrämma någon, säger officeren tvekande.

— Det skulle vara alltför lättsinnigt och hjärtlöst att vilja skrämma sina kamrater på detta sätt, svarar konungen. — Det tror jag inte. Jag tror nog, att ni sett hjulet, men ej att det användts för att skrämma någon. Det var emellertid beskedligt, att ni gjorde er mödan att se efter på vinden, fast det intet tjänade till. Det, som åstadkom detta buller, var ej att se. Fasligt var det och är för mig obegripligt.

Och kungen suckar djupt och återtager sin vandring.

Den tjugunionde maj, en solig och vacker dag, fast det ännu brinner i spiseln, klockan half ett på dagen kommer öfverste Silfversparre i sällskap med öfverstelöjtnant Carl von Otter och de båda öfveradjutanterna Gustaf von Otter och Reutercrona in i kungens rum.

Kungen vet förut hvarför de komma. Han bemödar sig att ingen rörelse visa, men då öfverste Silfversparre börjar tala, kan kungen ej uppfatta orden, till den grad bultar hjärtat och blodet svallar.

Kungen har stående emottagit herrarna, och han står alltjämt med handen stödd mot det stora bordet. Men då nu Silfversparre säger, att han erhållit en skrifvelse, undertecknad af landtmarskalken och talmännen, innehållande afskrifter af en riksakt, som i tvenne exemplar medföljer och hvaraf den ena af kungen skall behållas, sätter sig kungen plötsligt ned i den högkarmade, snidade ekstolen, som står vid bordet med samma air och hållning, som om han sutte på sin tron i rikssalen.

Konungen är mycket blek men oändligen kall och likgiltig, tycka de närvarande officerarna. Men det skälfver kring kungens läppar. Kanske kungen ämnar säga något, men kungen säger ej ett ord på en lång stund.

Ändtligen kommer det i befallande ton:

— Öfversten kan uppläsa skrifvelsen för mig nu.

Silfversparre står midt emot kungen med papperet i hand. Han vecklar långsamt upp det och börjar läsningen, medan kungen med stora stirrande ögon fixerar honom.

Det känns alltför besynnerligt, äfven för denne stele och hårde man att uppläsa denna svenska folkets anklagelseskrift mot dess kung inför denne samme kung, som sitter orörlig lik en afgudabild och betraktar honom med förvånade och förebrående ögon, som tyckas se något, som ingen annan ser.

Silfversparre läser först den långa inledningen, så läser han om hur rikets fredliga ställning med alla utländska hof och makter blifvit af Hans Majestät Gustaf IV Adolf, vår hittills varande kung och herre, förbytt mot flera års krig, som icke varit af Fäderneslandets egen sak föranledt, som utan svårighet kunnat undvikas och sedan mer än en gång utan uppoffringar kunnat upphöra och som sluteligen fört till de mest förstörande följder.

Kungen rör sig ej och tager ej ögonen från Silfversparre, som försöker att ej känna skärpan af dessa stora vidöppna ögons blick. — De veta ej — de tala i fåvitsko, säga ögonen.

Nu uppläser Silfversparre den hemska svartmålningen af rikets tillstånd under konungens regering. Nu om hur jordbruket blifvit beröfvadt dess arbetande händer, hur handeln är afstannad, näringar och rörelser aftynat, och bergverken försatts i yttersta vanmakt, att rikets allmänna tillgångar blifvit förslösade, statsverket till flera miljoner skuldsatt, tryckande bördor af alla slag landets invånare pålagda samt en orättmätig beskattning vida öfver allmänna förmågan utskrifven.

Kungen sitter fortfarande lika orörlig och åhör de förfärliga anklagelserna med samma frånvarande, inåtvända blick, som aldrig växlar uttryck, men alltjämt lika förvånad och förebrående är fästad på denne officer, som låtit göra sig till konungens, sin herres fångvaktare.

Nu läser Silfversparre om landtvärnets öde, nu om förlusten af de tyska provinserna, nu om förlusten af den dyrbara tredjedelen af riket, storfurstendömet Finland.

De innevarande officerarna tycka, att kungen sitter så lugnt och hör på, som om detta ej rörde honom det bittersta, eller tycker han månne alltjämt, att han haft rätt i att, som Silfversparre nu läser, enständigt och obevekligt vägra att ingå i några fredsafhandlingar.

Konungen är förfärligt blek, men hållningen och blicken äro alltjämt desamma. Hållningen är stolt och kunglig, och ögonen äro förvånade och förebrående häftade på Silfversparre, som försöker läsa med samma entoniga sträfva stämma, som han förut användt, men hvars röst börjar darra, då han läser:

»Vi uppsäga härmedelst vår hittills varande Konung och Herre, Gustaf IV Adolf, Sveriges, Göthes och Wendes Konung etc. etc. etc. Arfvinge till Dannemark och Norrige, Hertig till Schleswig-Holstein och Ditmarsen, Grefve till Oldenburg och Delmenhorst etc. etc. all undersåtlig tro och lydnad samt förklare både Honom och Hans Bröstarfvingar, så födde som ofödde, förlustige Sveriges Krona och Regering nu och för everdeliga tider. —

Det är en oändelig lång tystnad.

— Hur försiggick denna händelse, frågar kungen slutligen, och rösten är den vanliga, så kort och tvärhuggen, som den brukar vara, då kungen vill höra en nyss uppläst rapport detaljerad. — För samvetenas lugnande hade lyckligtvis kungens afsägelse af tronen föregått denna uppsägelse, tillägger kungen ironiskt, i det han reser sig upp.

Denna ton har som vanligt förmågan att reta, och Silfversparre svarar barskt:

— Ständerna ansågo afsägelsen till en rätt, hvilken man förbrukat, vara öfverflödig.

Konungen blir mörkröd.

— Höjdes ej en enda röst till försvarandet af kronprinsens rätt? frågar han med skärpa.

— Då propositionen af friherre Mannerheim om uppsägandet af tro och lydnad, såsom den här förefinnes, framfördes, besvarades den med ett enstämmigt ja, ja.

Kungens mun drages till en föraktlig min, men han säger ingenting.

— Jag får nu anhålla, att Ers Majestät behagade på detta exemplar anteckna, att denna akt blifvit Ers Majestät meddelad, hvarjämte jag fått befallning att öfverlämna denna afskrift till Ers Majestät.

Kungen går en stund upp och ned på golfvet, medan adjutanterna från det närbelägna rummet inbära ett konstfullt arbetadt bord af elfenben inlagdt med sköldpadd. Bordplattan föreställer jaktscener och tvenne ynglingar, den ena med en fackla, som inledes i ett tempel. Kungen ser vid förbigåendet på bordet.

— Det är ett passande bord för detta ändamål, säger konungen.

Silfversparre lägger skrifvelsen på bordet och flyttar dit ett skrifdon.

Konungen går alltjämt fram och åter. Slutligen sätter han sig ned vid bordet och skrifver under det exemplar af riksakten, som anvisas honom.

»Utaf Hofmarskalken Generaladjutanten och Riddaren Isac Lars Silfversparre har Jag i dag emottagit ett lika lydande exemplar af denna act, hvilket med ett fredadt samvete men med de mest smärtfulla känslor och min Egenhändiga underskrift intygas.

Gripsholms slott den 29 Maj 1809.

Gustaf Adolph +

Kungen har fort nedskrifvit dessa ord, men det går långsamt för honom att ditrita det kors, som han alltid brukar teckna efter namnet. Konungen arbetar på detta kors en lång stund. Han vill ha det mycket stort och tydligt.

Ändtligen är det färdigt. Kungen stiger upp från sin plats hvarpå Silfversparre och de tre öfriga officerarna bevittna kungens underskrift.

— Till hvilket bruk skall jag behålla denna kopia af akten, frågar konungen, då Silfversparre bugande räcker honom det ej undertecknade exemplaret, som han icke mottager. — Är ej öfversten berättigad att taga detta exemplar tillbaka, säger han med samma ironiska och retsamma ton.

— Jag har erhållit order att öfverlämna denna akt till Ers Majestät. Det beror på Ers Majestät själf att därmed förfara efter behag.

— Lägg den på bordet, säger konungen, hvarpå Silfversparre och de tre officerarna, som åtfölja honom, aflägsna sig.

Kungen stirrar på skriften, som ligger framför honom. Han tänker: — Hvarför skall jag behålla detta dokument? För mig är det alldeles onödigt, då min egen, fria och otvungna afsägelse föregått denna akt, det är min egen afsägelse, som har betydelse för mig, ej denna akt, som är uppsatt i en så ogynnsam och föga hedrande stil. För min son? — — — Kungen reser sig upp, tar skriften och promenerar länge med den i handen. — Nej, jag hvarken kan eller vill meddela min son denna skrift. Min uppriktiga önskan är att uppföda honom till en god kristen, fri från all hämndlystnad och nöjd med hvad Försynen beskärt honom. Om han en gång får detta dokument i sin hand och läser det — — —

Kungen har åter satt sig vid bordet med många tankar och mycket öfvervägande. Han har glömt posternas närvaro, men dessa iakttaga honom.

De se honom gå fram till spiseln och kasta det stora dokumentet på elden. Kungen står kvar och ser på hur det tjocka papperet alldeles förbrännes. Han slår med eldgaffeln på den frasande grå askan, tills den är söndersmulad. Så tager han sin stora bibel med sig bakom skärmen.

Följande dag har han aflagt sin uniform och iklädt sig svart frack med ett litet utsydt maltheserkors på bröstet.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Jakten, som från Drottningholms slott medför drottning Fredrika och de kungliga barnen, ankommer den vackraste junimorgon under Gripsholms dystra murar. Kungen vet ej af att hans familj är kommen, han sofver ännu. Men hela garnisonen är under vapen, och då den hvitklädda drottningen och barnen från jakten gå i land och ett ögonblick stå och se upp mot de höga murarna och tornen, är det, som om en flock hvita dufvor plötsligen slagit ner på bryggan.

Tigande för öfverste Silfversparre drottningen och hennes barn till de för dem bestämda gemaken.

— Kungen sofver ännu, det är väl ej värdt att väcka honom, säger öfversten, då drottningen är inkommen. Drottning Fredrika svarar:

— Jag har anledning förmoda, att det länge fördröjda återseendet af hans familj skall göra kungen mera godt än några timmars sömn. Haf godheten att genast låta väcka kungen!

Det dröjer en stund, innan drottningen och hennes barn bli inkallade till kungen. Han måste först stiga upp och göra sin toalett. Drottningen vet, att kungen har vaktposter hos sig natt och dag. Därför kan hon ej komma till honom, förrän hon blifvit kallad. Kungen skulle säkerligen ej heller vilja det. Men aldrig ha de kungliga barnen sett sin moder så upprörd som denna väntetid. Hon talar med dem om hur de skola uppföra sig.

— Kom ihåg Gustaf, att du ej frågar din stackars far, som du frågade mig häromdagen, hvad du gjort, som ej blir kung. Och Sofia och Amalia få ej reta Gustaf och säga: jo pytt blef du kung, som jag hört er göra. Hur ond skulle ej kungen bli, om han hörde sådant! Och ni få ej prata och skratta, då ni äro inne hos kungen, utan måste vara stilla och tysta, men omfamna och kyssa honom skola ni göra genast ni få se honom, och Cecilia skall sjunga för honom alla sina visor, och ingen skall gråta.

— Inte heller mamma, säger prinsessan Sofia.

— Jag är så lycklig och tacksam öfver att ändtligen vara här och få återse honom, att jag måste gråta.

— Vet pappa, att hertigen af Södermanland nu är konung och att pappa nu är för detta kungen och mamma är för detta drottningen och vi alla äro för detta kungliga familjen, frågar prins Gustaf efter en stund.

— Det vet han. Det hafva de säkerligen ej hemlighållit för honom, fast det blott är några dagars gammalt nytt, svarar drottningen. Men vi skola inte tala härom för att inte göra honom ledsen, det komma vi alla öfverens om, inte sant.

— Ja mamma, ja mamma, ropa barnen.

— Vi få inte vara ensamma med honom nu som förr, fortsätter drottningen, inte så länge vi äro kvar på Gripsholm. Det är alltid vakter inne hos honom, både då han är uppe, och när han ligger. Därför få vi vara försiktiga med hvad vi säga och göra, så att vi ej skada honom. Vi skola vara tåliga och bara tacka Gud, att vi ändtligen ha fått komma hit till honom.

Nu inträder Silfversparre för att föra drottningen och hennes barn till kungen. Kommendanten låter vakterna draga sig undan till det yttre rummet för att deras närvaro ej skall störa detta rörande möte. Drottningen ryggar tillbaka, då hon ej ser konungen iklädd sin drabantuniform. Hon har ej vetat af att han aflagt den. Han är sig ej lik i denna svarta civila dräkt utan ordnar och serafimerbandet. Hon tänker på de ord han skrifvit till henne strax efter afsägelsen: Jag var ej skapad för en jordisk krona utan för en himmelsk.

I nästa ögonblick har drottningen högt snyftande kastat sig i sin gemåls armar.

Kungen säger ej ett ord, men stora tårar stå i hans ögon, då han klappar kronprinsens blonda hufvud och kysser prinsessorna, och då lilla prinsessan Cecilia med gråten i halsen och en förskrämd blick på fadern börjar sjunga sina visor.

Knappt har lilla prinsessan slutat sin sång, förrän kungen sätter sig ned vid bordet och skrifver på ett bref.

— Till hvem skall ni skrifva nu, just nu, frågar drottningen, där hon sitter bredvid honom.

— Till min farbror, den nye kungen, svarar hennes gemål. Jag skrifver till honom för att skildra för honom

den sällhet, som jag erfar vid återföreningen med maka och barn, och tacka honom för hans godhet, som beredt mig denna sällhet.

Kungen drager från pekfingret den signetring, som han ärft af sin högtsalig fader, och som drottningen vet, att han alltid betjänar sig af, och som hon aldrig sett från hans finger, allt sedan hon kom till det här landet.

— Denna ring sänder jag till min farbror som ett tecken af min erkänsla för denna lycka, som han beredt mig. Med all rätt var han i besittning af den de år, under hvilka han styrde riket såsom min förmyndare. Nu skänker jag honom denna ring med det hopp, att han en gång skall återlämna denna klenod till den, som våra gemensamma önskningar torde utmärka.

Och kungen böjer sig ned och kysser sin son på pannan. Så skrifver han vidare på brefvet.

— — — — — — — — — — — — — — —

I den lilla slottsträdgården, som på alla sidor omgifves af murar, får kungen under den vackra årstiden med sin familj spatsera hvarje eftermiddag. Men de två bevakningsofficerarna infinna sig alltsom oftast för att se på hur kungen spatserar, och på vallen går en skyltvakt fram och åter och iakttager konungens och drottningens minsta rörelser och betraktar de kungliga barnens tysta lekar. Mycket frisk luft kan man ej inandas i denna instängda trädgård. Men det finns träd och blommor, och det är en delice för kungen att här vandra upp och ned med den blå himlen öfver sig, i stället för de mörka plafonderna i de dystra rum, där han så länge varit innesluten. Det är Edens lustgård, säger han, då han första gången spatserar här med drottningen och talar med henne om framtidsplanerna. Den kungliga familjens öde är ännu ej afgjordt, och kungen och drottningen veta ej, när de skola få lämna detta fängelse och landet, ej heller om den nye konungen kommer att behålla Gustaf som sin tronföljare eller om ständerna skola kora honom härtill.

Härom talar drottningen med mycket låg röst för att vakterna ej skola höra hvad hon säger, hvar gång kungen under sin vandring stannar framför bänken, där hon sitter. Hon skall lämna sin son, om man begär detta af henne, men det skall kosta oändligen mycket på henne. Och då kungen svarar henne med att tala om sin egen innerliga förhoppning att få bosätta sig i Christiansfeld, vet drottningen, att fastän det skall kosta oändligen på henne att lefva på en plats, där det endast finnes herrnhutare, så skall hon dock vara tillfreds. Då kungen beskrifver hvilka sälla dagar han motser i Christiansfeld och talar om det lugn han där skall finna, han, som aldrig känt någon ro och hvila, säger drottning Fredrika gladt: Om ni och barnen äro lyckliga, skall också jag vara lycklig. Blott de snart få sin frihet, blott kungen och Gustaf få sin frihet. De små prinsessorna få fritt röra sig utan kontroll, men ej så prinsen, som är lika strängt bevakad som kungen själf. Drottningen bor hos kungen, men de kungliga barnens rum ligga en trappa högre upp, och hvar gång prins Gustaf besöker sina föräldrar, som sker flera gånger om dagen, åtföljes han af en vakthafvande officer. Till att börja med är prinsen stolt öfver detta och förhäfver sig inför systrarna öfver sin viktighet, men snart pinar det honom att ej få gå utanför täppan, som kungen nu kallar den plats, han först benämnde Edens lustgård och som både kungen och prinsen tycka kryper ihop och blir allt mindre och mindre och allt mera fängelselik för hvarje dag, som går.

Prins Gustaf börjar afundas sina systrar deras frihet, och han och prinsessan Sofia göra tillsammans upp planer, hur Gustaf skall söka undslippa sina bevakare och rädda sig ut till den närbelägna skogsdungen.

En vindeltrappa leder ned genom alla våningarna och ut på borggården. Redan flera gånger har prinsessan Sofia försökt att med sin broder vid handen springa nedför denna trappa, men de båda flyktingarna ha alltid blifvit ertappade och återförda.

Det är en vacker eftermiddag i augusti, och prins Gustaf och hans systrar skola snart begifva sig till sina föräldrar ned i beteshagen, som kungen och prinsen nu börja kalla denna tillflyktsort, som drottningen och

prinsessorna alltjämt benämna »blomsterträdgården». Prinsessan Sofia har en lång stund varit inne hos sin broder och i många hemlighetsfulla hviskningar delgifvit honom sin plan för en flykt, som i dag skall utföras.

Prinsessan Amalia vet om den, men är alltför rädd för att vilja vara med om saken, och prinsessan Cecilia är alltför liten och pratsam för att få del af förtroendet.

Bevakningsofficeren står och väntar på prinsen, som säger sig ett ögonblick vilja gå in i systrarnas rum för att hämta sin musköt, som han där kvarglömt.

Officeren väntar.

Därinne har prinsessan Sofia öppnat dörren till vindeltrappan, och hand i hand fly båda syskonen med snabba steg utför trappan. Vid kungens våning står en skyltvakt, som ej tänker på att hejda de kungliga barnen, då de gå långsamt förbi och hälsa nedlåtande på honom, som denna ovana uppmärksamhet måste förbluffa. Detta har den åttaåriga prinsessan kvickt uträknat. Nu bär det åter i största fart nedför vindeltrappan till nästa våning, där ännu en farlig skyltvakt posterar. Men samma manöver upprepas med samma lycka. Ändtligen äro de båda kungliga syskonen lyckligen nere och prinsessan Sofia öppnar porten, som för ut i det fria.

Andlösa flykta de båda barnen ut genom porten och gömma sig bakom ett stort träd.

De stå orörliga, de veta ej hur länge, ihopkrupna bakom trädet.

De höra med högt klappande hjärta hur prins Gustafs officer och prinsessan Sofias guvernant ropa dem, men de hviska till hvarandra: — Vi svara inte, vi svara inte. — Om de inte finna mig, är jag fri, säger prins Gustaf andlöst.

Kungen och drottningen hafva denna eftermiddag ej ännu hunnit gå ned i trädgården. De stå bredvid hvarandra vid ett af fönstren, som vetter åt Mälaren och se på hur härlig och spegelblank sjön ligger. De betrakta fiskarbåtarna, som dessa senare dagar alltmer hålla sig i slottets närhet.

— Vore vi ombord på en af dessa båtar, säger drottningen, kunde vi få fara hvart vi ville utan att först begära tillstånd.

— Då fore jag till Christiansfeld, som man nu nekar mig, svarar kungen med en djup suck. Han tager ej sina ögon från fiskarbåtarna, som ligga i en tät klunga alldeles nedanför slottet.

— Ja, hvarför få vi ej resa, hvarför hålla de oss kvar, säger drottningen, och sträcker ut armarna, som om hon ville begagna dem som vingar att flyga bort med. — Jag kan ej tänka mig något retsammare än denna förevändning, att vårt underhåll skall preciseras före vår afresa, då ni ju så ofta upprepat eder försäkran, att ni anser det ni personligen äger och det ni ärft efter eder salig fader vara tillräckligt för oss. Det är också långt bättre att nöja sig med mindre än att ha något att tacka den nye kungen och Sverige för. Annat hade varit om de begärt Gustaf af oss, om han blifvit den nye kungens tronföljare. Men då de nu tagit en annan — — —

— Jag har ju för länge sedan skrifvit, att jag af riket ej önskar något understöd för framtiden, emedan de af riksens ständer i en välsignad stund förärade faddergåfvomedel äro tillfylles för nödig bärgning. Jag har också tillbjudit till rikets nuvarande trängande behof den summa af tolf tusen tunnor guld, som utgjorde själfva kapitalet af nämnda gåfva, svarar konungen med blicken alltjämt riktad ut öfver den vackra Mälaren — — Kan jag mera göra? Hvarför låter man oss ej blifva fria? Men möjligen skrifver jag än en gång och säger, att då ryktet förmäler, att rikets ständer vilja öka utkomsten af min enskilda förmögenhet genom ett

årligt statsanslag, önskar jag att sådant måtte förekommas. Jag skall som skäl härtill åberopa hvad som i detta ämne redan blifvit anfördt. Men skulle ännu vidare fråga därom uppstå, skall jag skrifva och säga, att jag föreslår ett sätt, som är det enda lämpliga. Nämligen att hvad som anslås, användes till mina barns uppfostran. Svenskarna skulle därigenom bevisa, att de ännu hysa någon ömhet för dessa barn, och mina barn skola härigenom påminnas, att med någon erkänsla ihågkomma sitt fädernesland.

— Skrif det, skrif det, ropar drottningen ifrigt, det skall göra dem godt att höra! Men ser ni då ej, att fiskarbåtarna komma närmare än de någonsin förut gjort? Om någon tanke på vår befrielse denna väg — Å — Hvad är det fatt? Hvad har händt? Gustaf!

— Vakthafvande officern hos prinsen står i dörren, och han ser mycket orolig ut.

Jag hoppades, att hans Kungliga Höghet kunde vara här inne?

— Gustaf! Hvar är Gustaf?

— Prins Gustaf och prinsessan Sofia äro försvunna. Jag har förgäfves sökt dem öfverallt och ropat på prinsen sedan flera minuter, och mademoiselle Panhuys ropar prinsessan och söker henne öfverallt. Jag trodde möjligtvis, att högheterna begifvit sig hit in — — — —

De båda barnen stå alltjämt, darrande af fruktan bakom det stora trädet. Nu höras ropen allt närmare och närmare. — Nu finna de oss. — Nu bli vi tagna. —

Minuten därpå äro de upptäckta och föras upp till kungen och drottningen.

— Jag måste hädanefter öfva en skarpare tillsyn, säger officern allvarligt till prins Gustaf, då han med prinsen går upp för slottstrappan och in till den gråtande drottningen, som ömt omfamnar sina barn. Men kungen står midt i rummet och ser på dem med en så allvarlig min, att prinsen och prinsessan äro utom sig af förskräckelse. Skall han slå dem? Men prins Gustaf och prinsessan Sofia ha aldrig blifvit så lindrigt bannade af sin fader som denna gång.

— Ni få icke mer skrämma er mor på detta sätt, hon har varit mycket orolig och gifvit er förlorade, och äfven jag är högst — — —

Så har kungen tvärt tystnat. Drottningen ser, att han tänker på fiskarbåtarna och på hvilken dyrbar gåfva friheten är för den fångne. Och han är allt för rättvis att banna sin son för det som han själf skulle velat göra, ifall det varit möjligt.

Följande afton är den allra härligaste. Kungen och drottningen stå åter vid det öppna fönstret med utsikt öfver Mälaren och dess grönskande stränder.

— De äro många i afton, och de komma allt närmare och närmare, säger kungen långsamt till drottningen. Och jag hör sånger. — De sjunga Gustafs skål. —

— Äro ej masterna på de första båtarna lindade med blomsterkransar, frågar drottningen, eller ser jag orätt?

— Båtarna äro blomstersmyckade, svarar kungen darrande af ifver, och jag hör sånger, vackra sånger, ljuda öfver sjön, som i forna dagar här på Gripsholm.

— Ja, ja de sjunga.

— Det är för oss de sjunga. Man älskar oss ännu. Har jag ej sagt det tusen gånger! Jag visste det!

Båtarna ha nu kommit alldeles under fönstret, där de kungliga personerna stå, och ett gladt hurra hälsar

kungaparet, som så ofta i forna dagar. Kungen lutar sig fram. Han har tagit af sig den stora trekantiga hatten och hälsar på folket i båtarna.

I samma ögonblick afskjuter skyltvakten, som går på post nedanför fönstret, sitt gevär. Men han siktar ej på fiskarbåtarna, utan uppåt mot fönstret, där kungen och drottningen stå, och kulan surrar öfver kungens hufvud. Drottningen faller vanmäktig af förskräckelse ned på en stol.

Hela slottet kommer i allarm. Efter en stund infinner sig öfverste Silfversparre i det kungliga rummet. Han är mycket blek och mera butter och tvär än någonsin, då han säger: — Jag kommer för att underrätta Deras Majestäter om att skyltvakten, som på ett så oförsiktigt sätt afskjutit sitt gevär, fått arrest, men vill på samma gång fästa Deras Majestäters uppmärksamhet på, att alla obehöriga personer, som närma sig slottet, blifva mottagna med skarpa skott, samt att det är min plikt, att ögonblickligen till Stockholm inrapportera den händelse, som nyss passerat.

— Jag räknar på, att öfverste Silfversparre lägger sig ut för de stackars fiskarna, så att de ej få något obehag af att de velat visa sin fångne kung denna — — — kungen dröjer ett ögonblick, innan han finner ordet — denna vänlighet —

Ett par dagar senare meddelar Silfversparre kungen, att från Stockholm kommit en order, att Deras Majestäter hädanefter för den egna säkerhetens skull äro förbjudna att visa sig i de fönster, som vetta åt Mälaren.

Från denna dag äro fiskarbåtarna som bortblåsta från slottets närhet. Endast i fjärran dyka deras segel upp. Och kungen suckar djupt, då han under sin spatsergång i rummet iakttager hur ängsligt alla båtar undvika att komma nära det farliga Gripsholm. Hvem vet när skyltvakterna fått befallning att skjuta och hur långt kulorna nå?

— — — — — — — — — — — — — — —

Sommaren har gått, den mörka årstiden nalkas, och det blir allt dystrare och dystrare på Gripsholm. Löfven falla, blåsten yr upp Mälarens vatten till hvitaste skum, himlen är blygrå med jagande moln. För hvarje dag, som går, ökas kungens fnhetslängtan och oron för den stundande natten, ty åter, då det mörknar, hör kungen de besynnerliga ljuden från spiseln, från taket, från korridoren, från hvalfven. Kungen försöker dölja sin oro för drottningen. Då hon förut om aftnarna brukade sitta vid klaveret och spela och improvisera melodier och marscher, glömde kungen att lyssna efter de hemska ljuden, men nu på senaste tiden sysslar drottningen mest med handarbete om kvällarna. Hon gläder sig som ett barn att själf sy färdig den väst, som hon på Haga broderat till kungen. Hon vill sy hvartenda stygn själf, ehuru knapphålen vålla de ovana fingrarna mycket bryderi, och under den tystnad, som vid detta kinkiga förehafvande råder i rummet, hör kungen de egendomliga ljuden oupphörligen. Fast kungen tiger med, att han hör något, ser han på drottningens häftiga rodnad och förskräckta minspel, att hon hör detsamma som han, fast också hon försöker dölja sin ångest för att ej oroa honom.

En natt i början af oktober blir det allt för outhärdligt. Kungen har vaknat klockan tre af en besynnerlig hvissling vid sitt vänstra öra. Han försöker att ligga stilla för att ej skrämma drottningen, men han hör alltjämt denna hvissling, och strax därpå vaknar också drottningen vid det ovanliga larm, som genljuder i rummet.

Drottningen griper efter kungens hand. Hör ni, hör ni, hviskar hon. — Ja, jag hör. De ligga skälfvande af ångest och lyssna efter om de besynnerliga ljuden, som plötsligen tystnat, åter skola höras. Nu börja de åter. Det hvisslar, det hviner, det piper, det flämtar, det suckar, det stönar. Det är så, att man kan bli vansinnig af skräck.

Då det hemska larmet ett ögonblick saktar af, kunna kungen och drottningen ej längre uthärda att ligga och vänta på att det återigen skall börja. De stiga upp ur sängen. Drottningen kastar öfver nattdräkten sin långa puderkappa, och kungen tager sin päls på sig, och båda flykta ur rummet in till den vakthafvande officeren, friherre von Otter, för hvilken de berätta det som händt. Deras bevakare har intet hört, hvaraf kungen inom sig förmodar, att han sofvit.

Men från denna natt få kungen och drottningen ombyta sofrum och begagna en annan sängkammare.

Denna förfärliga spöknatt, som endast kan jämföras med spöknatten, som föregick drottningens faders olycksfall och död, är natten till den sjunde oktober, kung Carl den trettondes födelsedag, och Gustaf Adolf håller detta som ett märkligt förebud för stundande besynnerliga händelser. Drottningen hör på honom och tror som han. Då drottningen hör honom tala och ser på hans ögon, då han talar, är det henne omöjligt att tvifla. Hon ville blott, att han skulle kunna förutsäga, när de få lämna detta spökenas och fasornas slott.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kungen bjuder drottningen armen.

Hon ser upp på honom, gör en liten grimas och säger:

— Det blir en egendomlig ceremoni.

— Den tycks vara oundviklig, svarar kungen med lika låg röst, och åtföljda af de två bevakningsofficerarna beger det kungliga paret sig in i Rikssalen.

Därinne mottagas konungen och drottningen af de herrar deputerade från de fyra stånden, som rest ut till Gripsholm för att förrätta inventarium öfver de kronjuveler, hvaraf för detta kungen och för detta drottningen ännu kunna vara i besittning, samt uppgöra en lista på den kungliga familjens personliga egendom, såväl i kontanter som i jordbesittning, som också af möbler, böcker, garderober och silfver. Denna lista är allaredan uppsatt och genomgången. Och nu återstår inventeringen af smyckena, hvarvid Hans Majestät, för detta konungen, och Hennes Majestät, för detta drottningen, skola anvisa, hvilka smycken äro deras enskilda tillhörighet, och hvilka ej.

I den stora salens midt står ett bord, öfverdraget med grönt kläde, på hvilket smyckena och stenarna ligga utbredda. De blixtra och stråla vid skenet af vaxljusen, ty ljusen i silfverkandelabrarna, som stå på bordet, äro tända i detta stora, mörka rum denna kulna oktoberförmiddag. På det gröna klädet ligga stora ordensstjärnor och kraschaner af diamanter, juvel- och pärlsmyckade snusdosor, ur och miniatyrporträtt, ringar med stora solitärer, pärlhalsband och en mängd oinfattade stenar.

Den svartklädda kungen och den hvitklädda drottningen taga plats i de två fåtöljer, som äro för deras räkning placerade vid detta bord, och herrar deputerade stå i vördnadsfulla ställningar vid bordet, medan en sekreterare vid ena bordsändan för protokollet och antecknar i de olika listorna.

Det är ej utan, att herrarna äro ganska generade, då de bedja kungen utvisa hvilka af smyckena äro hans enskilda egendom. Kungen besinnar sig noga, innan han visar på ett par af ordensstjärnorna i juveler och säger: — Denna serafimerstjärna är min, denna är ett arf efter salig kungen, min fader, denna kraschan tillhör mig, också denna och denna, då däremot dessa och dessa äro monterade af juveler, som höra kronan till.

Kungens smala hand förefaller ännu tunnare än vanligt, då den på det gröna klädet utpekar en del af ringarna, porträtten, kråsnålarna, uren och dosorna, som äro hans personliga egendom. — Detta är ett arfsmycke efter salig kungen, min fader, säger han alltsomoftast. Vid ett par tillfällen se herrar deputerade

noga efter i inventeringslistan, men kungen har alltid rätt, och inga diskussioner förekomma, undantagandes öfver en oinfattad diamant, som man gärna vill göra till kronjuvel, men, som kungen på det klaraste bevisar, har tillhört salig kungen och tillfallit ende sonen i arf.

Nu kommer turen till drottningen. Hon kan ej visa samma lugn som kungen, de smycken, som hon har att svara för, äro ännu mera intensivt personliga minnen än hans, och drottningen har ej den oskattbara förmåga att visa en isköld, då vreden kokar, som hennes gemål har, närhelst stoltheten fordrar det. I dag har drottningen beundrat sin gemåls ovanliga långmod, ty hennes egen lilla hvita hand darrar, då hon ifrigt pekar på ett praktfullt smycke, som ligger och blixtrar midt på bordet.

— Detta är det smycke, som min gemål skänkte mig vid min ankomst till Sverige. Det tillhör mig.

Men kommissionen påstår, att smycket är sammansatt af kronjuveler, och då kungen ger kommissionen rätt häri, upptecknas drottningens brudsmycke bland kronjuvelerna.

— Detta juvelgarnityr fick jag af konungen vid kronprinsens födelse, säger drottningen, men jag kan ju ej veta om det ej är sammansatt af kronjuveler.

— Det är det inte, svarar kungen bestämdt.

— Denna ring med den stora solitären fick jag vid samma tillfälle af Hennes Majestät änkedrottningen, fortsätter drottningen med stadigare röst, och detta halsband fick jag äfvenledes af Hennes Majestät, som förärade mig det, då jag som brud ankom till Drottningholm.

Kommissionens medlemmar buga sig.

— Denna brosch fick jag af kungen, då prinsessan Sofia Wilhelmina föddes.

— Hennes Majestäts enskilda egendom, förklarar kungen med samma stadiga röst.

— Detta pärlband är en skänk af min gemål vid vår andra sons, storfurstens af Finland, födelse.

Drottningen har tårar i ögonen.

— Jag skulle inte gifvit pärlor, pärlor betyda tårar, säger kungen för sig själf, men högt säger han:

— Drottningens enskilda egendom.

— Vid samma tillfälle, fick jag denna medaljong af Hennes Majestät änkedrottningen, säger drottningen och pekar på smycket.

— Vid prinsessan Amalias födelse fick jag denna juvelnål af kungen.

— Drottningens egendom, säger kungen prompt.

— Då prinsessan Cecilia föddes, sände kungen mig denna ring.

— Denna solitär är en kronjuvel, säger en af kommissionsherrarna.

— Ja, medger kungen mycket allvarligt. Finansernas tillstånd tillät mig ej att vid detta tillfälle inköpa juveler.

Drottningen säger med ett vackert småleende:

— Jag lämnar gärna ringen från mig. Jag har prinsessan kvar.

Så pekar hon på den fullständiga paryr af sibiriska ametister och juveler, som ligger utbredd på den gröna duken. — Detta är väl i alla fall min tillhörighet. Det är säkerligen herrarna bekant, att Hans Majestät lät beställa dessa stenar i Ryssland och montera dem i Stockholm. Det väckte på sin tid mycket uppseende.

Kommissionen bugar sig. Detta smycke kan ingen bestrida drottningen.

— Detta armband.

— Kronjuveler, Ers Majestät.

— Detta diadem.

— Kronjuveler, Ers Majestät.

— Denna berlock.

— Kronjuveler, Ers Majestät.

— Denna ring. Drottningen pekar på vänstra handens ringfinger. En födelsedagsgåfva af kungen.

— Hennes Majestäts enskilda tillhörighet, säger kungen högtidligt. Och förrättningen fortgår.

Nu kommer turen till prins Gustafs ordnar och smycken, för hvilka kungen svarar.

Ändtligen är allt genomgånget, och kungen och drottningen resa sig för att återvända till sina rum. Kungen har redan bjudit drottningen armen, och drottningen sveper den hvita långschalen tätare om skuldrorna, då plötsligen en af de delegerade, öfverste Hjerta, säger:

— Jag ber om ursäkt, men vid uppgiften om de kontanta pengarna uppgafs ej, hvilka kontanta medel Ers Majestät har med sig här på Gripsholm.

— Det är som att uppgifva sin stat till sina fordringsägare, tänker drottningen med illa dold harm, men kungen besinnar sig en stund och säger så med sin beundransvärda samvetsgrannhet och sitt denna dag ovanliga tålamod.

— Jag har ej mera pengar här med mig än sexhundrade riksdaler banko, sjuttiofem svenska och tolf holländska dukater. Utom hvad jag förut nämnt och de pengar grefve af Ugglas haft om händer äger jag inga flera. Grefve af Ugglas har haft mina enskilda medel under sin förvaltning, och utom riket har jag inga pengar placerade.

Kungen gör ett ögonblicks uppehåll, så tillägger han:

— För min egen tillfredsställelse och för att undanrödja de tvifvelsmål, som bland ständerna kunna uppkomma, vill jag, om så fordras, på det sätt lag föreskrifver, *edeligen* förklara, att sig så verkligen förhåller.

Medan kungen talar, har blodet skjutit upp i hans ansikte, men han behärskar sig underbart, och med en böjning på hufvudet åt de djupt bugande herrarna bjuder han sin drottning armen och lämnar Rikssalen.

Då konungen och drottningen väl återvändt till de egna rummen, säger konungen ej ett ord under en hel timmas tid, till den grad är han upptagen med att taga fram och granska handlingar och papper, lägga somliga afsides och försegla andra.

Efter middagen, sedan inventeringen är afslutad, behagar Hans Majestät tillåta, att Hans excellens, grefve

von Fersen, tillika med bouppteckningsmannen justitierådet Lagerheim samt Riksens ständers deputerade och kronans ombud, kommerserådet Julin, få inför kungen och drottningen aflägga deras underdåniga afskedsuppvaktning.

Då herrarna just stå i begrepp att gå, vinkar konungen dem tillbaka och säger:

— Mina herrar, då jag med största noggrannhet vill uppgifva det, som kan innefatta något penningvärde, och som är under min enskilda vård, har jag erinrat mig, att numera aflidne öfverintendenten Fredenheim för upptagande af ett nytt silfververk vid Svartberget i Västmanland af mina enskilda medel bekommit ett penningunderstöd af 200 riksdaler. På denna summa har Fredenheim den 28 augusti 1799 utgifvit detta kvitto.

Kungen tager från bordet ett litet sammanviket papper, som han uppvisar för kommissionens herrar medlemmar, hvarpå han fortsätter:

— Detta kvitto kan, ifall Fredenheims arfvingar så åstunda, utbytas mot ett dokument, som jag utfärdat, och hvilket dokument ännu skall finnas uti Fredenheims sterbhus. Här äro också några handlingar, tjänande till upplysning vid förevarande uppteckning af min enskilda förmögenhet, tillägger kungen och lämnar papperen till hofmarskalken Silfversparre, hvarpå kommissionen bugande bereder sig att draga sig tillbaka.

Men kungen ger herrarna åter ett tecken, att tiden ej ännu är inne. Och nu säger han med sin allra allvarligaste och högtidligaste ton och med ett eftertryck och en värdighet, som på ett alldeles särskildt sätt gripa hans åhörare.

— Innan jag skiljer mig från herrar deputerade, vill jag i anledning af friherre Hjertas gjorda fråga, att deputerade skola vara öfvertygade om att jag aldrig velat dölja något af min enskilda förmögenhet eller af de handlingar, som borde komma till regeringens och kungens kunskap. Jag upprepar än en gång, att jag är villig att uppå lagligt sätt bestyrka beloppet af min förmögenhet. Jag har också bland mina papper uppsökt åtskilliga och förseglat dem med mitt sigill. Dessa papper anförtror jag härmed till Hans excellens, grefve von Fersen, för att till Hans Majestät Kung Carl öfverlämnas.

Kungen gör nu det välkända tecknet med hufvudet, att audiensen är slut, och förrättningsmännen få ändtligen göra afskedsbugningen.

Då herrarna stängt dörren efter sig, sitter kungen en lång stund tyst.

De båda bevakningsofficerarna äro ej för tillfället inne, och kungen är ensam med drottningen.

— Det har varit som att göra sin bouppteckning i lefvande lifvet, utropar drottningen. Men nu kunna de väl också låta oss fara i fred!

— Jag har icke tänkt på att det var detta det liknade, säger kungen ifrigt. Men ni har fullkomligt rätt. Det kännes, som om man vore död och skulle stå till rätta för sina arfvingar. Men den döde har också ärft något.

Drottningen ser förvånad på kungen, som fortsätter, i det han börjar gå rastlöst fram och åter på golfvet.

— Den som är död, äger intet, ej ens det namn han bar i lifvet. —

— Det är sant, utropar drottningen, jag har aldrig tänkt öfver hvad vi skola kalla oss, då vi ändtligen få lämna Sverige.

— Men jag har tänkt härpå. Jag skall kalla mig grefve af Gottorp, och om man en gång af ett eller annat skäl fråntager mig detta namn eller jag ej längre vill bära det, skall jag kalla mig öfverste Gustafsson. Denna titel

är jag ingen skyldig, öfverste har alltid varit min grad i svenska armén och Gustafs *son* är jag. Denna min rätt att vara min faders son har till och med denna dag ingen vågat förneka mig. Hvad salig kungen som fader lämnat mig i arf, ha de låtit mig behålla. Hade de haft någon anledning fråntaga mig det, hade det skett. Därom råder intet tvifvel. Vissheten härom har gjort det öfriga lätt för mig att bära.

Drottningen sitter med båda händerna i skötet och ser på konungen. Hans ögon stråla och ett stolt småleende, så som hon ej sett det någonsin förut, krusar hans läppar.

XV.
För detta konungen.

Drottningen har tagit sig för att själf besörja eldgörningen i spiseln uti kungens rum på Gripsholm. Flera gånger om dagen denna kalla och stormiga höst ligger drottningen på knä framför den öppna spiseln och ordnar med vedträn, stickor och näfver, slår eld på flintdonet och arbetar ifrigt med pusten för att få den sura veden att brinna. Drottningen har aldrig förut eldat, och i början roar det henne att försöka sig på detta göra, men numera tycker hon alldeles decideradt, att hon åstadkommer bättre värmande brasor än de, som de vakthafvande uppgöra. Sannerligen, inte blir man betjänad, som man blef förr, då alla berodde af konungens nåd och onåd.

Det behöfves mycken eldgöring för att utdrifva fukten och mota kölden. Hur skall det gå, ifall fängelsetiden skall räcka hela den förfärliga vintern öfver? Det ser ut, som om så skulle bli, drottningen har hört kommendanten tala om att det snart är på tid ett bereda vinterrum i slottet åt de kungliga. Hur skola kungen och barnen uthärda hela vintern här i kölden och fukten? Drottningen vågar ej tänka framåt tiden. Det hon har att tänka på, är att elden ej får slockna och det dragiga rummet utkylas. Och drottningen ligger på knä och makar eldbränderna med tången och arbetar med pusten så mycket hon orkar, men den sura veden svartnar och kolnar och värmer föga. Konungen går oupphörligt upp och ned i sängkammaren. Drottningen undrar om det ej snart blir märken i tiljorna efter hans steg i det här rummet, som det blifvit däruppe i kung Eriks arrest.

Hvar gång kommendanten, öfverste Silfversparre, reser in till Stockholm, undrar kungen och drottningen, om han vid hemkomsten skall ha några befrielsenyheter att meddela dem, men sådana höras ej af, och drottningen sysslar alltjämt med att fullkomna sig i eldgöring. Hennes duktighet häri kommer säkerligen att få användning hela vintern igenom, kanske många vintrar, tills hon och konungen grånat i detta fängelse eller tills döden kommer. — —

Man har allaredan hunnit till början af december. Åter har kommendanten inrest till Stockholm och väntas tillbaka sent om aftonen den femte december. Medför han ej heller denna gång några nyheter? — Jo, han kommer med en nyhet. Men den är så öfverväldigande, att det känns, som om den ej varit väntad dagligen och stundligen. Allaredan tidigt följande morgon skall kungafamiljen vara beredd att afresa till Carlskrona, där en kunglig fregatt väntar, på hvilken de skola lämna Sverige. De nödiga förberedelserna till resan måste göras genast, nu i natt.

Hela Gripsholm kommer i rörelse. Konungen och drottningen kunna ej sansa sig, men konungen är obeskrifligt lycklig öfver att ändtligen bli räddad ur detta fängelse, och drottningen är det i lika hög grad som han, om hon också känner sig förtumlad öfver den brådstörtade nyheten och i hög grad oroar sig öfver att ej hela familjen skall få fara tillsammans. Drottningen rår ej för att denna tanke genast uppstiger hos henne. Men hon anförtror ej sin ängslan åt konungen, som har sitt eget att tänka på. Kommendanten har för kungen anmält, att general Skjöldebrand skall vara honom följaktig på utresan och tidigt nästa morgon skall infinna sig här på Gripsholm och afhämta Hans Majestät, och drottningen kan ej öfvervinna sin oro för att

hon och barnen ej skola få medfölja samtidigt utan lämnas efter. Denna tanke gifver henne ingen ro. Man har låtit de kungliga barnen gå till sängs och väcker dem först vid femtiden denna mörka och kalla vintermorgon, men kungen och drottningen ha ej slutit sina ögon. Drottningen har skrifvit till sin moder och till sin syster, kejsarinnan Elisabeth, för att underrätta dem om den lyckliga händelsen, och kungen har hela tiden gått fram och åter i rummen och ej ett ögonblick förmått hålla sig stilla.

Strax efter sex på morgonen står hela kungliga familjen resfärdig i det stora rummet, där också bevakningsofficerarna befinna sig. I nästa rum vänta de personer, som skola vara med på resan. Morgonen är bistert kall, och fast de kungliga barnen äro klädda i pälsar och pelisser, stå de och huttra och frysa, yrvakna och förskrämda vid att se hur drottningen oupphörligt ser med förskräckta blickar mot dörren, som om hon väntade, att något förfärligt därifrån skulle inkomma. Konungen står alldeles tyst och orörlig. Färgen i hans ansikte växlar oupphörligen och blir än mörkröd, som den brukar vara, då han är ond, och ibland krithvit som den plägar bli, då han är sjuk eller bedröfvad. Konungen har ställt upp sig, drottningen och de kungliga barnen på rad i ett led. Först står han själf, så drottningen, så prins Gustaf, så de tre prinsessorna efter ålder. Djup tystnad råder, som endast afbrytes af vedens lifliga sprakande i den stora spiseln och af rasslet från bevakningsofficerarnas sablar, då de ovarsamt röra sig. Andligen öppnas dörren och öfversten, baron Posse anmäles.

Drottningen blir dödsblek och darrar, då denne man inträder, resklädd och med flera pistoler instuckna i skärpet. Han tillkännagifver för kungen att han är utsedd att vara prins Gustafs ledsagare på resan och har befallning att oförtöfvadt med prinsen resa västgötavägen öfver Jönköping till Carlskrona.

Drottningen ger till ett förtviflans anskri och börjar snyfta och gråta.

Kungen ser skarpt på öfversten.

— Har Posse något skriftligt? frågar han slutligen.

Djupt bugande öfverlämnar öfverste Posse till kungen en skrifvelse, som denne omsorgsfullt genomläser.

— Det är i sin ordning, säger kungen långsamt. Du skall följa öfversten, min son. Och kungen skjuter prins Gustaf fram mot hans följeslagare.

Men drottningen griper häftigt om barnet och trycker det högt snyftande intill sig.

— Det är visst inte i sin ordning. Det är visst inte i sin ordning, ropar hon. Jag vill ej lämna honom ifrån migl Han måste resa med oss!

— Det är i sin ordning, svarar kungen stelt och allvarligt. Jag har läst öfverstens order. Var beskedlig och visa drottningen sina order, säger kungen till Posse och vänder sig tvärt om mot fönstret.

— Jag vill inte se några order! Ingen kan ge en moder order att lämna från sig sin son. Ni ämnar inte föra honom till Carlskrona. Ni tänker sätta honom i ett nytt fängelse! Jag får aldrig återse honom! Han får ej gå med er, snyftar drottningen.

De små prinsessorna hafva blifvit så uppskrämda af drottningens häftighet och förtviflan, att också de börja gråta. Men då kungen hastigt vänder sig om och strängt ser på dem, tystnar gråten ögonblickligen, och äfven drottningen söker göra allt för att behärska sin förtviflan. Kungen har åter vändt sig bort och åhör hur öfverste Posse på sin heder och ära försäkrar drottningen, att intet ondt skall vederfaras prinsen, som säkerligen skall inträffa i Carlskrona samtidigt eller strax efter sina höga föräldrar.

— Låt honom få resa med mig och kungen, hör kungen drottningen säga med bevekande röst.

— Det går ej för sig. Öfverste Posse har sina order att följa. Jag har själf läst dem, säger kungen hastigt, men med ett tonfall, som gör, att drottningen ögonblickligen upphör att bedja. Hon står alltjämt med sonen hårdt sluten intill sig. Hon lyfter sina tårfyllda ögon mot kungen med en blick, som tigger och ber, att han skall inskrida, men han skakar på hufvudet och ger drottningen ett tecken, att hon bör låta prins Gustaf gå.

Drottningen omfamnar sin son gång på gång och medan hon trycker läpparna mot hans hår, hviskar hon: — Gud välsigne och beskydde dig, mitt älskade barn! Gud låte mig få dig oskadd åter!

Så tager hon sonen vid handen, för honom själf fram till hans ledsagare och säger: Herr öfverste, jag anförtror er min sons lif. Vårda och skydda honom, och förgät ej, att en gång en moder och Gud skola affordra eder räkenskap för detta barns lif! Lef väl!

Prins Gustaf kysser sin fars hand och slutes än en gång i sin moders famn. Så föres han af öfverste Posse mellan den omgifvande vakten hastigt ut ur rummet.

Några ögonblick senare höres hästtramp och gnisslandet af medarna, då prinsens täckssläde kör genom det inre borggårdshvalfvet. Drottningen slår båda händerna för ansiktet och gråter ohejdadt.

Kungen står alltjämt vid fönstret.

— Släden köres af tvenne adjutanter, förklädda till domestiker. Jag kände igen dem i skenet från facklorna, säger han.

— — — — — — — — — — — — — — —

Det börjar dagas, och klockan är närmare åtta, då general Skjöldebrand anmäles. Konungen och drottningen stå med prinsessorna åter uppställda i rad på ett led, då Skjöldebrand kommer in i rummet och går fram till konungen. General Skjöldebrand ser långt mindre skräckinjagande ut än öfverste Posse nyss, och hans sätt är vördnadsfullt och behagligt.

— Eders Majestät torde af öfverste Silfversparre vara underrättad om den förestående resan, säger han.

Kungen rätar på sig och en glädjeglimt tändes i hans ögon, då han svarar:

— Ja, jag är färdig därtill. Men har ni något skriftligt?

General Skjöldebrand svarar: — Jag har bref från kungen till Ers Majestät och till Hennes Majestät från drottningen.

Och Skjöldebrand framlämnar brefven.

Det går ej för sig att läsa från det ställe där de kungliga stå midt i rummet, och kungen och drottningen gå tillsammans bort till ett fönster, där de noga genomläsa brefven, jämföra dem och öfverlägga med hvarandra.

— Låt prinsessorna genast få inrätta sig i den för dem bestämda täckvagnen, och låt deras vagn fara före vår, ber drottningen Skjöldebrand. Hon är mycket blek och förgråten, och rösten darrar af sinnesrörelse, då hon framställer denna begäran.

— Ers Majestät, min instruktion lyder på, att Hans Majestät skall resa allena med mig nu genast och att Ers Majestät med långt större bekvämlighet skall fara efter med prinsessorna. För denna orsaks skull äro fyrtio hästar beställda för Ers Majestät, prinsessorna och sviten till i öfvermorgon, svarar Skjöldebrand raskt.

Drottningen försöker flera gånger att tala, men får ej rösten i sin makt. Ändtligen säger hon med sitt mest

bevekande tonfall:

— Jag står ej ut att se konungen resa och ej få följa honom. För Guds skull, låt mig få resa med i dag!

General Skjöldebrand gör sig hård och svarar med en röst, som han själf tycker låter obeveklig, men som för drottningen ljuder hoppgifvande:

— Hans Majestät lär vilja resa natt och dag för att undvika folksamlingar och uppvaktningar.

Till drottningens förtviflan nickar kungen bifall åt dessa ord.

— Ers Majestät kan ej uthärda att resa så fort, som vi måste göra och utan natthvila, tillägger Skjöldebrand med mildaste röst.

— Ack jo, ack jo! utropar drottningen med tårar i de sköna ögonen. — Jag kan allt, blott ej se konungen resa. Det kan jag icke uthärda. Finns ingen vrå i någon släde, där jag kan få krypa in? Jag skall göra mig så liten, så liten, blott jag får följa med.

Kungen skulle gärna vilja understödja drottningens vädjan, men stoltheten och värdigheten tilllåta honom ej att bedja sina fångvaktare om något. Han vill i alla fall visa drottningen, att han ej är ond på henne, men vet ej rätt hvad han skall säga. Ändtligen kommer det i en högtidlig ton, som ljuder sträf och hård under den våldsamt kväfda sinnesrörelsen:

— Det står i bibeln, att de tu äro ett. Därför finner jag det rätt väl passande, att drottningen följer mig.

Drottningens rörande beteende har lockat tårar i Skjöldebrands och flera af de närvarandes ögon. Skjöldebrand försöker alltjämt att se högst obeveklig ut, men då drottningen märker, att hans ögon stå fulla af tårar, fortfar hon med sina böner.

— Afreser konungen, utan att jag får följa med honom, blir det min död, säger hon, darrande af ifver.

Skjöldebrand kan ej längre motstå.

— Om Ers Majestät kan undvara allt bagage utom det allra nödvändigaste och kan nöja sig med en enda kammarfru på resan, kunde möjligen Ers Majestät medfölja i öfverste Silfversparres täcksläde, säger han slutligen.

Drottningen ger Skjöldebrand en strålande tacksam blick och utropar med stor liflighet:

— Ni skall inte behöfva vänta på mig många ögonblick.

Hon skyndar snabbt in i sina rum och kommer lika hastigt ut efter en kort stund, iklädd hvit zobelbrämad respeliss med hufva. Hon åtföljes af kammarfrun Del Sasso, som bär på ett litet knyte, som drottningen visar Skjöldebrand, i det hon frågar honom om detta kan vara allt för tungt och skrymmande att medföra, och då han svarar henne, att så ej är förhållandet, börjar drottningen omfamna och kyssa sina små döttrar flerfaldiga gånger, och kyssande på fingret åt dem och ropande »vi ses snart igen» ilar hon framför kungen och de honom åtföljande herrarna och vakten ut för stora trappan ned på borggården. Och då kungen med general Skjöldebrand uppstigit i dennes täckvagn på medar och vagnen släpar genom det af snön obetäckta hvalfvet, tager drottningen med sin kammarfru skyndsamt plats i öfverste Silfversparres täcksläde. Kungens kammartjänare, den ende lakej, som skall medfölja, stänger dörren till släden, ställer sig själf bakpå och ber å drottningens vägnar den på kuskbocken sittande officeren, att han skall låta drottningens släde följa så tätt som möjligt efter kungens vagn, som äfven den köres af civilklädda officerare med pistoler och sablar skylda under öfverrockarna.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kungen sitter i vagnen till höger om öfverste Skjöldebrand, och då hästarna ändtligen släpat det tunga åkdonet genom hvalfven och färden går raskt på den snöhöljda landsvägen, börjar kungens hjärta klappa af den vanliga reslyckan. Slädföret är mycket godt, och kölden är lindrig utan tö. Kungen ser på sin klocka. Den är nyss nio, och för hvarje minut, som går, ljusnar det alltmer öfver nejden, som ligger mjuk och hvit inbäddad i snö. Hästarna öka farten uppför backarna och springa i svindlande traf nedför dem, bjällerklangen från de stämda klockorna klingar som de vackraste melodier för konungens öron. Han glömmer totalt bort, att han för sista gången far igenom det land, öfver hvilket han varit konung i sjutton år. Han kan blott tänka på det oändliga välbehaget af att han är fri och ändtligen får lämna det hemska Gripsholm och all den ångest och oro, som kvalt honom där denna fängelsetid, som på detta slott räckt öfver åtta månader. Endast kungen själf och den Högste Guden veta hvad han lidit på detta ställe och hur han dagligen och stundligen sökt kämpa sig till ro och underkastelse af det egna ödet under den Allvisa ledning, som allena vet om en människa är bestämd att bära en jordisk, förgänglig krona eller är utsedd att prydas med den himmelska krona, som kommer de rättfärdiga och fromma till del evinnerligen.

För hvarje stycke väg, som tillryggalägges från Gripsholm, framstår allt klarare för konungen den tröstande vissheten om, att Gud bestämt honom till denna ovanskliga krona. Han besinnar, att Gud mot all förmodan skonat hans lif och nu slutligen befriat honom från hans fängelse under en tid och i förhållanden, som i allo pekade hän på att han skulle få dela Ludvig den sextondes och andra kungliga martyrers öde. Och kungens hjärta bultar högt af stolthet och lycka, då den första milstolpen passeras. Han har åter den saliggörande förnimmelsen, som han så länge varit beröfvad, att han står under Guds omedelbara beskydd, och att, då dessa svåra sista dagar väl äro öfverståndna, han ändtligen skall få full frihet att gå, dit Gud sänder honom.

Konungen skulle känna sig helt lycklig öfver den friska luften och den ovana åkningen, om han blott kunde öfverkomma den obehagliga förnimmelsen af att den man, som sitter bredvid honom i vagnen, ej är den man, som denna plats rätteligen tillkommer, nämligen den tjänstgörande kaptenlöjtnanten. Konungen har under dessa åtta månader vant sig vid att inom hus bli bevakad, men han kan ej finna sig till rätta med att han bredvid sig i vagnen har en påtrugad följeslagare. Känslan häraf börjar alltmera reta och besvära kungen, fast han aldrig personligen tyckt illa om Skjöldebrand. Nu ville konungen endast tänka på att han för hvarje minut som går alltmera lämnar Gripsholm och den förfärliga fängelsetiden bakom sig, men i stället måste han sitta och iakttaga, om Skjöldebrand uti något brister i den skyldiga vördnaden och respekten och afsnäsa honom, ifall så skulle ske. Detta iakttagande besvärar kungen. Han börjar snart åter känna den vanliga tröttheten och ledan. Han skall ej allenast iakttaga Skjöldebrand, utan också noga vakta sig själf att ej inför denne nye fångvaktare förråda de verkliga känslorna. Han skall endast låta Skjöldebrand på den långa resan, som förestår, se ett stoiskt ansikte och samma kungliga värdighet, som måste bibehållas i alla skiften, synnerligast i de vidriga. Skjöldebrand skall ej få tillfälle att inför sin gynnare, den nye konungen, rapportera, att den, som de nu kalla för detta konungen, klagat eller visat sig förtviflad. På sin höjd skall Skjöldebrand kunna säga, att Gustaf Adolf varit kall och liknöjd, medan han utfördes från Sverige. Det börjar plötsligen smärtsamt rycka kring konungens mungipor, och han vänder bort ansiktet för att dölja de frambrytande tårarna. Just nu passerar konungens vagn de förgyllda järnportarna till en lång allé. I fonden af allén skymtar en präktig långsträckt hufvudbyggnad med sina båda flyglar. Det är ett välbekant ställe för konungen. Här brukade han och drottningen ofta taga sitt nattkvarter, då de från de södra orterna voro på väg till hufvudstaden. Nu finns det i Sverige en annan kung och en annan drottning, som den stolta ädling, som äger och bebor detta ställe, i djupaste underdånighet skall tacka för den oändliga ära, som beredes hans hus genom att hedras af deras Majestäters höga besök! Den konung och den drottning, som värd och värdinna djupt bugande och nigande så ofta mottogo på nedersta trappsteget af detta hvita slott, föras nu i landsflykt förbi de förgyllda järnportarna, så fort hästarna orka springa, ty de officerare, som kuska för konungen och drottningen, låta hästarna öka farten, då detta ställe passeras.

Kungen börjar konversera med general Skjöldebrand för att förströ tankarna, som bli allt mera tyngande i den mån kungen far förbi mera befolkade trakter och de mötande bli allt talrikare. Kungen samtalar med Skjöldebrand i alldagliga ämnen, men fast Skjöldebrand ej tycks märka det, är kungen mycket förströdd. Skjöldebrand har strax vid resans början bedt kungen undvika att visa sig i vagnsfönstret, och det känns allt för besynnerligt för kungen att tänka på att hvarje gång någon i släddon eller till fots passeras på landsvägen, han hasteligen skall draga sig tillbaka i stället för att efter vanligheten på resorna i provinserna luta sig så långt fram som möjligt, för att folket skall få tillfälle se och igenkänna sin kung och betyga honom sin vördnad genom underdåniga hälsningar, som kungen alltid samvetsgrant bemödat sig om att nådeligen besvara.

Det känns ytterst penibelt för Gustaf Adolf att på detta sätt draga sig undan för de mötandes blickar, som om han handlat illa eller hade något att skämmas för. Men kungen vet med sig, att han i allt handlat redligen och rätt, fast människorna inte kände hans planer eller visste hvarför han måste handla just så och ej annorlunda.

De kungliga åkdonen ha nu hunnit till andra gästgifvargården från Gripsholm, där hästombyte skall ske. Vid denna gästgifvargård är en stor folkmassa församlad, och kungen frågar Skjöldebrand hvad som här kan vara på färde. Skjöldebrand ser hastigt ut genom fönstret och växlar några ord med adjutanterna på kuskbocken.

— Det tycks vara stor auktion på det här stället, säger han, då de kungliga åkdonen köra in på gården, som är belamrad med möbler och husgeråd och uppfylld af slädar och människor. Karlar komma släpandes med stora himmelsängar från byggnaden ut på gården, andra komma med bord, stolar och kistor, som de nyss inropat och som nu placeras på fordonen. Kvinnor bära spinnrockar, nystfötter, kopparkittlar och kopparkastruller kärleksfullt i sina armar och söka göra plats för dem mellan de större föremålen på lassen. Kungen vet ej hvad han skall taga sig till, då han ej skall hälsa på folket. Skjöldebrand har bedt honom kvarsitta i åkdonet, medan hästombytet sker, och han sitter djupt allvarlig och betraktar förströdd den lifliga taflan af kommande och gående. Själf har Skjöldebrand stigit ur och står vid vagnen och talar med kungen, som väl märker hans bemödande att undanskyla honom för hopen. Skjöldebrand har i hast blifvit mycket språksam och liflig och försöker på allt sätt distrahera och förströ konungen, som har ett mera dystert och allvarligt ansiktsuttryck än förut på dagen.

Hopen cirkulerar ej mera fram och åter, flera af karlarna ha blifvit stående under hviskande samtal och nyfiket skärskådande af det hastiga hästombytet. Skjöldebrand lämnar ett ögonblick kungens vagnsdörr för att tillsäga adjutanterna att skynda med förspänningen, men kungen sitter alldeles som förut, orörlig och med samma pinade uttryck i ögonen. Han har aldrig i sitt lif känt sig besvärad inför äfven den allra största folkhop, men nu är han det, då han ej kan hälsa. Det generar honom att sitta och se på människorna och ej hälsa på dem. Han hör hur karlarna mumla och märker, att flera af kvinnorna föra förklädessnibbarna till ögonen och gråta. Konungen har själf den allra största lust att gråta. I detsamma återvänder Skjöldebrand och visar konungen på en karl med en ofantlig brännvinsnäsa. Karlen går alldeles förbi vagnen och tittar in i den. En sådan näsa har kungen aldrig förut sett, den är röd och uppsvälld och har två stora utväxter på hvardera sidan. Det är en näsa af den mest groteska effekt, och dess åsyn distraherar kungen från hans tankar, till den grad, att han ej kan ta ögonen från den. Skjöldebrand skrattar och säger kungen ett bon mot om denna kostliga näsa. Kungen hör ej kvickheten, fast Skjöldebrand säkerligen tror att han gör det, ty konungen brister plötsligen ut i ett starkt högljudt skratt. Han vet ej hvarför han skrattar till den grad, att tårarna komma honom i ögonen. Men han kan ej återhålla skrattet. Det blir allt högljuddare och mera skärande. Hästarna äro nu förspända och officerarna ha stigit upp på sina platser. Då vagnen sätter sig i rörelse, skrattar konungen alltjämt på samma hysteriska sätt, men tvärtystnar vid att höra en karlröst alldeles bredvid sig säga:

— Då han är så glad, måste ju resan vara honom behaglig.

Konungen ser sig omkring som en yrvaken och förstår plötsligen, att han varit igenkänd af folkhopen, att kvinnorna gråtit af medkänsla, att karlarnas mummel varit ett hot mot Skjöldebrand och hans officerare och att Skjöldebrand gjort allt sitt till för att få konungen att se glad och sorglös ut. Och kungen har skrattat. Han, som så sällan skrattar! Han har skrattat just nu. Om han inte skrattat — om hopen ej trott honom vara glad åt resan — hvad hade då skett? — Kungen sitter och grubblar på detta, medan kälkvagnen af de friska hästarna för hvarje minut föres allt längre och längre bort.

Nej, det är intet att grubbla öfver, tänker han. Jag är allt för trött, för att jag skulle vilja taga upp den tunga kungabördan, om den åter bjödes mig. Det gjorde ingen skillnad, att jag skrattade, ingen, ingen alls. — — —

Resan går vidare genom Norrköping och Linköping ned mot Småland. General Skjöldebrand är ett så behagligt och underhållande sällskap, som konungen under dessa omständigheter kan begära. Men general Skjöldebrand är ej allenast en ganska behaglig sällskapskarl, som på alla sätt försöker förströ konungen under den långa åkningen. Han är hvad mera är en ganska taktfull människa och visar prof på en finkänslighet, som konungen föga erfarit under den hårda Gripsholmstiden. Också är konungen, som märker allt, helt tacksam mot Skjöldebrand, då denne numera ej tillåter lakejen, att såsom första resdagen skedde, komma in i gästgifvargårdarnas väntrum och skrika ut »maten är framsatt». Nu har Skjöldebrand mannen att i tysthet underrätta sig därom, hvarpå Skjöldebrand hvarje gång särskildt går fram till Deras Majestäter och bugande anmäler: »Ers Majestät är serverad».

Äfven i en annan sak har sedan första resdagarna en välbehöflig ändring till det bättre skett. Från sin vagn såg konungen med största förtrytelse, hur de medföljande unga officerarna vid hvarje hästombyte ställde upp sig nära drottningens släde och betraktade henne med betagna blickar. Visserligen stodo de med blottade hufvuden och i de vördnadsfullaste ställningar, men kungen kunde i alla fall ej annat än anse detta sätt att begapa drottningen för en påflugenhet, som herrar officerare aldrig skulle vågat understå sig, ifall konungen ännu vore vid makten, och denna tanke har retat och pinat honom på det högsta. Då drottningen ibland, med numera malplacerad vänlighet, tilltalar en eller annan af dessa unga glopar och den sålunda utmärkte strålar af hänförelse, känner kungen sig fruktansvärdt nära ett vredesutbrott, helst han de första dagarna, då han måste stanna i vagnen, intet kan göra häremot. Kungen vill ej med ett ord beklaga sig för Skjöldebrand eller bedja honom vara beskedlig tillhålla officerarna att ej på detta opassande sätt besvära drottningen. Hur skall han få Skjöldebrand att utan ord begripa. —

Ändtligen har man anländt till trakter, där kungen är mindre känd och därför blir mindre strängt bevakad. Nu stiger kungen ur vagnen vid hvarje hästombyte, så att han är i stånd att personligen skydda sin gemål för närgångenhet af forna undersåtar. Hon har nu intet annat skydd än sin gemål. Hon har ej längre skyltvakter och tjänstgörande kammarherrar. Dessa senare kan kungen ej ersätta. Men hennes skyltvakt kan han vara. Och då officerarna som förut med blottade hufvuden ställa sig nära drottningens släde för att i ljuf beundran betrakta hennes fägring, se de kungen stolt och hög skrida fram och ställa sig mellan dem och sin gemål, som han sålunda undanskyler för deras blickar. Ända tills hästarna äro förspända och allt är redo till afresan, står kungen kvar orörlig utan att säga ett ord, vare sig till drottningen eller någon annan. Han frågar ej efter kölden eller snön, utan står rak och orörlig några steg från drottningens släde. Men kungens ansiktsfärg växlar oupphörligen mellan dödlig blekhet och flammande rodnad.

Nu ändtligen begriper Skjöldebrand och tillhåller officerarna att ej längre ställa sig att på detta sätt begapa drottningen.

Men alltjämt stiger kungen vid hvarje hästombyte ut ur sin vagn och går fram och ställer sig vid

drottningens släde. Fast nu talar han med henne. Han frågar efter hennes befinnande och hur hon uthärdar resans ansträngningar.

Drottningen svarar, att hon befinner sig väl, men har alltjämt tankarna fästa på hur Gustaf har det, hvar han nu kan vara, och om man länge skall behöfva vänta på hans ankomst, då man väl anländt till Carlskrona. Kungen ser mycket allvarlig ut, då drottningen talar om sonen.

— Också jag tänker på honom, säger han. Svenska folket har gjort honom en stor orätt genom att utesluta honom från tronföljden, och Gud skall säkerligen straffa det härför, men jag kan ej anse kronans förlust som en olycka för honom själf. Han blir säkerligen lyckligare den förutan. Det är en svår börda att regera, och vissa människor äro alltid missnöjda med allt det man gör. Så har det varit för mig, men jag har också haft mycken motgång, som vår son kanske ej skulle fått röna.

Kammarfrun har stigit ur släden för att lämna de höga makarna tillfälle till ostördt samtal. Drottningen försöker få kungen från hans dystra tankar och säger i stället för att svara honom:

— Man har god tid att tänka på allt möjligt under en sådan här resa. Jag sitter och tänker på hur eget allt fogar sig. Den första plats, på hvilken jag satte min fot, då jag kom till detta land, var Carlskrona, så for jag till Gripsholm och därefter till Drottningholm och nu, då jag lämnar landet, bär det af från samma platser, fast i motsatt riktning öfver Drottningholm och Gripsholm åter till Carlskrona. Från Carlskrona lämnar jag detta land för alltid —

— Och jag, svarar kungen, sitter och tänker på, medan jag låtsar höra på Skjöldebrand, hvilket underbart inflytande trettontalet haft på mitt öde. Namnet Gustaf IV Adolf har tretton bokstäfver.

Drottningen räknar efter. — Det är sant, endast om ni räknar de två siffrorna som två bokstäfver, säger hon tveksamt.

— Det gör jag, svarar kungen. Jag är den trettonde kungen från och med Gustaf Wasa.

— Är det så? utropar drottningen och ser tviflande ut.

— Det är jag. Den trettonde *kungen* från och med Gustaf Wasa. Jag räknar inte de regerande drottningarna. Jag blef kung vid tretton års ålder. Jag regerade själf som myndig tretton år. Jag arresterades den trettonde mars. Det är tjugutvå gånger tretton år efter Gustaf Wasas val till Sveriges kung 1523 och sju gånger tretton år efter Carl den tolftes död 1718. Detta nuvarande årtal 1809 inträffar på båda dessa uträkningar.

— Och allt detta har ni hunnit uträkna på resan! utropar drottningen beundrande.

— Det har varit en lång resa, svarar kungen, fast den går med den största skyndsamhet. Men jag påbörjade dessa uträkningar redan på Gripsholm.

Om siffrorna 1 och 3, med hvilka tretton skrifves, omvändas, så blir det trettioett, som nu är min ålders år.

— Det är sant, säger drottningen. Ni har nyss fyllt trettioett år! Hon tillägger lifligt och med stor vekhet i rösten:

— Tro mig, min vän, jag lämnar gärna detta land och sörjer ej öfver tronens förlust. Finge jag blott se eder så lycklig, som ni förtjänar, och som jag önskar, och mina barn glada och förnöjda — —

— Jag är icke född till det ni kallar lycka, svarar konungen och skakar på hufvudet. Min lärare Rosenstein sade mig ibland i min barndom, att jag väntade för mycket af allt och af alla, och att jag därför skulle bli desillusionerad på allt och alla. Och han hade rätt. Det jag trodde på och väntade, utföll annorlunda, än jag

trodde, att Gud skulle låta det utfalla. Jag har förlorat krona och rike på denna min fasta tro, att Gud skulle låta rätten och rättvisan segra i världen. Kungen håller inne ett ögonblick och fortsätter med darrande röst. — Jag tror än att så skall ske, fast det ej blef mig beskärdt att som kung få upplefva det. Men det tar tid att vänja sig vid tanken, att man från tidernas början ej varit bestämd för jordisk lycka och framgång. Dock, jag skall säkerligen lära mig detta, då jag nu snart blir fri från alla bojor och bördor. Det har varit en lång, besvärlig och oändligt tröttande resa.

— Är Ers Majestät så uttröttad af resan? frågar drottningen, förskräckt af det sorgsna och pinade uttrycket i kungens ögon.

Konungen skakar på hufvudet. — Nej, det går väl an. Småland är långt, men det lider till slutet. Det kan ej vara många timmar till gränsen. Ännu en dagsresa, och vi äro framme i Carlskrona och få lämna allt detta bakom oss.

Drottningen ser oroligt efter kungen, då han hastigt går ifrån henne fram till sin vagn, för hvilken hästarna äro ombytta.

Vägen för genom en särdeles ful och ödslig trakt med vidsträckt mosse på ömse sidor. Vattensamlingen på mossen är betäckt af ett tunt ishölje, och den förut ymniga snön på landsvägen blir allt sparsammare och sparsammare, och föret allt sämre och sämre. Snart upphör föret alldeles, och en kalesch måste lånas till kungen.

Ändtligen anländer det kungliga herrskapet till Carlskrona, där logis tages i Kungshuset, det första hus som drottningen bebodde, då hon som brud ankom till Sverige. Det blir också det sista. Men enda tanken är nu prins Gustaf och glädjen är oändligt stor, då en timme efter Deras Majestäters ankomst prins Gustaf anländer med öfversten, baron Posse. Drottningen kan ej släppa sin son ifrån sig ett ögonblick. Hon frågar honom hur resan gått, om han frusit mycket, om han är mycket trött, och gång på gång tackar hon öfverste Posse för hans hafda omsorg om prinsen och för att han så väl motsvarat det dyrbara förtroendet. Kungen klappar sin son på hufvudet och omfamnar honom ömt, innan han skickar honom till sängs och själf drager sig tillbaka till sina rum.

Det väcker uppseende hos de herrar, som i Carlskrona emottaga för detta kungliga familjen, att prins Gustaf bär sina ordnar på jackan, men att kungen är civilklädd utan dekorationer, med endast maltheserkorset på fracken.

De små prinsessorna anlända ändtligen fem dagar efter sina föräldrar. Med prinsessorna komma sviten och bagaget. Nu kan afresan från Sverige ske när som helst, men fregatten »Camilla», på hvilken de kungliga skola företaga öfverresan till Tyskland, är ej segelfärdig och några dagar måste ännu tillbringas i Carlskrona, där vistelsen troligen skulle räckt ännu längre, såvida ej general Skjöldebrand oroats af underrättelse från Stockholm, att kung Carl häftigt insjuknat. Underrättelsen om den nye kungens farliga sjukdom och ryktet om hans död fördöljas visserligen omsorgsfullt för Gustaf Adolf, men Skjöldebrand håller i alla fall för klokast att låta för detta kungen och hans familj snarast möjligt embarkera, då i händelse af den sorgliga nyhetens bekräftelse deras närvaro i riket kunde gifva anledning till kontrarevolution och inbördes oroligheter. Äfven om fregatten ej är färdig till ögonblicklig afsegling, och äfven om den motvind, som alltjämt blåser, skulle förhindra resans omedelbara företagande, anser Skjöldebrand rådligast att hafva den kungliga familjen ombord på Camilla, dit ingen skall få tillträde utan öfveramiralen Pukes skriftliga order till fregattchefen, major Trolle.

Det är några dagar före julafton, som embarkeringen sker. Kungen har tillbragt denna sista förmiddag under ifrigt brefskrifvande, och fast embarkeringen är utsatt till en långt tidigare timme, sitter Gustaf Adolf kvar vid sitt skrifbord, tills det börjar skymma. Då tager han sig samman, reser sig upp och går in i den

närbelägna salongen, där den kungliga familjen och de, som skola vara de kungliga följaktiga på utresan, vänta på honom.

Då kungen träder in i salongen ser han prins Gustaf gråta öfverljudt. Kungen blir dödsblek. Han biter sig i läppen och vänder sig bort. Så tager han sin trekantiga hatt, sätter den på hufvudet och går mot dörren. Drottningen och de två äldsta barnen följa honom. De båda minsta prinsessorna bäras på kammarjungfrurnas armar.

De höga resande föras ned till varfvet i öfveramiral Pukes och landshöfding Håkanssons ekipager. Här måste de kungliga stiga ur vagnarna och gå till fots genom varfvet. Drottningen talar under promenaden lifligt med sina barn, men konungen går tyst bredvid general Skjöldebrand. Då konungen stiger ur vagnen och skyltvakten skall passeras, blir konungens bleka ansikte ännu blekare. Han ber en tyst bön till Gud, att skyltvakten skall göra honnör för honom. »Gode Gud, spara mig förödmjukelsen, att han ej gör honnör för mig», ber konungen innerligt, som ett litet barn ber sin fader om att slippa en oförtjänt förödmjukelse. Men till det yttre ser konungen fullständigt liknöjd ut och går stel och stram vid Skjöldebrands högra sida, och då vakten ej rör sig, är det blott den häftiga färgväxlingen i konungens ansikte från ytterlig blekhet till mörkaste blodrödt, som för den uppmärksamme ledsagaren förråder, att detta kostar på honom.

Väl kommen genom hvalfgången ut på varfvet, blir konungen stående stilla och ser sig omkring. Den plats, på hvilken han nu står, har alltid varit dyrbar för hans hjärta. Aldrig har han känt sig lyckligare som konung, än då han från hufvudstaden farit ned till Carlskrona för att bevista det ståtliga skådespelet af ett eller flera örlogsfartygs löpande af stapeln eller för att närvara, då kölarna sträcktes på några nya linjeskepp. Han har aldrig skytt den långa resans besvärligheter, äfven om han endast kunnat stanna här några få dagar, för att uppnå den stolta glädjen att njuta af åsynen utaf det rastlösa arbetet på detta örlogsvarf, där det alltid förekommit honom att den svenska makten och äran timrades hop af de svenska skogarnas bästa virke och smiddes af de svenska bergens bästa järn.

Här nära ligga segelsömmarverkstaden, förrådshusen och materialbodarna. Åt det där hållet är ankarsmedjan, där står den stora lyftkranen, där långt nere ligger repslagarebanan, och där högt uppe i luften sväfvar det mäktiga skrofvet af det nya örlogsskepp, som bygges, och hvars lyckliga sjösättning konungen ej skall få se. Då det skeppet är färdigt att glida ned från bädden, skall konungens lefnadsjulle vara kastad ut från det land, som sett honom födas, och hvars jord han aldrig mer skall beträda, sedan han väl gått öfver den långa bron därborta, där på ömse sidor stora linjeskepp äro förtöjda och vid hvars ända han ser de små kronans fartyg ligga, som skola föra honom själf och hans biltoga familj öfver till fregatten.

Kungen står orörlig, dödsblek, men utan att fälla en tår. Han ser alltjämt ut öfver varfvets många hus och byggnader och mäter afståndet till den långa bron och de små båtarna, som gunga upp och ned på det mörka vattnet.

Han hade aldrig trott, att dessa sista ögonblick skulle blifva honom så svåra.

Väderleken är tung och regndisig, och det börjar starkt mörkna.

General Skjöldebrand har en lång stund tåligt väntat på att kungen skall gå vidare. Han tror sig veta, hvad kungen tänker på, och han väcker honom ur hans grubblerier genom att säga:

— Ers Majestät förstår, att som Ers Majestät är okänd, har ej vakten kunnat göra honnör. Det hade ej kunnat ske fullkomligt utan att röra trumman och spelet och detta hade varit liktydigt med att kungöra Ers Majestäts härvaro.

Konungen svarar ej general Skjöldebrand med ett ord. Men han tänker, medan han beträder den långa bron:

— Javäl, jag förstår. Men det kostar på, äfven om man förstår. Denna sista hyllning i Sverige kunde blifvit mig gifven, om ej för annat, så därför, att jag alltid varit en rättrådig man. Tyckes mig, att Guds Försyn är obegriplig.

Långsamt skrider konungen fram på den oändligt långa bron, vid hvars ända de små kanonsluparna äro förtöjda. Konungen ser den täcka staden ligga på sina holmar och öar. I de små rödmålade husen där längst åt vänster börja ljusen tändas. Konungen tänker på de ord, som denna dag läsas i stadens tidning: »Af hög hand är en summa, stor 267 Riksdaler Banko, gifven och genom herr hofmarskalken, öfverste Silfversparre till landshöfding, friherre Håkansson aflämnad att utdelas mellan stadens mest behöfvande fattiga.»

Måhända har denna sista gåfva af en hög hand tändt ljusen i de röda stugorna. Måhända — — —

Bakom konungen är allt tyst, ty denna eftermiddag arbetas ej på varfvet. Allt är öde och stilla på denna eljest så rastlösa plats, och konungen kan ej heller förstå, att arbetet här någonsin skall upptagas, då han nu för alltid lämnar detta ställe. Han kan ej föreställa sig, att någonsin mera kraftiga yxhugg skola genljuda i dockorna, att glödande järn skall hamras ut i smedjorna, att granna gallionsbilder skola smidas och förgyllas i verkstäderna, att armtjocka tåg skola slås på repslagarbanan, att hvita segel skola sömmas af flitiga händer och blågula fanor och vimplar skola hissas på stolta skepp. Skall ej allt stå stilla och försvinna, då han själf går, ej endast här, men i hela landet?

Den tunna gestalten i den stramt tillknäppta svarta fracken stannar än en gång och ser sig om. I det tilltagande mörkret och för de frambrytande tårarna kan konungen ej längre skönja staden och nejden. Men framför och på ömse sidor om honom, där han med allt långsammare steg går bortåt den oändligt långa bron, brusar det svarta vattnet, och ute på hafvet utanför Kungsholms fästning gå vågorna höga och hvitskummande.

(Slut på senare delen.)

Innehåll:
